

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitshak Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

תלהק ל"ז ן"מבמרה שרפמה תמדקה תלגמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

מגלת הקדמת המפרש קהלת

על נד הקרי והקדושן כאשר בארנו במדבר האנושי, לפי שהכונה העליונה לא תעשה דבר
 עבלי תועלת ותכלית, וגם אין ליחס החלף ההוא אל יוסי המליצה אחרי שהכונה לשבת
 הדברים באשנה תורה כאשר הם נפרשת יתרו, לא להזמיק המליצה בחלף התיבות, וז"ל
 ודאי שהי' כל זה לענין וכונה שיוסדת להעיר את נפש המקובל והמשכיל על ענין אשר ידרשו
 באחת מדרכי הדרוש המקובלת באושה, וז"ל יפה דרשו חכמינו ז"ל ע"פ הדרכים ההם את
 השני והחלף שבין דברות הראשונות לדברות האחרונות וכל דבריהם אמת. אף שגם הכלל
 שזכר הראב"ע אמת, שהעברי שומר הטעמים ולא העולות, כי לא דבר הרב כי אם נבדלות
 הכונה הראשונה כאשר זכרנו, ואתה תראה שגם חכמינו ז"ל בעצמם פעמים שהזכירו את
 הדרוש, ואז"ל כשאלו פשטי' דקרא במאי כתיב, כמבואר במקומות רבים מהש"ס, וז"ל
 דאי' חנו בברור שז"ל לא החזיקו מעולם את הפשט והכונה הראשונה העומת המלות ושומרת
 הטעמים, ואולם נתנו מקום גם לכונה שני' המדקדקת אחרי כל מלה ומלה אות ואות וגם
 על כל קץ וקץ, כי לא נפל בדברי אלהים חיים דבר על נד הקרי, בלי כונה, כאשר לא
 נדל בשולמו דבר בלי תכלית שיוחד לו, כמבואר לכל משכיל :

והנה סימן לכונה השני', שלא יהיה הענין הנכונה בו משכים מכל נד עם כל עניני
 המדבר והשומע ועם כל המשך המאמר וקשרו עם הקודם והאחרת, ופעמים
 שלא יבנית הדרוש ולא יתן אל לב, כי אם המאמר אשר הוא בו ויבקשו לו כונה שני' ע"פ המדות
 שהתורה נדרשת בהן אף שלא משכים הכונה ההיא א המאמרים הקודמים והאחרת כראוי
 וכן משכח על הרוב נדרשת חז"ל, שלא יבארו על פיהם המשך הפסוקים וסדרם זה אחר זה,
 כי אם ידרשו על כל מאמר ומאמר לבדו ויבקשו לו כונה שני', ואם אין ביניהם חבור וקשר,
 אין זה רחוק מדרך הכונה השני' כדוע לכל משכיל, ולכן תראה שרש"י ז"ל מאור העולה
 ההלך בפירושו על התורה ונביאים וכתובים בעקבות הדרוש, ופעמים שיבאר כל הכתוב וכתב
 על ענין בודד ובגדל מרעהו עבלי המשך ודנקות ביניהם, כראוי לפי הכונה הראשונה :

ואם הענין הנדרש אינו נמשך מדיקות התיבות והמאמרים כאשר זכרנו. כי אם ע"י
 ראשי תיבות. סיפי תיבות. גרוסס. משפסס. והנקודות שעל האותיות. וכלל
 אם ידרש הענין מדיקות האותיות והנקודות יקרא המאור ההוא רמז, כמו בהנראש' בה"א
 בראש. עם לבן גרתי יתרו'ג שרתי וכדומה: ופעמים שהי' הענין הנדרש או הרמז ענין
 נפלא ראוי להסתירו ולהעליו שן ההענין ולא לגלותו כי אם לסגלת האדם. וזו יקרא סוד :

ואחרי שאנו רואים מדרכי החכמה העליונה לכוון בפשלה אחת אל תכליות רבות כי
 זהו מעדר החכמה העליונה בכלל. ואנו רואים בפעשה היצירה ובפרט באיצור
 בעלי החי שיזכרם כוון באבר אחד אל כונת אונת. דרך שאל ברא האף להריות. ולגשימה.
 ולדחות הליחה העדמת. וליסות תואר הפנים. ברא האיר. לנגישת העבל חי. להוליד
 הקיל. לנגיבת החוח. להודדת הנשם והעל. להעלות שלהבת. וכדומה. הרי זו תועלות
 רבות באיבר אחד. וכן רבות. אם כן אינו רחוק שכוון החכמה ההיא בדבור אחד אל
 כונות רבות שתכליות. וכולם אמת, וזהו אמרם חז"ל וקראו אחד נדרש לכונה טעמים,
 וכן אמרו במהר על מסוק מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה וז'
 אשר קשה הנינו לפי הפשט, אמרו הוי קראו כונה גוינון אית ביה, והבי הוא כל מילי
 דאורייתא כיה גוינון בכל עד ועל ובלתי יאית, פירושו את המסוק ההוא בכונה מקושת על
 דרכים שתכליתם :

ותבין מזה איך יתכן לבאר כל המאמר בנבואה או ברוח הקודש על כונה אופני הדרוש
 והרשו והסוד, וכולם יבדקי עם הפשט, שהוא היות הכרתי מכל, אבל אין
 הבדל בין אמתות הפשט לאמתות הדרוש, כי אין ספק שכל מונח אפתי המדבר ברוח הקודש,
 וכל תנועה שמתעוררת אמתו מכוון אל ענין ותועלת שיוחד, ולא יהי' בהם דבר ריק, כאשר
 לא יונח בפעשה היצירה דבר נעדר מכל תכלית, ולכל גיד עידי כונו הטוב והגל הנחלה
 ים תועלת שיוחדת, אף שילחה הסכל האנושי להשיגם בפרט, כידוע לחוקרים, ואם כן
 אין ספק שכל יקום אדרשו חז"ל לפי דרכם, לא נראו שן הפשט, ולא עזבו הכונה הראשונה
 הנצחת להמשך הכתובים, כי אם ראו נצחיתם עדרך הפשט לא יפיק להנחת פרטי המאמר
 וקדוקם

מגלת הקדמת המפרש קהלת

ודקדוקם כאשר זכרנו, דרך משל, אמר החכם (קהלת ט' ז') כי לכלב סי הוא טוב מן הארי' המת, אתה תראה בצאורי להכתוב ההוא על דרך הפשט, שידבר לדעת מחישי הארת הכסף, ולהם מקרה אחד לאדם ולבהמה כמות זה כן מות זה, ואחרי שהקי הנהמי היותר נבזה שהוא הכלב הוא טוב מנבלת האריה הנכבד בחיות הארץ, הנה לדעת המכחישים ההם אף בני האדם כן, היותר נגוע ומעונה נבזה ופסל אנשים הוא מאושר בחייו מן השלם שבניין האנושי אחרי המות, שהוא לדעתם כליון הכסף והעדרו, וזהו בתכלית הגנות והבטול, עיני בפירושי שם, ואם כן אף זה סותר למה שאמר טוב יום המות מיום הולדו, כי שם ידבר לדעת בעלי הדת האמתית המאמינים בכחות הכסף, ולהם המות לצדיק הליכה אל החיים האמתיים והאושר המקוה כאשר אפרש במקומו, אלא שרבי תנחום הדורש (שבת דף ל' ע"א) הקשה על זה הכתוב ומה שאמר שלמה ז"ל בעצמו, ושנח אני את המותים שכבר מתו, וטוב משניהם את אשר עדין לא היה וגומר. שלפי הנראה גם שם לא דבר כי אם לדעת המכחישים שזכרתי, במבואר שם בפירושי, ואף ושנח לדעתם הנכסדה את המת או את הנבלתי כולל, אחרי שלפי דרכם לכלב סי הוא טוב וגו' :

והנה

לפי הפשט הכתובים הללו יחדיו ידקו, כי כן ענין הדעה היא הנסדרת, תסלק את דרכי השכל והמחקר, ותביא את בעליה במבוכה גדולה עד אשר לא ידע צמה יבחר, בחיים או במות, כי אם יראה מחישי ההשארה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש יתכן שיקן בחיים ויאמר טוב מותי עשוי, או יקלל את יומו, כאשר עשה איוב, רעות רבות וצרות יבעתוהו ואין מנוחם, אחר ילך לצית עולמו וישב אל האפס כשהי' באפס תקוה, ואם ישיב אל לבו שאין רעה גדולה מההעדר והאבדון המוחלט. יכריחוהו דרכי השכל לבחור בחיי צער ויגון, ממות ואבדן הכסף, וכן פעמים שיאמר אל לבו עשה כל מה שצריך לעשות אחרי שאין דין ואין חשבון, ופעמים שיתאש מעצמות גדולה או קטנה, ויאמר לא לקלים הימרו וגו' במבואר בפרישה ט' מזה הספר, ובכן יבהלוהו עצמותיו ויקלעו את כפשו בכף הקלע מנהומה למורך הלב, ותמיד תהי' בלבו מריבה בין משפט השכל להמיית הטבע, ובאופן הזה אין שלום אמר ה' לרשעים כי לבנם כים נגרש השקט לא יוכל, ומן המבוכה הזאת אין להנצל כי אם בהאמנת ההשארה והגמול לעולם הבא, כאשר אבאר במקומו, וכאשר הארכתי בזה בצבורי על נצחות הכסף :

ואולם

כל זה יאות לפשוטו של מקרא ולכוונה הראשונה, ואולם לא לחכם צמר המדבר ברוח הקודש במשל הארי והכלב, אף שהוא ליפות המליכה, מכל מקום יתכן שיכוון בזה גם לכוונה שני' על דרך הדרוש, והיא להורות שגם בעניני הדינים התוריי' התירו הטלטול בשנת לצורך הכלב החי, ולא התירוהו לטרוך הגבור המת : ושאלמה המלך ע"ה כאשר זכר מעלת הגוף החי מעל גוף המת במשל הכלב והאריה יתכן שרמו על מה שאירע לו עם גוף אביו הנכבד בהפרד הכסף ממנו, וזהו מה שדרש רבי תנחום שם במאמר ההוא :

והנה

אנכי הגעיר נתתי אל לבי לפרש את המגלה הזאת על דרך היותר נאות לפשוטו של מקרא ולהמשך הכתובים וחבורם, כי ראיתי שכל המפרשים שקדמוני כמעט שלא יצאו ידי חובת הפשט מכל וכל, ואני אומר זה אחרי בקשת המחילה מאת כבוד הגדולים ההם, לא מנאתי לאחד מהם פירוש מספיק לבאר המשך הכתובים על ככון, וכמעט כל פסוק ופסוק הוא לפי דרכיהם ונאמר בודד, ודבר זה לא יתכן למוקצר הדיוט ומכל שכן למלך החכם אשר העידו עליו שכל דבריו ברוח הקודש, ולא די בהעדר החבור והסדר כי אף סתירות רבות כוננאו בדברי השלם הזה, לפי מה שפירשו בו רוב הפשטנים, פעם יקוייב ופעם יאולל, פעם יצדיק ופעם ירשיע את הדבר ההוא בעצמו, עד שהרב ראב"ע עמד על הסתירות ההן, בפסוק טוב כעם משחוק (קהלת ז'), ואמר אחרי שהעיד הכתוב על שלמה שאחריו לא יקום חכם כמותו, ודענו שאין בדבריו הפך רק הם כלם נכונים למצין וישרי' למוצאי דעת, והשיב על הסתירות ההן בדרך קצרה, ואולם לא נתקדרה דעתי בכל מה שכתב שם :

והן

אמת שגם בזה מדליקין אמר ר' יהודה ברי' רב שמואל בר שילת משמי' דרב בקשו חכמים לנגוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה וכו', אבל אין ספק שכוונת חכמינו ז"ל שהם נראין כסותרים לנו איסתכל בהם בהשקפה ראשונה, ומפני הסכנה שיש בדבר לקלי הדעת בקשו חכמינו ז"ל לנגוז, והקדושים הללו בעצמם הורו לנו דרך להתרת הספקות

מגלה הקדמת המפרש קהלת

הספקות והסתירות בדברי החכם, אמרו ומפני מה לא נטויה מפני שתחלתו דברי חזק
ושוטו דברי תורה, ומפרש רש"י ו'ל' וכ"ט שיש לו עוד בינת"י, ואח"כ שקלי וערי נבואה
הסתירות, עד שאמר בקצו לבנת גם ספר משלי מפני דברי הסותר' שמלאו בו, וזהו
ואמרו ספר קהלת עיינון ואכחזין טעמא, הכי נמי לעיינון, הנך רואה שלא החלישו קביו
ו'ל' ח"ו יהיו דברי השלם הוא סותרים אלו לאלו, כי זהו בתכלית הנטות לכל משכיל ומבין
למדבר ברה"ק, ועתה מביא עלינו להמיר אגודות הספקות ולפתח חרובות הסתירות אשר
זכר הרב ראב"ע באופן נאות לפשוטו של מקרא, ע"פ הדרך אשר הלכת בו בבואו כראוי
לעבד ענין הכוונה הראשונה:

וטרם אנו אל הנאיר הקדים לך הכלל הידוע בהתר הספקות בדברי הספר הזה שלא
כל הנאמר בו הוא דעת שלמה המלך ע"ה נאמת, כי אם פעמים ידבר כשם
וגותן בדבר, אצל ומאיכ כדרך החוקרים בהקאים, ומפשיים אחרי האמת ע"ה השכלה,
לא יגיעו אל המצויק אם לא ישמש טענות הסותרות, ויקשו כל אופני הספקות ויפלו
בפלים ומאזני משפט דבר והפסד ויקרנו הסברות אחת אל אחת, עד שיבררו האמת ויחזקו
והנכון ויחזקו, ואשרי אלו רואים שמחבר העגלה הולת כתב על דרך החטום והמחש
והמתן בדבר, מהראוי שלא יוחם אלו כי אם הגזירה אשר גור בתחלתו ואמרו, טרם
יתעוררו הספקות והטענות הסותרות, והעולה בהסכמה אחרי האמת ומתן וענין הסקירה
וכו מה אמרו ו'ל' מפני שתחלתו דברי תורה, ושוטו דברי תורה, ואם נחמך בנתיים
דברים נראים כורים וכסותרים לתורת אמת, מהראוי ליחסם אל חלקי הסותר, והיו דעת
האכז"א או המוסק, למען יגל החכם הוא מאש, ועל הדרך הזה פירשו בספר הזה
את הכתובים בפרשה ג' וזה הספר, שהם דברים קשים נראים ס' כשתנגדו להאמת
ההגונה וההשאלה מהם ישרי הדת האמת' אמרו לא אשר שלמה הוי קרא שרע' כשלא
אינו מלין, אלא להדר אינו מלי דטפשי דעלמא, דאמרו כך, ומלי אמרו כי מקרה האדם
מקרה הכהונה וט' טפשי דנת ידעין ולא עסתכלין בחכמתא אשרי דהוי עלמא אולי במקרה,
וקב"ה לא אגת עליהו, אלא מקרה האדם ומקרה הכהונה, ומקרה אחד וט' וכד שלמה
אסתכל בליטן טפשי דקאמרו דא, קרי להן כהונה, דאיטן עבדי גרמייהו כהונה מש
גנין דאמרו מלין מלין, ע"ג אמרם המשך הכתובי' הללו באופן קרוב אל הפשט, ואולם
אני הנעיר נאמתי את לבי לפרש על דרך אחר, כי אשרי שהתנוכתי בכל הפרשה היא
מראש עד סופה, היתה נראה נעמי מאשיות הכתובים, מהראוי היותר נכונה והיותר
סוקה על האחרות הנפש והגמול לכה"ג היא שפלת החיים כשה"ו, מקום המשפט שמה הרע
וט' דעת העשוקים ולין להם מנחם וט', כי העלמין בחכמות האל והאמת לא ימלט
מאחת מאפי אלה, אם שיאמין שהנפשות תאזרנה אחר האמת, ויהי' אחריו כן עת משפט
לכל מעשה אם טוב אם רע, או שייחס ס' על ושמם בחיק האל הקדוש, וזהו רש"י שאין
אשרי חכמה, ואולם מתולדות הנפש ויגירתה בעבנה אין הראוי' סוקה כל כך, ואפשר
שיכחיש המתקש יתרון האדם, וישען רוח אחד לכל, עיין בפירושי שם, ולדעתי היות
הוא יותר נאות להמשך הכתובים ומיכיים למה שיבוא בפרשה ס', ט', וזה הספר, כי
הדברים הנאמרים שם נרחים בהקפה הראשונה יותר קשים ויותר לחזקים מעקרי הדת
האמת, ממה שנאמר בפרשה ג', ובעוד האל ית' ינעתי גם מלאתי דרך ישר קרוב אל האמת
לדעתי ליטב כל קשה בפרשות הן ולפרש את דברי המלך החכם, באופן שלא יהיו סותרים
ס' כי אם יחזיקים את יסוד הדת האמת:

והנה רמזיטו ו'ל' שקלי וערי נבואי' הג"ל שאי דברו סותרים זה את, כתיב טוב כעם
משוק וכתוב לשחוק אמרתי מהולל, כתיב וכבתי אני את השמחה וכתוב ולשמחה
שה ו עשה, לא קאי' טוב כעם משחוק טיב כעם שכושם הקב"ה על הנדויקים משחוק משחוק
הקב"ה על הראשיים כשה"ו, ולשחוק אמרתי מהולל זה שחוק משחוק הקב"ה עם הנדויקים
כשה"כ, ובנת אני את השמחה וזהו שמחה של מטה, ולשמחה שה ו עשה וזהו שמחה שלמנה
אל מטה, וכו', נראה מדבריהם שפירשו מהולל באן שבה, כמו שפירש' ו'ל' ולמי פשוטו
אל מקרא ויהי' מלשון הוללות ושבחות, וכן נראה מהמשמות המשך הכתובים אשרי אני בלבי
לבה נא חנסכה בשמחה וזהו נעוץ והנה גם זה הכלל, לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה שה ו
עשה, וא"כ ודאי שגינה השחוק ויאמר עליו שהוא דבר שאין בו עשה, אלא שמכתי' ו'ל' דמא

מגלת הקדמת המפרש קהלת

כן מאחר שהשמש החכ' בתיבת מהולל, שהוראתו פעם השבוע והמעלה היתירה ופעם הסכלו
 והעדר הדעת, משמע שהכוונה השני' שפעמים השחוק מזוכה, ואי אפשר לומר בשחוק של
 מזכה, כי כבר אמרו אין השכונה שורה לא מתוך שחוק כו' ופי' רש"י ז"ל שאין דעת השחוק
 מיושבת ואפי' אין בו לבון מכל מקום אין בו יסוב עכ"ל, נראה שכוון רש"י בזה לפרש מדוע
 שבתו חכמים שמחה של מזכה ולא שבתו שחוק של מזכה, וקאמר שהי' להם השחוק בבן אדם
 מזכה בכל אופן, מפני שהוא מטרוד ומפלב את דעת האדם, וראה והתפלג שלח רבו
 חכמינו ז"ל לשבח את השחוק בבן אדם, ועם כל זה יחסוהו אל הבורא יתברך שמו, ואמרו
 לשחוק אמרתי מהולל, זהו שחוק ששחוק הקב"ה עם הנדיקים, וכן הכעס, אמרו טוב הכעס
 שכוועם הקב"ה עם הנדיקים וכו' לפי שהאדם השחוק או הכועס אין דעתו מיושבת עליו והוא
 בא על ידי השחוק והכעס לסכלות והוללות, ולכן הם מוגו' בשחוק, אבל השם יתעלה שמו
 לא יתפעל על ידיהם כלל, והוא כביכול שחוק בצדק ובעם במשפט ברכונו הפשוט, מבטתי
 חסרון או שנוי ח"ו באמת ממדותיו, וא"כ בכל מקום שהכתוב משבח את השחוק או הכעס
 יתכן שתשיבהו הכוונה השני' אל השם ית' לפי שאכלו המדות הללו מניקות מכל חסרון ומכל
 גנות, לכך דרשו חז"ל תיבת מהולל על שחוק הקב"ה עם הנדיקים בעה"ב, ואחרי שהשחוק
 הזה מזוכה מאוד, מסיים ואומר לשעשה שאינה של מזכה מה זו עשה, כי טוב למוע את
 עצמו מן השמחה הגרועה ההיא, ומה שדרשו על פסוק טוב כעם משחוק הוא וסכים מאוד
 לפשוטו של מקרא, כי הכוונה הראשונה שם, כאשר תראה בניאורי בעו"ה, שאין העני
 היודע, אשר ממונו דבר בפסוקים הקודמים, נעדר הטובה מכל וכל, כאשר יחשוב המון
 הסכלים, כי באמת לא ידע האדם מה טוב לו ומכפר ימי חייו תחת השמש, ופעמים תהיה
 הצלחתו הזמנית לרעתו, ועל זה אמר טוב כעם משחוק כי ברוע פנים יוטב לב, ירבה שאין
 הכעס כל עת רעה ולא השחוק טובה לאדם בהחלט, ופעמים שייטב הלב ברוע הפנים, לא
 מפני שאין מהראוי לשבח את הכעס בבן אדם, מזה היות המדה הזאת עורפת את כפשו ומביאו
 לכלל טעות, כאשר אמרנו, לפיכך דרשו חז"ל על כעס ההשגחה על הנדיקי' בעה"ז,
 שאף אם יכעוס הקב"ה על העני היודע, ויראה לבני האדם כאילו הוא נעדר הטובה ומהלך
 נגד החיים, הנה הכעס הזה טוב לו משחוק ששחוק הקב"ה עם הרשע המצליח לשעתו ואוכל
 סלקו בעה"ז: ועתה נבוא אל הסתירות שזכר הראב"ע, ונשיב עליהם כפי דרכנו בבאר
 הכתובים, לפי פשוטו של מקרא:

הסתירה הראשונה בשמוש תיבת כעס, כתי' טוב כעם משחוק והפך זה כעם בחיק כסילי'
 יטח, וכן כי ברוב חכמה רוב כעס והפך זה הסר כעס מלבך: שם הכעס הוכח
 בלשון הקודש על רתיחת הלב וקבלתו על דבר העול והחמס, פי מוטע הנפש המסכלת שתרע
 בעינה בראותה עושה רע וגזל משפט וצדק, ותלכז רוח קנאה להנקם מאת עושה הרע. והעושה
 ההוא יהי' עושה אמתי או עושה מדומה, כי פעמים שיכעוס האדם על רעהו כשצדו שעה לו
 חמס ועול, ואינו כן, כי היה הדבר לטובתו, והכעס על העול האמתי הוא ראוי ומזוכה מזה
 עצמו כמבאר בכל המשבול, אלא שמזה התפעלות הלב לא ימלט האדם הכועס מעצבון ועצר,
 ואין דעתו מיושבת עליו כחאוי, ועי' זה מביא הכעס את האדם לכלל טעות כמו שאמרו חז"ל,
 ומהראוי לאדם שישתדל בכל יכלתו לשנוא הרע ולתעב את החמס ולהנקם מאת הבורג בלי
 התפעלות ורתיחת הלב כלל, אם היה זה אפשר לילוד אשה, כי זהו מדרך הממוצע ששבתו
 חז"ל, והכעס על החמס המדומה הוא סכלות, בא מחסרון ידיעה והוא על הרוב בחיק כסילים
 יטח שלא יבחינו בין עול וצדק, ועתה כל הפסוקים הללו נכסוי' וישרים, אמר טוב כעם
 משחוק, כאשר זכרנו למעלה טוב שיכעוס העני החכם הזוכה בפסוקים הקודמים, ויתקדף
 בראותו חמס ועושה, משחוק הרשעים המורים חני מות ואומרים הלא משחקים אנו, ואולם
 בצרפה ז' ידבר על המתלונן נגד השגת השם בעה"ז, ולא יתלונן לאחרית דבר, ומה יהי' בסופו,
 אמר בפסוק הקודם טוב. אך רוח מננה רוח, עיין מה שפירשנו שם, הוסיף ואמר אל תנהל
 ברוחך לכעיס כי כעם בחיק כסילי' יטח, כלומר אחרי שכל דרכי השם נדק ומשפט, הנה שלות
 הרשעי' ויסורי הנדיקים בעה"ז לא הי' עול באמת ח"ו, יתעלה השם מזה, אלא עול מדומה
 לבני אדם חסרי הדעת, לזה אל תנהל ברוחך לכעוס על מקרי בני אדם, כי לא יטח הכעס
 הזה כי אם בחיק הכסילים, ומה שאמר (פרשה ח') כי ברוב חכמה רוב כעס הוא לפי עיניו שאי
 אפשר לאדם שיכיל מן העצבון והצער מכל וכל בראותו שיעושה האדם את רעהו ויבלע רשע

מגלת הקדמת המפרש קהלת

כדיק מעט, וברוב חכמה ירגש האדם יותר את החיים ויולד רוב כעס, כי אדם אחד מני אלף כמנהל שימאל ברחו תמיד ולא יכעוס, ויולס בסוף הספר הזהיר את האדם שיסתכל להסיר כעס עלבו, ולהתגבר על המית הטבע בכל יכלתו, והגדל גדול יש בין מכות החכמה למעשה החכם, כי החכמה תטהר לעשות טוב ולסור מן הרע בשלום, ומגור דרך מאל הסר כעס מלבן בהחלט, הכוונה אחרי שהראות נחונה והכח ניד האדם, מהראוי לו לברוח מעבטון הכעס ובלבלי מכל וכל, ויולס החכם האנושי לא ינוקה ומחסרון משאל אטעמו, והגדול מי שחטאו מעטים, ואחרי שמדרכי המקירה וההתבוננות להוסיף הרגש בנוק ותועלת ולהרבות בחכמה בין טוב לרע, מהראוי שיאמר ברוב חכמה רב כעס וגו' :

הסתירה השני' שזכר הראכ"ע, כתיב טוב אשר יפה לאכול ולשתות, והפך זה טוב ללכת אל בית אבל, הנה לפי מה שאמר המפך הספוקי' אין בזה סתירה כלל, ודאי טוב יפה לאדם שיאכל וישתה ויטייל לאחריים בעמלו, משיעמול לרוח, ויאכל כל ימיו בתשוק וכעס וחילוי וקנף, ועם כל זה אין ההליכה לבית אבל כל עת רעה ולא ההליכה לבית החמטה כל עת טובה ואשר לאדם, וזהו לכד כוונת הכתוב בזה שאמר טוב ללכת ט' כאשר אמר שם בעו"ה :

הסתירה השלישית היא מה שזכרו חו"ל כתיב ובנחתי אני את השמחה, והפך זה ולשמחה מה זו עושה, וכבר השיב כאן בשמחה של מנוה טו' כאשר זכרנו, ועוד מה שאמר ולשמח' מה זו עושה הי' ברנותו למחית תכלית הטובה והאשר לאדם בשמחה משתה וסירי' ואחרי אשר נטה גם את הדרך הזה, התחרט ואמר לשוק מהלל ולשמחה מה זו עושה :

הסתירה הרביעית, כי מה יותר לחכם מן הכסיל, והפך זה יש יתרון לחכמה מן הסכלות, הנה ראיתי בספר הזהיר על הפסוק הזה האחרון דרוש הקרוב לפשט, והוא פלא, ר' חייא פתח ואמר וראיתי אני יש' אשתך יתרון לחכמה מן הסכלות וטמר בכמה אתר אשתכנא בני' דשלמה מלכא ואשתכנא בסכמתא סגיא דלי' ואשתיר מלי בני לגי היכלא קדישא, האי קרא אית לשסתכלא צי' אחי אשר וראיתי אני וכי אשר בני עלמא לא ידעי ולא שמאן, אכי' מאן דלא ידע חכמתא מן יושי ולא אגח בה ידע שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך, והוא שכן נרמז' ואמר ראיתי אני פלא הכי תאנא טו' וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כלומר מן הסכלות ממש אתי תועלתא לחכמתא דאלימא לא אשתכח שטתא בעלמא לא אשתמדע חכמתא ומלי, ותאנא תיובא הוא על בר גא דאלימא חכמתא למיך מן שטות' ולמדע לה בגין דאתי תועלתא לחכמת' בניני' כשה דאתי תועלתא לבהורא משכוכא, דאלימא שאוכא לא אשתמדע נהורא ולא אתיא פועלתא לעלמא מיני' טו' תקינא דמורא מאי היא איכמא ולאלימא אוכמא לא אשתמדע קורא אמר רבי ינחמאל לתתוק צמר דלא ידע איכא טעמא דמתיקא עד דטעי' מרירא מאן עביד להאי מתיקא הי' אומר האי מרירא והייט דכתיב (קהלת ו') גם את זה לשמת זה עשה וכו' ע"ש ויולס גם לפי מה שגמרס שם בע"ה לפי פשוטו של מקרא אין בזה סתירה כלל, ואדרבה זאת היתה תועלת החכם' ראיתי אני שגמד השכל יש יתרון לחכם מן הכסיל, ועם כל זה אני רואה שגמד המקרה שניהם שזים ומקרה אחד יקרה את כלם עיין פירוט שם, ועוד שאמרו מה יותר לחכם מן הכסיל, הוא טענת החתלונטי' כמו שגמרס בע"ה :

הסתירה החמישית וזכרו חו"ל ובנחתי אני את החתי' והפך זה כי לבלב וגו' וכבר הארכנו בה למעלה :

הסתירה הששית כי אין מעשה ומשכון ודעת וחכמה בשאול, והפך זה כי עת לכל חסן חו', הארבעת בחקיות הללו בפירושי, ועל פי דרכי שניהם לדבר אחד נכתבו לאעת האזרות הנפש והגשול לעה"כ, ואמרו כי אין מעשה טו' פירושו אם אין מעשה וגו' עיין שם, כי אין תועלת לכפל הדברים :

וכן בענין הסתירה השביעית והשמינית אם תסתכל בפירוט שם, תראה ותבין כי אמרו וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים ככל אינו סותר כלל למאמרו יש רשע מאריך ברעתו, כי הפסוק הראשון כמבואר מפסוקי' הקודמים נאמר כלסון בתמי', מדוע לא יגיע הרשע על מעט אל ההכלסה המדומה שהיא הטובה בע"ה ואריות ימים ככל עיין ביאורנו שם, והוא ח"כ בלתי סותר למאמרו יש רשע מאריך ברעתו, מלבד שהפסוק הזה ידבר מענין הטהנת המלכות כמו שביארנו שם, וכן אשר יחי' טוב ליראי קאלהים מדבר על הטובה האמתית וההכלל' בעולם הנא כמבואר

מגלת הקדמת המפרש קהלת

כמבואר מהמשך הכתובים שם, ובאמרו יש רשעים שמויע אליהם כמעשה הדריקים ידבר מההבדל
שנעשה על הארץ, ורשאי דקרא יש הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש דריקים אשר מויע אליהם
כמעשה הרשעים ויש רשעי וגו' :

והנה הקורא בפירושי זה יראה שלא נתתי את לבי אל חלוקת הפרשות כפי מה שלפנינו,
ובדבר הזה הלכתי בעקבות המפרשי הראשוני שרובם לא חשו אל הפסק הפרשות,
כי אין הסימני' הללו מקובלים באומה, כי אם להקל על הקורא, המבקש פסוק או תיבה
בתנ"ך, לא לשטוט על ידם באיזה מקום יתחיל הענין ואנה יסיים, כי אם רשות לכל מפרש
להעמיד הנייני' ההם כפי דרכו בבאור הענין, ואתה תראה מקומות רבים מזאת המגילה שאי
אפשר לכל הפירושי' שהי' סוף הענין במקום הנייני', והנה בתחלה עלתה על לבי להעמיד
סימני' הפרשיות במקום הנאות לפי פירושי, אלא שראיתי במראה מקום בש"ס, שהלכו המדפיסי'
בהם על פי הסימני' אשר לפנינו, ויראתי לשנות דבר שלא לטרוח על הקורא ברנותו למצוא
את אשר יבקש, וגם ראיתי שפעמים אינו מקום ההפסק מטעם נכון שלא לעמוד בדבר רע,
ולזה הנחתי הנייני' על מקומם, ופה ארמוח לך מקום סיום הפרשיות לפי דרכי בבאור
הכתובים :

פרשה א' מראש הספר עד לאחרונה (א' י"א) שהיא כמו פתיחת המאמר :

פרשה ב' מן אני קהלת הייתי מלך עד תחת השמש (ב' י"א) :

פרשה ג' מן ופניתי (ב' י"ב) עד ורעות רוח (ב' כ"ו) :

פרשה ד' מן לכל זמן (ג' א') עד תחת השמש (ד' ג')

פרשה ה' מן וראיתי (ד' ד') עד ורעיון רוח (ד' י"ו) :

פרשה ו' מן שמור רגליך (ד' י"ח) עד בשמחת לבו (ה' ט')

פרשה ז' מן יש רעה (ו' א') עד אחריו מאומה (ו' י"ד) :

פרשה ח' מן את הכל (ז' ט"ו) עד לרע לו (ח' ט')

פרשה ט' מן ובכן ראיתי (ח' יו"ד) עד פתאום (ט' י"ב) :

פרשה יוד מן גם זה (ט' י"ג) עד ללכת אל עיר (יו"ד ט"ו) :

פרשה י"א מן אי לך ארץ (יו"ד ט"ז) עד שניהם כאחד טובים (י"א ו')

פרשה י"ב מן ומתוק (י"א ז') עד אשר נתנה (י"ב ז')

פרשה י"ג מן הכל הנבילים (י"ב ח') עד סוף הספר והוא כמו סיום וסתימת המאמר :

ודע הקורא החניב שלא מלבי הובאתי את כל הדברי' הנאמרי' בפירושי זה, כי אם את רובם
לקטתי מתוך ספרי המחברים הראשוני', וספר מכלול יופי לרש"מ הי' לי לעזר ולתועלת
רב בבאור המלות ודקדוק הלשון, וגם בבאור הטעמים אחר לא נסגתי מעל דרכי המפרשים
הגדולים רש"י וראב"ע, כי אם במקום ההכרח, ובכל מקום אשר מנאתי להם דרך מסכי' עם
פשוטי הדברים וכונת המלך החכם הראשונה, העתקתי את דבריהם מלה במלה בלי שום שנוי
וחלוק, ואחרי אשר הזכירונו החכמים לקבל האמת יומי שאמרו, הנה חפשתי גם באמתת
המפרשים אשר לא מנני ישראל המה, ואם מנאתי בפיהם דבר אמת, הרימותיו לה' והיה קידש,
ואחרי כלותי, שלחתי את דברי ליד איש בריתי, אשר נפשי קאורה בנפשו, והוא השיב שנית ידו
להרים, כל מכשול ולהסיר כל סיוע וחלאת מדברי, ולפעמי' הוסיף עליהם דברי קן ושכל טוב,
ברופה אמרתו מאוד, ובכל מקום אשר נטה לדרך אחר בבאור הכתובים. מבלי להרתיק את
פירושי מכל וכל, הנגתי את דבריו בין שני חנאי לבט' כזה (), והקורא הנכון יבחר לו את
הטוב בעיניו. ואם ישכר החבור הזה לפניו, אזיבה לבאר גם את ספרי תהלים משלי איוב על
הדרך הזה בעזר האל ית' הכותן מעשדי גבר, הוא יחמכני ויאורני קיל לעבודתו וליראתו
אמן :

(א) רעדען דען פרעדיגערן, דען דוד'ן
 זאָרן, קאָנג אַין ירושלים.
 (ב) אייטעלקייט דער אייטעלקייטען!
 רוף דער פרעדיגער, אייטעלקייט דער
 אייטעלקייטען, אַללעו אַזט אייטעל!
 (ג) וואָס פֿיר פֿאַרטחיל ברינגט דעם
 ערדענוואָהן דיאַ סיחע, דיאַ ער אונטער
 דער זאָנגע ויך גיבט? (ד) געשלעכטער
 געהן אונטער, געשלעכטער ענטשטעהן,
 אונט דיאַ ערדע בלייבט

דברי קהלת בודוד מלך
 בירושלים: (ב) הכל
 הקלים אמר קהלת הכל
 הקלים הכל הכל: (ג) מה
 יתרון לאדם בכל עמלו
 שיעמל תחת השמש: (ד) דוד
 הלך ודור בא והארץ לעולם

רשי

באור המלות

א (א) דברי קהלת: כל מקום שנאמר
 דברי אינו אלא דברי תוכחות.
 אלה הדברים אשר דבר משה וימון יודון.
 דברי עושים: שמשות הדבר הזה פרות
 הבאן (עמוס ד') דברי ורשיהו אלו כל ואלו
 הם יולד וזכר ונ' (ירמיה ל') אלה דברי דוד
 (שמואל ב' כ"ג) ונלעל כקן עונד בלהם (שם
 כ"ג) דברי קהלת: חרח השמש כל הנחלים
 הולכים אל הים כינה את הרשעים בחייה
 ופלגנה וים שאין להם שתנת אבר כך שנייה
 בספרי ולמדתי משם שהענין מדבר בראשית
 והמשילם לתגורת החמה שפוסה שוקעת.
 דבר אחר כל הנחלים הולכים אל
 הים עה תלמוד לומר בעונד עבודת אליילים כאמר ששים השתחווים לשים סגורים אם
 בהם משלם שראין את הים הגדול ככל הנחלים הולכי' בו והוא אינו מלא וחינם יודעין להנין
 כי לא המקום שהנחלים הולכין עם הם גנים ללכת שיווי הנהרות ההולכים לתוך הים הם הים
 עננים שהלכו כבר הם טבעות מתחת התהום והולכים לעולם פן הקרקע עד הים וקחנים
 ונובעים לסיכך אין הנהרות פוסקין ואין הים מלא ולא מפני שיש בהן ממש עד כאן: קהלת:
 על שם שקיהל חכמות הרבה וכן במקום אחר קודמו אמר בן יקח (משלי ל') אמר כל חכמת
 והקיאה' ויא' שהיה אומר כל דבריו בהקלה: מלך בירושלים: עיר החכמה: (ב) הכל הכלים
 אחר קהלת: קהלת קרא תגר ואומר על כל יצירת שנעת ימי בראש' שהכל הכל של הכלים
 הוא: הכל: נקוד חטף פתח לפי שה' דנוק כלומר הכל שבהכלים שנעת הכלים כנגד משנה
 שנעת ימי בראשית: (ג) עה יתרון: סבר וישמר; תחת השמש: פגורת התורה שהיא קרוה

א (א) קהלת אינו עם סדתי כי אם חולד
 וסיה בלתי, כי לא היה מבני
 דוד מלך בירושלים כי אם שמה, ונקרא קהלת
 על שם סקסיל חכמות דברי מלך מלכות
 הרבה, (דוד ואמר) לו מל עם סיה חיה
 דבריו נקסל (דוד ספרדני): (ג) הכל הכל
 שאין בו שמש כהכל היונה סמי האדם, (ספריקייט)
 וכל חטף פתח לפי שהיה דבוק, ונכחד לא נחשת
 בכתוב, כי אם כזה נקודות הכל, ובתור לא מלתי
 טעם כל נקודות שיהנה בסמיכות, ע"כ שוכחתי
 פנו לומר שיש ג' סקל בסדר הכל, כמו הכל
 סגל בסמיכות לכלם הם ובסיכות חיות לדגים
 יורה על חוץ החומר בענין שאין למעלה חיותו
 (אייטקייט דער אייטקייטען), כמו עבר עננים
 מלך מלכים: (ג) יתרון, ספריקייט (ספרדני):
 סוף

באור

באור

א (א) שאין עד כסוק י"ב כמו פתיחה למעלה הזאת יזכיר בה כללות הספר הזה ויהי
 סיבה זו: (ב) כל אשר אתה רואה על הארץ הוא הכל תהו וריק שאין למעלה
 היינו ואל תחזיב שיש דבר אחר, כי הכל הכל, ואין תחת השמש ענין קיס ויש נחמן;
 (ג) כל סרנות בני אדם ועמלם ויגיעם אף וסקר, כי הכל כנגדה שורה וערכה בכל סקין
 בעולם, וכאשר היו הדברים כן יהיו מראש ועד סוף. ולמשל יעמול האדם כל הימים אנה
 הוא

א (א) שאין עד כסוק י"ב כמו פתיחה למעלה הזאת יזכיר בה כללות הספר הזה ויהי
 סיבה זו: (ב) כל אשר אתה רואה על הארץ הוא הכל תהו וריק שאין למעלה
 היינו ואל תחזיב שיש דבר אחר, כי הכל הכל, ואין תחת השמש ענין קיס ויש נחמן;
 (ג) כל סרנות בני אדם ועמלם ויגיעם אף וסקר, כי הכל כנגדה שורה וערכה בכל סקין
 בעולם, וכאשר היו הדברים כן יהיו מראש ועד סוף. ולמשל יעמול האדם כל הימים אנה
 הוא

מגרת קהלת א

תרגום אשכנזי

פו

עמדת: (ה) וזרח השמש ובא
השמש ויא-מקומו שואף וזרח
הוא שם: (ו) הולך אל-דרום
וסובב אל-צפון סובב ו סבב
הולך הרוח ועל-סביבתיו שב
הרוח: (ז) כל-הנחלים הולכים
אל

ברייבט איממער וואָהרענד . (ה) דיא
זאָננע געהט אויף , דיא זאָננע געהט
אונטער ; שטרעבט נאָך איהרעם אָרטע
אונד ווירפט שטראַלען דאָהין . (ו) ווייבט
אויז גען מיטטאָג , ווענדעט אונד נאָהרט
זיך דעז מיטטערנאַכט , גלייכען קרייז
גאַנג האַלט דער ווינד ; נאָך געמאַכטעם
אומלויף קעהרט דער ווינד ווידער
צוריק . (ז) זאָ שטראַמען אַללע פֿליסע
אין

באור המלות

ר ש י

(פ) שואף, ענין המזוק והסתדלו' (סטרינגן) ולתור

(ד) דור הולך ודור בא' כל מה שהרשע יגע ועמל לעצוק ולגזול אינו מבלה את מעשיו כי הדור הולך ודור אחר בא וכוטל הכל מיד בכיו כענין שכאמר בניו ירכו דלים (איוב כ'): והארץ לעולם עומדת . ויני הם המתקיימים הענוים הכמוכים המגיעין עמם עד לארץ כענין שכאמר וענוים ירשו ארץ (תהלים ל"ז) . ומדרש תנחומא אומר כל דיקי ישראל נקראו ארץ שכאמר ואתם תהיו לי ארץ חסן (מלאכי ג'): (ה) זרח השמש וגו' דור הולך ודור בא' כאשר השמש תזרח שחרית ותשקע ערבית ותלך כל הלילה שאפת לשב אל המקום אשר זרחה אתמול משם שתזרח שם גם היום: (ו) הרוח . רוחו של שמש טלכ"ט בלע"ז (והוא טאלע"ט נט בל"א פערלאנגען , וויללע . וכן לקמן פסוק י"ד . (שופטים ט' כ"ג) . וכן בפסוק אל אשר יהיה שם הרוח . (יחזקאל א' י"ב) פי' רש"י הרבין ללכת) כמו אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת (יחזקאל א') ועל סביבותיו שב' גם מתד כל היקף וסובב שסבב אתמול הוא מקיף וסובב היום: הולך אל דרום . לעולם ביום: וסובב אל צפון . לעולם בלילה: סובב סובב הולך' א פני מזרח ומערב שפעמים מהלכתן ביום ופעמים מכבדתן בלילה בתמוז מהלכתן ובטבת סובבתן אף הרשעים כל מה שמאן זרח סופן לשקוע כל מה שהם הולכים ומתגבדים סופם לשב אל מקום נחתם (יואל ב') . ממקום העטופות באו ולמקום העטופות ילכו . וכן: (ז) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא . לפי שאינן כשארים

באור

הוא סי: (ד) דור , התחיל ביסודות הארבעה , ואמר על הארץ שהיא יסוד העפר דור הולך וכלה וישבו הנמחים ובעלי החיים וגופות בני האדם אל העפר , ודור בא ינמחו הנמחים מן העפר , ויזנו מהם בעלי החיים ובני האדם . וע"י הסבוב הזה הארץ לעולם עומדת , כי כל הנפסדי' ישובו אל העפר , והמתהוים יתהוו מן העפר: (ה) היודע בטיב הטעמים יבין שאלת מקומו מועמד בטעם גדול . שואף בטעם שתחת ממשלת הטפחא . זרח בטעם משרת . הוא בטעם שר קטן . והסירות המקובל על סדר הטעמים הללו הוא כזה . כאשר זרח השמש כן יבוא , ואל מקומו שם שואף זרח הוא , כלומר שאל המקום אשר יבוא בו , כבר הוא שואף ומשליך כגופו אליו במקום שהוא זרח , כלומר שכיוו השמש שהוא יסוד האש גם הם בסבוב , מדובקים וכלאחים זה בזה , שקיעה וזריחה ושקיעה , כענין שתקנו מסדרי התפלות גולל אור מפני חושך וחושך מפני האור ובשעה שהתמה זרחת במזרח מיד היא משתוקקת ומשלכת כיבוציה ומתמדת מרובתה אל מקום השקיעה: (ו) ידבר על הרוח שהוא יסוד האויר , ויאמר שגם הוא הולך ובא בסבוב , כי הרוח אינו כי אם תנועה חזקה הכוללת באויר שסביב לארץ , ואחרי שהאויר גשם דק ספוגי לא תשאר התנועה על מקום אחד , כי אם תלך ממקום למקום עד שתשוב בסבוב אל המקום אשר ממנו התחילה . ולזה אם ילך הרוח אל דרום ישוב בסבוב אל צפון . ויתכן שידבר על הרוח הכושב תחת תגורת המזוה , הידוע לזרדי

אין דאן וועלטמעער ; דאן וועלטמעער
וויירד ניכט איבערשאלל . נאך דעם ארט ,
וואהין ווא פליסען , ווערדען ווא שטעט
ווייער פליסען . (ה) אללע וועען זינד
אין טהאטיגקייט . דער מענטש פערמאג
זיא ניכט צו בעשרייבען . דאן אויגע ווירד
ניכט זאט דען בעטראכטענו , דאן אהר
ניכט דען אויפרארבענו . (ט) וואן
געוועען איזט , ווירד ווידערקאממען ;
וואן

אלהים והים אינגו מלא
מקום שהנחלים הלכים
הם שקים ללכת : (ח)
הדברים יגיעים לא יוכל
לדבר לאתשבע עין לראות
ולאחמלא און משמע :
(ט) מה שהיה הוא שיהיה ומה

רשיי שבעשה

באזריס בתוכי כיום אוקייאנוס הוא גבוה מכל העולם שנת' הקורא לוי הים ושפכס (עצום ח)
וגו' וזיהיין אדם אופך מלמעלה למטה והנחלים הולכים במחילות תחת ההרים מאוקיינוס
ומזרין וטובעים חזו אל מקום שהנחלים הולכים שם הם צבים אף הרגע כל עומת שנת קן יי' :
(ח) כל הדברים יגיעים וגו' לא תשבע עין ולא תמלא אהון . ויובט על מה יתרון אס מחליף הים
עסק התורה לדבר בדברים בטלים הרי הם יגיעים ולא יוכל להשיג את כולם ואם במחליף העין
צא לעסוק עינו לא תשבע ואם באמיתת האון אזנו לא תמלא : (ט) מה שהיה הוא שיהיה עני'
בכל מה שהיה למד בדבר שהוא תלמי השם אין ט טדש לא יראה אלא מה שהי' כבר אגבא
כשש

באור

ליורדי הים , ההולך תמיד מהלך השמש , וכימי ניסן ותשרי ילך מן המזרח אל המערב , ונחמת
החמה יטה לנסון וכימות המזרח ישוב לדרום . ויהי' לפי זה הולך אל דרום וסובב אל נסן
מושב על השמש ועל הרוח , לפי שההלך אחד לשניהם : (ו) כל הנחלים יבואו ממקורם ויעלים
בראש הרים ושפכו את מימיהם זה כזה עד שלסוף ילכו כלם אל הים הגדול הסובב את כל
העולם , וא"כ ירבו מימי הים מעת הנריאה עד סוף כל הדורות הולכים ורבים בכל עת ויכל
רנע . ואע"פ"כ אט רוחים שהים אינגו מלא על כל גדותיו עד שיגבר גבולו ויכסה ארץ ויא"כ
ע"כ סובב סובב ילכו גם המים , וישבו מן הים שמשם הם צבים ללכת , אל הים , שהם
האוקיינוס אשר אליו הם הולכים . ויהי' זה אס שיצבו המים במחילות תחת ההרים מן הים אל
הנוערים , או שתמיד יעלו נשיאי' ואידיים רבים מן הים אל הרקיע מחוס השמש והם רוב העננים
והאיד ישוב גם ומים , וע"ז נאמר הקורא לוי הים ושפכס , ומימי המעינים מהגשם , וכל
הנחלים יבאו מהמעיינים , כא"ש המשלת מעיינים בנחלים , ואע"פ שמימי הים מלוחים ומי
הגשם מתוקים , הנה האיד העולה יעזוב את חלקי המלת הכבדים , ולא ישא כו' אס חלקי
המים המתוקים לקלותם , כמאמר תכמינו ז"ל ממותקים הם נעבים . ועתה הנך רואה שכל
הדברים הענעיים והם היסודות הארבע שזכר החכם עמר אש רוח מים , הולכים תמיד
בנסנו , גענים ראש נסוף וסוף בראש כמאמר ס' יצירה נען סושו בראשו וראשו כסושו
והם משתנים בכל עת ובכל רנע , עד שלא ישארו רנע אחד על ענינם . וחולם כל השנויים
ההם סובב ילכו , עד שיצבו אל המקום אשר יבאו משם : (ח) כל הדברים כאלו הם יגיעים
ועיפים מעבודתם ומלאכתם התמידים אשרי שלא יטחו ולא יקוטו רנע אחד על מתכונתם
וכס תמיד הולכים ומשתנים נכטב כאשר אמרט , עד שאי אפשר לבן אדם לדבר ולבאר את
כל זה בנשויו שפתים . ולא לבד היסודות שזכרט כי גם רוח בני האדם כן , ומאשו כאילו הם
יעיפים תמיד לא יטחו , כי העין לא תשבע מלראות ותמיד היא נתשוקה גדולה לראות את
אשר עדיין לא ראתה כידוע בנסיין וכן האון מחוץ תמיד כאילו היא נחמה לשעוע ולא תמלא
לומר די , וא"כ גם סוסי בני אדם הם תמיד במלאכה בלי מרנע ומשתנים בכל עת ובכל רנע ;
עעתה

מגלת קהלת א

תרגום אשכנזי פח

וואו געשעהן איזט, ווירד ווירדער גע-
שעהען. עז ענטשטעדט ניכטו נייען
אונטער דער זאננע. (י) ערשינען אויך
אפט דינגע, וואו מאן זאגט: זיהע, דאז
איזט וואו נייען! זא ווארען זיי געוויס
שאן אין דען יאהרען דער פארוועלט.
(יא) מאן דענקט אבער דער פארהער-
געגאנגען ניכט; זא וויא דער קינפטגען
אנדענקען בייה דענען פערלאשען
זיין ווירד, דייה איהנען פאלגען:

ערוטער אבשניטט

(יב) איך, דער פרעדיגער, וואר
קאניג איבער ישראל אין
ירושלים. (יג) איך ווייהטע מיין הערץ
דעם נאכפארשען, אונד וואללטע מיט
ווייהייט אונטערזוכען, וואו אונטער
דעם

רש"י

צשת ימי בראשי' אבל ההוג' בתורה מוכח כה
תמיד חדשי טעמים כענין שאל' דדיה ירווך
בכל עת (משלי ה') מה הדד הזה כ"ו שהתינוק מממש בו מוכח בו טעם אף דברי תורה כך וכן
מכינו במסכת חגיגה שאמר ר' אלעזר בן הורקנוס דברים שלא שמעתן און במעשה מרכבה:
(י) יש דבר י בל לידך תחת השמש שיאמר לך האומר עליו ראה זה דבר חדש הוא ואינו חדש שכבר
הי' בעולמים אעברו לפניו לא שאין זכרון לראשונים לכך דומה להיות חדש: (יא) וגם לאחרונים
שיהיו י לאחרונים: לא יהיה להם זכרון י בדורות שיהיו לאחרונה להם. ומ"א דורשו כנגד אבוד
זכר עמלק וסיפו של זכר עשו למחות שאל' ולא יהיה שריד לבית עשו. (עובדיה א'): (יב) אני
קהלת הייתי מלך. על כל העולם ולבסוף על ישראל ולבסוף על ירושלים לבדה ולבסוף על מקלו
שהרי כאמר הייתי מלך בירושלם אבל עכשו אינו מלך: (יג) ונתתי את לבי לדרוש בתורה היא
החכמה

שנעשה הוא שיעשה ואין כל-
חדש תחת השמש: (י) יש דבר
שיאמר ראה זה חדש הוא
כבר היה לעלמים אשר היה
מלפנינו: (יא) אין זכרון
לראשונים וגם לאחרונים שיהיו
לא יהיה להם זכרון עם שיהיו
לאחרנה:

פרשה א'

(יב) אני קהלת חייתי מלך על-
ישראל בירושלם: (יג) ונתתי
את לבי לדרוש ולתור בחכמה
על כל אשר געשה תחת
השמים

באור המלות

(יג) ולתור, ענינו החקירה והמסוס כמו תרתי
בלבו
בכל עת (משלי ה') מה הדד הזה כ"ו שהתינוק מממש בו מוכח בו טעם אף דברי תורה כך וכן
מכינו במסכת חגיגה שאמר ר' אלעזר בן הורקנוס דברים שלא שמעתן און במעשה מרכבה:
(י) יש דבר י בל לידך תחת השמש שיאמר לך האומר עליו ראה זה דבר חדש הוא ואינו חדש שכבר
הי' בעולמים אעברו לפניו לא שאין זכרון לראשונים לכך דומה להיות חדש: (יא) וגם לאחרונים
שיהיו י לאחרונים: לא יהיה להם זכרון י בדורות שיהיו לאחרונה להם. ומ"א דורשו כנגד אבוד
זכר עמלק וסיפו של זכר עשו למחות שאל' ולא יהיה שריד לבית עשו. (עובדיה א'): (יב) אני
קהלת הייתי מלך. על כל העולם ולבסוף על ישראל ולבסוף על ירושלים לבדה ולבסוף על מקלו
שהרי כאמר הייתי מלך בירושלם אבל עכשו אינו מלך: (יג) ונתתי את לבי לדרוש בתורה היא
החכמה

באור

(ט) מעתה אחרי שכל הדברים הם בסובו, ע"כ מה שהי' בעבר הוא שיהי' בעתיד, ומה
שנעשה הוא שישה, ואין כל חדש תחת השמש כי כל הדברים יזונו אל מה שהיו, ומשם הם
חוזרים חלילה כעגולה הסובבת, כי כל הנבראים ילאו להמציא עמם אחד ולהוסיפו על מעשה
השם או להכחידו עד שיהי' נעדר. רק כל מעשיהם דמות ותמונה, להפריד מחובר ולחבר
נפרד, להניע הנח ולהניח הנע, וא"כ אין כל חדש תחת השמש: (י) ואם יהי' דבר לפעמי'
שיאמרו עליו בני האדם ראה זה חדש הוא, אל תסן אל דבריהם, כי כבר הי' בזמן העבר
ערס יצאו לאור העולם: (יא) ואולם ברבות הימים ישכחו הימים הראשונים, ע"כ יאמרו
שוב על דבר זה חדש הוא, וכן הדברים שיהיו בימים הבאים לא יהי' להם זכרון בעתים הבאים
אחריהם, ועם בני אדם שיהיו לאחרונה: עד הנה דברי שלמה דרך כלל, עתה יאל לבאר
פרט

השמים הוא ענין רע נתן
 אלהים לכני האדם לענותו:
 (יד) ראיתי את כל המעשים
 שנעשו תחת השמש והנה
 הכל הבל ורעיו רוח: (טו) מעות
 לא יוכל לתקן וחסרון לא
 יוכל להמנות: (טז) דברתי אני
 עם

דעם היסטעל געשיהט . אונעל ינער
 טריב ! נאטט נאכ איהן דעם מענשען
 זיך דאמיט צו בעשאפטענען . (יד) איד
 בעטראפלטעטע אללע רינגע , דיא
 אונטער דער זאנגען געשעהן , עז איזט
 אללעז איםעל , אללעז ווינדיגער גע-
 דאנקע . (טו) דאז פעהלערהאפטע
 איזט ניכט צו פערבעסערן , דאז מאנגעל-
 האפטע ניכט צו ערגאנצען . (טז) איד
 זאונטערדעטע סך אלזא מיט
 טיינעם

באור המלות

רש"י

כלני (פונטור וונן) 4 ענין רע , סמט חוב
 ענין במזכרת כסין כמו דמיתו את הענין , וז
 בקוד פתח מ"ב כהכרת היות סתון כל מונח רע
 גלגלתי (נידלסקן לייכט כיון טענות) , ועיין
 כחור הטבטים : לענות צו , להחמיק צו , (יד)
 דמיתו צו סתון צו חלקן) , ויש ספרים סתון
 עין ומחבה , והטעם פחד : (יד) ורעיו רוח
 הם על טעם דמות , סמט למ"ד ענין פחד
 רועה רוח , והוא דבר סתון צו ים כמו הכל
 והטעם ורעה חסונה (תהלים ל"ז) , כולם לטון
 מחבה , ויכח כחכר סמט דעיון רוח , והטעם
 מחבת הכל וחתו , (וינדיגני נידלסקן) , ואלו
 סתוהאל הם רועה על הטעם החסונה , כי החסונה
 כמו מרעה לטעם , חזר כס חדות תתענג ותענג
 (טו) וחסרון , הם כולם סתון , (סלנג) :
 הכנה

החכמה ולהתנון זה על כל המעשה הרע
 האזור למעלה שנעשה תחת השמש וכינותי זה
 שהוא הענין הרע אשר נתן הקב"ה לפני בני
 האדם את החיים ואת המות את הטוב ואת
 הרע : ענין רע . מנהג רע להם : לענות צו
 להתנהג צו ענין ים לפותרו לטון ענין ודידה
 (שואל א' כ') ויש לפותרו לטון ענין ומחבה
 וכן לענות צו : נתן אלהים . היות לפנייהם :
 (יד) ורעות רוח . שגר רוח כמו רוע וחיות
 (ישעיה ח') רוח טלג"ש בלע"ז (עיין לעיל
 פסוקי) סוף המעשה בא לידי כאב לב :
 (טו) מעות . כחש לא יוכל לתקן וחסות מי
 שטרק בערכמנת יאכל כמנת ורעותי

באור

פרט כל הדברים שיעלו על לב האדם כי הכל הוא ותוהו , וסוף כל החקירות , וכל השעמונות
 והאשא ותתן בדבר , אשרי אשר תאמץ השענות והתמונות , דבר וסותרו , הנה זה כל האדם
 את האלהים ירא ואת מנותיו שחר , כאשר יוכר החכם בסוף העגלה : (יב) אני קהלת
 הייתי מלך אשר לו הכח והעושלה לעשות כרצוני , ונלכתי על ישראל , חוזה חכמה , ובעיר
 ירושלים העגלת חכמים : (יג) והנה נתחלה נתי את לבי לדרוש בחכמה ולחקור בתולדות
 היטורים אשר נעשו תחת השמים , כי החקירה מושכת את לב בני אדם , וכבר יחשבו בני
 האדם שהחקירה היא האוצר החיות להשכיל , והטוב הנכון , תכלית כל העוונות והתקוות ,
 כאילו ימצא ילוד אשה שבע רוגו את החוטמה והמרנוע בחיק החקירה האנושית , ובאמת אינו
 כן , אבל הוא ענין רע , והן חיות האלהים נעט בלב האדם את הענין הזה שיתרו וידרו
 בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמש , ולזה הם משתוקקים תמיד לדעת את אשר לא ידעו ,
 להנין ולהשכיל את הנעלם מהם , אלא שהיתה כוננת הכורא שלא ימצא האדם מרגוע מנוחה
 ואשר חיותי בחיק החכמה והנתינה ביטורי , כי החקירה לבדה לא תאשר את בעליה :
 (יד) אחרי , אשר ראיתי והתבוננתי בכל אשר נעשה תחת השמש ויבאתי שמשכות בני האדם
 בהם הם משככות הכל ורעיוני רוח , לא זעיתי ולא יכליתי : (טו) וסוה , יתרון לזרם ככל
 פריטות ועשלו , הנה אם יכ' דבר מעות וחקילקל בתולדותו לא יוכל לתקן , וחס יח' ט
 חסרון

מגלת קהלת א

תרגום אשכנזי פט

עם־לבי לאמר אני הנה
הגדלתי והוספתי חכמה על
כל־אשר־היה לפני על־
ירושלים ולבי ראה הרבה
חכמה ודעת: (יז) ואתנה לבי
לדעת חכמה ודעת הללות
ושכלות ידעתי שגם־זה הוא
רעיון

מיינעם הערצען פאלגענדער געשטאלט:
זיהע! איך האבע מעהר וויזוהייט ער-
לערנט אונד אויגעברייטעט, אלץ
אללע, דיא פאר מיר ירושלים? טהראן
בעזאסען. מיון גיוזט האט פיל וויזוהייט
אונד קענטנים ערוואַרבען. (יז) נון מיון
הערץ ענטשיידען זאלל צווישען וויזוה-
הייט, קענטנים, טאלל־הייט אונד
אונזן, זעהע איך איין, דאס איך דים
איין

באור המלות

רש"י

(טו) הדבא, שם בצר"י ושם הפועל הוא בחול"ם
הרכות, תמורת הרבה בחול"ם, וכמלא ג"כ בכתוב
בקמן הרבה הרבה, והוא זר, ולא ימלא השם כי
אם בלשון יחיד, וישתמש גם לרבים לפי שבנינו
הרבות כמו כי הרבה יהיו (קהלת י"א ח):
(יז) הללות, הוא טרוף הדעת, והנליאה מדרך
השכל, (טאלהייט): ושכלות, במטרה, כל לשון
מפשותא כתיב בסמ"ך כר מן חר כתוב בס"ף ודעת
הוללות ושכלות, ענינו העדר השכל, (כאלהייט):
אמרתי

ורבותינו פירשו על הבא על הערוה והוליד
ממור או על תלמיד חכם הפירש מן התורה
שהי' ישר מתחילתו ונתעויות: וחסרון לא יוכל
להמנות: זה שחסר עכמו ממנין הכשרים לא
יוכל להמנות עמהם בקבל שחרם:
(טז) דברתי אני עם לבי עכשיו שירדתי
מגדולתי אני כיתן לבי לאמר מי יאמר עלי
שאבא לידי מדה זו: אני הנה הגדלתי וגו':
(יז) ואתנה: עכשיו את לבי לדעת
את עיב החכמה מה סופה ואת עיב ההוללות והשכלות:
ערבות כמו מהול במים (שם א'): ושכלות: שטות:
ידעתי: עתה גגם החכמה יש בו שבר רוח
כי ברוב החכמה אדם סומך על רוב חכמתו ואינו מתרחק
מן האיסור ובא רוב כעס להקב"ה:
אני אמרתי הרבה כוסי' ולא אשיב את העם מזרימה
ובסוף השיבותי אני אמרתי הרבה נשים
ולא יסורו לבני והרי נכתב עלי נשיו הטו את לבבו
(מלכים א' י"א) וכן הוא אומר שעל רוב
חכמתו סמך ועשה כמה דברים שאמר כאם הגבר
לאיתיתל לאיתיתל ואוכל (משלי ל'):
אמרתי

באור

חסרון לא יוכל להמנות, כי אין לשנות הגזירה, וא"כ
לשוא יחשוב מחשבות רבות למציא
האומר: (ואפשר עוד לפרש שלשת הכתובים האלה עד הנה,
על האופן הזה, שאמר שחקר
בחכמה על העבודות האלהיות אשר נעשית תחת
כל השמים (חן מבקרב עמי ישראל בירושלים)
לכל כבא השמים אשר לא טוה ה', וראיתי שאין
בזה תועלת לבני האדם, אבל היא ענין רע
המזאת איש רע אשר עזב אלהים להם להתעסק
בו, כמאמר הכתוב יפן תשא עיניך השמימה
וגו' אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים
תחת כל השמים, ואמר עוד וראיתי את
עבודתם לשמש שהיא אחד המשרתים הראשונים
בעולם, וגם זה הכל ורעות רוח, כי לא
עכל לתקן מעויות ולא יוכל להמנות בו
חסרון): (טז) או, אמרתי עם לבני הנה
אנכי הרביתי החכמ' בשני מיני הרבות
שהם הגדול וההוספה, כי על החכם
המחדש דבר חכמה בשכלו, ואמר
שהגדיל החכמה, ועל המלמד את
החכמ' לאחרים יאמר שהוסיף חכמה,
ויאמר אני הגדלתי והוספתי חכמה,
על כל אשר עשו המלכים אשר היו לפני
בירושלים: (יז) ועתה, שאני נותן
על לב לדעת ההבדל שבין החכמ' וההוללות
והשכלות, ומה הוא היתרון להחכם
מן הסכל והמהולל, ידעתי גגם זה הוא רעיון
רוח, שאין ביתרון החכמ' הנלקחה
אמתית ואושר

רעיון רוח: (יח) כי בלב חכמה
רביבעים ויוסף דעת יוסף
מכאוב:

ב (א) אמרתי אני בלבי לבד
נא אנסכה בשמחה
וראה בטוב והנה גס הוא
הכל: (ב) לשחוק אמרתי
מהולל ולשמחה מה זה עשה:
(ג) תרתי בלבי למשוך בין
את

אין ויעדיגער בעראנקע איזט . יח) יע
בער וויזוהייט, יע בער פערדרום ;
יע בער קענטניס, יע בער לידען .

ב (א) איד שפראך אלוף צו מיינעם
הערצען: וואהלאן! איד ווילל
דיך מיט דער פריידע פערנווען, דו
פירדעזט ראכיא גליקעליגקייט ; אבער
אויך דאן וואר ניכטיג . (ב) שום שערץ
זאגטע איד: דו- ביזט טאלל ; זונד
צור פריידע: וואו ניצוט דו- מיר !
(ג) איד שפארהטע דרויף אין מיינעם
הערצען פאלגעטעו אויז: רען קארפער
מיט

באור המלות

רשי

ב (א) אמרתי אני בלבי לבד
ורו ויחסיבה עללי, נחמד הורו בלבן הליכה ;
חנכה, לנקה נחמת, וידבר עם הנכס חנכה ;
חית: (ב) מהולל, עבין אמתן, דו- ניזע
טאל: (ג) שום זה, בחולם לנקה: (ד) למשוך,
לעדן ולנכט . נכט, חת עטמו, והוא סתם וולל ;
גב

ב (א) אמרתי אני בלבי לבד וכן הוא
אחדל לי מן החכמה ואעבוק במדת תמיד ;
אנסכה : לבן חכך יין לשמת כמו מנסכה
יינה (גס ט) עירוב יין באים לתקט או
עירוב באים בין לקנדיטון : וראה
צטוב : כמו וראיתי צטוב : והנה גם
הוא הכל . שהרי ראיתי צטובה שהרבה
קלקולים באים מתוך טק . בלפני מן
דוב טובה שהשפעת להם : (ב) לשחוק אמרתי מהולל . מעורבב צטוב ואנסכה : ולשחקה עה
זו טובה עושה הרי טובה תונה: (ג) תרתי בלבי חזרתי לתור בלבי להחזיק בכלן במדת
בכמה ונסכלות ולמאך ולעדן במדת היין את צטובי . כל מעודות עונג קרויה על גס היין ;
ולגי

באור

לאדם: (יח) כי כאשר ירבה האדם לתור בחכמה,
דעתו והשגתו, יקץ בחייו ברעותו כי כל יגיעו וכל
כי עתוק האמת יי יושלטי, ואם מנד התהטוכות אשר
ההשגחה במקרי בני האדם כנדיוק כדשע, כאשר
ויבא גם במגלה האמת בארוכה, ואם מנד קנאת בני
החכמה חנם, והכסיל כאשר תרוכ התכאוכות הללו,
ול אין שעה מרגיש או מפני שזיט עול כל כך למקרים
ודי בכל זה להעיד את הנפש המסכלת אלא תמנא
ההגלחה האמתית בחקירה האנושית:

ב (א) אחרי ראיתי שאין בחכמה אוצר והגלחה
לדדם, אמרתי אני אחדל לי מן החכמה, ואעבוק
במדת תמיד ודברתי אל לבי, לכה נא חנכה חית
אם תוכל טוב אמת והגלחה במדת עשה ותענוג,
והנה גם הוא הכל, אין צתעטניס
האוצר האמת, וההגלחה העוקה לאדם, כי אם ירבה
לאדם לשאוף ולהתענג ולשחוק תמיד, סוף שיקץ
בחייו ונספא תנעל במדת: (ב) ואו, ואשר על השחוק,
שהיא מעשה חסדי הדעת, על השמחה יאמר
מה זו עושה, מה עוב תביא לאדם, והיא לא תגליקט
ולא תשכילט:

ב (א) אמרתי אני בלבי לבד
נא אנסכה בשמחה
וראה בטוב והנה גס הוא
הכל: (ב) לשחוק אמרתי
מהולל ולשמחה מה זה עשה:
(ג) תרתי בלבי למשוך בין
את

ב (א) אמרתי אני בלבי לבד וכן הוא
אחדל לי מן החכמה ואעבוק במדת תמיד ;
אנסכה : לבן חכך יין לשמת כמו מנסכה
יינה (גס ט) עירוב יין באים לתקט או
עירוב באים בין לקנדיטון : וראה
צטוב : כמו וראיתי צטוב : והנה גם
הוא הכל . שהרי ראיתי צטובה שהרבה
קלקולים באים מתוך טק . בלפני מן
דוב טובה שהשפעת להם : (ב) לשחוק אמרתי מהולל . מעורבב צטוב ואנסכה : ולשחקה עה
זו טובה עושה הרי טובה תונה: (ג) תרתי בלבי חזרתי לתור בלבי להחזיק בכלן במדת
בכמה ונסכלות ולמאך ולעדן במדת היין את צטובי . כל מעודות עונג קרויה על גס היין ;
ולגי

מגלת קהלת ב

את־בְּשָׂרִי וְלִבִּי נִהְגַּב בְּחִכְמָה
וְלֵאחֹז בְּסִכְלוֹת עַד וְאֲשֶׁר
אֶרְאֶה אֵיזֶה טוֹב לְבְנֵי הָאָדָם
אֲשֶׁר יַעֲשׂוּתַחַח הַשָּׁמַיִם מִסֵּפֶר
יְמֵי חַיֵּיהֶם: (ד) הַגְדַּלְתִּי מַעֲשֵׂי
בְּנֵיתִי לִי בְּתַיִם נִטְעַתִּי לִי
כְּרָמִים: (ה) עָשִׂיתִי לִי גִבּוֹת
וּפְרָדִים וְנִטְעַתִּי בָהֶם עֵץ בַּל־
פְּרִי: (ו) עָשִׂיתִי לִי בְּרִכּוֹת מַיִם
לְהַשְׁקוֹת מֵהֶם יַעַר צוֹמֵחַ
עֵצִים: (ז) קָנִיתִי עֶבְדִּים וְשִׁפְחוֹת
וּבְנֵי־בַיִת הָיָה לִי גַם מִקְנֵה
בָּקָר

תרגום אשכנזי צ

מיט וויין צו פֿערנגניגען, אונד מיינען גייזט
פֿאן וויזהייט לייטען צו לאַסען; די־
טהאָרהייט אָבער פֿעזט צו האַלטען, ביז
איך ענטדעקקע, וועלכעו דיא גליקזעליג־
קייט דער מענשענקינדער זיין, נאָך
וועלכער זיא אונטער דעם היממעל דיא
דויער איהרעו לעבענו האַנדלען וואָלל־
טען. (ד) איך אונטערנאָהם גראַסע
ווערקע, בוואטע מיר פֿאלל־אָזטע,
פֿפֿלאַנצטע מיר וויינבערגע; (ה) לענטע
מיר בוים־אונד לוֹוטגערטען אָן, אונד
פֿפֿלאַנצטע דאָרין יעדע אַרט פֿרוכט־
ביימע; (ו) גרוב מיר טייכע, דען מיט
יונגעם אַויפֿשפּריסענדען האַלץ אָן־
געלענטען וואָלד צו דורכ־וואַסערן;
(ז) קייפֿטע מיר קנעכטע אונד מאַגדע,
צו דען לייבאיינגען, דיא איך שאַן בעזאָם.
אויך העערדען גראַסעו

באור המלות

(ה) נכות, מדרש גן, (נדעקן), על סס
אחילנות הסוכני בעמיהם את היושב בללם, (בוים
בארטן): פרדסים, סס בעל ארבעה אותיות.
וענינו ידוע חף בלשון יון ורומי, שהוא גן כזה
מקוצב על תמונו מסודרות, (לוטע גארטן):
ברכות מים, מים מבוססין בגומות, (עייכוי, חו
סיסטערטן): (ז) נקב בקר וצאן, הבהמות
סדקות והגמות יקראו מקנה לפי סהס קנין האדם
ובססו.

רש"י

ולבי טהב בחכמה. חף אס צשרי כמשך ציין
לבי מתגלגל בחכמה להחזיק בתורה: ולאחוז
בסכלות. בדברי הדומי' לי לסכלות שאמרתי
עליהם איתאל ואוכל, (סס) וכנון לבישת
שעטנו וכלאי הכרס שהשטן משיב עליהם
ואומות העולם משיבין עליהם וכן הוא אומר
טיב אשר תאחז בזה וגומר. וגם על
שאל שדמה צעייכו סכלות להרוג מאיש
עד אשה מעולל ועד יונק (שמואל
א' ט"ו) והיא מצות המקום וקורא אותן סכלות: (ד) הגדלתי מעשי. בימי גדולתי: (ה) עץ
כל פרי. שהיה שלמה מכיר בחכמתו את גידי הארץ איזה גיד הולך אל כוס ונוטע בו פלפלין איזה
הולך לארץ חרובין ונטע בו חרובין שכל גידי הארצות באים לביון שמשם משתיתו של עולם שאמר
מכיון מכלל יופי (תהלים כ') לכך כאמר עץ כל פרי במדרש תנחומא: (ז) בריכות מים. כנין
ציברים

באור

(ג) כאשר, ראיתי שחכמה לבדה תוסיף מכאוב, והשחק לבדו לא יכליק, חפשתי דרך
לחצר בין שניהם, למשך ולעקן בין את גיפי, כי היין ישמח חיים, ולבי טהב את עבמו
בחכמה, ואחוז גם במעשה הסכלות, שהוא תאית העולם, כמעשה בן אדם המוספק,
אשר לא ידע איה יומא מרגוע ואשר לנפשו, ויאמר אחוז בזה ובוה עד אשר אראה מה הוא
הטוב

גראסעו אונד קלוינען פיהען האטטע
 גיך מער, אלו יע זיינער מיינער
 פארפארען אין ירושלים; (ח) ואם
 מענטש סר איד נאלד אונד וולכער,
 זעלסטענדיגען פאן קאנינען אונד אויז
 דען פראפיינען; אונטערהיללט זאנגער
 זונד זאנגרינען, זונד זאיד דער
 שקלאפלינגען פילע, זעלכען דיא מענטשען
 זור וואהללוזם רעכנען. (ט) זא ראם
 איד מער אונד בעסער זאסטעלסטע,
 אלו מיינע פארנאנגער אין ירושלים;
 מיינע וויזויים שמאנד סר איד דארין
 ביא. (י) זאז מיינע אינען פארערטען,
 פערזאנטע זיך זיהענען ניכט; פער-
 ווינערטע מיינעס הערצען קיינע פריידע;
 דאז דערין זאללטע פרארה זענדען
 מיינער ארבייט; דיען זאך יא ענד-
 צועק מיינער בעסידענג. (יא) זון
 שויאטע איד צוריק אויף מיינער האנדע
 זועק, אויף דיא מיהועליגע ארבייט,
 דיא איד פעררוכטעם, אונד זיהע עז
 זאך אללען אייסעל אונד ווינדיגער
 געדאנקע. עז גיבט קיינע גליקזעליגקייט
 אונטער

בקר וצאן הרבה היה לי מכל
 שהיו לפני בירושלם :
 (ח) כנסתי לי גם כסף וזהב
 וסגלה מלכים והמדינות עשיתי
 לי שרים ושרות ותענוות בני
 האדם שדה ושרות: (ט) וגדלתי
 והוספתי מכל שהיה לפני
 בירושלם אף חבמתי עמדה
 לי: (י) וכל אשר שאלו עיני לא
 אצילתי מהם לא מנעתי את-
 לבי מכל שמחה כיו לפי שמח
 מכל עמלי וזה היה חלקי
 מכל עמלי: (יא) ופנתי אני
 בכל מעשי שעשו ידי ובעמל
 שעמלתי לעשות והנה הכל
 הכל ורעות רוח ואין יתרון

רשי

תחת באור המלות

בזכרם של דגים שזכרון בקרקע: (ח) וסגלה
 מלכים. נכו מלכים זהו וכסף וזבן יקרה
 שהולכי משגלים בגזירה: והמדינות סגל
 כל סחרים: שרים ושרות. מייני כלי זמר:
 שדה ושרות. מרכבות טי עגלות כב (בפרשת
 בא) וכלשון נחרא יט שדה תיבה ומגדל:
 (ט) אף חבמתי. גם חבמתי לא הנחתי כשגיל
 כל המצאים האלה ועודה לי ולא שכתתיה.
 ד"ח עמל לי לעורה מכל חלתי: (י) לא חלתי.
 על הזקנים (בפרשת בהעלותך) כשנורה שדלתיקן משנה נרות הרבה ואין אורה מסר כלום:
 זה היה חלקי. ואחרי עמתי כל חלה אין לי מכלום חלה זה רב ואשאל סד אשר שקל
 וחד חזר קירו ויקדה של חרם שזותין בה ויש סיחרון כמדדש חגדה כל הענין כנתי מדרשות
 ותלמודים וכנתי כנסיות: יער ניות עבים. עמי הארץ למחכת שדות וכרמים: (יא) וכנתי
 עתה

ובמסופים: (ח) וסגלה מלכים וסגל מדינות
 מגלה דבר נחמד ויקר מאוד כאלו להחזק וכוונ
 זו דבר של יסוף כי אם כסדיות ידועות:
 שדה ושרות, יתכן שם סבבים הסדנות הלוקחות
 כחוקם, והמנונה בשום דבות לא חמת לנדס.
 (מילי קולאוינען), זבן דתם רחמתיים, לא חמת
 כ"ח הרבה: (י) חלתי, מנעתי: (י) כי מדון,
 מספסו כיתרון, ובאם סויד נחם, ויסלס חנונתם
 על

באור

העוב הנרנה והמקוה לאדם: (ט) אף, חכמתי עודה לי, הית' לי לעזקה לעשות מעשים
 אשכ

מגלת קהלת ב

תחת השמש :

פרשה ב'

תרגום אשכנזי צא

אונטער דער זאָנע !

צווייטער אבשניטט

(יב) איך גאָב מיינען פֿאַרזאַמלן אַלע
 אויף , ווייזוהייט מיט טאַללהייט אונד
 טהאַרהייט פֿערבינדען צו וואָללען . —
 אונד וואָ קאַנטע דער מענש , דער
 נאָך איינעם קאַניג קאַממט ? פֿערזוכען ,
 וואָ אַנדערע שאָן פֿאַר איהם געטהאָן .
 (יג) זאָפֿיל זאַר איך איין , דאַס דער
 ווייזוהייט פֿאַרצוג פֿאַר דער טהאַרהייט
 זאָ גראָס איזט , אַלז דער פֿאַרצוג דעז
 ליכטעז פֿאַר דער פֿינזטערניס . (יד) דער
 וויזע בעדינט זיך זיינעז גייזטעז אויגען ,
 דער טהאַר הינגעגען וואַנדעלט אים
 פֿינזטערן : אַבער איך ווייס איך ,
 דאַס איין צופֿאַלל ביידע טריפט .
 איך

(יב) ופניתי אני לראות חכמה
 והוללה וסכליה כי ומה האדם
 שיכוא אחרי המלך את אשר
 כבר עשוהו : (יג) וראיתי אני
 שיש יתרון לחכמה מן
 הסכלות ביתרון האור
 מן החשך : (יד) החכם
 עיניו בראשו והכסיל בחשך
 הולך וידעתי גם אני שמקרה
 אחד יקרה את כלם :
 ואמרתי

רשי

עתה בכל מעשי ורוא' אני שאין יתרון בהם כי מכול' אני חסר : (יב) ופניתי אני לראות חכמה .
 פונה אני מכל עסקי להתבונן בתורה והוללות וסכלות עובש עבירות : כי מה האדם שיבא אחרי
 המלך . להתחנן על גזירה שגזרו עליו וכבר עשאוהו למעשה הגזירה לגזרה , טוב לו להתבונן
 תחלה במעשיו ולא יכרך לבקש : (יג) מן הסכלות . הוא הרשע : (יד) עיניו בראשו . בתחלת
 הדבר

באור

אשר לא נעשו לפני בירושלים : (י) לא , מכעתי את לבי מכל שמחה , כי מכל העמל אשר
 יעמול האדם אין לו יתרון כי אם לב שמח , ומדוע אמנע את לבי משמחה : (יא) הנה , אחרי
 שעשיתי את כל המעשים הללו , שצתי להתבונן בהם , אם ימצא בהם האושר וההצלחה לאדם ,
 והנה הכל הבל ורעות רוח , שאין בכל אלה טוב כאמן וקיס תחת השמש : (יב) ופניתי ,
 כלומר ופניתי לאחורי מלראות עוד הצלחה ואושר בכל מעשי הוללות וסכלות אף שנעשו בחכמ' ,
 כי אין בהם טובה , ואל תאמר אולי חכם גדול ממך יעשו בדרך שיצליחוהו , כי מה האדם ,
 כלומר מה יעשה וינסה האדם הנבא אחרי המלך ? את אשר כבר עשוהו אחרי' , הכוונה
 שלא יחדש דבר שלא נסוהו הקודמים לו בזמן : (יג) וראיתי , עתה שב לעורר ספק גדול
 ועבוס בדבר החכמה וסכלות , והוא כי מפאת העיון וההשכלה יודה כל משכיל שיש הבדל גדול
 בין חכמה לאולת , ויתרון החכמ' מנד זה הוא ברור כשמש , ואי אפשר לשום מתעקש
 להכחיש , כי החכם רואה את הטוב ואת הרע את הישר והעקום , ובזמן כפי שכלו את
 הדרך הטוב והישר , והכסיל לא ידע להזהר ולהשמר , כי לא ידע במה יכשל , וא"כ מעלת
 החכמה מנבארת וגלו' בעצמה , ועם כל זה מפאת המקרים אין הבדל ביניהם , ולפעמים
 יכול החכם במוקש , והכסיל יכשל , ועל הרוב מקרה אחד יקרה את שניהם , והוא הולך
 ומבאר את הספק הזה בפסוקי' הנאים ע"פ הנסיון וההתבוננות במעשי בני האדם ומקריהם :
 (יד) החכם עיניו בראשו , והוא מסתכל בתחלת הדבר מה יהי' בסופו , והכסיל בחושך
 הולך

(טו) ואמרתני אני בלבי במקרה
 הכסיל גם אני יקרני ולמה
 חכמתי אני או יתר ודברתי
 בלבי שגם זה הכל: (טז) כי אין
 זכרון לחכם עם הכסיל לעולם
 בשכבר הימים הפאים הכל
 נשכח ואין ימות החכם עם
 הכסיל: (יז) ושנאתי את
 החיים כי רע עלי המעשה
 שנעשה תחת השמש כי הכל
 הכל ורעות רוח: (יח) ושנאתי
 תחת

(טו) אך דאכטע אלזא אין מיינעם
 דערצען: דען טהארען לאז ווירד
 אויך מין לאז ווין; וואזו בין איד דען
 וויזער ווארדען? אונד שלאס דאהער:
 אויך דיס וויא אייטעל. (טז) פירוואהר,
 דען וויזען אנטדענקען, וויא דען טהארען,
 וואררט ניכט עויז. מיט דער טאגע
 סענגע ווירד אללען פערגעסען. אך!
 דער וויזע שטירכט וויא דער טהאר!
 (יז) דאס לעבען וואורדע מיר פער-
 האסט, דען אללע האנדלונגען אונטער
 דער זאנגע ווארען מיר צווידער;
 אללען איזט יא ניכטיג אונד ווינדיגער
 געדאנקע. (יח) אויך דאס טע
 אללע ארכיים, דיא איד ועלכות
 אונטער

אני את כל עמלי שאני עמל

רשי

הדבר מסתכל מה יחא בסופ: וידעתי גם אני: גם אני ידעתי אשר אשכח את החכם וכן
 הכסיל ידע אני ששניהם ימותו; (טו) ואמרתני אני בלבי וניזמר. כלומר לפי ששניהם ימותו
 שחא אהרהר בלבי מעתה כמקרה הרשע גם אני יקרני ולמה אהיה נדוי או יותר: ודברתי
 בלבי. שאס אהרהר בן הכל הוא: (טז) כי אין זכרון החכם והכסיל: אין חסדי עותן לא זכרו
 שניהם יחד אזה זכרוט לשיבה תה זכרוט לרעה: באכבר הימים הבאים הכל נשכח. בשביל אשר
 אני רואה את הרשעים אשר היו כבר והבליטו עולד ביומים הבאים אמרתי נשכחה כל גבורתם
 והגלחתם: ואיך ימות החכם עם הכסיל. אני רואה הנדויקים מבלתיים בשיתתט וועעלי:
 לבניהם כגון חכרתי אני את ברתי יעקב וניזמר חכרתי לך חסד בעודך (ירמיה ב'):
 (יז) ושנאתי את החיים. שהיה מתנבא על דודו של רשעם שהיו רשעים: (יט) גם זה הכל.

באור

הוא, שלא יוכל להשמך ששוקש, ועם כל זה ידעתי גם אני שחוקרה אחד יקרה את כלם:
 (טו) ודברתי בלבי שגם זה היתרון אשר לחכמה וכן הסכלות הוא הכל: (טז) אם תאמר
 שיתרון החכם שיהי' לזכר עולם, ואיעשה לו גם בארץ, כאשר תשנו גדולי האוישות ומלכיהם,
 שכלתתו מלחמות גדולות וטורפות ועשו שמות בארץ למען ישאר זכרם לעולמים, הנה גם זה
 הכל, כי אין זכרון לחכם עם הכסיל לעולם, כי אם וזמן שועט, ימים לא כביר, כי ליימים
 הבאים ישכח הכל, ואם לא יהי' זה בדור שועך, יהי' בדור שופלג, ועב'פ לסוף לא ישאר
 זכרם, אהה! איך ימות זכרון החכם עם זכרון הכסיל! ושניהם כלא היו: (ועוד יש לפרש
 שהיא מתמה, איך יעלה על לב אדם א'כ, שהחכם יהי' אחר השות נעדר לגמרי כמו הכסיל):
 (יז) ושנאתי, הנה הספק הוא יביא האדם לשנא את תינו בעה'ו ברשותו שכל עתו אין
 לו יתרון, כי הכל הכל ורעות רוח בזה העולם: (יח) הטענה השניה נגד מעלת החכמה
 והרדוה, הנה חכמי עמל ופועל פועלות גדולות כחך אדיר אשר היכולת כידו לעשות, וזמר
 חכמי מת, וזנח את מולכתו לאדם איה' אחרי: (יט) ופי ידע החכם יהי' או סכל, ואיך
 שיהי' הנה הוא שנוט בכל עמלי שעלתי ושחכתי תחת השמש, כאן התנבא הולך על בני
 שכל

מגלת קהלת ב

תרגום אשכנזי צב

תחת השמש שאגיהנו לאדם
 שיהיה אחרי: (ט) ומי יודע
 החכם יהיה או סכל וישלם
 בכל עמלי שעמלתי ושחכמתי
 תחת השמש גם זה הבל:
 (כ) וסבותי אני ליאש אתלבי
 על כל העמל שעמלתי תחת
 השמש: (כא) כייש אדם
 שעמלו בחכמה ובדעת
 ובכשרון ולאדם שלא עמל
 בו יתנו חלקו גם זה הבל
 ורעה רבה: (כב) כי מההוה
 לאדם בכל עמלו וברעיון לבו
 שהוא

באור המלות

על אות השמש: (כ) ליש, ענינו הסתרת פנים
 מדבר שלא לוכדו, ורבותיו ז"ל רגילים בזה הלשון:
 (כא) ובכשרון, מלשון כשר הדבר, (ריבועי,
 וואהל

אונטער דעם היממעל מיט מיהועליג
 קייט פאלל פיהרט, אונד אן איינעם
 מענשען הינטערלאסען ואלל, דער מיר
 פאלגט. (יט) ווער ווייס, ווירד ער איין
 ווייער זייען, אדער איין טהאר? אונד
 דער ואלל שאלטען איבער אללע
 ארבייט, דיא מיר זא פיל מיהע אונד
 נאכזינען אויף ערדען געקאזטעט?
 ווארליך עז איזט אייטעל! (כ) אויך
 וואנדעטע ענדליך מיין הערץ גאנץ אב
 אונד גאב דיא ארבייט אויף, דיא אויך
 אונטער דער זאננע אונטערנאממען
 האטטע. (כא) דען, ארבייטעט ניכט
 מאנכער מענש מיט איינזיכט, קעננטניס
 אונד געשיקליכקייט, אונד איבערלאסט
 זיינע גיטער איינעם אנדערן, דער קיינע
 מיהע דאמיט געהאבט האט. אויך דאז
 איזט אייטעל אונד איין גראסעז איבעל.
 (כב) וואז האט ער דען נון דאפאן, דער
 ערדענווארן, פיר אללע זיינע מיהע
 אונד גייטעז אנשטרענגונג, דער

רש"י

גם זה ח' מן הנבלים שנכראו בעולם שהחכם
 ייגע והכסיל יורשו אמרתי: (כ) ליש • שלא
 לייגע ולעמול: (כא) כי יש אדם • כמשמעו
 כפשוטו • ומדרש אגדה בתנחומא מכנהו כלמי
 הקדוש ברוך הוא שנאמר בו על דמות הכסף דמות אדם (יחזקאל ח'): שעמלו בחכמה •
 שנאמר ה' בחכמה יסד ארץ בדעתו תהומות כבקעו (משלי ג') ולבריות שלא עמלו בו נתן חלק
 בו: גם זה הנבל ורעה רבה • והם נעשו דור של הנבל ורעה רעת האדם בארץ בדור המבול:
 (כב) כי מה הוה וגומר • כי מה מותר הוה לאדם בכל עמלו ושברון לבו בעמל ודאגה שהוא עמל
 ומכי

באור

שיבא אחריו, והיו סכל, ונחכמתו לא רצה לגלות הדבר ברור, והניחו בספק, כאילו לא
 ידע עדיין החכם והי' או סכל: (כ) וסבותי אני את לבי שלא להשגיח ולחוש עוד על כל
 עמלי כי אם להתיאש בהן, כי אין בהם תועלת ובטחון, והו' מטענה אחרת יותר נוכחת
 ממה שקדם, והיא שאף אם יחשוב האדם בלבו מה לי ולבאים אחרי • אכזבי עצמול ואשמח
 בחיי, ולא לחוש על מה שיהי' אחרי מותי, הנה גם השמחה הזאת תלוי' בגזירה מאת האהי',
 ולא בהסתדלות ובחירות האדם: (כא) ופעמים שזה עמל בחכמו יבדעת ובכשרון, והה אוכל,
 כאילו לא נכרא האחד כי אם לאסוף ולנבד הון, והשני כי אם לאכול ולשמוח במה שלא עמל
 בו, והו' רעה רבה: (כב) כי מה הוה וגו' חכמינו ז"ל השתמשו בתיבה זאת תמורת תיבת
 מכהג, כמאמרם דבר הכתוב בהוה, וכן יש לפרשו פה, הוא אומר כשאל, כי מה הוא
 המנהג

שהוא עמל תחת השמש :
 (כג) כי כל ימיו מכאבים וכעם
 ענינו גם בלילה לא שוב לבו
 גם זה הכל הוא : (כה) אין טוב
 באדם שיאכל ושתה ויראה
 את נפשו טוב בעמלו גם זה
 ראיתי אני כי מיד האלהים
 היא : (כה) כי מי יאכל ומי יחוש
 חוץ ממני : (ס) כי לאדם
 שטוב לפניו נתן חכמה ודעת
 ושמחה ולחוטא נתן ענין

לאסף
 באור המלות

והוא : (כג) זכרם ענינו , עסקו , קומו
 פיו וימי כששטינונג , (כה) יחוס , ענינו
 סגירות ומדינות , (פניסין ויין) :
 טט

המחלל והמשתה וכן נחמד ליהייקים חניך הלא אכל ושתה ועשה משפט ונדקה לו טוב לו (ירמיה
 ל"ב) : (כה) כי מי יאכל ומי יחוש : חן ממני * מבלעדי וז' עדת הרשעים היא שחוסמים לבורך
 האחרים : (כו) כי לאדם שטוב לפניו * לפני האלהים המוכר למעלה כי מיד האלהים היא :
 נתן חכמה ודעת ומחיה * לב לעסוק בתורה ובמדות ולשמו' בחלקו במחלל ובחשמה וכמות
 נקיה : ולחוטא נתן ענין * מנהג רעה לאסוף ולכנות ולתת לטוב לפני האלה' כענין שנת' ומשם
 אשתר את מרדכי על בית החן (אשתר ח') : גם זה ח' חן ההגלים שנתנו לנביות שהם עשלים
 ואחר נוטל :

באור

המנהג לכני אדם בכל עתלו ות' , והוא חשיב לעשות : (כג) שכל ימיו מכאבים וכעם ענינו
 וגם בלילה לא שוב לבו והעיון על פעולותיו , ואף גם זה הכל יסבלות מהעול , עכ"פ
 המנהג הכאבו הוא כך , ואף לא נהי' זאת רע' רבה שזכה אחר נפרי עשלו : (כה) אין
 טוב , הנה חן זה טובה גדול' ואשר לאדם , שלא יהי' לו יתרון בעשלו כי אם מה שהח
 חוכל ואתה וזרחה את נפשו טוב , גם הטובה הזאת הקטנה אינה ביד האדם , כי אם
 מאלת האלהים היא : (כה) כי מי יאכל , (גניסן) , ומי יחוס , (פניסין ויין) , או ינטה
 אצרי תחיות חסיות , (ויכלך הנדלן) , חן ממני , ואם הי' ביד האדם לשמית ולרצות טוב
 בעשלו , בודאי שאני הייתי שאת יותר מכל האדם , כי חן מעטיר לי לעשית : (כו) אבל
 אני רואה כנסיון שהם יתן לאדם שטוב לפניו חכמה ודעת ומחיה , ואם לא עמל ולא טרח
 בו , ולחוטא נתן ענין ס' העסק לאסוף ולכנות לתת לטוב לפני האלהים : איננו גם זה
 הרעיון הוא עקשנות הכל ורעות רוח , כי אינני רואה הפרש בין שני האנשים האלה , מדוע
 יהי'

דער ער אונטער דער ואננען זיך
 אונטער ווארפען ? (כג) אללע ויינע
 טאנע דורכל'עכט ער אין ליידען ,
 קומטער איוט ויינע בעשאשטינונג ;
 זעלכזט דעו נאלטו רודט זיין גיווט
 ניכט , וויא אייטעל איוט אויך דיס !
 (כה) געוויס , עסען , טרוינקען אונד
 ויינען לעבענו פרארה זיין ביא ויינער
 ארכיט , איוט נאך קיינע גראסע גלוקי
 זעליגקייט פיר דען מענשען , אונד
 זעלכזט דיוען בעמערקטע איד , שטעהט
 אין גאסטען האנד * (כה) ווער האסטע
 זאנוט מעהר געניסען , פלייסנער ויינען
 זינגען פראעהנען קאנגען , אלו אויך ?
 (כו) אבער ניין ! דעו איהם וואהל'
 געפאלליגען מענשען גאב ער איינויכט ,
 קענטנים אונד פריידע ; דעם

רש"י

ומני' לאחרים : (כג) ענינו * מנהגים זה א'
 חן ההגלים הנוהגים בעולם : (כה) חן טוב
 באדם * בתמיה שיאכל רשתה והרא' את נפשו
 טוב כלומר יתן לבו לעשות משפט ונדקה עם

המחלל והמשתה וכן נחמד ליהייקים חניך הלא אכל ושתה ועשה משפט ונדקה לו טוב לו (ירמיה
 ל"ב) : (כה) כי מי יאכל ומי יחוש : חן ממני * מבלעדי וז' עדת הרשעים היא שחוסמים לבורך
 האחרים : (כו) כי לאדם שטוב לפניו * לפני האלהים המוכר למעלה כי מיד האלהים היא :
 נתן חכמה ודעת ומחיה * לב לעסוק בתורה ובמדות ולשמו' בחלקו במחלל ובחשמה וכמות
 נקיה : ולחוטא נתן ענין * מנהג רעה לאסוף ולכנות ולתת לטוב לפני האלה' כענין שנת' ומשם
 אשתר את מרדכי על בית החן (אשתר ח') : גם זה ח' חן ההגלים שנתנו לנביות שהם עשלים
 ואחר נוטל :

מגלת קהלת ב ג

תרגום אשכנזי צג

לְאֶסְףּ וּלְכַנּוֹם לְתֵת לְטוֹב
לְפָנַי הָאֱלֹהִים בְּסֵזָה הַבֵּל
וְרַעוֹת רוּחַ :

פרשה ג'

דעם וינדער הינגעגען גאב ער טריב צו
זאממעלן אונד אויפצוהויפען, דאמיט
עז דער גאטטגעפאלליגע געניסע .
אויך דיס איזט אייטעל אונד ווינדיגער
געדאנקע .

דריטער אבשניט

ג (א) אַללעו האַט זיינע צייט, יעדעז
וועזען זיינע פֿאַרדערבעשטימט
מונג אונטער דעם היממעל . (ב) גע-
באָהרען ווערדען האַט זיינע צייט ,
שטערבען זיינע צייט , פֿלאַנצען האַט
זיינע צייט , דאָ געפֿלאַנצטע אַווי-
צורייסען זיינע צייט . (ג) טאָרטען האַט
זיינע צייט , היירלען זיינע צייט , איינ-
רייסען האַט זיינע צייט , אויפֿבויען זיינע
צייט . (ד) וויינען האַט זיינע צייט ,
לאַכען זיינע צייט , טרויערן האַט
זיינע צייט , יויכצען זיינע צייט .
(ה) שטיינע צערשטרייען האַט זיינע צייט ,
שטיינע

ג (א) לְכָל זְמַן וְעַת לְכָל-
חֶפֶץ תַּחַת הַשָּׁמַיִם :
(ב) עֵת לְלֵדָת וְעַת לְמוֹת
עֵת לְטַעַת וְעַת לְעִקּוֹר נְטוּעַ ;
(ג) עֵת לְהַרְוֵג וְעַת לְרַפּוּא
עֵת לְפָרוֹץ וְעַת לְבָנוֹת :
(ד) עֵת לְכַבּוֹת וְעַת לְשַׁחֵק
עֵת סִפּוֹד וְעַת רִקּוֹד :
(ה) עֵת לְהַשְׁלִיךְ אַבְנִים
וְעַת

רש"י

ג (א) לכל זמן . אל ישמח האוסף בהון מהבל כי אם עכשיו הוא בידיו עוד ירשוהו צדיקים
אלא שעדיין לא הגיע הזמן כי לכל דבר יש זמן קבוע מתי יהיה : לכל חפץ . לכל דבר
כל הדברים קרויים חפצים בלשון משנה : (ב) עת ללדת . לתשעה חדשים : ועת למות . קצב
שנות כל דור ודור : עת לטעת . גוי וממלכה . ועת לעקור . עת יבא להעקר : (ג) עת
להרוג . אומה שלימה כשנגיע יום פקודתה כמו שנאמר ושאריהך בחרב יהרג (ישעיה י"ד) : ועת
לרפא . שברם כענין שנאמר במצרים ושב עד ה' ונעתר להם ורפאם (שם י"ט) : עת לפרוץ .
חומת העיר כשנגזר עליה שנאמר וחומות ירושלים מפורצות (נחמיה א') : ועת לבנות . שנאמר
ובניתיה בימי עולם (עמוס ט') . (ד) עת לבכות . בתשעה באב : ועת לשחוק . לעתיד לבא
שנאמר אז ימלא שחוק פינו (תהלים קכ"ו) : עת ספוד . בימי אבל : עת רקוד . בחתנים וכלות :
(ה) עת להשליך אבנים . בחורי ישראל מושלכים משתפכנה אבני קדש (איכה ד') : ועת כנוס .
אותם מן הגולה והוא יעשה ה' אלהים ביום ההוא כנאן עמו כי אבני כור מתנוססות על אדמתו
זכרי'

באור

יהי זה טוב לפני האלהים , וזה יחשב חוטא ? ע"כ סבותי אל דעת אחרת שאולי הכל בגורה
קדומה כאשר יבואר בקפיעל הסמוך :

ג (א) הולך ומבאר ע"פ הנסיון והבחינה שכל הדברים בגזיר' קדומה חרוכה מאת האהי' ,
אמר לכל דבר זמן מיוחד, ועת קבוע, ואין ביכולת האדם להדחיק הזמן ההוא
ולא לקרבו : (ב) עת ללדת, הזכיר ראשית האדם וסופו, ולא על האדם לבדו העתים
קבועים, כי גם על הזרעים ועל הנטיעים : (ג) עת להרוג ועת לרפוא, ולא אמר עת
להחיות כי אין לו עת קבוע במנהג העולם, כי אם בדרך נסי בעת התחיה לעה"ב, כידוע,
והכוונה על מעשי החכמ', כי גם להם עת קבוע, פעם ישתדל הרופא הקטם בחכמ' ודעת

ועת כנזם אבנים
 עת לחכוק ועת לרחק מחבק:
 (ו) עת לבקש ועת לאבד
 עת לשמור ועת להשליך:
 (ז) עת לקרוע ועת לתפור
 עת לחשות ועת לדבר:
 (ח) עת לאהב ועת לשנא
 עת מרחמה ועת שלום:
 (ט) מה יתרון העושה באשר
 הוא עמל: (י) ראיתי את
 הענין אשר נתן אלהים לבני
 האדם לענות בו: (יא) את הכל
 עשה יפה בעתו גם את העולם
 נתן בלבם מבלי אשר לא
 ימצא

שמינע זאממעלן זיינע צייט, אומארמען
 זיינע צייט, דיא אומארמונג פליהען
 זיינע צייט. (ז) ערווערבען האט זיינע
 צייט, פערשווענדען האט זיינע צייט,
 אויפבעוואהרען האט זיינע צייט, וועג
 ווערפען זיינע צייט. (ז) אויפרייסען האט
 זיינע צייט, צוזאממען רועפטען זיינע
 צייט. שוויגען האט זיינע צייט, רעדען
 זיינע צייט. (ח) ליבען האט זיינע צייט,
 האזען זיינע צייט, קריג האט זיינע צייט,
 פרידען זיינע צייט. (ט) וואז פראממט
 דעם עמויגען אלאז זיין בעמיהען? (י) איך
 בעטראכטעטע דען אינרען טריב, דען
 גאטט דען מענשען געגעבען האט, אום
 זיך ראמיט צו בעשאפטגען. (יא) אללען
 האט גאטט איבעראיינשטיממענד
 שאן אין דער צייט געארדנעט, אויך
 דיזע (ליבע צור) וועלט זענקטע ער
 אין איהר רוערץ, ארוגע דאס ניכט
 יעדער

ר ש י

(זכריה ט'): עת לחכוק. כי כאשר ידבק האזר וגומר (ירמיה י"ג): ועת לרחק מחבק.
 וריחק ה' את האדם (ישעיה ו'): (ז) עת לבקש. כענין שנאמר ואת האובדות אבקש (יחזקאל
 ל"ד) לענין כדתי ישראל. ועת לאבד. ועת שאבדס בגולה שנאמר ואבדתם בגוים (פ' בחקותי):
 עת לשמור. יברכך ה' וישמרך (פ' נשא) כשאתם עושים רטובו: ועת להשליך. ושלכס אל ארץ
 אחרת (צפ' נבזים): (ז) עת לקרוע. מלכות בית דוד ואקרע את הממלכה וגומר למלכים א'
 י': ועת לתפור. והיו לאחדיו בידך ולא יחכו עוד לשתי ממלכות (יחזקאל ל"ז): עת לחשות.
 פעמים שאדם שותק ומקבל שכר שנאמר וידם אהרון (בפרשת שמיני) וזכה שנת ייחד הדבור עמו
 שנאמר וידבר ה' אל אהרון ויין ושכרש תשת: ועת לדבר. אז ישיר משה (צפ' בשלח) ותשר דבורה
 (שופטים ה') קחו עמכם דברים (הושע י"ד): (ח) עת לאהב. ואהבך (בפרשת עקב): ועת
 לשנא. שנאמר כל רעתם בגלגל ע"כ שנאתי (הושע ט'): (ט) מה יתרון העושה. מה יתרון
 של עושה רע בכל שהו' עמל גם הו' עתו יבא והכל אבד: (י) הענין. המנהג: לעט'.
 להתנהג: (יא) יפה בעתו. בעת הטובה יפה הוא לבא תשלוס שכר מעשה הטוב ובעת הרעה
 ראיה היא לתשלוס מעשה

באור

וכשרון לרפאות החולי, ולא יועיל, והלואי שלא זייק, ופעמים שיסכל רופא אלול מעשהו,
 ויזר לו דרך זר ורחוק מדרכי החכמי ועם כל זה ירפא החולי, כי בא העת לרפוא: עת
 לפרוץ, ר"ל וכן במעשה הנבנה, הכל בגזירה: (ד) עת שיתעורר האדם מעניו לבני,
 ולא ידע מה הי' לו: ועת לשחוק, ואז יסחק לכל דבר וכן עת כסוד ועת רקוד: (ה) עת
 להשליך, אפי' המקרה יש לו עת, כמו עת להשליך אבנים שאין גורך בהם, ועת לכנוס
 המושלכים

ימצא האדם את המעשה
 אשר עשה האלהים מראש ועד
 סוף: (יב) ידעתי כי אין טוב במ
 כי אם לשמוח ולעשות טוב
 בחייו: (יג) וגם כל האדם
 שישאל ושתה וראה טוב בכל
 עמלו מרתת האלהים היא:
 (יד) ידעתי כי כר אשר יעשה
 האלהים

רש"י

יעדער מענש דיא ענדאכויכט גאטטען
 פאללציהע פאן אנפאנג ביז צו ענדע
 (יב) בין איך נון צוואר איבערצייגט,
 דאס עז קיינע אנדרע גליקועליגקייט
 גיבט, אלו זיך פרייען, אונד אין זיינעם
 לעבען זיך גיטליך טהון; (יג) אונד ווייס
 איך פערנער, דאס עסען, טרינקען,
 אונד פרייען און זיינער ארבייט געניסען,
 זיין געשענק גאטטען איזט. (יד) זא
 בין איך דאך ניכט מיגער איבער-
 צייגט, דאס אללעו וואו גאטט
 געוואללט

מעשה הרע: גם את העולם נתן בלבם וגומר. גם את חכמת העולם אשר נתן בלב הנביות לא
 נתן הכל בלב כל א' וא' אלא זה קצת וזה קצת כדי שלא ימצא האדם את כל מעשה הקדוש ברוך
 הוא לדעת אותו ולא ידע את עת פקודתו ובמה יכשל כדי שיתן לב לשוב אידאג ויאמר היום או
 מחר אמות ולכך כתוב כאן העלם חסר לשון העלמה שאם ידע האדם יום מיתתו קרובה לא יבנה
 בית ולא יטע כרם לכך הוא אומר שהכל יפה עשה בעתו זה שיש עת למית' דבר יפה הוא שמוך
 האדם לומר שח' עדיין עת מיתתו רחוק ובונה בית וכוטע כרם חו יפה שנעלם מן הנביות:
 (יב) ידעתי עתה הוואיל ונעלם עת הפקודה כי אין טוב לבריות כי אם לשמו' בחלקו ולעשות
 הטוב בעיני בוראו בעוד שהוא חי: (יג) וראה טוב. תורה ומצות: (יד) ידעתי כי כל אשר
 יעשה

באור

המושכלים: עת לחבוק, אכילו התאוה הנטועה בלב האדם, יש לה זמן מיוחד, והוא
 לחבוק השוכנת בחיק, או לרחוק מלחנק, והוא הולך ומבאר הכלל הזה: (ו) בדברים
 פרטיים, מתכונות בני האדם, ומחשבותיהם, אהבתם ושנאתם, שבתם וקיומם, כי הכל
 לעתים קבועים בגורה לא ימהרם החרון ולא יאחרם העצל: (ט) ואחרי שהדבר כן, מה
 יתרון לעושה בדבר אשר הוא עמל בו, אחרי שחריזותו לשוא: (י) באור תיבת עבין, לענות
 בו, עיין לעיל בבאור המלות קאפיטל א': (יא) יפה, בטעם משרת, והוא א"כ דבק עם
 בעתו, והכוונה שבעת הקצוב לדבר יהי' הדבר ההוא טוב ויפה, וכל מה שעשה השם הכה
 הוא יפה בעתו, גם העוה והחולני, העוני והמכאוב, הרעב והמלחמה כלם רעות בעינינו
 קצרי המדע אשר לא כוכל להשיג ולשער יום הדברים אל הזמן והמקום: אולם אם הי' אפשר
 לאדם לדעת כל מעשי ה' מקטנם עד גדולם עם כל יחסי הזמן והמקום, בודאי ידע ידיעה
 באמנה כי אין רע יורד מן השמים, כי אם את הכל עשה האלהים יפה בעתו, גם את העולם
 נתן בלבם, הכה השם הטביע בלב בני האדם את אהבת העולם, שזה יעמול זה יסכים,
 זה יטבור הון זה יבנה בתים, וזה ישע כרמים, זה יאהוב וזה ישנא וכו', ועם כל היעשה
 וההשתדלות, העמל והחריבות בעיני העולם, לא ימלטו מגזרה, ולא יעשו כי אם חסד
 האלהים ורצונו הקדוש, ואף אם יחשבו וידמו שנפסם לעשות רצונם ולא רצון שמים, אה
 לסוף אי אפשר מבלתי שימצאו את המעשה אשר נזר האלהים שיהי' מראש עד סוף, והנה
 מבלי אשר לא ימצא הכוונה שבודאי ימצא, כי חילו אמר מבלי אשר ימצא הי' שליטה, עכשיו
 שאמר מבלי אשר לא ימצא הרי הוא סיוט, כאילו אמר אי אפשר שלא ימצא, וכן הוא בל"א
 (אהני דס ניכט): (יב יג יד) אחרי שהכלל הזה אמת וכבון, הכה נא ידעתי שהאמרים
 אשר זכרתי שניהם אמת, ואין האחד סותר ומנגד לשני, ידעתי שהטובה לאדם היא שיסמך

הַאֱלֹהִים הוּא יְהִיָּה לְעוֹלָם עָלַי
 אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין לְגָרוּעַ
 וְהַאֱלֹהִים עָשָׂה שִׁירָאוּ מִלְפָּנָיו:
 (טו) מַה שֶׁהִיָּה כְּבֹר הוּא וְאֲשֶׁר
 לְהִיָּוֶה כְּבֹר הִיָּה וְהַאֱלֹהִים יִבְקֹשׁ
 אֶת־נִרְדָּף: (טז) וְעוֹד רְאִיתִי
 תַּחַת הַשָּׁמַשׁ מְקוֹם הַמְּשַׁפֵּט
 שְׁמָה רַרְשַׁע וּמְקוֹם הַצַּדִּיק
 שְׁמָה

געוואָללט האָט, אין צוקונפֿט ווירקליך
 ווערדע. ניכטו קאן הינצוגעטרהאן,
 ניכטו אָבענאָטמען ווערדען. גאָטט
 האָטט דים זאָ פֿעראַנשטאַלטעט, אויף
 דאָס מאָן איהן פֿירכטע. (טו) זאָ בע-
 שטימטט, וויא דאָז פֿערגאַנגנע געוועזען
 איזט, זאָ בעשטימטט איזט דיא צוקונפֿט,
 אַלז וואָרע זיא שאָן געוועזען; גאָטט
 בעאַכוֹכטעט דים פֿערפֿאַלגען.
 (טז) איך בעמערקטע פֿערנער אונטער
 דער זאָננע, אָן געריכטושטאַרטען
 געשאָהע אונרעכט; אויף דעם אָרטע
 דער גערעכטיגקייט טהראַנטע

באור המלות

רש"י

ג (טו) שמה הרשע, רשע לא ישתנה בהספק,
 וכשתנה זה, כאשר ישתנה שאר השמות שעל
 משקלו, כי כאשר טן טמע, בלללי טמע, ומן
 דת

יעשה. הקדוש ברוך הוא במעשה בראשית הוא
 ראוי להיות לעולם ואין לשטתו לא בתוספו ולא
 בגרעו וכשתנה, האלהים בזה העשה שישתנה
 כדי שיראו מלפניו. אוקייטוס פרץ גבולו בדור

אנו והנני שליטו של עולם והאלהים עשה שיראו מלפניו שנעת ימים נשתנו הלך חמה בדור
 המבול לזרו' במערב ולסקיע במזר' כדי שיראו מלפניו. חמה חזר' לחזור' עשר מעלו' בימי
 חזקיה ובימי אחז אביו נתקבר היו' ונתרב' הליל' ביום מותו כדי שלא יהא נספד כל זה כדי שיראו
 מלפניו לפיכך אין טוב לאדם לעסוק לא במטותיו ולירא מלפניו: (טו) מה שהי' כבר הו' מה
 שהי' מלפניו כבר הו' עשוי וראייתו או שמעוהו מאחרים שראוהו ויש לבט להעיד עליו שראינו
 שהקדוש ברוך הוא מנקש את הנרדפים יעקב נרדף עמו רודף ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי
 (מלכזי א') מנרים רודפי' את ישראל מנרים טנעו בים וישראל הלכו ביד רמה (נפ' בשלח):
 ואשר עתיד להיות עוד באחרונה הוא דוגמת מה שכבר היה כאשר בראשונה הוכן באחרונה אין
 הקדוש ברוך הוא משנה מדותיו בעולם: והאלהים יבקש את הנרדף. לפרע מן הרודף לפיכך
 מה יתרונו של עושה הרעה כאשר הוא עמל הרי סופו להשתלם: (טז) מקום המשפט וגומר
 ראיתי

באור

ויעשה טוב בחייו, וגם ידעתי שאין זו הטובה מסורה לאדם לגמרי, כי אם מתת אלהי' היא
 אחרי שראיתי שהקטל' שנתנועות בני האדם ומעשיהם היא בגוירה מאלת השם, כי כל אשר
 יעשה האלהים, ונזר עליו סיהי', עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, וא"כ ודאי אין השמט'
 בעמל וראות בטובה מסורה לאדם, כי גם היא מאלת האלהים היא, והוא עשה ורנה שלא
 יוכל טנר להוסיף על מעשהו או לגרוע ממנו כדי שלא יבטחו על מעשיהם כי אם ייראו מלפניו,
 או ידבר החכם בזה לפי דעת בעל הגזרה, ויאמר שגם יראת האלהים בגזרה קדומה, והוא
 והאלהים עשה שיראו מלפניו, ואף שאין זה אמת כאשר אמרו חז"ל הכל בירי שמים חק מיראת
 שמים, הנה כבר אמרתי לך שלא כל הנאמר במגלה הזאת דעת שלמה באמת, כי אם סברות
 בעלמא העולית על דעת המתחכם הנשען על מבינתו בהשקפה הראשונה והוא טנא ונותן
 בהם כאחל ימצי' לעצמו משתוקק לדעת האמת, עד שלסוף אמר סוף דבר הכל נשמע את
 האלהים יראו כו': (ומה נעים פי' חכמינו ז"ל, שהסנו כוונת המחבר הזה על הברקים
 (וכדומה להם) שאין אנו רואים בהם תכלית כי אם להנעית את האדם, וכיון שאין דבר
 רע יורד מן השמים על כורתן זה הוא לתכלית טובה להאדם הרשע אשר אין אלהים כל מומותיו,
 ומחמת

מגלת קהלת ג

תרגום אשכנזי צה

שָׁמָּה הָרָשָׁע: (יז) אָמַרְתִּי אֲנִי
בְּלִבִּי אֶת־הַצְּדִיק וְאֶת־הָרָשָׁע
יִשְׁפֹּט הָאֱלֹהִים בִּי־עַתָּה לְכָל־
הַפֶּן וְעַל כָּל־הַמַּעֲשֵׂה שָׁם:
אמרת

טַהֲרָאֲנִטַע בְּאֶזְהִיִּים • (יז) אֹונֵד דְּאֶכְטַע
אִין מִיִּנְעִים הָעֶרְצֵעֵן דַּעַן גַּעֲרַעֲכְטַעַן
אֹונֵד רֹוֹכֵל אֶזְעֵן וְוִירֵד דַּעַר עֹוִיגַע
רִיכְטַעַן, דַּעַן יַעֲדַעַן וְוֹעֹעֵן הָאֶט זִינַע
בַּעֲשֻׁטִּים מֹונֵג, אֹונֵד יַעֲרַע הָאֲנֵד־רֹונֵג
אִיהֶרַעַן לְאֶהֵן — דְּאָרַט •

רש"י

אין

ראיתי ברו' הקדוש מקום לשבת הגוית בירושלים שהיתה מלאה משפט שמה ישפטו רשע כמו שנאמר ראשיה בשוחד ישפטו (מיכה ג') וראיתי פורענותם: מקום הנדק שער התוך שהיה מקום חתוך הלכות שמה הרשע שם ישנו שר סכים רב סרים (ירמיה ל"ט) נרגל שראר רב זנב ונכבד נכר וחילותיו ודכין את ישראל בייסורים קשים ומשפטי מות: שמה הרשע טעמו למעלה לומר שהוא שם דבר כמו הרשע (והיה ראוי לינקד בסגול הרי"ש) אלא לפי שהוא סוף פסוק כהפך לינקד קמן גדול ואף על פי שכל מקום לא מניחו לו עוד שמתהפך באתנחתא וסוף פסוק: (יז) אמרתי אני בלבי וגו' לפיכך אני אומר את הכל שופט הקדוש ברוך הוא לאחר זמן ואף על פי שמתעכב הדבר סופו לבא אל שעתו כי שעה יש לכל חפץ לפורענות ולסקודת הדין יש עת מתייבא: ועל כל המעשה שעה האדם שם ישפטוהו בנא עת הפקידה שם באותו העת ניתן זמן

באור

ונוחמת ביעתותא מיד יסא כפשו אל ה' יגילהו מן המות הזה, ומעתה אין באור הפסוק הזה מתחלק מבאור שני הפסוקים הקודמים לזה, ר"ל שהוא רואה בכלן סתירה ביצירה, אחרי שאין להוסיף ואין לגרוע לעולם מכל אשר עשה האלהים, ומכללו שודאי גור גם על טפת אדם זה שיהי' נדוק ועל זה שיהי' רשע, וא"כ מדוע יבטיחו שיסונה להיות נדוק ירא מלפניו? (טו) מה שהיה, הדבר העבר הי' כבר ואין לשנותו, כן הדבר העתיד גם הוא נכון מאת האלהים כאילו הי' כבר, כי כבר גזר עליו שיהי', והעבר והעתיד אין באמת מניאותם הבדל, כי זה עבר והי' כמנא, וזה עתיד והי' כמנא, ובנא זמנו ועתו ישבו העתיד עבר, וחולס האלהים רצה שיבאו ויתגלגלו הדברים זה אחד זה כאילו העתיד ירדוף את העבר תמיד, וזהו והאלהים יבקש את נדק, שנגזרתו הקדומה יבא האחד בסוד האחר, והם אחת ונדבקים זה בזה כקוליות השלשלות, ומתגלגלים זה אחר זה ברדיפה תמידית: (וביתרון באור יש לפרש לפי הדרך שזכרנו בפסוק הקודם, שאמר, אם הכל הוא נגזרה קדומה, למה יבקש האלהים את דם הנדק מיד הרודף? כמאמרם בפרקי אבות שאמר לגלגלת נפה על פני המים על דאטפת אטיסוף וסוף מטיסוף יטיסון, ותימה מדוע יהי' כך, אם כל אדם מוכרח במעשיו?): (טז) ועוד ראיתי תחת השמש, ידבר בהשארת נפש בני אדם אחרי מות הגוף, ובשכר ועונש לעולם הבא, אמר ראיתי תחת השמש והנה הארץ מלא עושק וסחם, יבלע רשע נדק ממוני, והמקום אשר מש קייטו המשפט הוא בעצמו מקום החיים, וכן מקום הנדק, והנה גמול הרע לעושי הרע יקרא משפט, וגמול הטוב לעושי הטוב יקרא נדק, ורשע הפך סניהם: (יז) אמרתי אני בלבי, אחרי שנפלאתי על היצירה כי הנוגד בנוגד והאודד שודד ודרכם נלמה, ואנשי החסד הולכים ודלים, וימיהם בגין כלו, ואנכי יודע כי כל דרכי האל משפט, נדק וישר הוא, אמרתי אני בלבי אין זה כי חס את הנדק ואת הרשע ישפטו האלהים לאחר זמן, ואע"פ שמתעכב הדבר סופו לבוא לשעתו, כי עת לכל דבר, ועל כל מעשה יש דין ודברים לעולם הבא, והנה באמת שלות הרשעים ויסורי הנדיקים בעה"ז, היא אחי' גמורה על השארת הנפש אחרי המות, כי לא יכחיש שום מתעקש שופט כל הארץ אל אמונה ואין עול, ולולי שיעשה משפט שם וינדיק את הנדק וירשע את הרשע, אין להמלט מליחם לו עול ועושק ח"ו, א"כ כל המאמין במתיאופה השם, והיותו נדק, אהוב נדקה ומשפט, לא יולט מאסת משתי אלה, אם שיאמין בהשארות הנפש

(יח) איך דאָכטע אויך דער רעדע דער מענשען אין מיינעם אינגערן נאָך , דאָס וואָס נעמליך גאָטטעו אווערוואָהלטע וואָרען . איך בעמערקטע אַבער , דאָס זיך זעלבסט איבערלאָסען זינד וואָס ווייז דאָס פֿירן . (יט) מענשענקינדער זינד צופֿאַלליגע וועוען , טרויער זינד צו פֿאַלליגע וועוען , איין צופֿאַלל טריפט זיאַ אַללע . דויער טאָד איזט וויאָ יענער טאָד . אַללע האָבען איינערלייאַ גייזט , דער פֿאַרצוג דעו מענשען פֿאַר דעם פֿיהע איזט ניכטו . דען אַללעו איזט אייטעל . (כ) אַללעו וואָנדערלִיט נאָך איינעם אָרט : אַללעו ענטשטאַנד אויז שטויב , אַללעו

(יח) אָמַרְתִּי אֲנִי בְּלִבִּי עַל־ דְּבַר־תּוֹרַת בְּנֵי הָאָדָם וְלִרְאוֹת שְׁהֵם־בְּהִמָּה הִמָּה לָהֶם : (יט) בִּי מִקְרָה בְּנֵי־הָאָדָם וּמִקְרָה הַבְּהִמָּה וּמִקְרָה אַחַד לָהֶם כְּמוֹת זֶה בֵּן מוֹת זֶה וְרוּחַ אַחַד לְכֹל וּמוֹתֵר הָאָדָם מִן־הַבְּהִמָּה אִין בִּי הַכֹּל הַכֹּל : (כ) הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶל־מִקּוֹם אַחַד הַכֹּל הִיָּה מִן־הָעֶפֶר וְהַכֹּל שָׁב

רש"י

באור המלות

זמן לכל המעשה להשפט עליו אבן חוטרי מילי וזכר דרי חושבנא (שבת ד' ל"ב) : (יח) אמרתי אני בלבי יבראותי זאת : על דברת בני האדם שחזו להם מות גאות לנהוג שררה ורבנות דקטנים מהם : לברם (ס"א לבררם) הקב"ה להודיעם שאין שררותם כלום ולהראותם שהם אף השרים והמלכים : בהמה המה להם כשאר בהמה ותיב המה לענמם : (יט) כי מקרה בני האדם וגו' . הוא טעם הדבר אשר נתן הקב"ה מקרה ופגע לבני אדם ויש מקרה ופגע לבהמה ומקרה א' לשניהם נתן כי כשם שזה מות כך זה מות : ומותר האדם מן הבהמה אין ויתרונם והכללתו של אדם יותר מן הבהמה אינו נראה משמת כי הכל נהפך להיות הכל לשוֹב

זכר , ודח והוא גם , (באשהיט) : (יח) דברת , ענין דבור : לברם , שרשו ברר , ודלוי שתבא הני"ת בקטן חטוף , והדי"ם בדגש כפלים להחם . כי הזורק והק"ם אחים הם מתולדות השפה , וכעבור שאין הדי"ם מקבלת דגש בל קטן גדול תחת הני"ת והנה תמורת הדגש , והיה דלוי הק"ם (או הזורק) להשנות לחולם בני הק"ם לברם , כמו שהיה במלת בורית . ומק , והנה שרף , או סויה ולברם מועל עבר , ר"ל לאשר בררם האלהים אף שאין המכה שוכניבו אותיות כגל"ם , שהם אותיות השמות , במעלי' העוברי' , הנה מלאכו לפעמים שיכלו עם ה"א השמוש , ויתפרשו כמו אשר , וכן עם ב"ת השמוש , כמו בהכין לו דוד , הקדקיש , הנטילין , א"כ אף למד לברם במקום אשר , ויתכן ג"כ סויה מנחי למ"ד ה"א טן ברר לכס איש , והוא הכינוי : (יט) מן קר ה' וגו' , כתב הרי"ק ששלחן ערוך כגו"ל , והם מוכרחים כי אינו היו בטובים היו בררר כמשע , וכן

באור

הנפש ובגמול ועונש לעולם הבא , או שיכחיש את הדבר הנראה לעין שלא יוכלא נדיק אובד בנדקו ורשע מכלית ברשעתו , ובכאן קצר החכס את דבריו ואולם פרק ח' ט' . מזה המאמר האריך בדרוש הזה בראיות נכסות וישרות למשכיל : (יח) אמרתי עוד אל לבי , ודלוי שזכו רזי' שאין אחריה תשובה , ואולם קצת בני האדם יאמרו שהבחינה בתולדות הנפש לבדה תביאנו להאמין בהשארה , כי השם בשר באדם יותר מכל היטורים וזהו על דברת בני אדם לברם האלהים , שהם יאמרו שהשם ברר אותם , ובשר בהם מכל תולדות הארץ לתננס דעה ובינה והשכל , ואולם רואה אני שאין הדבר כן , כי הם בהמה המה להם , כלומר שבני האדם הנעזבים מהשגחת השם , ומסורים להם בענמם , אינם נבדלים מהבהמה , ולזה כפל המלות בהמה המה להם , כמו שאמרנו , שבהיותם נעזבים להם , הם כבהמות ארץ : (יט) ואם כשפוט את האדם ותולדותיו ממה שאנו רואים צעה"ו , הנה בני האדם הם מקרה בעולם אין בהם ענעות קיים , והנהמ' גם היא מקרה , ומקרה אחד להם בכל השמי' אשר יעברו עליהם

מגלת קהלת ג

תרגום אשכנזי צו

אֶל־הַעֶפֶר : (כא) מִי יוֹדַע רוּחַ
 בְּנֵי הָאָדָם הַעֹלָה הִיא לְמַעַלָּה
 וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא
 לְמַטָּה לָאָרֶץ : (כב) וְרָאִיתִי כִּי
 אֵין טוֹב מֵאֲשֶׁר יִשְׁמַח הָאָדָם
 בְּמַעֲשָׂיו כִּי־הוּא חִלְקוֹ כִּי מִי
 יִבְיָאֲנוּ לְרֵאוֹת בְּמָה שִׁיְהִיָּה
 אַחֲרָיו :

אללעז קעהרטט ווידער צו שטויב *
 (כא) נור דער איהר וועזען קעגנט,
 ווייס עז : אב גייזט דעז מענשען אויף-
 ווארטו שטייגט, אונד גייזט דעז טהורז
 נידערוינקט צור ערדע. (כב) איך
 מיינטע אלוא, דאס ניכטו בעסערז ויזא,
 אלו דאס דער מענש זיינער ארבייט זין
 פרייע: דים איזט זיינע בעשטיממונג.
 דען ווער פיהרט איהן הין, אונד צייגט
 איהם דיא צוקונפט?

אבער

באור המלות

רשי

ובן כמלא בספרי' המדויקים : (כב) במה, הכי"ת
 בשאל והמכה בסתח :

אל העפר : (כא) מי יודע, כמו מי יודע ישוב
 (יואל'ב') מי הוא אשר מבין וכותן לב שרוח בני
 האדם היא העולה למעלה ועומדת בדין ורוח
 הבהמה היא הורדת למטה לארץ ואין לה ליתן
 דין וחשבון וזריך שלא להתנהג כבהמה שאינה מקפדת על מעשיה : (כב) וראיתי. בכל אלה.
 כי אין טוב' לאדם: מאשר ישמח במעשיו. ביגיע כפיו ישמח ויאכל ולא להרחיב כשאל כפשו
 ולחמוד להתעשר להתרבות לא לו: כי הוא חלקו יגיע כפיו הוא החלק הכיתן לו משמים ובו
 ישמח: כי מי יביאנו לראות לאחר שמת במה שיהי' לבטל ואם יבליקו גם הם בעושר שאסף הוא
 והכניס להם או לא יכלתו:

ושכתי

באור

עליהם : (כא) קצת המפרשים חשבו שהכוונה מי יודע אם תעלה רוח בני האדם וכו', ואולם
 הפי' הזה סותר לטעמים, לפי שאלת האדם מועמדת בטעם שר גדול, ומלת יודע בטעם
 כקידו, ואילו הי' הדבר כאשר חשבו הם, היו מלות רוח בני האדם דהויות יותר למה
 שאקריהן, והי' ראוי שתנא מלת יודע בטעם זקף, כידוע לבקי בטעמים, ולפי הטעמים
 כך פירושו, מי יודע, ובין וישכיל את טבע רוח בני האדם אם היא עולה למעלה, וטבע רוח
 הבהמה אם היא יורדת למטה לארץ, כי הקריה נכפש דקה ועמוקה עד מאוד וקשה להבוא
 משם ראוי' אל היות האדם נבחר מכל היצורים, כאשר יאמרו בני האדם, ומכד הגוף הם
 שוים בכל מקריהם: (כב) וא"כ לולי הראוי' הנכונה הנזכרת למעלה על השאר' הנפש והגמול
 לעה"ב, ראיתי כי אין טוב לאדם כי אם אשר ישמח במעשיו בעוד שהוא חי, כי זה חלקו,
 כי מי יביאנו לראות במה שיהי' אחריו, הלא הכרת הנפש עמוקה ונרחבה אל ראיות, אשר
 לא יבינים כי אם גדולי החוקרים, ומקרי הגוף שוים לאדם ולבהמה, וא"כ איך נדע מה יהי'
 אחרינו? ובפסוקים הבאים ישב אל הטענה הנזכרת שזכר והיא דמעת העשוקים ואין להם
 מנחם בעה"ז, ומשם ראוי' גמורה על השארת הנפש והגמול לעה"ב כאשר בארנו, וכבר
 הודעתך שלא תשיג בחלוקת הקפיטול, כי לא נודע מי תקנה, ומי שיש לו מוח בקדקדו
 יראה שהפסיק לפעמים במקום החבור, וכן להפך, וכבר עלה בדעתי לשנות מקום החלוקה
 כפי הכוונה, אלא שהקל על הקורא שלא ילצה למנוא את אשר יבקש, הנסתי הדבר כמו
 שהי', ואולם ראוי להקורא שלא להפסיק באמצע הדרוש, בפרט במאז ומתן כזה, כי אם
 למקר לבוא עד תכליתו, ובמקום הזה נראה שהכוונ' נמשכת עד פסוק ד' בפרק הבא :

עתה

ד (א) אָבער אַיך קעהרטע צוריק אונד
 בעטראַכטעטע דיא געוואַל־ט.
 טוהאַטען אַללע, דיא אונטער דער
 זאָננע געשעהן; זארה אונטערדריקטע
 וויינען — ניאמאַנד טראָזטעט; זארה
 זיין נידערגעבייגט פֿאַן טיראַננען־
 טאַכט — ניאמאַנד טראָזטעט. —
 (ב) גליקליכער פרויזען ווירדע אַיך
 דיא טאַדטען, דיא לאַנגזט פֿער־
 שטאַרבען זינד, אַלז דיא לעבענדיגען,
 דיא געגענוואַרטִיג לעבען. (ג) אונד
 גליקזעליגער נאָך דיאיעניגען, דער נאָך
 נישט געזעהען דיא איבעלטהאַטען אַללע,
 דיא אונטער דער זאָננע געשעהען.

ד (א) וְשַׁבְתִּי אֲנִי וְאֲרֹאֲהָ
 אֶת־כָּל־הַעֲשָׂקִים אֲשֶׁר
 נַעֲשִׂים תַּחַת הַשָּׁמַשׁ וְהִנֵּה ו
 דְּמַעַת הַעֲשָׂקִים וְאִין לָהֶם
 מִנְחָם וּמִיַּד עֲשָׂקִיהֶם כַּח וְאִין
 לָהֶם מִנְחָם: (ב) וְשַׁבַּח אֲנִי
 אֶת־הַמֵּתִים שְׁכַבְר מִתּו מִן־
 הַחַיִּים אֲשֶׁר הֵמָּה חַיִּים עֲרֹבָה:
 (ג) וְטוֹב מִשְׁנִיָּהֶם אֶת אֲשֶׁר־
 עָרַן לֹא הָיָה אֲשֶׁר לֹא־רֹאֲהָ
 אֶת־הַמַּעֲשֶׂה הַרְעֵ אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ:

אֶת־הַמַּעֲשֶׂה הַרְעֵ אֲשֶׁר נַעֲשָׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ:

וראיתי

באור המלות

ר ש י

ד (ג) וְשַׁבַּח, מקור במקום טובל ביכובי
 ערבה, משפטו עד הכה, וכן עין, משפטו
 עין

ד (א) וּשְׁבַתִּי וְאֲרֹאֲהָ * ברוח הקודש: את כל
 העשוקים. הנעשים עשוקים בגיהנם במעשי
 אשר נעשים תחת השמש תחת חלופיה של
 התורה: והנה דמעת העשוקים * טובים על
 כפשותם העשוקות ביד מלאכי משחית ואכזרים וכן הוא אומר עוברי בעמק הבכא מעיין יסיתוהו
 (תהלים פ"ד) אלו יורדי גיהנם ואף מקרא זה כך נדרש בספרי: ומיד עושקיהם כח * עושקיהם
 מכריחים ותוקפים אותם בכח: (ב) שכבר מתו * עד שלא שלט בהם יצר הרע הזה לדשותם מן
 הקב"ה כגון אבות הראשונים שלא נענה משה אלא על ידיהם וכגון דוד אבי שלא נענתי בארבעה
 ועשרים רגבות עד שאמרתי זכרה לחסדי דוד עבדך (דברי הימים ב' ו') : (ג) עדין * עדיין:
 אשר לא ראה את המעשה. ראיתי במדרש קהלת אלו מתקע"ד דורות שקומעו להכראות ולא
 נבראו

באור

ד (א) עתה שז אל הראי' הנכונה על השארות הנפש והגמול אשר אין אחריה תשובה
 כאשר הזכיר למעלה, אמר הנה הבחינה בתולדת הנפש לא תוביא את לב האדם
 מן הספק, אבל שבת וראיתי את כל העשוקים אשר נעשים תחת השמש, תחת ממשלת אל
 אמוי' עהור עינים מראות ברע, ועם כל זה אנו רואה שהעשוקים טובים וכאנשים במר נפשם,
 ואין להם מנחם, ועושקיהם מכריחים אותם בכח ותוקף שנידם א כל אשר ירט והם כפופים
 תחת ידיהם ואין להם מנחם, וכ"ש מושיע ותומך, ואם כן הוא חין ספק שהדבר כאשר אמרנו,
 כי עת לכל חסן ולכל מעשה שם, והאלהים יביא את העוֹשֵׁק והנעשק במשפט, וישיב להם
 כגמולם: (ב) כי לולי כן הייתי משבח את העוֹשֵׁים שכבר מתו מן החיים אשר הם חיים עד
 הנה: (ג) וטוב משניהם הייתי משבח את אשר עדיין לא הי', ולא ראה את המעשה הרע
 אשר נעשה תחת השמש, ובוודאי לא לרעתו ולהנאם מאתו ח'ו ברא ה' את האדם על הארץ,
 כי אם בחסדו הגדול, להשפיע עליו מטוב, ואיה טיבתו אם יסו' ימים מועטים לראות דמעות
 העשוקים, או להיות הוא נעשנו עשוק ורנן, ואשר זה יענת כמות הנהמה ויאבד אבדון
 שחין

מגלת קהלת ד

פרשה ד'

חרגום אשכנז צו

פירטער אכשניטט

(ד) וראיתי אני את כל עמל ואת כל בשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הכל ורעות רוח: (ה) הכסיל חבק את ידיו ואכל את בשרו: (ו) טוב מלא בך נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח: (ז) ושכתי אני ואראה הכל תחת השמש: (ח) יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל

(ד) איך בעטראכטע אללען קונטפליים אונד אללע קונטטנע שיקליכקייט; אונד זייע! זיא האבען איהרען גרונד אין דעם גענענווייטיגען ניידע דער מענשען. אויך דים אויט אייטעל אונד ווינדיגער געדאנקע. (ה) „זירע דא „דען טרהארען! — דריקט ער ניכט „דיא האנדע צוזאמען. אונד פריסט „אין זיינעם פלוישע? “ (ו) ליבער „אינע האנדפאלל אונד צופרידענהייט, „אלו ביידע האנדע אויפגעהייפט דורך „ארכייט אונד קוואלענדע זארגע. “ (ז) איך פוהר פארט דיא ניכטיגקייטען אונטער דער זאננע צו בעטראכטען. (ח) עו גיבט איינצעלנע מענשען, אונד געפארט, ארהנע זארהן אונד ארהנע ברודער, אונד דאך האט רש"י

באור המלות

עד הן ונפקדה ה"א, (כיו הער): (ד) עמל, (פליים ליכדושערי): כשרון המעשה, (גשיקליכקייט דר קונסט): (ה) חבק, (ו) זאמתן דריקן): (ז) מלא שם: כף, נקרת כן מוך היך לפי שהיא כסופה: (ח) וע כין רע, ר"ל ענין איש דע, כי הוא סתום והוא סמך, והמסורת עליו

כנראו: (ד) וראיתי אני את כל עמל. הן העבירות שהן עמל בעיני הקב"ה: ואת כל כשרון המעשה. שאינו לשם שמים אלא לקנאת איש מרעהו ששניהם הכל: כי היא קנאת איש. אשר היא קנאת איש מרעהו: (ה) הכסיל. הרשע חובק את ידיו ואינו יגע ואינו אוכל אלא מן הגזל: ואוכל את בשרו. ליום הדין שרואה (ו) טוב מלא בך נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח: (ז) ושכתי אני ואראה הכל תחת השמש. כמו תחת השמים: (ח) יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל

באור

שאיין אחריו תקומה? לא כאלה דרכי האל, איין זה כי אם את הדיק ואת הרשע ישפט האלהי כאשר אמרנו עד כאן הדרוש בהשאלה: (ד) וראיתי, ידבר מענין הכלת המדיכ' שלפי דעת קנת המדויים תהי' המדיכ' מכלת ומאוסרת, אם אנשיה עמלי' וחריזים בכל מלאכה, ופעולתם בכשרון המעשה, על כל היותר טוב, ויפה, ומקובל לאנשים סוחרים, וזהו דעת רוב המלכים והשמים שבזמנינו, ויתכן שגם המלך שלמה נטה לזה, כמשמע מן הכתוב, ועתה ראה שגם זה הכל, כי ההכלמה הזאת מיוסדת על קנאת איש מרעהו, שירטה האחד להתפאר על סבירו ברירתו במלבושו, כליו ותכשיטיו, בסגולותיו ורבויו, ואם תעורר את אנשי המדינה אל העמל וכשרון המעשה, על כרחך שתבער את אש הקנאה וההתרוממות בלבנם, ויכא שכך בהפסדך, כי טוב להם שיסתפקו, ולא יבקשו המתרות, ולא יתנשאו או איש אל רעהו, וימאסו בכל שכיות החמד', ואו איין מקום לכשרון המעשה: (ה) הכסיל החריץ יגנה את העמל לאמור, הכסיל חובק את ידיו, ואוכל כל מה שיש לו, ולא מעמל להוסיף כאלו את בשרו: (ו) והעמל יענה, טוב לי שאסתפק במועט, במלא כפי

האט דעו טרױבענו קיין ענדע ; דאך
ווערדען דיא אױגען נױט זאטט דער
רױכטרוימער . — פיר ווען ארבייטע
איך , אונד פֿערזאגע מױנער זעלע
יערען גענום ? איך דויען איזט אייטעל
אונד דיא בעשאַפֿטונג אױנען באַזען .
(ט) גליקזעליגער איזט יענען פֿאָאר
אלו דער אױנזעלע : זיא פֿינרען זיסען
לאָהן אין אױהרער ארבייט . (י) ווען
זיא (אויף קראַנקעכעטט) פֿאללען ,
ווירד דער ערזעגענאָם דען אַנדערן
אױפֿריכטען . ווערזע אַבער דעם
אױנזעלען , ווען ער פֿאללט ! ער האַט
קױנען , דער אױהן אױפֿריכטעט .
(יא) פֿערנער , ווען צווייא של אַפֿען .
ערוואַרמען זיא זיך געגענוויטיג ; ווער
ערוואַרמט אַבער דען אױנזעלען ?
(יב) ווירד אױנער געוואַלטטהאַטיג ,
צווייא ווערדען איהם ווירערשטעהען
קאַנען . דרייאַפֿאַכע

לְכָר־עֲמָלוֹ גַם־עֵינָיו לֹא־
תִּשְׁבַּע עֶשֶׂר וּלְמִי וְאֲנִי עֲמַל
וּמְחַסֵּר אֶת־נַפְשִׁי מִטּוֹבֵה־גַם־
וְהַהֶבֶל וְעֵינָיו רַע הוּא : (ט) מִזֹּבִים
הַשָּׁנִים מִן־הָאֶחָד אֲשֶׁר יֵשׁ
לָהֶם שָׂכָר טוֹב בְּעֲמָלָם : (י) כִּי
אִם־יִפְלוּ הָאֶחָד יָקִים אֶת־
חֵבְרוֹ וְאֵילוֹ הָאֶחָד שִׁיפֹל וְאִין
שְׁנַי לְהַקִּימוֹ : (יא) גַּם אִם־
יִשְׁכָּבוּ שְׁנַיִם וְחָם לָהֶם וּלְאֶחָד
אֵיךְ יִחַם : (יב) וְאִם־יִתְקַפּוּ
הָאֶחָד הַשָּׁנִים יַעֲמְדוּ נִגְדָו
עֵינוֹ קָרִי וְהַחֹטֵם

ד ש י

באור המלות

ואח אין לו . אם תלמיד חכם הוא אינו קונה
לו תלמיד שהוא כבן ולא חבר שהוא כאח
ואם ריוח הוא אינו נושא אשה להיות לו כאח
לעזר להוליד בן ואם סוחר הוא אינו קונה לו
שותפים ויבא לדרך יחידים : ואין קן לכל עמלו .
גם עיניו לא תשבע עושר . לא יהא שבע בטעמו תורה שהרבה תורה לומד אדם מתלמידיו ולענין
במחון רודף תמיד אחר המעות : ולמי אנו עמל . מאח' שאינו מעמיד תלמידים ואינו נושא אשה
להוליד בנים : (ט) טובים השנים . לכל דבר מן הא' לפיכך יקנה לו אדם חבר וישא אשה אשר
יש להם יותר ריוח בעמלם הרבה מלאח' כעשית בשנים שאין היחיד מתחיל בה לבדו : (י) כי
אם יסובו . כמשמעו ולענין המשנה אם תקפה עליו משנה שלו חבירו מחזירו לו או אם יכשל ולא
דקדק את אשר שמו מכירנו בא חבירו ומעמידו על האמת : ואו לו . ואוי לו : (יא) וחס להם .
כמשמעו ולענין זכר ונקבה מתחממים זה מזה ומולידים : (יב) ואם יתקפו האחד . אם באו
לסטים עליו לתקפו אם שנים הם יעמדו לנגדו וכל שכן אם שלשה הם והקוט המושלש לא במהרה
יתק

באור

עליו לית פתח , (דוא בשעשטינונג איינש שלעכטן
מעגלן) : (י) יפלו , בא לשון רבים על אחד
מהם , ועיין בבאור הטעמים : ואילו , נכינו או
לו : (יב) ותקפו , מן השעלי' היואלי' כמו
מתקפחו

כפי בנחת ושלוח , מן מלא חפכים בעמל ויגיעה , כמעשה החרין שהוא עומל כל היום
ברעות רוח , שהוא קורט מחשבות רוח מה יעשה למחר , במה ישתכר , ואין ישתכר
וכדומה : (וה) ושבתו , ידבר בענין אהבת החברה , ושטוב לאדם לבקש עזר , אמר יש
אחד ואין שני לו שהוא בלא אשה ובלא בנים : (גם יש לפרשו שהוא מחזיר עם הכתיבים הקודמי'
שכנגד העומלים בהבת קנחתם מרעיבם , אמר שש וראה הכל מתנגד להוכיח , שיש אחד
ואין שני לו איתקנת בו , גם בן ואח אין לו שיתאוו להעשיר לתועלתו , ואעפ"כ אין קן וגומר
ומסיים

מגלת קהלת ד

תרגום אשכנזי צה

והחוט המשלש לא במהרה ינתק: (יג) טוב ילד מסכן וחסם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד: (יד) כפי מבית הסורים יצא למלך כפי גם במלכותו נולד רש: ראיתי

דרויאפאבע שגור ענדריק ווירד ניכט לייכט אויפגעלאזט. (יג) בעסער איזט איין דירפטיווער אבער איין וויזער יינגלינג, אלו איין קאניג אלט אונד איין טרהאר, דער עז ניכט פערשטעדט זיך ווארען צו לאסען. (יד) שטיגע יענער אויך אויז דעם געפאנגנים אויף דען טהראן; דיוער אין זיינער הערר-ליכקייט איזט ניכט מינדער ארם זעליג געבאָהרען. איך

באור המלות

רש"י

ינתק. ד"א מי שהוא תלמיד חכם וכוונתו בכוונתו טוב אין תורה פוסקת מורעו שחומר לא ימוש מכיך מפיו זרעך ומפי זרע זרעך (ישעיה כ"ט). ד"א חוט המשולש. במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא בפנים אחרי' כדרש במדר' יש אחד ואין שני לו אבל אין סדר כל המקראות הללו מתיישב עליהם: (יג) טוב ילד מסכן וחסם. זה יצר טוב ולמה נקרא ילד שאינו בא באדם עד שלשה עשרה שנה: מסכן. שאין האיברים שומעים לו כמו ליצר הרע: חסם. שמשכיל את האדם לדרך טובה: מולך זקן וכסיל. זה יצר הרע שהוא שליט על כל האיברים: זקן. שמשעה שנוולד הולד הוא נתון בו שחומר לפת' טעמת רובן (כפ' בראשית): וכסיל. שמתעורר בדרך רעה כך כדרש במדרש: אשר לא ידע להזהר עוד. שהרי הזקן ואינו מקבל תוכחה: (יד) כי מבית הסורים יצא למלך. ממוקם הטופת וסרחון בדומת רגומין ויבאש וכרי' (כפ' בשלח): כי גם במלכותו. שמשלך באדם ילד הרש המסכן הטוב מומנו ובא מתוך עהרה ולא מתוך טכופת הרחם כך דרשוהו במדרש: ד"א כי טוב ילד מסכן וגומר כמשמעו. אשר לא ידע להזהר עוד שכבר הזקין ברשע ובכסלותו. כי מבית הסורים יצא למלך. כי הילד המסכן סיפו שיאמרו עליו שיצא למלך מתוך עונו ומבית הסורים שהרי סמך של הסורים נקוד רפי והרי הוא כמו האסורים (ס"ח כמו לא יהל עם ערבי (ישעיה י"ג) כמו יאהל שכן מצינו ביוסף ששלך מתוך יביאת

מתקפתו לנכה, ונח חסר ה"א יתקפתו: והחוט משלש, פתיל משלשה חוטין: (יג) מסכן, תרגום עני מסכן: (יד) הסורים, שרשו חסר, וכחה ח'.

באור

ומכיים ואמר ולמי אני עמל פי אם לתועלת לעבמי ואני מחסר את כפשי מטובה, שהוא סתיר' במעשיו, וגם זה כמו העמל לקנאת רעהו, הוא הבל, וכוסף גם זה שהוא איש רע, כי מי שיש בו חמדה יתרה אל המזון הוא מוכן לכל מדה רעה, כמ"ס בעל קובת הלבבות: (ט) באהבת העלך להרבות העמל והחריכות בארצו, יען את חכמי ארצו להודווג איש ואשה שיש להם שכר טוב בעמלם, כי ברכת הבית ברובו: (י) כי אפילו אם שניהם יחדו יפולו למשכב, מכל מקום כל אחד מהם יסעד את השני על ערש דוי עד הקימו, בתפלה או בהתאווה יתרה והחלש יאמר גבור אני, ואילו וגו': (יא) והם להם, זכר ונקב' מתחממים זה מזה ומתענגים ואינם כריכים לקנות להם בגדים רבים לכסותם על משכבם להתחמם בהם, אבל לאחד איך יחס על משכבו בלילות בהתכסותו בשמלתו לעורו לבדה, ונריך לקנות לו כרים ומצעות להתחמם בהם, ע"כ לא יהי' לו שכר טוב בעמלו: (יב) והחוט המשלש, אם יולידו בן כ"ס שיעמדו יחד נגד הקמים עליהם, ורן אמר המאורר ע"ה כתבים ניד גבור כן בני הכעורים כי' ידברו את אויביים בשער: (יג) טוב, מהכנ פניו אל המלוכה וההמשלה, כבוד המלך מעבדיו ועמו והכלתתו על כסאו, ואמר טוב איש רך בשנים עני וחסם, מולך זקן וכסיל אשר לא ישמע לקול המוהירים אותו, בעבור שהזקן בכסלות הקשה את ערפו ואמן את לבבו כל כך עד שלא יאמין בעבדיו הנאמנים: (יד) ואף אם המסכן הזה יצא מבית האסורים

למכשן
ל אחד
יכו חי
כמו
קפחו
שיא
ולענין
אשה
ה אשר
כי
של ולא
להם
ס באו
במהרה
יום
נכר
אמר יש
קודמי'
ש אחד
וגומר
ס

(טו) יאיד בעאבאכטע דיא מענשען
אללע, דיא אונטער דער זאננע וואללען,
וויא אללען אויף דען פאלגענדען יינגלינג
דאררט. (טז) דאז געגענווארטטיגע
שיינט דעם פאלקע קיין ענדע געהמען
צו וואללען; איהרע נאכקאממען ווערדען
אן דעם נייען פירזען ווידרום קיינע
לזט פינדען — זא איזט אללען אייטעל
אונד ווינדיגער געדאנקע.

פינפטער אבשניטט

(טו) ראייתי את־כָּר־הַחַיִּים
הַמְהַלְכִים תַּחַת הַשָּׁמַשׁ עִם
הַיֶּלֶד הַשֵּׁנִי אֲשֶׁר יַעֲמֹד
תַּחְתָּיו: (טז) אִין־קֶץ לְכָל־הַעַם
לְכָל אֲשֶׁר־הָיָה לִפְנֵיהֶם גַּם
הָאֲחֵרוֹנִים לֹא יִשְׁמְחוּ־בּו כִּי־
גַם־זֶה הַבַּל וְרַעֲיוֹן רוּחַ:

פרשה ה'

(יז) ויִיא יא פֶּאָרוֹי־כֶּטּוּג ווען דוא איז
דען טעמפעל גאטטען טריטזט. זיך
גאָרדען אום אויפֿצומערקען, איזט
בעסער

מתת

באור המלות

רש"י

וחסרה גם אהפכתב, והוא בית הסוהר
שנותנים שם האסורים: (יז) וקרוב, הוא מקור
שכיבו הקורבה לשמוע, טובה מכתובת הזבח:
גול

יציאת בית האסורים וכן דוד אבי לקחתך מן
הנה מאחר האון (ש"כ"ז): כי גם במלכותו
נולד רש"י כי כשר והגון הוא שימלך כי גם
במלכותו הוא נהפך ממנהג השררה ומקטין

עצמו לכל החכמים כבודת הראים וכן עיר פרא אדם יולד (איוב) שיהפך וישתנה לי ממה שהיה
כעיר פרא ויעשה אדם: נולד: נעשה ולשון הווה הוא: (טו) ראיתי את כל החיים וגומר.
מנאתי במדרש הספר הזה זה דור המובל שבאמר בהם מכל המי: עם הילד השני. אשר יתקיים
תחת אותו הדור שהם כח ובניו: (טז) אין קץ לכל העם. פריס ורבים היו יותר מדאי כמו
שבאמר ודעם כבון לפניהם (איוב כ"א) אשה מתעברת ויולדת לשלשה ימים ישלחו כנאן עיליהם
(שם): לכל אשר היה לפניהם. אין קץ לכל הטוב שהיה לפניהם והכל אחד וברגע שאול יחתו
(שם): גם האחרונים. דור הפלגה: לא ישמחו. גם הם בטוב הניתן בידם: כי גם זה. סושו
אל הכל ורעיון רוח כאשר אדם מהלך אחר יברו: (יז) שער רגלך כאשר תלך אל בית האלהים
היאך.

באור

האסורים, אין ככך כלום, כי גם המלך הזקן הי' רש ביום הולדו: (טו) יתכן שהיו בני
ישראל מתלונני על שלמה בדברים ותרעומות והיו מרומזי את ירבעם שהי' גדול בעיני העם,
כנראה מתוך משמעות הכתוב (מלכים י"א), והמלך ידע את אשר הם מלינים בחדרי
משכנם, והוא כמשיב על דבריהם, ואמר, ראיתי את כל החיים הולכים אחרי הילד השני
שיקים תחת המלך, וכל עיניהם מיוחל עת יקום על כסא המלוכה, וקראו הילד השני,
אם לפי פשוטו בעבור שיבא תחת המלך, ואם עמו על ירבעם כאשר אמרנו, ואחרי שרבעם
בן המלך וראוי למלוכה יותר ממנו, הנה יהי' רחבעם הראשון: (טז) אין קץ, כלומר
אמנם ידעתי שכן דרך העם מאז ועד עתה שימאסו את אשר הוא לפניהם, ירבו חדשים
לבקרים, כי הם חוהבים התמורה והחליף, יארכו להם הימים, ויהי' בעיניהם כאלו אין
קץ ומכלה לכל אשר הי' לפניהם כי קנה בו כפאם, ואולם ידעתי שגם האחרונים אשר יקומו
מאחריהם לא ישמחו בחדש, ובחדרו להם חדשים, כי גם זה הכל ורעיון רוח, אין
בכבוד העם ובחכם הנלחה בטובה, כי אם הכל כו': (גם יש לפרש שני הכתובים האלה
על פשוטו, שאמר ראיתי בעיני לפחות אכשי שני דורות מדורות העולם, ומנאתי שכלל העם
הזה

מִתַּת הַכְּסִי' לִים זָבַח כִּי־אֵינָם
יִזְדַּעִים לַעֲשׂוֹת רַע :

ה (א) לֹא־תִבְהַל עַל־פִּיהַ וְלִבְךָ
לֹא־יִמָּהַר לְהוֹצִיא דְבָר
לִפְנֵי הָאֱלֹהִים כִּי הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם
וְאַתָּה עַל־הָאָרֶץ עַל־כֵּן יִהְיוּ
דְבָרֶיךָ מְעֵטִים : (ב) כִּי בֹא
הַחֲלוֹם בְּרֹב עֵינָיו וְקוֹל כְּסִיל
בְּרַב

בעסער אַרְלוֹ ווען אונזיסענדע זינדער
אַפּפֿער ברינגען : זיא זינדיגען , ווייל
זיא אונזיסענד זינד .

ה (א) זיין ניכט פֿאַרשנעלל מיט
דעם מונדע , אונד גיסע דיין
הערץ ניכט אין אייטלען וואָרטען פֿאַר
גאַטט אויז . גאַטט איזט ערהאַבען אים
היטמעל , דואַ ביזט אַויף נידריגער
ערדע ; לאַס דעוועגען דייעזע געבעטען
וועניג זיין . (ב) זאָ ווייא דער טרוים
אויז אונגערייטען פֿאַרשטעלל זונגען ,
זאָ בעשטעהט דאַז געבעט דער טהאַרען
אויז

רש"י

היאך תלך אם תביא תודה וכדבת שלמים הוא הטוב ושומר עצמך שלא תצטרך בהבאת חטאות
ואשמות : וקרוב . הו' לשמוע דברי הקדוש ברוך הוא והוא טוב וקרוב להקדוש ברוך הוא : מתת
הכסילים זכא . שיטשא ויביא קרבן : כי אינם יודעים לעשות רע . אין הכסיל מבין שהוא עושה
רע לעצמו :

ה (א) להוציא דבר לפני האלהים . לדבר קשה כלפי מעלה : כי הוא בשמים ואתה על
הארץ . ואפי' חלש מלמעלה וגבור מלמטה אימת חלש על הגבור וכל שכן גבור למעלה
וחלש למטה : (ב) כי בא החלום ברוב עיניו . כי דרך החלום לבא ברוב הרהורי שאל' מעיף
ומהרהר ביו' ודרך קול כסיל לבא ברוב דברים כי בהרבותו דברים מוביא קול של כסילות מפיו
כי לא יחדל פסע לכך אני אומר יהיו דבריך מעטים : (ג) אין חפץ בכסילים . אין חפץ לפני
הקדוש

באור

הוא אין די בכל הטוב אשר לפניו עם אשר הו' כבר לפניו אשר ירשום מאבותיהם
וכמנאמי למד מזה שנס הדור האחרון לא ישמחו בכל הטוב ההוא כי גם הדור ההוא הלך יהו'
מלא מחשבות הכל ורעיון רוח , כי אין כל חדש תחת השמש : (יז) שטר , יתחיל להורות
את המעשה הנרצה , אשר על ידו נגיע אל האושר האמת , והטוב הנכון , ותחלת דברו
בעבודת האלהים , שיהא מורא שמים עליך תמיד , כראוי לילוד אשה הולך להתפלל לפני
ממ'ה הקב"ה , (ויתכן לפרש שתיבת רגלך הוא כנוי לכקבים , מוביא הפסולת , ויאמר
כאשר תרצה ללכת אל בית האלהים , נקה גופך , כדי שלא תהו' מוכרח אח"כ לזה באמצע
התפלה או דרוש החכם , ובחנם דחה הראב"ע פי' זה) : ודע שהקורבה לשמוע דבר האלהי'
טובה וכבדת מאשר יטא הכסיל ויביא זבח , כי שועע נשבת טוב , כאשר האריכו הכנאים
להוכיח את ישראל על זה הענין , כי אינם יודעים , הנה הוא כותן טעם לדבריו על שכנה
את הקוטח כסיל , יאמר וודאי הקוטח הוא סכל , ואינו יודע , לסיכך הוא עושה רע ,
ואו ידע בין טוב לרע הו' בוסר בעיני , ואמרו רז"ל אין אדם חוטא בו' , ומעתה ראוי לקרותו
כסיל : (ויותר קרוב לפרש , כי אינם יודעים שעושים בזה רע , כי זבח רשעים תועבה ,
ומיירי בקרבן נדבה , או בקרבן הבא על חטא , ומסר בו הודו והחרטה בלב) : והפסוק
הזה הוא תחלת הענין הנא בפרק שאחר זה , אלא שכבר הודעתך , שאין לחוש על מחלוקת
הקפיטול :

ה (א) אל , הוכיף להזהיר את העובד ומתפלל , שאל יתפלל בבהלה ומחירות , כי
אם נכוונת הלב , כי האלהים עליך רואה אותך ושומע את דבריך , והוא
בשמים בננהי מרום הגבוהים , ואתה על הארץ , אין למטה ממך , על כן לא תרבה דברים
בלא

ברב דברים: (ג) באשר תדר
 נדר לאהים א-תאחר לשלמו
 כי אין חפץ בפסילים את
 אשר-תדר שלם: (ד) טוב
 אשר לא-תדר משתדור ולא
 תשלם: (ה) אל-תתן את-פך
 לחטיא את-בשרך וא-תאמר
 לפני המלאך כי שגגה היא
 למה יקצף האהים על-קורך
 וחבל את-מעשה ידיך: (ו) כי
 ברב חלמות והבלים ודברים

אויז פילען אונז וואס מען האנגענדען
 ווארטערן. (ג) האסט דו געליבדע
 דינעם גאטטע געטהאן, זא ווימע ניכט
 זיין צו ערפיללען, דען ער האט קיין
 וואהלגעאללען אן טהארען. וואו דוא
 אנגעלאבט האוט, ערפיללע. (ד) ליבער
 טהוע קיין געליבדע, אלו דאס דוא
 אנגעלאבט אונד ניכט ערפיללע. (ה)
 גיב אכט דאס דיין אייגענער מונד
 דין ניכט עלענד מאכע; זאגע הערנאך
 ניכט צום באטען: איך האבע טיך
 איבעראיירט. ווארום זאלל גאטט
 איבער דיין גערעדע צירנען, אונד
 דינער האנדע ווערק צערשטאהרען?
 (ו) בייא אללען דינען טרייטערייאען
 אונד

הרבה

רש"י

הקדוש ברוך הוא ברשעים הנודרים ואינן משלמים: (ה) אל תתן את פיך בנדר: לחטיא את
 בשרך. שיפקוד העין על בנך: ואל תאמר לפני המלאך. שליח הנא לתובעך בדקה שפסקת
 בדברים: כי שגגה היא. כשגגה פסקתיה כסבור הייתי שיהיה יכולת בידי ליתן: וחבל את מעשה
 ידיך. מוטות שהיו בידך שעשית כבר אבדתם כן כדעש במדרש: על קולך. בשביל קולך:
 (ו) כי ברוב חלמות וגומ' אשר כל מה שיאמרו לך חלושת ונביאי הנבל ודברים הרבה לפרוש
 מאת

באור

בלא כונת הלכ סן מסתכן: (ב) כי בא, כתרגומו היכונא דאתי חלמא על ההורוי לבא
 בסגיאיות גזונין כמו החלום הטעמי המשובד מענינים רבים ומחשבות טובות בלי סדר וכונה,
 כן קול הכסיל ברוב דברים ינלו מפיו בקרי והודען בלי חבור וכונה ותכלית: (ג) כמו שטייתך
 להאמר בדברים בנות האלהים, כן אתה חייב להזהר בכל מקום וכל עת שתזכור את שמו,
 ואם תדור לו נדר, שמור את מונא שפתיך, כי אין חפץ בכסילים המנפנים ומהגים ולבם
 כל עמם: (גם יש לפרש שהזכירו שלא יאחר לשלמו כאשר אין חפץ קים בכסילים, שהרשעים
 מלאים חרטה: ואם תאחר סן תתחרט והי' כך חטא, על כ מיד אשר תדור שלם: (ד) ואולם
 דע שאין המניעה, מלכדור חטא כמ"ש וכי תחדל לנדור לא יהי' כך חטא: (ה) למה יהי'
 פיך מליד חטא ורע בעיניך, אם לא תעשה את אשר דברת בפך: ואל תאמר לפני המלאך,
 שליח הנא לתבוע בדקה שפסקת בדברים, כי שגגה היא הנדר שנדרת, ויש לפרש לחטיא את
 בשרך כמו לענות נפש, למה יקצף האהים על מונא שפתיך והשחית את מעשה ידיך, (ואפשר
 שרבו במלאך הוא הכהן או השופט וראשי השטות לבני ישראל אשר בידם התרת הנדרים ע"פ
 פתח כחומר הכתוב, כי שפתי סהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' נבואת הוא
 שהיה חומר לראשי הייטו יודע כך וכך כלום היית נדר, והוא משיבו לא כי שגגה היא, ואם
 הוא שקר, יקצוף האלהים היודע האמת, כי כחז להמלאך, וחבל את מעשה ידיו אשר יום
 לפרוץ בשקר): (ו) כי ברוב, ירנה בכל החלומות וההרהורים והבליים דברים הרבה אשר
 יעלו על מחשבתך, אך את האלהים ירא, ותמיד תהי' יראתו על פניך, חו תכלל מהנוק
 (ויסכן שתיבת הרבה הוא טוי, ויאמר ראות לך להרבות ברוב חלושת והבליים ודברים,

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי

ק

הַרְבֵּה כִּי אַתְּ הָאֱלֹהִים יִרְא :
(ו) אִם-עֲשֶׂק רָשׁ וְגוֹל מִשְׁפָּט
וְצַדִּיק תִּרְאֶה בַּמְדִּינָה אֲ-תִתְּמָה
עַל-הַחֶפֶץ כִּי גִבָּה מֵעַל גִּבָּה
שֹׁמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם: (ח) וַיִּתְרוֹן
אֶרֶץ בְּכִי הִיא מֶלֶךְ לְשֹׁדֵה
הוא קרי נעבד

אונד ווארטען, פֿערלעטצע דיא עהר־
פֿורכט גענען גאָט ניכט. (ו) ווען דוא
אין איינעם שטאַטע אונטערדריקונג
דעו ארטען, אונד פֿערל־עטצונג דעו
רעכטו אונד דער גערעכטיגקייט בע־
מערקוט, זאָ וואונדרע דיק דיא ער־
שיינונג ניכט. איבער יעדעס האָהען
איזט איין האָהרער וואָכטער, אונד
איבער דיזען נאָך האָהרע געזעטצט.
(ח) דער פֿאַרצוג איינעו לאַנדעו צייגט זיך
נור אים גאַנצען, אויך איין אַקקער־קאַנג
ווירד

רש"י

באור המלות

ה (ו) וְגוֹל, סמוך. והכפיר יתכן שיהיה גם
הוא גול, כי בגלוי חמם הכקודות לא יסתכו
במטוכות, כאשר יאמר מן סגב ככלה וחלב ערסה,
חבל

מאת המקו: כי את האלהי ירא. הרי כי משמ'
בלשון לא אל תשמע אל החלומות אלא את
האלהים ירא: (ו) אם עשק רש וגול משפט
וצדקו' אם תראה במדינ' שהם עושקים את
הרשעים וגוזלים את המשפט ואת הצדק: אל תתמה: על ספצו של מקום כשיביא עליהם רעה:
כי גבוה מעל גבוה שומר. ורואה את מעשיהם וגבוהים יש עליהם העושים שליחותו של מקום
וידם תקיפה ליפרע מהם: וגול משפט. גול של משפט לפי שהוא דבוק הוא נקוד גול פתח קטן
שאלו לא היה דבוק היה נקוד גול קטן. ענין אחר אם תראה שהם עושקים רשעים וגוזלי משפט
ורואה אתה נדק בא לעיר שהקב"ה משפיע להם טובה ואיכו נפרע מהם א תתמה על ספצו של
מקום כי כן דרכו להאריך חפו: כי גבוה מעל גבוה שומר. ממתין עד שתמלא סאתם:
וגבוהים יש לו עליהם ליפרע מהם בבא עת פקודתם כמו ולא תשמור על טעמתי (איוב י"ד)
שומר אמונים (ישעיה כ"ו) שומר את הדבר (צפ' ושב): (ח) ויתרון ארץ בכל היא. ויתרון של
יובני הארץ שהם מתגאים ומכעיסים למקום: בכל היא. בכל דבר הוא עושה שליחותו ליפרע
ואפי'

באור

אך בכלם את האלהים ירא): (ז) אם עושק רש, ידבר על המתרעמים נגד הממשלה
וההנהגה המדינית אשר זכרם למעלה, אם תראה במדינ' לפעמים שהם עושקים את העני
וגוזלים את בעל המשפט והצדק, אל תתמה ותשתומם על המראה הזה, או אל תתמה על
המלך החפץ בזה לדעתך, שאל"כ לא ישקוט באשר יש לאל ידו למות, ואל תאשים את
המלך, כי יש במדינה גבוה מעל גבוה שומר וכל שהוא במדרגה למעלה לא ישגיח כי אם על
המדרגה הקרובה אליו ולמט', וכן מאנו והלא'. וגבוהים עליהם, כלומר שהגבוהים כלם
לא ישגיחו כי אם על האנשים אשר עליהם הוקמו, הקרובים למדרגתם ומעלתם, כי כן
דרכ ההנהגה הנכונה, שיהי' לכל אחד ואחד משמרתו המיוחדת לו, ואי אפשר להיותר
גבוה שהוא המלך, ד"מ, שיסגיח על כל אשר נעשה תחת ממשלתו בפרט, כי אם יסוך על
משנה, והמשל' על השרים והשרים על פקידים, וכן מהם והלא', כי ההשגח' על כל
הפרטים היא לה' לבדו אשר לא ייעף ולא ייגע והיא נמנעת בחיך האדם, וא"כ אל תתפלא
אם לא תהי' ההנהגה על כד היותר טוב בכל פרט ופרט, ומנוקה מכל חסרון בכל חלקיה:
(ח) ויתרון כו' לפי מה שפי' כל המפרשים, אין הפסוק הזה מחובר למה שלמעלה כלל וכלל,
ומשמעות וח"ו ויתרון שיהי' דבוק ומחובר למה שקדם, ועוד שהם מפרשים מלך לשדה
נעבד שהמלך גם הוא נעבד לשדה, והוא סותר להנחת הטעמים, כי מלך לשדה מחובר
בטעם משרת, וחומר אני שזה פירושו, אקרי אשר הקדים בהתנכלות המלך והשרי' בהנהגת
המד ינה

ווירד פאן אנדערן בערינט . (ט) ווער
דאן וילכער ליכט , ווירד ווארליך פאן
דעם וילכער ניכט געוואטטיגט ; ווער
געפארגע ליכט , האט דאפאן קיינען
פארטהייל . אויך דאן איזט אייטערל .
(י) ביא דעם ציפלוס דער גליקוויטער
פערטעהרען זיך דיא פערצערער ;
דער

נעבד : (ט) אהב כספה לא ישבע
כסף ומי אהב בהמון לא
תבואה נסוזה הכל : (י) ברבות
הטובה רבו אוכליה ומה
כשרון

ר ש י

באור המלות

ואפי' על ידי תוסין כדרך שעה לטיטוס : מלך
לשד' נעבד . הקב"ה נעשה פועל לג' עין ליתבע
עלבוכה ממחריכה ולשם שכרה לכוניה :
(ט) אהב כסף לא ישבע כסף . אהב מנו' לא

אכל משקל גזל יסתה אל גזל , כמו טן זקן וקן וטן
חזר חזר . וסוף תמורת זקן חזר : (ט) זה טון ,
פנינו רבו : (י) רבו , עבר מהקל ושרבו רבב :
כשרון
ישבע מהס : ומי אהב בהמון' מנות רבות : לא תבואה . ואין בא' מהס מנוה מסויימה
וטיכר' כנון בנין בית המקדש ובית הכנסת וספר תור' נאה גם זה הכל כך נדרשי' שני מקראות
הללו במדרש ועוד פנים אחרים הגונים אך זה הקדמתי לפי שהוא מענין וגבוהים עליהם שסמקן
הכתוב יד' ד"א ויתרון ארץ בכל היא . שכה עבודת האדמ' תשוב הוא על הכל שאפילו הוא מלך
כדיך הוא להיות נעבד לשדה אם עשתה הארץ פירות יש לו מה יאכל ואם לאו מת ברעב : אהב
כסף לא ישבע כסף . לא יאכל כסף : ומי אהב בהמון . בהמון : לא תבואה . שאינו אוסף לו
פירות גם זה הכל . ד"א ויתרון ארץ בכל היא . שכן של ישראל בכל דברי תורה היא בין במקרא
בין במשנה בין בגמרא : מלך לשדה נעבד . מלך במקרא ובמשנה עודנו כריך להיות נעבד לבעל
גמרא שהוא מסדר לפניו הוראות איסור והיתר טומאה וטהרה ודינין : אהב כסף . אהב תורה
אינו שבע בה : ואהב בהמון . תורה : לא תבואה . שיש לו מקרא ומשנה ואין לו גמרא מה הנאה
יש לו כל אלו בויקרא רבה : (י) נרבות הטובה . כשישראל מעביין מעשיהם : רבו אוכליה .
מתן

באור

המדיכ' , אם לא תהי' שלימה ומסודרת בכל פרטיה , הוסיף ואמר אם תרצה לידע מעלת
ההנהגה ויתרון מדיכ' ממדיכ' אל תשגיח בפרטיה , כי יתרון ארץ בכל היא , בכללות ההנהג'
וסדרה ימצא היתרון , לא בפרטים , כי אי אפשר שיהי' הפרטים כלם נתכלית השלמות
כידוע לכל משכיל , ואמר מלך לשדה נעבד , כלומר וודאי שאי אפשר להמלך לעשות את כל
מעשי ההנהגה לבדו , מבלי עזר מעריו ועבדיו , ולכן יצטרך להוסיף גבוה מעל גבוה שומר ,
הלא מלך לשדה , מי שלא ימלך כי אם על שדה תבואות , יהי' נעבד מאחרי' עושי רצונו ,
ואי אפשר לו מבלעדי פועלים אחרים זולתו , ומכ"ש המלך האדיר , המושל על מדינות גדולות
ועם רב וודאי שאי אפשר לו שתהייב' עיניו משוטטות בכל , כאשר יען יתרו את משה כבוד
תבול כו' , ומצאו מלך עם למ"ד . מלך לשואב , במקום מלך מושב , וכן מלך לשדה כמו מלך
שדה , ואל תתמה שיטול עם מלך על בעל שדה , שכן מצאנו בארונה שקראו הכתוב מלך
ועוד שכן הי' ביומיס הקדמונים שיקרא האיש האורר על עבודת השדה , בשם מלך שדה ,
(הקדק' יג) , והי' בידו שנט כתבנית שנט מלוכה , כמוכר בשירי המשוררים הקדמונים ,
ויהי' ח' טעם הכתוב בלשון אשכנז , (דער פארטוג חייב לאנדש , זייגט זיך טר איס גאנצן ,
אויך אין אקריק' ווירד כן אנדרן בדיהנט) : (ט) אהב כסף , ידבר בגנות אהבת הממון
והגדולה , ויאמר מי שהוא אהב כסף לא יאכל הכסף ולא ישבע ממנו , ומי אהב להיות
בהמון עבדים ושפחות אשר ישראל , הוא אהב דבר שלא געשה פרי , והיו לא תבואה , כל
מה שירויח האדם וישתכר מעבודתו יקרא תבואה , (איינקויפט) לא יהי' לו שכר ולא תבוא'
מההעוון הזה , וגם זאת מחשבת הבב' , כאשר מסיים : (י) אם תתרנה הטובה והנכונה
לאיש אהב בהמון כן ירבה לקטת עבדים ושפחות וכני בית , ורבו אוכליה , ולו אין יתרון
כי

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי קא

בשרון לבעליה כי אסרתי עיניו: (יא) מתוקה שנת העבד אסמעט ואסרברה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון: (יב) יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו: (יג) ואבר העשר ההוא בענין רע והוליר בן ואין בידו מאומה: (יד) כאשר יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת

דער בעזיטצער האט קיינען ווייטערן נוטצען אלו דאז אייסערליכע אנועהען וויינען וואהלשטאנדו. (יא) דער שלאף דען ארכייטערן איזט זיס, ער מאג וועניג אדער פיל געניסען; אינדעם דער איבערפלוס דעם רייכען קיינען שלאף פערגאנגט. (יב) נאך זאה איד איין גראסער איבער אונטער דער זאנגע, דאז דיא מענשען בעפאללט. רייכטהום אויפגעשפארט צו וויינען בעזיטצערן אונגליק. (יג) דער רייכטהום גינג פערלאהרען דורך איינען רובלאזען פערמיטטלונג, אונד דער ערצייגטע זאחן בעהילט ניכטו איכריג. (יד) נון קעהרט ער נאקט אונד בלאס, וויא ער אויג מוטטערלייב דערפאר געגאנגען, דאהין

באור המלות

רש"י

בשרון, שם ענינו היום והכבוש: (יב) חולה, מרש חלה, (אויב קראנקייט), או יחיה תואר בשלם טובה, מרש חול, מענין יחולו על ראש, כלומר

מתן שכר המזון: ומה כשרון לבעלי. להקדוש ברוך הוא בכל הטבת מעשיהם: כי אם ראות עיניו. שראו' שהם כפופים לו וכחת רוח לפניו שאמר ונעש' רכטו וכן לענין הקרבתו: ברבו הטובה רבו אוכליה. שמוציאים נדבות הרב' רבו הכני' אכליה: ומה כשרון לבעליה. לפני הקדוש ברוך הוא: כי אם ראות עיניו. שאמר וכעשה רכטו: (יא) מתוקה שנת העובד. עובד האדמה ישן וערבה שנתו עליו בין שהוא אוכל מעט ובין שהוא אוכל הרבה כי כבר הורגל בכך: והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון. ושבע נכסים של עשיר בעל פרקאטיאות הרבה אינו מניח לו לישן כל הליל' מהרה' בהן. ד"א מתוק' שנת העובד' את האהי' אם מעט ימי שניו אם הרבה ימי שבו יאכל שכרו המועט כמרוכה משה פירנס את ישראל ארבעים שנה ושעאל הכניא פירנסם עשר שנים ושקלן הכתוב זה כזה שנת' משה ואהרן נכהניו ושעאל בקוראי שמו וגומר (תהלים צ"ט) כך נדהש בתנחומא: והשבע לעשיר. בעלי שמועות: אינו מני' לו לישון. בקבר שאמר דוב שפתי יאשים (שיר השירים) כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו שפתותיו דובות בקבר: (יב) עושר שמור לבעליו לרעתו. כעושרו של קרח עי"כ קתגאה וירד לשאול: (יג) ואין בידו מאומה. אף זכות אבות: (יד) ומאומה לא ישא בעמלו. כשימות

באור

כי אם ראות עין, כי אמרו שהטובה שלו ויאכליה רבים, הנה אין טוב לו בטובה, כי אם מה שעניו רואות, ויתכן לפרש ראות עין כמו למה תתרחו לאנשים לשבע ולא לרזון, ועיניו כמו הנגע עמד בעיניו, ובל"א (דאז אייסרליכע אן זעהן זינש וואלשטאנדש): (יא) מחוקה. הנה טוב מומנו העובד אשר כל היום יעמול, ובהיותו עיף ויגע ישכב וירדם, ושנתו ערבה עליו, ואולם העשיר לא יוכל לישן, כי השבע ורוב הטובה לא יניח לו לישון: (יב) יש רעה חולה וגו', שהעושר לפעמים מלבד שאיננו מניח לו לישן, עוד הוא שמור לו לרעתו: (יג) שואבר ע"י ענין איש רע מעללים שודד לילה או גולן אשר יכהו נפש ומת על עשרו, עד שאפי' הנין שיליד לא יהי' בידו מאומה מעושר אכיו: והאב יכול ערום לשאול כשאב עבטן

ללכה בשבא ומאומה לא ישא
 בעמלו שילך בידו: (טו) וגם
 זה רעה חולה כל עמת שבא
 בן ילד ומה יתרון לו שיעמל
 לרוח: (טז) גם כל ימיו בחשך
 יאכל וכעס הרבה וחריו
 וקצף: (יז) הנה אשר ראיתי
 אני טוב אשר יפה לאכול
 ולשתות ולראות טובה בכל
 עמלו ושיעמל תחת השמש
 מספר ימיו אשר נתן לו
 האלים כי הוא חלקו: (יח) גם

דאיהו וויא ער הערגעקאממען איזט ,
 אונד נוממט פיר אללע זיינע ארבייט
 ניכטז אלו צייגניס אין זיינען האַנדען
 מיט. (טו) אויך דיס איזט שאַן איין
 קראַנקענדעז איבעל, זאָ אַבצוגעהן וויא
 מאַן געקאָממען איזט. וואָ דאָס דער
 מענש פֿיר פֿאַרטהייל דאָפֿאַן, דאָס ער
 זאָ אין דען ווינד געאַרבייטעט. (טז) זיין
 באַנצען לעבען הינדורף פֿערריכטעטע ער
 זיין מאַהל אים פֿינסטערן, זעהר צאַרנמי-
 טהיג, קראַנקלענד אונד אויפֿפֿאַהרענד.
 (יז) פֿירוואַהר! זאָ ווייט איך אויבנעהע,
 איזט עז זאָ גוט אַלו אַנגענעהם, דאָס
 דער מענש עסע, טרינקע, אונד פֿריידע
 געניסע אַן אללער זיינער אַרבייט
 אונטער דער זאַננע, דיא קורצע הויער
 דער לעבענזטאַגע, דיא איהם גאַטט
 צוטהיילט. דים איזט זיינע בעשטיממונג.
 (יח) אַלזאָ יעדער

כל חסר יוד יעדער (יח) אלוף

באור המלות

רש"י

כלומר רעה חולה כל בני האדם, (אין איכל דש
 דוא מענטשן בוסלסט): (טו) כל עמת, כמו
 כלעמט, כי לא תבא עמת בלי למד כמו למען
 שלא תחסר ממנה למד וסי' ראוי להיות מלה
 אחת, ונסדרו כמו הרבה מן הסדקין שנסדרו:
 (יז) וכעס, חליו קמץ וחליו סתם, והוא סועל
 עבר: וחליו ואלו כוספת כמו בנו בעור, חיתו יער,
 ורש"י פירש שהכעס והקצף יהיו חליו: (יח) גם

לא ירא בידו שום זכות כדק' שעש' במחשבתו
 כל עומ' שכל אותו המון כן ילך: (טו) ופוליו
 כמו ופוליו והו' יתירה כמו ו' של חיתו יער
 (תהלים ק"ד): (יז) לאכול ולשתות ולראות
 טובה' לעסוק בתורה שהיא לקח טוב ואל
 יקבץ הון רב אלא בקלק הכייתן לו ישמ' כי
 הוא חלקו: והפלישו

באור

אמר, כי גם דלים לא חסן בעשרו שישא הזכות ההיא לשאריות נפשו בעולם הבא אחרי המות:
 (טו) וגם זו רעה חולה, אף אם לא יאבד ויכלה העושר בענין רע, הנה אם אין לו בן,
 כל עמת וגו': (טז) גם מנאתי באנשים אשר כל ימיו בחשך יאכל, כי ה' עקר סעודתם
 בערב, והמתענגים יאכלו בחברת מרעים, בנרות ואבוקות דולקות, והכילי הזה בחשך
 יאכל לבדו, והוא מלא פחד ודאגה, ומורד הלב: וכעס הרבה וחליו וקצף, ידוע בנפשו
 שהכועס הרבה בא לידי חולי, ושהאיש החולה נוס לכעוס מן הבריות, וע"כ אמר מנאתי
 באנשים מן שהוא כועס הרבה, וגם ראיתי את חליו הנמשך לו מזה, ואת הקצף שהוא מדרגה
 יתירה מהכעס הנמשך לו מהחולי: (יז) הנה אשר ראיתי אני, הוא האמת, והוא שהטוב
 ואשר יפה, כלומר שחם יהי' בעושר וככסים טובה הראוי' לאדם, אינה כי אם לאכול ולשתות
 ולראות טוב באחרים מכל עמלו אשר יעמול תחת השמש, כלומר שימות הוא בענוה וישמח
 אחרים, כי הוא חלקו, לא לכבוד הון ולאסף מון, שיאבד בענין רע, או שיעזוב לבאים
 אחריו, כי אין בזה טובה כסוה לאדם, ואולם אם נתן לו האלהים עושר וככסים ונתן לו כח
 ומעלה לאכול ושתות ולראות טוב באחרים ולראות טוב אשר עליו כאשר
 בפסוק

אויף דעם מענשען ליגם • (ב) איין מאן , דעם גאטט רייכטהום , גיטער אונד זיירדען צוגעטהיילט האט , זיינער ועעלע פעהרט עז אן ניכטו , דאז ער ווינשען קאנטע , אבער גאטט פערזאגט איהם דען וויללען , דען זייניגען צו געניסען , איין פערעדער ואלל עז פערזעהרען • דים איזט אייטעל , אונד איינע באזע קראנקהייט • (ג) לאסט דיוען מאן הונדערט קינדער צייגען , פילע יאהרע לעבען , אונד דיא גאנצע דויער זיינען לעבענג , דער גיטער פיל האבען ; ווען זיינע זעעלע קייגען גענוס פאן דעם גוטען האט , ווען איהם ניכט איינמאל עהרענפאלע לייכענבעשטאטטונג צו טהייל ווירד , פירוואהר ! איך ציהע איהם איינע אונצייטיגע געבורטה פאר • (ד) דיוע ענטשטאנד אין אייטעל , אונד שוואנד היז אין דונקעל , לאס

על האדם : (ב) איש אשר יתן לו האלהים עשר ונכסים וכבוד ואיננו חסר לנפשו ו מכל אשר יתאוה ו לא ישיטנו האלהים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו זה הבל וחלי רע הוא : (ג) אם יוליד איש מאה ושנים רבות יתיהורב ו שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא יהיהת לו אמרתי טוב ממנו הנפל : (ד) כי בהבל בא ובחשך ילך ובחשך

רשי

באור המלות

1 (א) ורבה היא על האדם • בהרבה בני האדם היא נהגת : (ב) עושר ונכסי • לפי פשוטו כמשמעו : ולא ישיטנו האלהים לאכול ממנו • שיהא שמת בחלקו למנוח קורת רוח בעשרו כי שאף לעשוק ולהרבות, הן כענין שאמר והוא ימות ולא ישבע (חכוק' ב') • וגם לא ישיטנו לעשות נדקה לאכול הימנה לעתיד ואיש נכרי יטול אותו ממנו ויעשה בו נדקה ויהנה ממנו ומדרש אגדה בדברי תורה • עושר ונכסים וכבוד • מקרא משנה ואגדה • לא ישיטנו שלא זכה לגמול ומתוך כך אין הנאה ממנו בשום דבר הוראה : כי איש נכרי יאכלנו • זה בעל הגמול : (ג) אם יולד איש מאה • נכיס : ורב שיהיו ימי שניו • (ורב הן וכל טוב ימי שניו) שלו רב לשון די די לכל טובה : ונפשו לא תשבע • מאותה הטובה שאיט שמת בחלקו להתקרר רוחו כמה שבידו • וגם קבורה לא יהיה לו • פעמים שנהרג וכלבים אוכלים אותו וכל הדברי האלו נמשאו באחאב שהוליד בניס הרבה והי' חומד של אחרים ולא מאה קורת רוח במינו וכלבים אכלוהו : טוב ממנו הנפל • של אשה כי הנפל בהבל בא והלך ולא ראה טובה ולא נתאוה לה ואין לו לזטער : ואילו

1 (ג) מאה , דרכי המליצה להוכיח הן מסויס חלף , מאה , עשרה , שבעה , במקום הכלת מסויס : הנפל , הוא נפל אשת , ונקרא הן למי ספספה

באור

לאחרים אשר לא יצאו מחלציו , וגם נחשבו לו כנכרים שלא השיג מהם טוב מעולם , את חיבו ורכושו , הלא זה הבל וחלי רע : (ג) ורב שידויו נכסיו כל ימי שניו , ונפשו לא תשבע מאותו הטובה , ושאינו שמת בחלקו ולא מטיב לאחרים , לא נהנה ולא מהנה כמה שחנטו ה' , וגם קבורה בכבוד ושם טוב לא הית' לו אמרתי כו' : (ד) כי הנפל בהבל בא , כמו בהבל פה , מבני שהזטער ולא סבל יסודין אחרי שלא הדגיש מאומה , ובחשך ילך , ולא ראה טובה ולא התאוה

מגלת קהלת ו

תרגום אשכנזי קנ

ובחשך שמו יכסה: (ה) גם-
שמש לא־ראה ולא ידע נחת
לזה מזה: (ו) ואֵלו חיה אלה
שנים פעמים וטובה לא־ראה
הלא־א־מקום אחר הכל הולך:
(ז) כל־עמל האדם לפיהו וגם-
הנפש לא־תמלא: (ח) כי מה-
יתר לחכם מן־הכסיל מה-
לעני יודע להלך נגד החיים:
(ט) טוב מראה עינים מהלך-
נפש

לאם איממעהין פִּינוטערניס איהרען
נאמען בעדעקקען! (ה) פֿרייאלדיך זארה
זיא קיינע וואַנגע. אַבער זיא קאַנטע זיא
אויך ניכט. דיא גליקועליגקייט דיזער
(פֿעהלגעבורטה) איזט גראַסער אַלד
יענעז (גייציגען). (ו) אונד ווען דיזער
אויך טויזענד יאָהר צווייאַפֿאָך לעבטע.
ער גענאָס יא דאָז גוטע ניכט, אונד
ענדליך וואַנדעלט אַללעז נאָך איינעם
אַרט. (ז) דער צוועק אַללער מענשען-
אַרבייט איזט יא זינליכער גענוס, אונד
זעלכזט דיזען מאַנגעז זעעלע בליב נאָך
אונבעפֿרידיגט. (ח) וואָז איזט אויך
דער פֿאַרצוג דעז וויזען פֿאַר דעם
טהאַרען? — וואָז הילפֿט עז דעם איין-
זיכטזפֿאַרלען בעטלער — ווען ער
שטעט דעם לעבען ענטגעגען קאַמפֿען
אלז

מוס? (ט) בעסער איזט וואָז מאַן פֿאַר אויען האַט
רש"י
באור המלות

טחשה מטלת אותו טח: (ו) תמלא, כאשר
תשיג הנפש את כל חפצה וטאויה, יאמר עליה שחמלא
כמו תמלאמו נפשי: (ח) לעני יודע, מועמד
בעיני

(ו) ואלו חיה. ואם חיה אלפים שנה מה יתרון
לו האיל וטובה לו ראה הלא טובו לשון אל
העפר כאשר העניים: (ז) כל עמל האדם
לפיהו. בשביל פיהו הוא שיהנה ויאכל צעה
זהבא חיה לא נהנה בחייו: וגם הנפש לא תמלא בתמיה כלומר חיה אפילו תאווה לא מלאה
בהנח' מועטות כמו תמלאמו נפשי (פ' בשל') לשון השגת תאוה ואחרי שכן הוא מה יתר לו
בחכמתו משאם היה כסיל: (ח) ומה לעני. חסרון מן העשיר שאין לו קורת רוח גם הוא יודע
להלך בארץ אכל החיים. ד"א וגם הנפש לא תמלא לעולם הבא שהרי לא עשה מעשים טובים
בחייו: (ט) טוב מראה עינים מהלך נפש. טוב היה והוכשר לזה לראות עשור למראה עיניו
מואכל ומשתה ההולך בנפש. ד"א טוב מראה עינים מהלך נפש טוב היה לזה והוכשר ללכת
אשר

באור

התאוה אליה, ובחשך שמויכסה, ולא יאמר לו שם חכר בארץ: (ה) וגם צוה טוב ממנו
הנפל שלא ראה ולא ידע שמש ההבלח' להתאו' אליה, חיה כל עתו התאוה אל הכלקה
גדולה משלו, ולא השיגה ואין נחת, ותקויתו מפח נפש ומחלת לב, נחת לזה הנפל יותר מאשר
לאיש ההוא העשיר ולא ילבוט בעשרו: (ו) אל מקום אחד זה הקנר: (או יאמר שגם האיש
אשר לא ראה בכל אורך שניו, טובה והצלחה, לא בנכים ולא בככסוים רק הי' עני מדוכא
וערירי, גם ממנו טוב הנפל, כי הכל הולך אל מקום אחד, מה לי אם לא היתה לו טובה,
או שהית' לו ולא הרגישה): (ז) כל עמל האדם לפיהו, בשביל פיו שיהנה ויאכל, חיה לא
נהנה בחייו, וגם הנפש לא תשיג את תאוותיה, כי רבות הן לאין קץ: (ויתכן עוד שיאמר
שהאדם המסכן המ' כל פרי עמלו הוא הולך אל פיהו בלי שחרית על העתיד, וגם עם זה
לא תמלא הנפש, ר"ל רעבון נפשו, ע"כ לא ראה טובה בכל ימי חייו, והנפל טוב ממנו כאמור):
(ח) כי התרעומת אשר ידבר המתרעם לאמור ויה יותר, אף אם אמר שיש יתרון מה לחכם
מן הכסיל, זה הוא דוקא אם שניהם שוים בטובת העה"ז, אבל מה יעשה העני היודע, אשר
אסף

תן
זוד
ל
ל
ש
דע
אה
היו
מן
תח
ל
לך

נפש גם זה הכל ורעות רוח :
 (י) מה שהיה כבר נקרא שמו
 ונדע אשר הוא אדם ולא
 יוכל לדון עם שהתקיה ממנו :
 (יא) כי יש דברים הרבה
 מרבים הכל מה יותר לאדם :
 (יב) כי מי יודע מה טוב לאדם
 בחיים מספר מי חיי הכל
 ויעשם כצל אשר מי יגיד
 לאדם מה יהיה אחריו תחת
 השמש :

טוב

באור המלות

בשם ו"ק , ויהיה ח"כ יודע מולד לבני ,
 הכונה לבני הסכס : (י) ש"ת ק"י , מולד ענינו
 סוק :

נקרא שמו * כלומר כבר היה ועבר כבר ינא לו שם בשררה ועתה חלף ונדע שהוא אדם ולא אל
 וסופו שמת ולא יוכל לדון עם מלאך המות שהוא תקיף ממנו : (יא) כי יש דברים הרבה *
 שנתעסק בהן בחייו כשחוק המלכי' קופים ופילי' ודורות הכל הרבו לו ומה יותר לו משמת :
 (יב) כי מי יודע * כי מי אשר יודע מעשים טובים ומה לאדם לעשות בחייו שהיו טובים לו לעולם
 האריך : מבט * ימי חיי הכל * שהם מעט מספר : ויעשם * לאותם מעשי' שעה מעטת שהוא
 חי שהוא זמן קצר כצל עוף העובר ואף על פי שאמר שלמה כצל סתם ולא פירש אם כל דקל
 אם כל כותל

באור

אסף ידיעות רבות ונכבדות, והוא עני ורש, מה לו להלך נגד החיים שלא לנקש כי אם
 בדברים המתנגדים לחיי האדם, שלא לשמש ולא להתענג, לא לאכול ולא לשמות די שבעו
 כי אם להשביע את נפשו בידעית החכמה : (ט) הלא טוב לאדם מה שעיניו רואות בגלוי ובחוש
 מכל מה שהלך הנפש אחריו, במצפון העתצות, ובסתר העשתות, שאין בהם ממש,
 ולא יפלו תחת ההרגש, עד הנה דברי המתרעמים, ועתה ישוב על דבריהם גם זה הכל ורעות
 רוח : (י) מה שהיה ר"ל האדם, אם עני או עשיר וכדומה, כבר נקרא שמו, ונחקר עליו
 טרם הולדו ברבון הנורא הקדוש שכן יהי', כש יודעתך בשם, ונדע אשר הוא אדם, כלומר
 כבר נודע מאלו בערת היוצר את אשר יהי' האדם לשעתו, ולא יתלבן האמתות, כי לא
 יוכל לשנות הנגידה, וראוי ח"כ שלא יתאונן אדם חי כי אם יש בדד ויהיה כי נטל עליו :
 (יא) חקר עוד טענה שני' על דבריהם, הנה אף כי יש הרבה דברים אשר יספרם העני
 הידע, הנה הם מרבים הכל ורעות רוח, ומה יתרון בהם לאדם : (יב) צל, הוא מספר
 מולד השמש, ובו יחסו וישקו בני אדם בימי הקום, ובספר הזה הוא כנוי לעונה ומינית אשר
 יתענג

אלו גיוסעו גריבלייען : ארליין אויך
 דים איזט אייטעל קייט אונד ווינדירגער
 געדאנקע . (י) דען דעריעניגע דער
 ענטשטעהט , דעו שיקואל איזט פאר-
 הער בעשטימטט ; עו שטעהט פעזט ,
 וואו ער ויין זאלל דער מענש ; אונד
 נאמאנד קאן ריכטען מיט איינעם ,
 דער מאכטיגער איזט אלו ער . (יא) גאר
 פיל דינגע פערמעהרען אויך נור דיא
 אייטעל קייט ; זיא האבען קיינען פאר-
 טהייל פיר דען מענשען . (יב) ווער ווייס
 דען אויך , וואו דעם ערדענוואהן ער-
 שפריסליך איזט אים לעכען ? ועצט ער
 זיך אין דען וועניגען טאגען זיינען אייט-
 לען דאזיינו וויא אים שאטטען : ווער
 זאגט דעם מענשען , וואו פאלגען ווירד ,
 ווען ער אין דיא זאנגע טריטט ?

נאכרוהם

רש"י

אחה עכונו לגוול ולעאוק מהולך כפשוטו שלא כח
 לב היכן כפשוטו חלף כשימות : גם זה הכל * הוא
 הכיתון לרשעים : (י) מה שהיה כבר נקרא
 שמו * חשיבות וגדולה שהיתה לו בחייו : כבר
 נקרא שמו * כלומר כבר היה ועבר כבר ינא לו שם בשררה ועתה חלף ונדע שהוא אדם ולא אל
 וסופו שמת ולא יוכל לדון עם מלאך המות שהוא תקיף ממנו : (יא) כי יש דברים הרבה *
 שנתעסק בהן בחייו כשחוק המלכי' קופים ופילי' ודורות הכל הרבו לו ומה יותר לו משמת :
 (יב) כי מי יודע * כי מי אשר יודע מעשים טובים ומה לאדם לעשות בחייו שהיו טובים לו לעולם
 האריך : מבט * ימי חיי הכל * שהם מעט מספר : ויעשם * לאותם מעשי' שעה מעטת שהוא
 חי שהוא זמן קצר כצל עוף העובר ואף על פי שאמר שלמה כצל סתם ולא פירש אם כל דקל
 אם כל כותל

מגלת קהלת ז

תרגום אשכנזי קד

ז (א) טוב שם משמן טוב
ויום המות מיום
הולדו: (ב) טוב ללכת אל בית
אבל מלכת אל בית משה
באשר הוא סוף כל האדם

ז (א) נאכרוהם איזט (אפט) בעסער
אלו קאזטר'יכעו אעל; דער
טאג דעו טאדעו בעסער אלו דער טאג
דער געבורטה. (ב) בעסער איזט אינ'ז
טרויערהויז געהן, אלו אין דאז הויז
דער שוועלגרייא. דארט זיהט מאן דאז
ענדע דעו מענשען, אונד

והחי

רש"י

שהם קנועים כבר פירשו דוד אביו ימיו ככל עובר (תהלים קמ"ד) זהו כלו של עוף
הסורס כן כדע במדרש: כי מי יגיד לאדם. כמה יתקיים הן שקבץ מעושק לבניו אחריו תחת
השמש:

ז (א) טוב שם משמן טוב. יפה לאדם שם טוב משמן טוב וזיוס המות טוב השם מיום הולדו
לכך הוקם שם טוב לשמן יותר משאר משקין שהשקין אתה כותף לתוכו מים והוא נף
ועולה וכיכר אבל שאר משקין אתה כותף לתוכן מים והם בולעים. טוב שם משמן טוב. שמן
טוב יורד למטה שכאמר בשמן הטוב היורד על הזקן (שם קל"ג) ושם טוב
עולה למעלה שכאמר ואגדלה שמך, שמן טוב לשעה ושם טוב לעולם, שכאמר
יהי שמו לעולם (שם ע"ח) שמן טוב הולך מקיתון לטרקלין ולא יותר ושם טוב
לסוף העולם אמר ר' יהודה בריבי סימון מנינו בעלי שמן טוב נכנסו למקום החיים ונאלו
שרופים והם נדב ואזכיהוא שכאמר בשמן המשחה ומנינו בעלי שם טוב נכנסו למקום החיים
ונאלו חיים חכניה משאל ועזריה שיכל מכבשן האש: ויום המות מיום הולדו. כולדה מרים אין
הכל יודעין מה היא מתה נסתלקה הבאר וכן אהרן בעמוד ענן וכן משה במן: (ב) טוב ללכת
אל בית אבל. מדה הנהגת בחיים ובמותים: מלכת אל בית משה. שהיא מדה שאינה נוהגת
אלא בחיים: באשר הוא סוף כל האדם. בשביל שהאבל הוא סוף כל האדם סופו של כל אדם
לבא לידי כך לפיכך החי יתן אל לבו כל מה שאגמול חסד עם המות אצטרך אני שיגמלו לי במותי
דידל ידלונ' דיטען יטענוניה דיספוד יספדוני' דיליה ילווניה (במסכת מועד קטן) ד"א באשר
הוא סוף כל האדם שמתה היא סוף כל ימי האדם ואם לא עכשיו גומל לו חסד לא יגמול עוד
אבל

באור

יתענג בו האדם לשעתו, כמו שיבא בכל החכמה, בכל הכסף: יאמר אל ידע האדם מה
טוב לו בעולם הזה מספר ימי חייו, אולי יאמר הנה אעשה ימי קיי ככל לקסות ולהתענג בהם
להיות שמש בתלמי ולא אשגיח ולא אקוש על מה שיהי' אחריו מנד אחורי, באכשי העולם זולתי,
כאדם היושב בכל וחוטה בו לשעתו, ואין מגיד לו מה יהי' אחריו תחת השמש, ר"ל במקום
שהשמש זורח על הארץ אשר לא יסוככו שם כלים ולא יגיטו: ואולם אין הדבר כן, כי באמת
לא ידע האדם מה טוב לו בעולם הזה: והוא הולך ומבאר בפרק הבא שאי אפשר לאדם לידע
מהו טוב לו בעולם הזה מספר ימי חייו:

ז (א) טוב, מוסב על הקודם שאין לט לדעת מה טוב לאדם בחייו, ואמר אין לחרוך
על העני היודע שהוא הולך נגד החיים, כי מה הוא הטוב בחיים? בא
וראה כמה ספקות יש בדבר, לפעמים השם והכבוד טוב משמן הטוב אשר ימשחו בו את המלכי'
או אשר ימשחוהו לתענג, ויום המות מיום הלידה, כי המות יוליד האדם אל החיים האמתיים
אשר אין אחריהם מות: (ב) אם תראה החכם הולך אל בית האבל, והכסיל העשיר אל בית
המשה אל תדמה נכסך שיהי' זה רעה לראשון וטובה לשני, כי לפעמים טוב ללכת אל בית
האבל, בעבור שהמות סוף כל האדם, והחי יתן אל לבו אנה היא הולך, ומה יהי' בסופו:
(גם יש לפרש שני הכתובים הקודמים והשנים הבאים כך, ויהי' דברו מוסב על העני היודע,
אמר שלפעמים טוב לו השם משמן שמושקין בו השרים, כמאמרם, קנה לו שם טוב קנה
לעצמו

אונדער איבער לעבענדיגע ווירד נאָכרעג-
 קענד . (ג) קוממער אונט (אָפּט) בעסער
 אַלו לויט פֿריידע . דען אויך בייא פֿער-
 דריסליכעו אַנטליץ קאַן דאַן געמיטרה
 רוהיג זיין . (ד) דעו וויזען הערץ וויילט
 גערן אים הויזע דער טרויער ? דעו
 טהאַרען הערץ ליבט נור דאַן דהויז
 דער פֿריידע . (ה) בעסער אונטו דיא
 פֿאַרווירפֿע דעו פֿערנינפֿטיגען האַרען ,
 אַלו אויף דען געזאַנג דער נאַררן
 האַרען . (ו) דען וויא דאַן פֿראַסערן
 דער דאַרנען אונטער דעם טאַפֿף זאָ
 אונט דער טהאַרען שערץ ניכט מינדער
 אונטערל .
 ווען

והחיתן יתן אל לבו : (ג) טוב בעם
 משחוק כירלע פנים ייטב
 לב : (ד) לב חכמים בבית אבל
 ולב כסילים בבית שמחה :
 (ה) טוב לשמע גערת חכם
 מאיש שמע שיר כסילים :
 (ו) כי כקול הסירים תחת הסיר
 בן שחק הכסיל גם זה חבל :
 כי

רשי

אַבל בית המשתה זייטו ולא הלך יכול לומר לו סופך שיוכל לך בן זשס אהיה עמך תבא לך שמחת
 חתונת בניך זשס חלך : והחיתן יתן אל לבו . הדבר הזה זשס לא זשכשו יגמול לו חסד לא יגמול
 לו עוד : (ג) טוב כעם משחוק . מי שרודפת מדת הדין אחריו אל ינטער טוב היה להם לדור
 המכול אס הראש הקדוש ברוך הוא פנים זעומות על עבירות שבידס משחוק זשחק עמהס אלו
 הראה להס קימעא רוע פנים היו חזרים למוטב טוב היה לאדוניה אס ענבו אביו על כל יתרה
 שהיה עשה משחוק שהראה לו ובכוף נהרג עליו : ייטב לב : והסך לב האדם להטיב דרכיו :
 (ד) לב חכמים בבית אבל . משמח על יום המיתה : ולב כסילים בבית שמחה . אין חרדים
 מיום המיתה ולבס בריא כאלס (תהלים ע"ג) : (ו) כי כקול הסירים . עני קונים אשפי"נש
 בלע"ז (כמו עפי"כע . דארנען) : תחת הסיר . תחת סיר נחשת הכפוי על תבערת קונים והס
 מקשקשים לתוכה אער רכי יהושע בן נוי כל קיסיא בד אינון דלקין ליש קלהון אויל ברס הלך
 סירייתא

באור

לעצמו , ולפעמים לא נכרא אלא לתקון הכלל , ביום מותו , ורבים יראו כי חכמים ימותו
 ויתנו אל לבס , ומסיים כי טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף וגו'
 והחיתן יתן אל לבו ויסיר הגאות ממוט על עשרו ורוב קניו , ומסיים אפשר שנס חיי הנער
 אשר להעני היודע היו לתקנת נפשו , כי יודע אלהים כי נטעו הוא גנה לבס , ע"כ טוב לו
 הכעס מהשחוק , כי ברוע פני המול אלו ייטב לבו וישפל , וגם לתקון הכלל היו חיי הנער
 שלו , כי לב חכמים תמיד אל בית אבלו ונערו , שאומרים אס לעשי רנוטו כך , לעוברו רנוט
 והס הכסילים אשר לבס אל בית המשתה ושמחה עאכ"ו , וע"כ הס מרסיקים נפסס מתאוות
 הכסילים) : (ג) טוב כעם , אך ידע האדם מה טוב לו בימי הבלו , והנה לפעמים יהי'
 הכעס והענבון טוב לו מן השמחה והשחוק , וא"כ אין הכעס כל עת רעה , ולא השמחה כל
 עת טובה לאדם , כי לפעמים ברוע פנים ייטב לב , לכן אל תשפוט למראה עיניך , כי לפעמים
 מנפוטו של האדם סותר לגטיו : (ד) לב חכמים , אין בבית השמח' והמשתה תמיד הכלחה
 לאדם , ואדרבה החכמים לא יעניו עיניהם מראות כנעני בני האדם ומכאיבס , כי אס
 ילכו אל בית האבל , ינחמו את קשה יום , ישמחו את מרי נפס , ויקימו במליהם את הכוסל ,
 וזהו הטובה וההנלחה אשר יבקשו לא בן הכסילים , כי להס אין תענוג כי אס בבית המשת'
 וההוללות , ואס יראו זרכיס כושלות יתעלשו מהס : (ה) אס יגער כך החכס ויראה לך פנים
 זועפות , אל תקן בתוכחתו , כי טוב לשמע גערתו , מלשמוע שיר כסילים , כי גערת החכס
 פועיל לנפס , ושיר כסילים יאבדה : (ו) כי כקול הסירים תחת הסיר הכפוי על תבערת
 קונים

מגלת קהלת ז

תרגום אשכנזי קה

(ו) כִּי הָעֶשֶׂק יְהוֹלֵל חָכָם וַיֵּאבֵד
אֶת־לֵב־מִתְנַהֵּה: (ח) טוֹב אַחֲרֵי־
דְבַר מֵרֵאשִׁיתוֹ טוֹב אַרְךָ־רוּחַ
מִנְבִּיחַ רוּחַ: (ט) אֶל־תִּבְהַל
בְּרוּחְךָ לִכְעוֹס בִּי כַעַם בְּחֵיק
כַּסִּילִים

(ז) ווען געוואלטטהאטיגע האנדלונגען
דען ווייען פֿאָן זינגען ברינגען קאָנגען:
זאָ בריכט דעז טרוואָרען מילדע ניכט
וועניגער זיין הערץ. (ח) אויגאַנג אוינען
דינגען אויט (אָפֿט) בעסער, אַלזוי זיין
אַנפֿאַנג; געדולדיגען אויודאַרען
בעסער, אַלזוי שטאַלצער גייט. (ט) זייא
אַלזאָ ניכט פֿאַראַייליג מיט צירנענדעם
אונמוטה. דען צאָרנמוטה רוהט

באור המלות

רש"י

ז (ו) י ה ו ל ל ענין שנען והיציאה מדרך השכל:
(ח) ארך מאר זכן גבה, ובא כן בסמיכות
ממשקל גבה או גבה כנסרד: (ט) תבהל, ענינו
תמהר

סירייתא קלהין אזיל למימר אף אפן מן קיסי
מודיעים שאף אטו מן העצים ויש צורך בנו אף
הכסילי' מרבי' דברי' לומר גם אנו מן החשיבי'
גם זה הנל' ועמל הוא שמסר הקב"ה לבריות
להיות יגיעים ומקנתריס בהם: (ז) כי העושק יהולל חכם
מערבב דעתו וגם הוא נכשל דתן; ואבירס קנתרו את משה לומר ירא ה' עליכם ושפטו וגומר
(בס' שמות) וערבנוהו ואבדו את לבו וגרמו לו שהקפיד כנגד הקדוש ברוך הוא ואמר והלל לא
הנלת את עמך (שם) וכעש בדבר שהשיבוהו עתה תראה ולא תראה במלחמת ל"א מלכים: לב
מתנה' לב חכמה שהיא מתנה לאדם שנאמר כי ה' יתן חכמה (משלי ז'): עושק' לשון ריב
וקנתורין יש פנים אחרים אך מפרידין המקראות זו מזו וכי האמור בראש המקר' מוכי' שמחזיר
למקרא שלפניו: (ח) טוב אחרית דבר מראשיתו' כמשמעו בראשית הדבר אין אנו יודעים
מה יהא בסופו אבל כשאחרית טוב נגמר בטובה. ד"א טוב אחרית דבר מראשיתו' בזמן שהא
מראשיתו טוב שנתכוונו לטובה כשהתחילו בו' רבי מאיר הוי קאים ודריש כולי מילתא באלישע
בן אביה במדרש קהלת: ארך רוח' המאריך רוגז ואינו ממהר לריב: (ט) אל תבהל. אל
תמהר

באור

קונים כסוחים, והם נארפים ומשמיעים קול יותר מכל העצים החשובים מהם, כי קסמי
עני אלון וברושים לא ישמיעו קול, כן שחוק הכסיל הפחות שבבני אדם ישמיע קולו למרחוק,
וימלא פיו שחוק, לבלי חק, גם זה הנל בלי הנאת תועלת כמו שקול הסירים הוא הנל בלי
הנאת חוס אל התבטיל אשר בסיר: (ז) כי העשק, אמת הדבר כי אם יראה החכם את
העשק הנעשה בעולם, כשלות הרשעים והכסילים, והתנשא על אנשי הדק והחכמי', כמעט
ישב מהולל, כאלו יבא מדעתו, ואם יתכבד הכסיל בגדל לבבו לפתוח את ידו להעני היודע,
יאבד את לבו, כאלו הוא עורף את נפשו ודעתו, כי קשה עליו מתנת הכסיל מעשקו: (א) ו
יאמר, על מה שאני מוהירך לשמוע גערת חכם, אל תשיבני הלל המוכיח הזה אויל משוגע,
כי למה הוא מתרגז וגוער בי בטויפה, הלל אם חכם הוא ידבר עמי תוכחתו בנחת דברי חכמי'
בנחת כשמעים? ע"כ מישב זה באמור כי בעושק יהולל חכם, כפי' לעיל, ואם תשיבני
עוד הלל חכמים רבים סניבותי הרואים עושקי ושותקים, על זה תשיב, ויאבד את לב מתנה,
ר"ל המתנות שהם מקבלים או שמקיים לקבל מן, מאבד לב החכמים האלה מלפתוח שפתיהם
עמך): והנה יאבד לשון זכר, מתנה לשון נקבה, ונריך שיחסר דבר טרם מתנה וכן כתב
הראב"ע: (ח) עם כל זה אין ראוי להחכם שיתהולל בראותו עושק, רק ישיב אל לבו שטוב
אחרית דבר מראשיתו, כי בראשית הדבר אין אנו יודעים מה יהי' בסופו, וכן טוב ארך רוח
הסובל מאהבה, ודומם לה' ומתחולל עליו, מנבה רוח המבעט ומרבה תלונה נגד האלהים
ודרכי השגתו: (ט) אל תמהר בראשית דבר לכעוס על אשר ראוי עיניך מדרכי השגת השם,

רוהט נור אין דער אונזויסענדען שאַס •
 (י) רופֿע ניכט : אַךְ ! וואָז איזט מיר
 ווידערפֿאַררען ? אַךְ ! דיא טאַגע דער
 פֿאַרצייט וואָרען בעסער ! וויזוהייט גאַב
 דיר דיוע קלאַגע געוויס ניכט איין •
 (יא) וויזוהייט פֿערבונדען מיט גיטער-
 בעוויסן איזט פֿרויאַליך גוט ; אַבער
 וויזוהייט איזט דאַן פֿאַרצוגליכטע בייא
 דענען , דיא דאַן ליכט דער זאַנגע
 שויען • (יב) דען וויזוהייט שיצט , וויא
 פֿערטאַגען שיצט ; איהר

כְּסִילִים יָנוּחַ : (י) אַל-תֵּאמֶר
 מַה הָיָה שְׁהֵימִים הָרֵאשִׁימִים
 הָיוּ טוֹבִים מֵאֵלֶּה בִּי לֹא
 מִחֲכָמָה שְׂאֵלֶת עַל-יְוָה :
 (יא) טוֹבָה חֲכָמָה עִם-נַחֲלָה
 וַיִּתֵּר לְרֹאֵי הַשָּׁמַשׁ : (יב) בִּי
 בְּצֵל חֲכָמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף
 וַיִּתְרוֹן

ר ש י

באור המלות

תמהר : (י) אל תאמר מה הי' שהימים וגומר •
 אל תתמה על הטובה שה תה באה על הנדיקי'
 הראשונים כדור המדבר ודורו של יהושע ודורו
 של דוד : כי לא מחכמה זאת • שהכל לפי זכות
 הדורות : (יא) טובה חכמה וגומר • חכמתם עמדה להם עם נחלת זכות אבותם כי טובה היא
 החכמה : ויותר לרואי השמש • יתרון היא החכמה לכל הנריות • רואי השמש הן כל הנריות
 כדתנן הכודר מרואי החמה אכור אף בסומין לא כתכיון זה אלא בניו שהחמה רואה אותו :
 (יב) כי בצל החכמה בצל הכסף • כל מי שיטב בצל החכמה יטב בצל הכסף שהחכמה גורמת
 לעושר שיבא : ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה • ועוד החכמה יתירה על הכסף שהחכמה
 תחיה

תמהר , וכן ויבהלו את המן : (יב) ויתר , הוא
 שם כמו יתרון , ואף על פי שרוב שמות המקרא
 במשקל זה מלעיל ונח זה מלרע , וכן ויותר מהמה ,
 ומה

באור

כי כעם בחיק כסילים ינוח , אחרי שדרכי ההשגחה העליונה בתכלית הטובה לעולם , כראוי
 לטוב ומוטיב לכל , ואלו ידע האדם את כל פרטי ההשגחה ותעלמויותיה , אין ספק שישכך
 כעסו וינח רוגזו , ויהי שמת במדות החכמה העליונה ומודה אליה , וא"כ לא תולד הכעס הזה
 כי אם על ברכי הסכלות וחסרון הידיעה , עיין הקדמה : (י) אם יודת מנדולתך ומועשרך ,
 אל תאמר מה הי' , כאשר יחשבו הכסילי' באבוד רבוטם וממונם , ידמה להם כאלו נהפכו
 בדרי בראשית , כי לא מחכמה כי' המבין ידע כי הימים שוים , והמערכות העליונות נשארו
 כמו שהיו , רק המוקבלים ישתנו איש איש כפי חלקו : (יא) רואי השמש , הם כל הנריות ,
 יאמר אם בהיותך עשיר ובעל נחלה ראית שטובה החכמה עם נחלה , עתה בעיניך תראה שיש
 בחכמה יתרון לבני האדם : (יב) כי בצל , כאשר יחסה האדם בצל הכסף , כן יחסה בצל
 החכמה , ובדבר הזה לפחות שוים הם , ואולם זה יתרון דעת , שהחכמה תחיה את בעליה
 בהיותו בחוסר כל : (גם יש לפרש שני המקראות הקודמים באופן זה , אמר טובה חכמה
 עם נחלה , שהעושר והחכמה נאה לבדיקים ויותר הוא טוב לרואי השמש , והם החכמים
 המעמיקים בחכמת האלהות , שיש לחוש שאם אין להם נכסים שיטערכו להשגיח עליהם
 לפרקים לסודי נכסיהם , יעמיקו מאוד ויטקו כבן זומא שהגין ונפגע , כדרך השמש המסמא
 עיני הרואים בו זמן ארוך , אבל בהיות לו נחלת בית והון , לפעמים יטקט מתשוקתו הנמרצ'
 אל אור החכמה , וישב בצל החכמה , והיינו בצל הכסף , כמ"ש חז"ל ליבעו רחמי איתכליא
 על עליא , דאלמלא עליא לא מתקיימי איתכליא , וזה יביא לו יתרון דעת , כי אז החכמה
 תחיה בעליה ולא תמיתהו : או יאמר ויתרון ר"ל רוב זמן עסקיך יהי' בהדעת , כי החכמה תחיה
 את שני בעליה את הגוף ואת הנפש , והנכסים אינם מחיים רק הגוף בעודו על אדמתו ,
 וכן

כעם בחיק כסילים ינוח , אחרי שדרכי ההשגחה העליונה בתכלית הטובה לעולם , כראוי
 לטוב ומוטיב לכל , ואלו ידע האדם את כל פרטי ההשגחה ותעלמויותיה , אין ספק שישכך
 כעסו וינח רוגזו , ויהי שמת במדות החכמה העליונה ומודה אליה , וא"כ לא תולד הכעס הזה
 כי אם על ברכי הסכלות וחסרון הידיעה , עיין הקדמה : (י) אם יודת מנדולתך ומועשרך ,
 אל תאמר מה הי' , כאשר יחשבו הכסילי' באבוד רבוטם וממונם , ידמה להם כאלו נהפכו
 בדרי בראשית , כי לא מחכמה כי' המבין ידע כי הימים שוים , והמערכות העליונות נשארו
 כמו שהיו , רק המוקבלים ישתנו איש איש כפי חלקו : (יא) רואי השמש , הם כל הנריות ,
 יאמר אם בהיותך עשיר ובעל נחלה ראית שטובה החכמה עם נחלה , עתה בעיניך תראה שיש
 בחכמה יתרון לבני האדם : (יב) כי בצל , כאשר יחסה האדם בצל הכסף , כן יחסה בצל
 החכמה , ובדבר הזה לפחות שוים הם , ואולם זה יתרון דעת , שהחכמה תחיה את בעליה
 בהיותו בחוסר כל : (גם יש לפרש שני המקראות הקודמים באופן זה , אמר טובה חכמה
 עם נחלה , שהעושר והחכמה נאה לבדיקים ויותר הוא טוב לרואי השמש , והם החכמים
 המעמיקים בחכמת האלהות , שיש לחוש שאם אין להם נכסים שיטערכו להשגיח עליהם
 לפרקים לסודי נכסיהם , יעמיקו מאוד ויטקו כבן זומא שהגין ונפגע , כדרך השמש המסמא
 עיני הרואים בו זמן ארוך , אבל בהיות לו נחלת בית והון , לפעמים יטקט מתשוקתו הנמרצ'
 אל אור החכמה , וישב בצל החכמה , והיינו בצל הכסף , כמ"ש חז"ל ליבעו רחמי איתכליא
 על עליא , דאלמלא עליא לא מתקיימי איתכליא , וזה יביא לו יתרון דעת , כי אז החכמה
 תחיה בעליה ולא תמיתהו : או יאמר ויתרון ר"ל רוב זמן עסקיך יהי' בהדעת , כי החכמה תחיה
 את שני בעליה את הגוף ואת הנפש , והנכסים אינם מחיים רק הגוף בעודו על אדמתו ,
 וכן

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי קו

וַיִּתְרוֹן בַּעַת הַחֲכָמָה תְּחִיָּה
בְּעֵלְיָהּ: (יג) רָאָה אֶת־מַעֲשֵׂה
הָאֱלֹהִים בִּי מִי יוֹכַל לְתַקֵּן אֶת
אֲשֶׁר עָוְתוֹ: (יד) בַּיּוֹם טוֹבָה
הִיָּה בְּטוֹב וּבַיּוֹם רָעָה רָאָה גַם
אֶת־זֶה לַעֲמַת־זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹהִים
עַל־דְּבַר־תְּשֵׁלָא יִמְצָא הָאָדָם
אֲחֵרָיו מְאוֹמָה:

אִיהֵר פֶּאָרצוג אִיוֹט, זִיא עֵרְהֶאָרְט
אִיהֵרען בעזיטצער אִיממער. (יג) זִיא
נור צושויער, בִּיא גאַטטעז פֶּעֶרְהֶאָגֶג
גִיסען; דען ווער קאַנטע פֶּעֶרְבֶּעסערן,
וואָ ער פֶּעֶרְקִיממט? (יד) זִיא פֶּרָאָה,
אִין צִייטען דען גרִיקו; אִין אונגֶרִיקו
שוואַנגערן טאַגען, זִיא אויפֿמערקוואַם.
זִידע! דאַ ענטגעגענעזעטצטע האַט
גאַטט זאָ פֶּעֶרְבונדען, דאַס דער ערדען
זאַרן איבער נִכְמוֹ צו מוררען פֿינדען
זאַללטע.

פרשה ו'

זיבענטער אבשניטט

(טו) אֶת־הַכֹּל רָאִיתִי בַּיּוֹמִי
הַכֹּלִי יֵשׁ צְדִיק אֲבָד בְּצַדִּיקוֹ
וַיֵּשׁ רָשָׁע מְאֵרֶךְ בְּרַעַתוֹ:
אֵל

(טו) אִיך האָבע מאַנכֶּערל יא ערלעכט
אִין דען טאַגען מִינעז אִיטלען דאַוִינז.
גערעכטע גִינגען אונטער בִּיא אִיהֵרער
גערעכטיגקייט, גאַטט־זאָע דויערטען
פֶּאָרט אִין אִיהֵרער באַזֶּרְהִיט.
זִיא

רש"י

תְּחִיָּה בְּעֵלְיָהּ: (יג) רָאָה אֶת מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים. הַיָּד הוּא מִתְקַן הַכֹּל לְפִי הַפְּעוּלָה שֶׁל אָדָם נֶגְדַן לְנִדְקִים וְגִיהֶנֶס לְרַשָּׁעִים רָאָה לֵךְ בְּאִזְמָה תְּדַבֵּק: כִּי מִי יוֹכַל לְתַקֵּן. לְאַחַר מִיתָה אֶת הַדְּבַר אֲשֶׁר עָוְתוֹ בְּחַיָּו: (יד) בַּיּוֹם טוֹבָה הִיָּה בְּטוֹב. בַּיּוֹם שֵׁשׁ בִּידֵךְ לַעֲשׂוֹת טוֹבָה הִיָּה בְּעֵשִׂי הַטּוֹב: וּבַיּוֹם רָעָה רָאָה. כַּשֶּׁתְּבֹא הַרְעָה עַל הַרְשָׁעִים אֶתָּה תִּהְיֶה מִן הַרְשָׁעִים שְׂכָרָם וַיִּכְאוּ וְרָאוּ בַּפְּגָרֵי הַחַשָּׁשִׁים וְגִוְמָר (יִשְׁעִיָּה ס"ו) וְלֹא תִהְיֶה מִן הַנְּרָאִים וְהִיוּ דוֹרְשֵׁי לְכֹל בָּשָׂר: גַּם אֶת זֶה לַעֲמַת־זֶה הַטּוֹבָה וְשֶׁכֶר פְּעוּלָתָה לַעֲמַת־הַרְעָה וְשֶׁכֶר פְּעוּלָתָה: אֲשֶׁר לֹא יִמְצָא הָאָדָם אֲחֵרָיו. מְאוֹמָה לְהַדְהֵר אֲחֵרָיו שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: (טו) יֵשׁ צְדִיק אֲבָד בְּצַדִּיקוֹ. אֵיךְ עַל פִּי שְׂהוּא אֲבָד עוֹדָו עוֹמֵד בְּצַדִּיקוֹ מַעֲשֵׂה בְּיוֹסֵף בֶּן פְּנַחֵס הַכֹּהֵן שֶׁלְּתָה לוֹ נִימָא בְּרַגְלֵי קְרָאוֹ לְרוֹפֵא לְתַתֵּן רַגְלֵי אֲחֵרָיו לִיהַ כַּשֶּׁתְּבֹא מַגִּיעַ לְמוֹט הַשְּׁעָרָה הַדוֹדִיעֵנִי וְכֵן עָשָׂה קְרָא לְחַזְוִי בְּנוֹ אֲמַר לוֹ בְּנִי עַד כַּאֲן הִיִּית סִיב לִיטְפַל בִּי מִכַּאֲן וְאִילֵךְ אִין אֶתָּה סִיב לִיטְפַל בִּי שְׂאִין כֵּהֵן מַטְמָא לְאַבְרָם מִן הַתִּי מֵאֲבִי

באור

וכן אמרו חז"ל הראשונים עשו תורתם קבע ומלאכתם ארעי וזוהו נתקיימה בידם: (יג) אל תחטוף שיתגלגלו הדברים כרכוכך, כי אם ראה את מעשה האלים, ובטל רכיבך מפני רכובי, כאלו לא נגעו הדברים אליך, רק אתה רואה אותם מרחוק ומתבונן בהם, (זיא טר איין צו שוואר) כי מייכול כו' הוא רשאי ולא אתה, לכן טוב לך שלא להתעקש נגד גזרותיו, כי אם לבזוק את מחשבתך ורכיבך עם מעשה ורצון הבורא: (יד) ביום טובה, תוכל להיות בטוב, וביום רעה ראה, גם פה הכונה ראה אותה כמרחוק כאלו אינה נוגעת אליך, ומקור על הסנה הטועלת אותה, ר"ל התבונן ממי באו עליך הרעות? גם את הטוב לעומת הרע עשה האלהים, ערכן זה לנגד זה, וקשרן זה בזה, בחוסן שלא ימצא האדם להדהר אחריו מאומ', לִי ידע והשיג כרופא וקשור, וחסו על דברת, כלומר על אופן שלא ימצא האדם להדהר: (טו) את הכל, דבר והפסו ראיתי בימים מועטים אשר אנכי קי על האדמה, יש מלך צדיק בכל

(טו) וייה ניכט איבערגערעכט, אונד פֿערלאַנגע ניכט דער וויזרע צו זיין. וואָרום וויללזט דוא אין פֿערצווייפֿלאַנג געראַטהען? (יו) וייה אַבער אויך ניכט צו אונגערעכט, אָדער לייכטגראַויביג. וואָרום וויללזט דוא פֿאַר דער צייט שטערבען? (יח) דוא טהוזט וואָהל דאַראַן, אָן דעם איינען דיק האַלטען, אונד פֿאַן דעם אַנדערן אויך דיא האַנד ניכט אַכצולאַסען. דער גאַטטעוּפֿיר־טויגע גערזט אין אַללען דינגען דייה מיטטלשטראַסע. (יט) דיא לעהרע ווירד דעם פֿערניגפֿטיגען בעקראַפֿטיגט ווערדען דורך

(טו) אַל־תְּהִי צְדִיק הַרְבֵּה וְאֶל־תִּתְחַכֵּם יוֹתֵר לְמַה תִּשּׁוּמָם : (יו) אֶל־תִּרְשַׁע הַרְבֵּה וְאֶל־תְּהִי סָבֵל לְמַה תָּמוּת בְּלֹא עֵתָהּ : (יח) טוֹב אֲשֶׁר תֵּאָחֵז בְּיָדוֹ וְגַם־מִוֶּה אֶל־תִּפְחֵן אֶת־יָדְךָ בִּיְיָרָא אֱלֹהִים יֵצֵא אֶת־כְּלָם : (יט) הַחֲכָמָה תִּעַז לְחַכֵּם מַעֲשֵׂה

באור המלות

רש"י

מאביו: (טו) אל תהי צדיק הרבה. כשאל שדימה להיות צדיק וריחס על הרשעים: ואל תתחכם יותר. לדון קל וחומר של שטות ומה על כפא א' אמרה תורה הנא עגלה ערופה וכו': (יו) אל תרשע הרבה. אפילו רשעת מעט אל תוסיף להרשיע: למה תמות בלא עתה. כשאל שנאמר רימת אהל בנעלו אשר מעל בכו עיר הכהנים ובעמלק (דברי הימים א' י"ט): (יח) טוב אשר תאחז בזה וגומר. אחוז בצדק וברשע אם אמר לך הנביא הצדיק דבר שהוא דומה לך לרשע כגון שאמר שמואל לשאול אל יקל בעיניך לסקפק בו: יבא את טולם ידי שניהם יקיים הצדק והרשע כהלכתן: (יט) החכמה תעז לחכם. לפי שאמר אל תרשע הרבה אם רשעת מעט אל תוסיף עליו אל תפסע במעשיך ותהא תוהא על החטא אמר החכמה תעז לחכם שהיא יועצתו לשוב בתשובה: מעשה שליטים. מצינו ביאשיהו שהעיד עליו הכתוב (מלכים ב' כ"ג) וכמוהו לא היה לפניו

ומה יותר לחכם וגו': (טו) תשומם, הוא מבין התפעל ודגש השי"ן לחסרון תי"ו התפעל, אף שלא תבא תי"ו התפעל לפני אותיות וס' אף כי אם לאחריהם, והראוי משתומם, אף על פי כן יתכן שיבא דגש כשי"ן להורות על חסרונה, כי כאן הי' מקומה, ולולי קריאת האותיות שלא יתכן כן, גם אסתר שהי' מבין תפעל בגורת כתי העי"ן וכסנולי הלמד

באור

בכל דרכיו, ולא ירע לשום אדם, ולא ירשיע את האיועות הסובבות את מלכותו, והוא אובד בצדקו, ולא יבליח על כסא מלכותו, ויש רשע ירשיע בכל אשר יפנה, והוא מאריך ימים על ממלכתו ברשעתו: (טו) אל תהי צדיק הרבה טן הראוי, כי הצדק המוחלט לא יבליח במדיניות, ואל תתחכם יותר, אל תתראה שאתה חכם מכל אשר היו לפניך, ותרצה להנהיג את הכל על דעתך ובחכמתך, למה תהי' שומם בראותך כי לשוא תתיגע: (יו) ואולם הזה שלא תטה אל הקצה השני ותרשע הרבה, או תהי' סבל להאמין את כל אשר ישקרו לך עבדיך, מבלי לחקור אחריהם, פן יערימו סוד עליך להמיתך בלא עתה: (יח) טוב אשר תאחז בשניהם, ותלך בדרך הממוצע בין שניהם, כי הוא הדרך הישרה אשר יבור לו האדם: (יט) החכמה, יאמר אם יתבונן החכם בכל אשר נעשה תחת ממשלת כמה שליטי' אשר היו בעיר הזאת, הנה תעז ותתאמת לו החכמ' הזאת, שאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואפי' אסתר למושל לילך בדרך הצדק המוחלט, עד אשר לא יעשה כי אם טוב לפי היושבים תחת ממשלתו, וא"כ האשר בדרך הממוצע או טוב לך, תעז משרש עזו, לאן תוקף וגבורה

מגלת קהלת ז

תרגום אשכנזי קו

מַעֲשֵׂהָ שְׁלִיטִים אֲשֶׁר הָיוּ
בְּעִיר: (כ) כִּי אָדָם אֵין צְדִיק
בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא
יִחַטָּא: (כא) גַּם לְכָל־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר יִדְבְּרוּ־אֶתְהֶן לִבְךָ אֲשֶׁר
לֹא־תִשְׁמַע אֶת־עֲבָדֶיךָ
מִקְלָלֶיךָ: (כב) כִּי גַם־פְּעָמִים
רַבּוֹת יִדַּע לִבְךָ אֲשֶׁר גַּם־אֵת
קַלְלַת אַחֲרִים: (כג) בְּרִיזָה

דורך צעהן רעגירונגען, דיא אין דער
שטאדט ווארען. (כ) דאס קיין מענטש
אויף ערדען זא גערעכט זיין, דאס ער
איזמער נור טרווע וואו גוט איזט,
אונד ניאמאלו פעהלע. (כא) נים דיר
דאז ניכט צו דערצען, וואו דייע
אונטערטהאנען אללעו רעדען; דאס
דוא ועלבזט ניכט אכטעזט, ווען דיין
שקלאפע דיר פלוצט. (כב) וויא אפט —
דיין דערץ ווייס עו, — האזט דוא
ניכט אנדרע געשאלטען? (כג) דיס
אללעו

אחה קרי נסיתי
באור המלות

ר ש י

למ"ד, אשר יקראוה בנין מרובע, כמו תכונן, כסו תכונן, והוא
שבו מדרכם: אשר היו בעיר. בירושלי' רחבעם אביה אחזיה יואש אחרי מות יהוידע אמזיה
אחז מנשה אמון יהויקים נדקיהו: (כ) כי אדם אין צדיק בארץ. לפיכך צריך לפשט במעשיו:
(כא) גם לכל הדברים וגומר. לפי שנדבר בשאלו שקבל לשון הרע על כוב עיר הכהנים ועליו
כאמר אל תרשע הרבה אמר גם לכל הדברים וגו' אשר ידברון אליך הולכי רכיל אל תתן לבך
לקבלן: אשר לא תשמע את עבדך מקללך. אין עוב אשר תטה אונק לשמוע את עבדך מקללך.
ד"א מעשרה שליטים אלו עשרה דברים המטייבים את האדם שתי עיניו מראין אותו דברי עבירה
שתי אזניו משמיעים אותו דברים בטלים שתי ידיו שנוחל וסומם בהן שתי רגליו שמוליכין אותו
לדבר עבירה ופיו ולבו. ד"א החכמה תעוז לחכם זה נח מעשרה שליטים מעשרה דורות שלפניו.
ד"א לחכם זה אברהם, מעשרה שליטים מעשרה דורות שלפניו. ד"א לחכם זה יוסף מעשרה
שליטים או אחיו. ד"א לחכם זה משה מעשרה שליטים עשרה דברים המשמשין את הגוף ע"י
מאכל מן פומא לושטא ומן וושטא לכרסא וכו' כדאיתא במדרש קהלת ומחמתו עמדה לו למשה
שלא נטרף למאכל ארבעים יום וארבעים לילה כל הפנים הללו במדרש ואיני יכול לישב עליהן
מקרא של אחרינו כי אדם אין צדיק בארץ כל זה נסיתי בחכמה על מקראות שלמטן (ס"א ולא
ודו"ק) ושל מעלן: (כג) נסיתי בחכמה. בתורה: אמרתי בחכמה. לדעת את החכמה: והיא
רחוקה

באור

וגבורה, והושאל על הנפש, עזי נפש, יענה עזות, ולדעתי תהי' פה ההשאלה על התאמתות
הדבר והתחזקו בנפש החכם, (בקרעפטיגען), והנה מ"ס מעשרה על דעת המפרשים היא
מ"ס היתרון, ולדעתי היא מ"ס המקום, כלומר משם לימוד החכם, ויתאמת לו הדבר הזה
והכונה בל"א, (דיא לעהרי ווירד דעם פערניכטיגען בקרעפטיגט ווערדן, דורך צעהן
רעגירונג דיא אין דער שטאט גווען, דז קיין מענטש אויף ערדן זא גירעכט זיין, דאז ער
טוהי וואו גוט איזט, אונד ניאמאלס פעהלי): (כא) ועתה אחרי אשר בחרת בדרך הממוצע
לאחז בזה ובוה, אל תתן את לבך לכל אשר ידברו אחריים ממוזגלתך והנהגת מלכותך ואל
תשגיח במה שיאמרו הבריות כדרכם לגנות את כל אשר יעשה זולתם, ואם עבדך מקלל אותך
ומננה את מעשך, האטס אונק משמוע: (כב) כי גם פעמים רבות קללת אתה את אחריים
וגנית את מעשיהם, ופעמים שהם נדקו ממך, וא"כ אל תשגיח בדברים ותלכות והבלים
שאין בהם ממש, ואל תסור מדרך האמצעי אשר בחרת בו: (כג) כל זה נסיתי מעט מהחכמה
הידועה

בְּסִרְתִּי בַחֲכָמָה אֶמְרֵתִי
 אַחֲכָמָה וְהִיא רְחוּקָה מִמֶּנִּי :
 (כד) רְחוּקָה מִהֲשִׁיחָה וְעִמָּק
 עִמָּק מִי מִצְאָנֹו : (כה) סְבוּתִי
 אֲנִי וּלְבִי לְדַעַת וּלְתוֹר וּבִקְשׁ
 חֲכָמָה וְחֲשָׁבוֹן וּלְדַעַת רֶשַׁע
 כָּסֶל וְהַסְכָּלוֹת הַוִּלְלוֹת :
 (כו) וּמוֹצֵא אֲנִי מֵרַמְמוֹת אֶת־
 הָאִשָּׁה

אללעו האבע איד מיט ווייהייט געפריפט .
 איד דאכטע איד וואללט' עו גאנץ ער-
 גרינדען ; אבער עו וואר פערן פאן מיר .
 (כד) דאן פערנאנגע איזט צו פערן ;
 דיא אונטערנאנג טיף , טיף פערבאר-
 גען ; ווער פערמאג' אויפצופינדען ?
 (כה) איד שטרענגטע גייזט אונד הערץ
 אן צו ערקענגען , אויזושפעהען אונד
 צו ווען ווייהייט אונד איבעראיינשטימ-
 טונג , דאס איד לערנעדען אורשפרונג
 דער באוהייט אויז טהארדקייט , אונד
 דער טאללהייט אויז אונוויסענדקייט .
 (כו) אונד זא פאגד איד : ביטרער
 אלו דער טאד ויזא

באור המלות

ר ש י

והוא הנכון : (כד) ו ע מ ק ע מ ק , הוא הדבר שלא
 יוכל האדם להגיע אליו כי אם בקושי ובכנס , והוא אל
 על השגת הדברים הקשים : (כה) ו מ ש ב ון , הוא
 ידיעת

רחוקה מומני ומה היא זו . רחוק מה שהיה .
 את הדברים הרחוקים שהיו ביצירת בראשית :
 (כד) ועמוק עמוק . הוא מי ימצאנו שאין לי
 רשות להרהר בהן מה למעלה ומה למטה מה

לפנים ומה לאחור : (כה) ועוד סבותי . לדעת ולתור ולבקש חכמת פרשת פרה אדומה ומשבוץ
 קן הגחולה : ולדעת רשע כסל . לעמוד על סוף דעת' של אפיקורסות וסכלות הוללות מעורבב
 ומשועמם שבה : (כו) ומוצא אני מר ממות וגומר . שהיא קשה מעשרה דברים הקשים שנכראו
 בעולם כדאיתא בכבא בתרא בהאשמושא ומוצא אני מר וקשה ממונה את האשה זו האפיקורסות :
 ומרמי' לבה . לאין מכעורת כמו יגורחו בחרשו (מקיק א') ואספיהו בוכמרתו : אסורים ידוה' .
 משחזיקה בידה הרי הוא כנקשר בקשורי עבותות . אסורים שם דבר של קשורים כמו וימסו
 אסוריו (שופטים ט"ו) קשוריו כן פירשו מנחם : (כו) ראה זה מנאתי אמרה קהלת אחת לאחת
 למצוא חשבון . כל המטות שהנדיקים עושים והעבירו' שהרשעים עוברים' כמני' לפני הקדוש ברוך
 הוא

באור

הידועה שהיא החכמה העליונה בהנהגת היגורים , ואולם אמרתי אסכמה ואבוא עד תכליתה ,
 אבל היא רחוקה מומני : (כד) רחוק מה שהי' בתחלת היצירה בהיות האד'
 במדרגת ההגלסה העליונ' , ערס חטא , הוא רחוק ממוט , ועמוק עד למאוד , עד שכבד
 להשיג אותו בשכל על מתכונתו , כי האדם כמות שהוא עתה , הוא רחוק עד מאוד מן השלמות
 היא : (כה) סבותי אני ולבי לדעת לתור ולבקש חכמה , היא ההנהגה העליונה , ומשבץ
 הוא ערך ויחס הרעות הטבוליות אל סבותם ועלותם , לדעת רשע כסל והסכלות הוללות
 ירנה שנקש לדעת איד ינא רשע מכסל , והוללות מסכלות , כי אחרי שאין רע יורד מן
 השמים , על כרחך שגא העון מפאת ההעדר , ותהי' א"כ הסכלות גורמת לאדם לחטוא ,
 ועל ידי העדר הידיעה יתהולל וירשע , כי אין הסכלות בעצמה חטא , כי אם מקור החטאים
 ותוצאותם , וע"כ נקש לדעת איד ינא הכסל להיות רשע והסכלות הוללות : (כו) ומוצא
 אני מר ממות את האשה , הוא כמני למאזה הגופנית והתשוקה החושית , היא גרמה לנו את
 כל אלה , משם ינא רשע והוללות כי היא תעור עיני בני אדם ומסלף מעצבותיהם , כי היא
 מנודים ומרמיים לטרד נפשות ולהפילם ברשת כל יקומו , וידיה כמו כבלי ברזל לאסור את
 הנפשה לה , חוטא ילכד בה , אחרי שקרא אותה מנודים ומרמיים , הוסיף לאסור הרשת ,
 והיו תשובה נכחת על השאלה הטכרת , כי בהתקשר התאזה א הכסל ינא הרשע וההוללות ,
 אקרי

מגלת קהלת ז

האשה אשר היא מצודים
וחרמים לבה אסורים ידיה
טוב לפני האלהים ימלט ממנה
וחוטא ילכד בה: (כו) ראה זה
מצאתי אמרה קהלת אחת
לא אחת למצא חשבון: (כח) אשר
עוד בקשה נפשי ולא מצאתי
אדם אחד מאלף מצאתי
ואשה

באור המלות

ירינת ערך ויחם דבר אל דבר: (כו) סלודים,
דרכת שזודין בה, וברכו לוד: וחרמים, פירושו
דעות: אסורים כמו וקים וכבלים לחבור את
סלכד בידיה, (באנדי): (כו) אמרה קהלת,
קבוצת החכמה, קהלת לשון נקבה, וכשהיא אומרת
בלשון זכר הכונה על הקבוצה, והיא שלמה:
חשבונות

תרגום אשכנזי קה

זייא יענעו ווייב (דיא זינדליכע בעגורדע)
פאללער שרלינגען, דערען הערץ איין
נעטץ, דערען האנדע פֿעסערלן זינד;
דער גאטטגעפאלליגע ענטגעהט איהר,
דער זינדער ווירד פֿערשטריקט.
(כו) זייע! זא האבע איד'ו געפֿונדען,
זאגטע דער זאממלער; פֿערגלייכע
איינו מיט דעם אנדערן, אום עבענ־
פֿאלן דיא איבעראיינשטימונג צו
פֿינדען. (כח) נאך זוכטע מיינע זעעלע
עטוואַ, אונד פֿאנד עו ניכט; נעמליך
אונטער טויזענד מענשען פֿאנד איך
אינען מאן;
אבער

רש"י

הוא אחת על אחת עד שמטרפית לחשבון גדול
כך פירשו רבותינו במסכת סוטה: אמרה
קהלת אמרה קבוצת החכמה ואמרה כפשו
המשכל המקבצ' החכמה. קהלת ל' נקב' הוא
וכשהוא אמרו בל' זכר מוסב על הקובצ' והוא
שלמה. ובמדרש מבינו אמר רבי ירמיה בן
אלעזר רוח הקדש פעמים משיחה בלשון זכר ופעמים בלשון נקבה כתוב אחד אומר עזרי
ומפלט לי (תהלים ע') וכתוב אחד אומר כי אתה עזרתני וכחמתי (שם מ"א).
כתוב אחד אומר קול מבשר (ישעיה כ"ב) וכתוב אחד אומר מבשרת כיון (שם מ'): (כח) אשר
עוד בקשה נפשי. לנד אלה האמורים למעלה שבקשתים ולא מנאיתם בקשה עוד כפשי כשרה
בנשים ולא מנאיתי כי כולן דעתן קלה עליהן: אדם אחד מאלף מנאיתי בניהג שבגולם אלף
כננשים למקרא אין יוצאים מהם להגלות שראויים למשנה אלא מאה ואותם מאה שכנסו
למשנה אין יוצאין מהם לגמרא אלא עשרה ואותן עשרה שכנסין לגמרא אין מנאית מהם אלא
א' להוראה הרי אחד מאלף: ואשה בכל אלה. אפי' באלף לכך אתה נריך להזכר בה:
לבד

באור

אחרי שאם לא ידע האדם לבחור בטוב האמתי מן הטוב המדומה, והתזוקה לא תשקוט ולא
תטח כדרכה אי אפשר לה מבלתי שתביא את האדם אל החטא, כאלו בא הכסל על התזוקה
החושית והוליד ממנה הרשע והוללות: (כז) אחת לאחת למצא חשבון, כלומר אם תקרב
אחת אל אחת ותפסם בשכלך ערך דבר אל דבר תמצא חשבון ויחס מצומצם בין התאזה והכסל,
לרשע והוללות כאשר זכרנו: (כח) אין ספק שהמלך שלמה כאשר ראה שנסיו הטו את לבנו
מאחרי אלהיו, כשברה רוחו בקרבנו, ונתחרט על מעשיו, ובמר רוחו אמר את הדברים האלה,
להבנות את הנשים, ולשית עליהן חטאת, אשר חטא הוא, בעצרו על מנות אלהיו, כנה
את התזוקה החושית בשם האשה, ואמר עליה שהוא מר ממות, ועתה יוסיף לאמר, שאדם
אחד יוצא תוך אלף נשים, ואשה בכל אלה לא תמצא, כי הי' מספר נסיו אף, שבע ממות
שרות ושלש ממות פלגשים, ואשה אחת כשרה לא מצא בתוכן, ואולם ראוי למשכיל להאמין
שהמלך הפריו על מדותיו, ואלו לא לקח כי אם אשה אחת או מעט כמות אלהיו, אפשר
שהי' מוצא ביניהם עוד כנגדו, כאשר מנחו רבים שלא הגיעו למעלת החכם הזה, ויש בנשים
עונות ורעות כמו שיש בנשים, ואשר ינח שלמה מנגד השויה המותרות ולקח לו אף נשים,
אין

אָבער אונטער אַללען דיזען (פרויען) גיכטאיינ וואָקרעו ווייב). (כט) אויסער דיזעם ערגרינדטע איד נאך, דאָס גאַסט דען מענשען אַיינפאַך געשאַפֿען; זיינע נאַכקאַממען אָבער זוכטען פֿירלע קינוטלייען.

וְאִשָּׁה בְּכָל־אֶלֶּה לֹא מִצְאָתִי: (כט) לְבַד רְאֵה זֹרָה מִצְאָתִי אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה בִקְשׁוֹ חֲשִׁבֹנוֹת רַבִּים:

ח (א) ווער איזט זאָ וויזע, דאָס ער דער דינגע צוזאַממענזאַנג אויפֿצולאָזען פֿערשטעהט? דיזע וויזוהייט ווירד

ח (א) מִי כִהַחֲכָם וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר דְּבַר חֲכָמַת אָדָם תֹּאיר

ר ש י

באור המלות

(כט) לְבַד רְאֵה זֹה מִצְאָתִי שְׂנֵאָה לְעוֹלָם תִּקְלָה עַל יְדֵיהָ: אֲשֶׁר עָשָׂה הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ אַת הָאֱלֹהִים הַרְאֵנוּ יִשְׂרָאֵל: וְהִמָּה מִשְׁכֻּדוֹתָהּ לֹא קוּיָה אֲשֶׁר וּכְעָשׂוֹ שְׂנֵאָה וּקְרָאוּ הִמָּה: בִּקְשׁוֹ חֲשִׁבֹנוֹת רַבִּים. מוֹיָמוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁל חֲטָא כַךְ כִּדְרַשׁ בַּמִּדְרַשׁ:

(כט) חֲשִׁבֹנוֹת, מַחֲשָׁבוֹת, מַחֲשָׁבוֹת, לְחֹק הַעֲבוּר, וְהַבּוֹנָה מַחֲשָׁבוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת שֶׁלִּין בְּהַס מוֹעֵל (קוֹנְסֵלִיאוֹן), וְהַסֵּס חֲשִׁבֹנוֹת לְשׁוֹן זְכַר חֵף אִם יִהְיֶה הַרְבֵּי חֲשִׁבֹנוֹת, כְּמוֹ יֵנוֹן, מִקּוֹס, אִב, וְכַדּוּמָה:

ח (א) מִי כִהַחֲכָם מִי בְעוֹלָם חָשׁוֹב כְּאִשֵּׁי חֲכָם: וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר דְּבַר דְּבַר כְּמוֹ שְׂמִינֵי בְדִבְיָאֵל מִתּוֹךְ חֲכָמָתוֹ שֶׁהִי חֲכָם בִּירְאָת שְׂמִיִם נִתְגַּלְוֹ לֹא דְרִי פֶשֶׁרִין מִי כְּמַשָּׂה עוֹשֵׂה פֶשֶׁר בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאֲבוֹהֵם שְׂנֵאָה: וְעוֹן פְּכוּיָהּ שְׂנֵאָה מִשְׁאֵר הַבְּרִיּוֹת עַד כִּי יִרְאֶה

באור

אין פלא שלא מנא בהם עור וזהבה, דבקות חווג כראוי ליחיד הנושא יחידה, והשם צוה על המלך שלא ירבה לוכשים, ואף שלא נאמר הרבוי להדיח, מ"מ מנא העוסר והתולדות, ענה טובה לאדם שלא להוסיף מאזה אחת: (כט) עוד זה מצאתי מקור הרעות בעולם, חון מהדברים אשר זכרתי, והוא שהאלהי עשה את האדם ישר על הארץ, כי כל הכחות והעשתות הנטועות בלב האדם כלם לתכלית טוב וישר נתנו לו מאת בעל הטובה, וכן ה" האדם ערס חטאו, ישר בכל כחותיו הנפשיות, הולך נכחו, ואולם המה, כלומר אדם וקוה ובניהם אחריהם בקאו מחשבות ומועות רבות, על ידם עיתו את הישר וקלקלו את המתוקן, ולא הית' זאת תכלית הבריאה מעולם, וכל עמל וכל כשרון המעשה, וכל המלאכות והתחבולות אשר אנו רואי' בזמננו זה. וכמה לנו שהם מנטרכות לקיום העין האנושי, לא הי' זה לא אחרי שזנו בני האדם את הדרך הישר אשר עליו נוצרו, ובקאו ארחות עקלקלות, מן החשבוטת הללו ינאו קנאת איש מרעהו, וחמדת הממון והשררה, אשר המה סבות לרעות ומקור לחטאים רבים בעולם, ואלו נשאר האדם על התבונה אשר נברא עליה, הי' נטול מכל הפגעים הללו. כי לא הי' בו לא קנאה ולא חמדות, לא חמדת הממון ולא אהבת הגדולה, כי כל זה פרי החשבוטת אשר בקאו בני האדם:

ח (א) מִי כִהַחֲכָם, הַיּוֹא אֲשֶׁר הַסְכִּים בַּחֲכָמָה הַעֲלִיּוֹנָה הַאֲמִתִּית, וְהִיא הַשְּׂנֵאָת הַשֵּׁס וְדַרְכֵיהֶם הַרְעוּת וְהַנְּסִתְרוּת, וּמִי כְּמַהוֹ יוֹדֵעַ פֶּתְרוֹן כָּל דְּבַר קָשָׁה, לְבַאֵר בְּכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט, מֵאִין יִנְאָה הַרְעָה לְעוֹלָם, מַה יִּהְיֶה בְּסוֹפוֹ, וְאִךְ הַסְכָּה ה' לְטוֹב, יִפָּה בַעֲתָה, כִּי בַמָּה שֶׁקִּדְּם לֹא זְכַר כִּי אִם טַעֲנוֹת כְּלָלִיּוֹת, אֲמַר שְׂנֵאָה אֲלֵינוּ הַרְעָה מִנְּד הַסְכָּלוֹת וְהַתְּאוּהָ, וְשֵׁלָא הִי' בֵּן בַּתְּחִלַּת הַיְצִירָה, וְכַדּוּמָה, אֲבָל בְּפֶרְטֵי הַדְּבָרִים כְּבַר נִתְּן תּוֹדָה לְאֲמוֹר שֶׁהַחֲכָמִי רְפוּקָה מֵעֵט, וְעַתָּה יִכְרִיז, מִי יִדְמָה אֶת עַמְּוֹ לְהַחֲכָם? וְדַלִּי שֶׁהַחֲכָמָה הַזֹּאת הַאֲלֵהִית תִּסְיֵר מִלְּנוּ כָּל כַּעֲס וְכָל תּוֹגָה, כִּי הַחֲכָם הַזֶּה יִשְׂמַח בְּכָל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַחַת הַשָּׁמַיִם

מגלת קהלת ה

תרגום אשכנזי קט

תִּאִיר פָּנָיו וְעַז פָּנָיו יִשְׁנֶא :
(ב) אָנִי פִּי-מֶלֶךְ שָׁמַר וְעַל
דְּבַרְתָּ שְׁבוּעַת אֱלֹהִים : (ג) אֶל-
הַבְּהֵל מִפְּנֵי תִלְךָ אֶל-תַּעֲמֹד
בְּדַבַּר רַע כִּי כָל-אֲשֶׁר יִחְפֹּץ
יַעֲשֶׂה : (ד) בְּאֲשֶׁר-דִּבַּר מֶלֶךְ
שִׁלְטֹן וּמִי יֹאמַר-לוֹ מַה-
תַּעֲשֶׂה

ווירד זיין אנטליץ ערלייכטען, זיין
אנגעזיכט ווירד צווייאפאך הייטער זיין *
(ב) איך ווארנע דיך, פאלל שטרעקקע
דעז קאניג וויללען; דיין פירוש ער-
פיללט דיא גאטט געשווארנע פפליכט.
(ג) פערלאס איהן ניכט אויז איבער-
אויילונג, אונד פערזויקלע דיך ניכט אין
כאזע אנשלאגע, דען וואז ער ווילל קאן
ער טרוהן. (ד) דעז קאניג בעפעהל
איזט זיין מאכטשפרוך; ווער דארף
איהן פראגען וואז

באור המלות

ר ש י

ח (א) פטר, ענינו פתרון: יאסא, יהי פי
שנים משרם שנה: (ב) אכי, חסר מלת
פועל או מלך: ועל, מוכרת בטעם ו"ק ממלת
דברת, ו"כ אין הכונה כמו על דבר, כי אם על
תואר למושל כמו יאסו לא על (הושע ו' ט"ו) ואל
על יקראו (שם ע"ו ו') וכאם הנבר הוקם על
(שם ח' כ"ג, ח') עיין באור הטעמים:
(ג) מכלל מלך, כמו מכלל ללכת, וענינו
תמסר

יראו מגשת אליו כי קרן אור פניו: (ב) אני פי
מלך שמור. לפיכך אני צריך וכחן לשמור פי
מלכו של עול' שהיא הטובה שכולן: ועל דבר'
שבועת אלהים. שנשבענו לו בחורב לשמור
מצותיו. ד"א אני כחן לשמור פי מלכי אומי'
העולם המושלים בנו בגולגליות וארנוניות:
ועל דבר' שבע' אלהים. וכלבד שלא יעבירונו
את השנועה שנשבענו למקום: ועל דברת.
ואכל דברת שבועת אלהים לשמור פי המלכים וכן
לך אמרין מלכא נבוכדנצר לא חשקין אנחנא (דניאל ג') על
דא פתגם להתבותך אם מלכא למה נבוכדנצר
ואם נבוכדנצר למה מלכא אלא כך אמרו לו לך
אנו אומרים דאת מלכא לנו לעבודה ולמקום
ולגולגליות אך על דא שאת אומר עלבא לעבוד
עבודה זרה נבוכדנצר את ולא מלך ואת
וכלבא שוין: (ג) אל תבהל מפניו תלך. ואל
תהי נבהל לומר שתלך ותברח מפניו למקום
שאינו שליט אם שנכל מקום הוא שליט: אל
תעמוד בדבר רע. א תעמוד עמך עוסק
בדברים רעים כי כל אשר יספן להפרע מן
רעות ויכולת בידו לעשות: (ד) באשר
דבר

באור

השמש, אחרי שהוא יודע ומשיג פתרוט, מדוע גור עליו השם שכי', ואיך יהי' לתכלית טוב
זכרנה לפני המקום, לזה תאיר החכמה הזאת את פניו, וזו פניו יהי' פי שנים מזיו שאר
בני האדם, לא יכעוס ולא יתקצף, לא ישתומם ולא יתהולל, כי אם תמיד צהלתו בפניו
ולבו שמח בכל מעשי ה' מקטנס עד גדולס: (ב) אני, ידבר ממשפט המלך ועמו באיזה דרך
יגיעו אל ההצלחה המדינית, ויאמר אני מזהיר ומזהיר את כל א' מהעם לשמור את פי המלך,
כי הוא שליט בעמו לעשות כרצונו, ואולם העל, הוא המושל אשר הוקם על ישמור דברת
שבועת האלהים, אם שהוא מושבע ועומד מאת מושיב מלכים לכסא להטיב עם עבדיו ועמו,
או שנשבע בתחלת מלכותו שלא לעבור חקי המדינ' ודתיה, כמנהג, ועל כל פנים אין מי
ידין את המלך כי אם שופט כל הארץ, בוחן כליות ולב, והוא כלל גדול במדיניות שלא תנתן
רעות לעם לשפוט את מעשה המלך אם טוב ואם רע יהי', כי המלך שופט את העם, לא
בהפך, ולולי זאת לא תסקוט הארץ ממורדים במלך ודתי: (ג) אל תמהר לילך מפניו ולעזוב
אותו מיד בעשותו דבר שלא כרצונך, ואל תעמוד בעצת המורדים, אשר דבר בליעל יצוק בס
פגד המלך, כי כרצונו יוכל לעשות לך, אחרי שהוא עוזר בעמו, לו הכס והמעלה העליונ',
סין 28 א (5)

תַּעֲשֶׂהָ: (ה) שׁוֹמֵר מִצְוֵה לֹא יִדַע דְּבַר רַע וְעַתּוּמָּה וּמִשְׁפַּט יִדַע לֵב חָכָם: (ו) כִּי לִכְלֵחֶפֶץ יִשַׁעַת וּמִשְׁפַּט כִּי־רַעַת הָאָדָם רַבָּה עֲלָיו: (ז) כִּי־אֵינְנוּ יִדַע מִה־שִׁיחִיהָ כִּי בְּאֲשֶׁר יִהְיֶה מִי יִגִּיד לוֹ: (ח) אֵין אָדָם שְׁלֵים בְּרוּחַ לִכְלֹא אֶת־הַרוּחַ וְאֵין שְׁלֵטוֹן בְּיוֹם הַמּוֹחַ וְאֵין מִשְׁלַחַת בְּמִלְחָמָה וְלֹא יִמְלֹךְ רֶשַׁע אֶת־בַּעֲלֵיו

וואו טהוות דוא? (ה) דער פפליכט געטרייע ווילל נישט כערקען וואו אוני רעכט געשיהט. איינזט קאמט שטונד אונד געריכט! דעו איזט דעו ווייען דערין איבערצייגט. (ו) דען יעדעו וועזען דראט זיינע צייט אונד שטונדע דעו געריכטו, אונד דער אונפאללע דעו מענשען זינד פיל. (ז) ער ווייס נישט, וואו איהם צושטאסען קאן; אונד ווער פערמאג איהם צו זאגען, וואו אין דער צוקונפט רייגט? (ח) קיין מענש איזט דערר איבער דיא לופט, איהרען לויף צו דעמאען; קיינער קאן דעם טאד בעפעהלען, אדער אים קריגע איהם ענטפליהען; קיין בעשטרעבען רעטטעט זיינען

באור המלות

רש"י

מספר ללכת: (ד) שלטון, סס דבר: (ח) לכל וא, למנוע, כמו ויכלת הנס: משלח, סס ענינו המלטה והסלה, כמו משלחי רגל הסור והחמור: חין

דבר מלך שלטון בשביל אשר דבר הקב"ה מושל הוא ומי יאמר לו מה תעשה: ואם (ה) שומ' מוכיח אתה לא תדע דבר רע ולא תבואך: ועת ומשפט ידע לב חכם החכ' יודע שיש עת קבוע לפקודת רשעים ומשפט יש לפני הקב"ה שמוש להפרע מהם. משפט יוכטי' אל בלע' (בל"א שטרענג געריכט. וכן דברים ל"ב מ"א) והיא הפורענות: (ו) כי לכל חפץ שהאדם עושה חפצו ועובר על דת יש עת להפרע ומשפט ופירענות מוכנת: כי רעת האדם רבה עליו. כאשר רבה רעת האדם וסאתו גדושה אז באה פקודתו. כי משמש בלשון כאשר כמו כי יהי' להם דבר בא' (פרשת יתרו): (ז) כי איננו יודע מה שיהי'. כשהרשע עובר עבירה איננו נותן לבו למה שעתיד הקב"ה להביאו במשפט ואין לו בדרך: כי כאשר יהי'. הפורענות מן יגיד לו להאלך בו וליטול בו ענה וליטול רשות פתע פתאום יבואו: (ח) אין אדם שליט ברשות ברשות וינרו של שלטון

באור

אין למעלה ממנו כי אם האלהים: (ד) בכל מקום שדבר המלך ודמו מגיע הוא שלטון וגורר בחרבה על בני עמו, ומי יאמר לו מה תעשה? לא נתנה רשות לשום אדם לתבוע את המלך לדון, ולאמר לו מדוע ככה אתה עושה? (ה) שומר מצוה, האדם השומר מצות אלהיו לא ידע דבר רע יעשה עמו כלל ידע ולא יהי' בעצת המורדים, אף אם יהי' העל בחיק המשל, ואם ירשע המלך יסבול ולא ימרה את פיו, וישען באלהיו, שהוא מושיב מלכים ומסירים, ולב חכם ידע כי לכל דבר עת קבוע, ולכל מעשה משפט, ואם לא טוב עשה המלך בעמו, ידום לה' ויתקולל עליו כאשר אמר דוד המלך ע"ה, מי שלח ידו במצות ה' ונקמה, מי ה' כי אם ה' יגפנו, או יומו יבא וימת או במלחמה יד ונספה (שמואל א', כ"ו, יו"ד): (ו) הגנה נגעי בני האדם רבים, ולא ינצל המלך מכלם, כי איננו יודע מה שיהי' ולא יוכל להשמר מהעתיד, ופתע פתאום יבא אידון, עד שלא יוכל איש להגיד לו, שיען עמו אידן ינצל: (ז) אין אדם כו', הוכיר שלשת אופני העוה, כאשר הוכיר דוד המלך ע"ה בפסוק שהבאתי למעלה, אמר אין האדם שליט ברשות לעבור ולמנוע את הרוח שלא יזיקנו, והו כנגד

מגלת קהלת ה

בעליו: (ט) את כל יה ראיתי
ונתון את לבי לכל מעשה
אשר נעשה תחת השמש עת
אשר שרט האדם באדם
לרע לו:

פרשה ח'

ובכן ראיתי רשעים קברים
וכאו וממקום קדוש יהלכו
וישתכחו

באור המלות

(יא) אין נעשה פתגם, כל לשון נקבה לזכר,
כי מפני מלת אין ע"כ שגלת נעשה סובל ביכוני
לנקבה, כי אלו הי' עבר לזכר, הי' אומר לא נעשה,
כי מלת אין לא תסול על העובדים, ואין לשון נעשה
לשון נקבה נוסף על פתגם שהוא לשון זכר כמ"ס וכשמע
פתגם

תרגום אשכנזי קי

וינען העררן • (ט) דים אללען האבע
איד אבגעמערקט, (אונד ביא אללען
האנדלונגען, דיא אונטער דער זאנע
געשעהן, מיר וואהל צו הערצען גע-
נאכמען), צור צייט ווען דער מענש
איבער מענשען טיראנניש העררשטע •

אכטער אבשניטט

(י) אין ווארדווייט, איד זארה אויך
פרעפֿלער — איצט דעקט זיך דאז
גראב — דיא דעו דאזיינו גענאסען,
אונד פֿאם היירליגען ארטע שטאלץ
איינדהער גינגען, אינדעו דיאיעניגען
דיא

רשי

שלומו של מקום לכלוא ולמנוע ממנו את הרוח
שבוש שלא יטלנו מלאך המות: ואין שלטון.
של שום מלך כיכר ביום מותו בכל מקום אתה
מוכא והמלך דוד וביום מותו ויקרבו ימי דוד
למות (מלכים א' ב') לא הזכר מלכות כאן:
ואין משלחת במלחמה • זו לאמר אשלת בני או
מעשה בני אדם נתתי את לבי וראיתי עת אשר שלט אדם בחבירו וגבר עליו וסופו כהפך לרעתו
עמלק נתגבר על ישראל וכושו ואחריתו עדי אבד (פרשת בלק) כן פרעה כן סנחריב וכן
נבוכדנצר: (י) ובכן • ואז: ראיתי רשעים קבורים • כנבואה זו ראיתי רשעים קבורים שהיו
ראויין להעמון בעפר שהיו נבזים בין שאר אומות גאמר עליהם זה העם לא הי' (ישעי' כ"ג)
ושלטו בביתו של הקב"ה שהוא מקום קדוש ובלכתם משם אל ארצם היו משתבחים בעירם אשר
קד וכן עשו בביתו של מקום אל תקרי וישתכחו לא וישתכחו כך דרשו רבותינו ז"ל ולענין השכחה
כך כדרש

באור

או ה' ינפנו, כי המתים במופת מתים ברוח הנושא את הארץ הממות ממקום למקום, והארץ
הוא דק ובלתי מורגש לחושים, וכל חילי המלך ושריו ועבדיו, לא ימנעו את הרוח מלכא
בחדר משכב המלך ולהמיתו, ואין שלטון ביום המות, הוא כנגד או יומו יבא ומת, כי בבוא
עת המלך למוות, לא תיולטו הוד מלכותו, ואין משלחת במלחמה, כנגד או במלחמה ירד
ונספה, כלומר שבמלחמה אין מחסה ומנוס למלך להמלט, כי לא ימלט רשע את בעליו,
יזכור כי מכל הסכנות והפגעים אשר זכרתי לא יוכל הרשע את בעליו, ויהי רשע, מענין
הוא יסקיט וימי ירשיע, ענינו רוב התנועה והכנות: (ט) את כל זה, עת אשר שלט האדם
באדם לרע לו, שלא לנכח תהי' הממשלה הרשעה, כי אם לעת קטוב, ואחר תאבד, כי
הוא מתנגד לתולדות, וסותר לשכל, שיהי' רבים נכנעים לאחד ואומעים בקול דברו לא
לטובתם כי אם לרעתם, והדבר הזר לא יתמוד: (י) ובכן, הרבה ינעתי לפרש הפסוק הזה
דבר דבור על אשכנזי, ולא ינאיתי, כי לא כל לי בכל מה שפירשו בו המפרשים ז"ל, והנכון
לדעתי קרוב ממה שפי' הרלב"ג ז"ל, ובכן באמת ראיתי רשעים אשר כמעט אבד זכרם, כאו
הם קבורים, והם באים בזה המניחות ומלכיות, ומהלכים בגאון לבס ממקום קדוש, הוא
כסא מלכים, ובני אדם אשר כן יעשו, כלומר אשר עשו הטוב והישר, ישתכחו בעיר, ולא
זכרו

דיא רעכטשאפען האנדערלען, איין
 איהרער שטארט פֿערגעסען וואָרען ;
 וויא אײטעל איזט דױס ! (יא) ווייל ניכט
 שנעללע שטראַפֿע אויף דיא שולד
 פֿאַלגט, דאַרום איבערניממט זיך דאַז
 דערץ רעו מענשען, אונד האַנדערלע
 רוכלאַז . (יב) אַבער לאַס איממערהיין
 דען זינדער הונדערט מאַל באַזען פֿער-
 איבען, אונד נאַכזיכט ערפֿאַהרען —
 אויך בײן פֿעזט איבערצײגט: זעעליגקײט
 איזט דען גאַטטעזפֿירכטיגען לאַז געוויס ;
 ווייל

ר ש י

וַיִּשְׁתַּכְּחוּ בְעִיר אֲשֶׁר כָּן עָשׂוּ
 בְּסִיחַ הַבַּל: (יא) אֲשֶׁר אֵין
 נַעֲשֶׂה פִּתְגָם מַעֲשֵׂה הָרַעָה
 מִהָרָה עַל־כֵּן מֵלֵא לֵב בְּנֵי-
 הָאָדָם בְּהֵם לַעֲשׂוֹת רַע:
 (יב) אֲשֶׁר חָטָא עֲשֵׂה רַע מֵאֵת
 וּמֵאֲרִיךְ לוֹ כִּי גַם יוֹדַע אָנִי
 אֲשֶׁר יִהְיֶה טוֹב לִירְאֵי הָאֱלֹהִים
 בְּאוֹר הַמְּלוֹת אֲשֶׁר

פתגם ונו', ואולי שאמר נעשה על הרעה זוכר
 ססוף לשון נקבה: (יב) חטא, מלבייל על מסקל
 חסד, כי הוא שם דבר כמו חטאת: מלת, תחסד
 מלת

באגדה וסופן שיסתכח שם חכרס מן העיר
 ענמה אשר כן עשו בה שנאמר וקבנתי את כל
 הנזים לעמק יהושפט (יול ד') במקום שניאנו
 לפניו יסרע מהם וכן הוא אומר ה' בעיר
 כלמס תבזה (תהלים ע"ד): גם זה אחד מן ההבליס שנמסרו לעולם ליענע את הנדירות
 שאין הקדוש ברוך הוא ממהר להפרע בעושה הרעה והנדירות סבורים אין דין ואין דין:
 (יא) אשר אין נעשה פתגם מנפט מעשה הרע מהרה שאין הקב"ה ממהר להפרע מעושי
 הרעה וע"כ הם סבורים אין דין ומלא לבם בקרבם לעשות רע: (יב) אשר חוטא ונו' לפי
 שרואים שהחוטא עושה רע מאת אלמים וריבוזאות ומאריך לו הקב"ה ואינו נפרע ממנו: מלת
 מקרא קצר ודבוק לפניו לומר מאת ימים מאת שנים מאת אלף וכן שכורת (ישעי' כ"א) מקרא
 קצר וחסר שכורת כעם ולא מייך כשאר שכרות: כי גם יודע אני כי אף בכל זאת שאינו
 ממהר להפרע מן הרשעים ולהיות הפרש בין נדיקים לרשעים יודע אני שסוף כל אחד ואחד
 ליעול

באור

יזכרו במקום ההוא אשר עשו בו הפשלות הטובות, ומסיים ואומר גם זה הנבל: (ולענ"ך
 יסודש פשיט יותר לפי דרך המחבר, שהפסוק מוסב אל אשר לפניו, ויאמר ובכן, ר"ל ועל
 כן ראיתי רשעים אשר שלטו בנדיקים לרע להם בחייהם, הנה אחרי מותם הם קטרי' ובאו,
 ר"ל נשתקעו כמו כי בא הזמש, ובאורו שמיד אחר קבורתם שם רשעים נרקב ואנד זכרם,
 וממקום קדוש אשר יחאספו בו הנדיקים יהלכו ר"ל יוחו שמותיהם מספר החיים ועם
 הנדיקים אל יכתבו ויהי' ביאור יהלכו א"כ כמו בל"א (פר גיהן), וגם בעיר ר"ל
 בין הרמון אשר מתוך למחנה הנדיקים, ואשר גם הם עשו ככה אשר שלטו עליהם לרע להם,
 ישתכחו ולא יזכר נשחם לעולם לעושה, ומסיים גם זה הנבל בעיני השליטים הרשעים אשר
 המה חיים עדנה ולא יקחו מוסר, כי לא ישניחו על השארת שמותם אחרי מותם וישחקו ליום
 אחרון, ויקושר הכתוב הישכ עם שלפניו ושלאחריו): (יא) אשר, בשביל שני אדם רואים
 שלא נעשה תשלום גמול, שהוא כמו פתגם המעשה ופתרונו, על מעשה הרעה, מהרה, כי
 על כן הם סבורים שאין דין ואין נדק, ומלא לבם בקרבם לעשות רע: (יב) מה שהחוטא
 עושה רעה מאת פעם, ומאריך לו האלהים ואינו נפרע ממנו, אין זה פלא בעיני המשובל,
 כי גם יודע אני שסוף כל אחד לטוב שכן, ואם היראה מהאלהים מביאה לאדם אושר נכחי
 והנלמה קיימת: (יג) מדוע לא יהי' להעדיר היראה על המעט טיב מדומה, והנלמה כחבת
 כחלום יעוף, כי אלו לא הי' ברשעת הרשע הנלמה עוברת ודמיון מהטוב, כמעט שיהי'
 האדם מוכרח במעשיו, לעשות טוב ולסוד מדע, כי אם יאכל האדם רשע ולענה, ולפניו
 מעדני מלך, לא יקרא חוטא, כי אם או ככל או חולה, כן הדבר בטוב ורע, אלו הי' הטוב
 נאח

מגלת קהלת ח

אֲשֶׁר יִירָאוּ מִלְּפָנָיו: (יג) וְטוֹב
 לֹא־יִהְיֶה לְרָשָׁע וְלֹא־יֵאָרֶךְ
 יָמָיו כִּצְלַל אֲשֶׁר אֵינְנו יִרְאֵה
 מִלְּפָנֵי אֱלֹהִים: (יד) יִשְׁהַבֵּל
 אֲשֶׁר גַּעֲשָׂה עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֶׁר מִגִּיעַ אֱלֹהִים
 בְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים וְיֵשׁ רָשָׁעִים
 שֶׁמִּגִּיעַ אֲלֵהֶם בְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים
 אֲמַרְתִּי שְׁנַם־זֶה הַיָּבֵר:

(טו) וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת־הַשְּׁמַיָּה

ר ש י

ליטול שכרו וליראו יהי טוב וטוב לא יהי לרשע לפי אשר איננו ירא לפני האלהים: (יד) יש
 הבל דבר המהביל את הנריות: אשר יש צדיקים שמיגיע אליהם רעה כמעשה הרשעים ויש
 רשעים שמיגיע אליהם טובה כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה אין ההבילים הנוהגים בעולם
 ורבותינו דרשו לכך אשר במס' הוריות ואינו מיושב לי על שיטת דבור שסיים החכם לומר שגם
 זה הבל: (טו) את השמחה שיהא שמח בחלקו ועוסק בפקודים ישרים משמחי לב ולא יהא
 שטף

ב א ו ר

נאה וערב והרע מגיבה ומר, לא יהי עשה הרע חוטא, כי אם משתגע, וקרוב הדבר אל
 המנע הנקירה מהאדם, וא"כ מההכרח שיהי לפעמים הרע נאה וערב לפי שעה, וזהו בעצמו
 הטוב המדומה וההבלטה הקולפת שאין בה קיום, והנה כוונת הפסוקים, יודע אני שטוב
 אמתי יהי לירא אלהים מה שהם יראי אותו, ומדוע לא יהי לרשע טוב ואריכות ימים ככל
 הכלה ועובר, מה שאיננו ירא אלהים? בתמימה! (אמנם אין בלשון המקרא הזה שום סימן
 תמימה, ע"כ נכון יותר פשוט לפרש שני המקראות כך, שחלק הראשון מפסוק (יב) שייך אל
 הפסוק שלפניו ואמר שלא לבד בשביל שאין עוכש העושה הרע בא מהרה לפסוקים, אבל גם
 באשר שמאריך לו על מאת עשותו הרע, ע"כ מלא לב בני אדם לעשות רע, ומסיים זה מה
 שאני אומר הוא לפי משניות לב בני האדם, לא כן משניות, כי גם אני יודע כמו שאר
 החכמים האמתיים, שיהי יום יהי בו טוב ליראי האלהים וטוב לא יהי לרשע שאיננו ירא
 מפני האלהים ולא יאריך ימים בחיי אפי' ככל ההר או האילן או שאר גוף גבוה על הארץ,
 אשר הוא מתמיד בכל הימים מעת שקיעת כל הארץ בנזקק עד עלותו בערב, ולא ימוש הבל
 יומם עד ישפל לארץ הגוף המכל, כן הרשע הזה פתאים ישנר וסר כלו: או יתכן עוד פשוט
 מזה, שאמר גם אני יודע שיבא יום שכלו טוב לצדיק ולא יהי טוב לרשע, ואפילו קודם בא
 יום ה' הגדול ההוא לרשע, והייתו בעודנו חי על האדמה אשר ימי החיי עליה המה ככל עובר
 כמ"ס כי כל ימינו עלי ארץ, גם אותן הימים לא יאריך הרשע על הרוב, רק לפסוקים):
 (יד) יש הבל, אמת הדבר שההבל הזה נעשה על הארץ, אשר יש צדיקי' כו' שמיגיע שיהי רעה
 כלא עשו מעשה רשעים וגו', ויש רשעי' וגו' ואולם אמרתי שגם זה הבל, כחלוט ישוף ואיננו,
 ואין מההבלטה הזאת הכוזבת הנאה על המעט ראוי על ההבלטה האמתית: (טו) ושבחתני,
 והפסוק שאחריו כאשר נתתי כו' צדיקים, יאמר כאשר נתתי את לבי לדעת חכמה, איזה

תרגום אשכנזי קיא

ווייל ער גאטט פֿירכטעט. (יג) וויא ?
 זאלל עז דעם זינדער ניא וזאהל געהן,
 אויך דיא וועניגע שאטטענגלייכע טאגע
 ניכט, אונד דארום ניכט, ווייל ער
 גאטט ניכט אכטעט? — (יד) פֿרייליך
 געשיהט דים אייטעל אויף ערדען, דאס
 עז גערעכטע גיכט דענען ווידער פֿאָהרט
 וואָז רובלאָזען, אונד הינווידרום באָזע,
 דענען געשיהט וואָז גערעכטען ווידער-
 פֿאָהרען זאללטע; אבער איך בעדענקע:
 אויך דאָז איזט יאָ אייטעל! (טו) פֿאָר-
 טאלו לאַכטע אויך איך דיא פֿריידע;
 דאכטע

אשר

ראַטטע אויך : עז זייא פֿיר דען מענשען
אונטער דער זאָנע קיינע אַנדער גליק-
זעליגקייט , אַלז עסען אונד טרינקען
אונד זיך פֿערגניגען ; פֿריידע מיסע
שטעטט זיינע בעגלייטרין זיין בייא זיינעם
שטרעבען וואָהרענד דער דויער זיינען
לעבענז , דיא איהם גאַטט אונטער דער
זאָנע געניסען לאָסט . (טו) זאָ דאָרטע
איך , אַלז איך מיר פֿאַרנאַהם ווייהייט
זו ערפֿאַרשען , אונד דעם וועלטלויף
אויף ערדען צוואַה , ווייא דאָז פֿאַרט-
געהט טאָג אונד נאַכט , דאָס דער שלאָף
דאָז אויגע פֿליהט . (יו) נון פֿינדע איך ,
מאָן מיסע דיא ווערקע גאַטטען אים
גאַנצען בעטראַטען ; דער מענש אַבער

קאן

אֲשֶׁר אֵין טוֹב לְאָדָם תַּחַת
הַשָּׁמַשׁ כִּי אִם לֹאכֹל וְלִשְׁתּוֹת
וְלִשְׂמֹחַ וְהוּא יִלְוֶנוּ בְּעִמְלוֹ יָמָיו
חַיּוֹ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הָאֱלֹהִים תַּחַת
הַשָּׁמַשׁ : (טו) כֹּאֲשֶׁר נָתַתִּי אֶת-
לְבִי לְדַעַת חֲכָמָה וְלִרְאוֹת אֶת-
הָעֲנָיִן אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל-הָאָרֶץ
כִּי גַם בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שָׁנָה בְּעֵינָיו
אֵינְנוּ רְאוּת : (יו) וְרֵאִיתִי אֶת-
כָּל-מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים כִּי לֹא יוּכַל

האדם

רש"י

באור המלות

שעוף אחר רבית הון כנסך ומלבי' וגול שכל מי
שאית שמח בחלקו ושעוף אחר המון כל לידו
עבירות גול ואוכזה ורבית ושאינו שמח בחלקו לענין אהבת אשתו שעוף אחרי הנשים להרבה
אחר אשת איש : לאכול ולשתות . ממה שמן לו הקב"ה ולשמח בחלקו . ומ"א כל אכילה ושתיה
שנקהלת אינה אלא תלמוד תורה כענין שנאמר לכו שנרו ואכולו (ישעיה כ"ה) וגו' : והוא ילבוט .
יתחבר עמו כענין שנאמר והלך לפניך כדקדק (שם כ"ח) : ימי חייו אשר נתן לו האלהים . יעשה
כך וסוף המקרה מוסב על ראשו ומקרא מסורס הוא אין טוב לאדם ימי חייו אשר נתן לו האלהים
כי אם לאכול ולשתות ולשמח והוא ילבוט בעמלו : (טו) כאשר נתתי את לבי . אין כאשר זה
משמע לשון דוגמא כמו כאשר בן יעשה (שופטים ח') אלא לשון זמן כמו כאשר בא יוסף
כאשר בלו לאכול וגו' (פרשת מקץ) חף זה כן כשהייתי כותן לבי לדעת ולתור וגו' אז וראיתי
כל מעשה האלהים : שנה בעיניו איננו רואה . הרשע השעוף אחר המון והעדרות : (יו) וראיתי
את כל מעשה האלהים . שמסר לבדיות : כי לא יוכל האדם למצוא וגו' . אין העדרות יכולים
לעמוד על הוף דרכו של הקב"ה מה שבר כל המעשה שנעשה תחת השמש שרואין ראשי' מגליחים

וכדיקים

באור

דרך ילך האדם להגיע אל הטוב , ולראות את הענין אשר נעשה על הארץ , כלומר כל עוד
שהייתי אופט את הדבר למראה עין , כפי מה שעיני רואות מקרי בני האדם על הארץ , חף
אם יעמול ביום ובלילה ותדד שנתו מעיניו מרוב העמלנות היותי נותר בדעת בעלי התעטג ,
ומשבת את השמחה , כי תחת השמש אין טוב כי אם לאכול ולשתות ולשמח : (יו) שבתתי
ואמרתי אם ארצה להבין קצת מהנהגת ההשגחה , צריך שאתבונן בכל מעשה האלהים , ציפה
שהי' ונמה שיהי' , בעולם הזה ובעולם הבא , כי לא יוכל האדם להשיג דבר מדרכי החכמה
העליונה , אם לא יתבונן כי אם את המעשה אשר נעשה תחת השמש לבד , כי הוא כחשם
בלא פתרון , וכשאלה בלי מענה , ולא ישיג האדם פשר המעשים ופתגמם , אם לא יאחז דעו
לירמוק כמה שיבא אחר זמן , ובפרק הבא יבאר את הכלל הזה ברואות נכסות , וראוי לקרוא
שלא להפסיק במקום החבור , כי הענין דנוק עד פסוק י"ד מפרק הבא : (ועוד מה יקושרו
שלשת

מגלת קהלת ח"ט

תרגום אשכנזי קיב

הָאָדָם לְמִצּוֹא אֶת־הַמַּעֲשֶׂה
אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַחַת־הַשָּׁמַיִם בְּשֵׁל
אֲשֶׁר יַעֲמַל הָאָדָם לְבַקֵּשׁ וְלֹא
יִמְצָא וְגַם אִם־יֹאמֶר הַחֲכָם
לְדַעַת לֹא יוּכַל לְמִצּוֹא :

קאן דאז גאנצע ניכט בעאורטהייטען
אויז דעם וואז בלאס היר אונטער דער
זאננע געשיהט, זא זעהר ער זיך אויך
מירדע געבע עו אויפצוועקען; פֿער-
געכענו, ער פֿינדעט עו ניכט. פֿער-
געכענו פֿערזוכט עו דער ווייזע, ער
קאן עו ניכט ערגרינדען.

ט (א) כִּי אֶת־כָּל־זֶה נָתַתִּי־לִי
לְבִי וְלִבּוֹר אֶת־כָּל־זֶה

ט (א) אויך דיזעו האטטע איך יא
ערוואגונג געצאגען, אונד עו
וואר מיר קלאר געווארדען,
דאס

באור המלות אשר

רש"י

(יו) בשל, השי"ן תשמש במקום אשר וכקשר
השי"ן עם למ"ד, והיתה מלת אחת, ורבותינו
ז"ל דרשונו זאת המלה בדבריהם, באמרום של פלוני
הם, שלמעשה שני הם, ובי"ת השמוש תשמש אל
השי"ן ואל הלמ"ד, ויגזין המלה באשר, ובעבור,
כמו בשני הסעדר הגדול הזה:
ט (א) ול לבד, הי' ראוי להיות בחולם, כי הוא

ובדיקי' יורדי': בשל אשר יעמול האדם לבקש.
בשביל אשר ראיתי הרבה עמלי' לבקש ולמצוא
את סוף המדה ואינן יכולין: וגם אם יאמר
החכ' שהוא יודע לא יוכל שהרי משה רבינו
לא עמד על הדבר באומרו הודיעניכא את
דרכיך (פ' כי תשא):

ט (א) ולבור ולנדר: את כל זה. ביררתי והבנתי: אשר הנדיקים והחכמים ועבדיהם
ביד האלהים. הוא עזרם והוא שפוטם כדי להטיבם באקריתם: ועבדיהם. הם
תלמידיהם

באור

שלת הכתובים הקודמים אל מה שלפניהם בזה האופן אשר דרך בו המחבר, והיינו, שאמר
זוה שיש נדיקים שמקריהם כראוי לרשעי', וכן להפך, הוא הכל, וכתן טעם לדבריו שאמר
לפעמים ישנתי זאת הסתירה, שבנתי את השמחה אשר להנדיק בחלקו באכלו לחם חקו
ומימיו באמנים, ולוית השמחה בכל עמלו שיעמול, א"כ הנדיק זוכה בטוב היותר אמתי שאפשר
לאדם בימי חייו אשר וגו', (והי' זה הישוב ממני, כאשר נתתי את לבי וגו', כפי' המפרש),
ומסי' דבריו ואומר שאין כן הכלל' הרשע, שהי' רבוי הנכסים והמאכלים ומשת' היין ומנוחתו
מהעמל, הוא גורם לו רק מרבית הדאגה ומכיעת המנוח' והשנה, כי הדאגה והשבע אינם
מניחים לעשיר לטוב ולישן: ואם לא הספיק לי זה הישוב לפרקים באנשים ידועים, הייתי
משיב עליו. ראיתי את כל מעשה האלהים, והנה מקרה זה הנדיק ורע לו וזה הרשע וטוב לו
הוא לתקנת הכלל כל מעשה האלהים יחד, ואם גם הישוב הזה לא הספיק לי לפעמים, שלא
יכולתי לנדר דברי לשואלי, מה תקון הכלל בזה, אז השנתי כך: כי לא יוכל האדם למנוח
בנות המקרים אשר יחולו על בני האדם בטבע אם טיב ואם רע, ולקשרם וליחסם בדבר טוב
ורע מוכרי שקדם להם. שהרי גם הטוב והרע המוסרי אינם ביד בחירת האדם, כי אי אפשר
לאדם ואפילו הוא חכם ויעמול לבקש ישוב הנחת חרות הבחירה עם הנחת ידיעת הא בעתידות
לא ימצא על זה ישוב, ואיך תשאלוני על הגמול והעונש עליו? וכזה הוא באור תחלת הפרק
הבא, וכמשך בעיונו ומחקרו בזה עד פסוק י"ג, וק"ל: ובזה מיושב מאוד קשור פסוק י"ח
בפרק הבא, שאמר שנתתי וראוה וגו' שאפי' בנבנות הטבעיות לא אוכל לקשר את מקרי הטוב
והרע הטבעי):

ט (א) יוסיף לבאר איך אי אפשר לחכם להשיג דבר ממעשה האלהים ודרכיו, אם לא יתן
עיניו כי אם במה שנעשה תחת השמש, יאמר גם אני ידעתי לנדר את כל זה,
אשר הנדיקים והחכמים ועבדיהם, הם התלמידים הסרים למשמעתם כעבדים, או תהי'
אכונה על מעשיהם, (עיין באור המלות) כלם ביד האלהים, והאדם אם לא יתנון כי אם
קורותיו

דאס דיא גערעכטען אונד דיא וויזען
 זאמט איהרעם טהון אונד לאסען אין
 גאטטען דראנד זינד . אָב גערליכט ,
 אָב גערזאָסט , דער מענש ווייס עז
 דיזידען ניכט : אַללעז איווט יאויף
 איינערלייא וויזע . (ב) אַללעז ווידער-
 פֿאהרט אַללען ; איין צופֿאלל טריפט
 דען גערעכטען וויא דען אונגערעכטען ,
 דען גוטען אונד ריינען וויא דען אונ-
 ריינען , דען אַפֿערער וויא דען וועלכער
 ניכט אַפֿערט . גלייכעז שיקואַל האָט
 דער פֿראָממע וויא דער זינדער ; דער
 שוואַרר , וויא דער וועלכער שווירע
 שייטט . (ג) ווערד איין איבערל ! בע-
 טראַכטען וויר בלאָס וואָ אונטער דער
 זאָנגע געשידט ; דאָס איין צופֿאלל
 אַללע

אֲשֶׁר הַצְדִּיקִים וְהַחֲכָמִים
 וְעַבְדֵי־הֵם בְּיַד הָאֱלֹהִים גַּם-
 אֶהְיֶה גַם-שְׂנְאָה אֵינִי יוֹדֵעַ
 הָאָדָם הַכֹּל לַפְּנֵיהֶם : (ב) הַכֹּל
 כְּאֲשֶׁר לְכָל מְקָרָה אַחַד לַצְדִּיק
 וְלַרָשָׁע לְטוֹב וְלַטָּהוֹר וְלַטָּמֵא
 וְלַזִּכְּחַן וְלַאֲשֶׁר אֵינְנוּ זֹכְחֵי כְּטוֹב
 כְּחַטָּא הַנְּשַׁבֵּעַ כְּאֲשֶׁר שְׂבוּעָה
 יֵרָא : (ג) זֶה רָע בְּכָל אֲשֶׁר-
 נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַיִם כִּי-מְקָרָה

אחד

באור המלות

רש"י

מפעלי הכפל משרש ברר , ובה כפלם כמו
 העין : ועבדיהם , יש משרשים מופשיהם , כמרגוש
 טעם , עובדא , והוא כבון , שאם הכונה על
 עבדים , יותר ראוי שינקד ועבדיהם , כמו מלכיהם ,
 רגליהם , אבל לטי הדרך הוא הוא נקוד קמץ
 גדול , כגדו בלרמית ועבדיהון : (ב) כטוב
 כחטא

תלמידיהם משמיהם הולכי אורחותם : גם
 אהבה גם שנאה . אין יודעין אחר הכריות ואין
 מזכירין לתת לב נמה יאהבו למקום ונמה הם
 שטאים : הכל לפנייהם לפני הנדיקי והחכמי :
 (ב) הכל כאשר לכל . הכל כותנים ללגס כאש
 מגיע לכל אדם מקרה אחד ויודעים שסוף דבר

לתת לכל איש כדרכיו : מקרה אחד . ויודעים שסוף הכל אשר נדיק ואשר רשע לשת ועקרה
 אחד יש בעולם הזה לכולם כל זה הם יודעים ואע"פ כן בוזחים להם דרך הטוב לפי שידעים
 איש הפרש ביניהם לעולם הנא : לנדיק . כגון נח : לרשע . פרעה נכה זה נבלע וזה נבלע :
 לטוב . זה משה : לטהור . זה אהרן : ולטמא . אלו מרגלים אלו אמרו שמה של ארץ ישראל ואלו
 אמרו גטתה אלו לא נכנסו לארץ ואלו לא נכנסו לארץ הרי מקרה אחד להם : ולזוכה . זה יאשיהו
 שנאמר ויזכר יאשיהו (דברי הימים ב' ל"ה) : ולאשר איננו זוכ' . זה אחאב שביטל את ישראל מעלות
 לרגל זה מת בחנים וזה מת בחנים : כטוב . זה דוד : כחטא . זה נבוכדנצר . זה בנה בית המקד' .
 וזה המריבו . זה מלך מ' שנה וזה מלך מ' שנה : כנשבע . זה נדקיהו שנשבע לסקר שנאמר גם
 במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו וגו' (שם ב' ל"ו) : כאשר שבעה ירא . זה שמעון שנא' ויחמר
 אליהם שמעון השנעו לי (שופטים ע"ו) סן מפגעון בי אתם ללמדנו שהית' שבעה חמורה לו
 זה

באור

קורותיו בעולם הזה לא יוכל לידע אם הוא אהוב או שטא לפני המקום ב"ה , כי הכל לפנייהם
 על דרך וענין אחד : (או כוונתו כי הכל כבר נגזר טרם היותם על האדמה , ארבעים יום
 קודם יבירת הולד חכם או גבור או עשיר , ואם השעשה הוא אהוב או שטא לפני המקום ,
 אין יודע האדם) : (ב) הכל יארע לכל אחד כאשר יארע לכל הנשארים , אין הבדל בין נדיק
 לרשע ובין טוב לחוטא כו' : (ג) זה רע , אם יאמר הדבר הזה כשות שהוא בעה"ז בלי פתרון
 החולם , וודחו זה רע גמור ושחלט כי מקרה אחד לכל , כפי אשר אטו רואים תחת השמש על
 הארץ , אין הבדלה בין עושה הטוב לחוטא , נדקת הנדיק ורשעת הרשע כחטא תשיפניה ,
 בלי

מגלת קהלת ט

הרגום אשכנוי קיג

אֶחָד לְכָל יוֹם וְגַם לְבְנֵי הָאָדָם
מִלֵּאדָרַע וְהוֹלִלוּת בְּלִבְכֶם
בְּחַיֵּיהֶם וְאַחֲרָיו אֱלֹהֵי הַמֵּתִים :
(ו) בְּיָמַי אֲשֶׁר יִבְחַר אֵל כָּל־
הַחַיִּים יֵשׁ בְּטַחֲוֹן בְּיָלְכָלֵב חַי
הוּא טוֹב מִן־הָאָרֶיֶה הַמֵּת :
(ה) כִּי הַחַיִּים יוֹדְעִים שִׁימָתוֹ
יחבר והמתים

אללע טריפט . אונד אויך (דיס וואָרע
איין וואָהרעז איבעל), דאָס דאָז הערץ
דער מענשען פֿאַללער טיקקע אונד
איינגעוואורצעלטעס אונזן אים לעבען
זיין, אונד זאָ צו דען טאָרטען הינאָב
שטייגע . — (ד) וועלכען עלענדען דוא
אויך אַוויזאָהלען ווירזט, איממער
בלייבט ער דען לעבענדען איין בעוויזן,
דאָס איין לעבענדיגער הונד בעסער זיין
אַלז איין טאָרטער לאָווע . (ה) דיא
לעבענדיגען וויסען דאָך וועניגומענז,
דאָס זיא שטערבען ; דיא

באור המלות

רש"י

כח ט א , ענינו הטוב כחוטא והסועא כטוב, וכמו
טווכי
זה מת בניקור עינים זה מת בניקור עינים :
על כן (ג) לב בני אדם מלא רע . שאומרי' אין
דין פורענות לרשעים אין הכל אלא לפי המקרה פעמים לנדוק ופעמים לרשע : ואחריי אל
המתים . וסופן יורדין לניהנס : (ד) כי מי אשר יבחר אל כל החיים יש בטחון . כי בעודו בחיים
אפי' הוא רשע ונתחבר לרשעים כמו שכת' אל כל החיים אפילו לרשעים יש בטחון שמה יטוב לפני
מותו : כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת . וסנייהם רשעים טוב היה לכבודאדן שהי' עבד
רשע וכתנ"י שלא הקדימתו מית' מנבוכדנצר ה"ו שנקרא אריה שנאמר עלה אריה מסוככו
(ירמיה ד') ומת ברשעו בניהנס ועבדו בגן עדן . ורבותיכו דהשו לענין מחתכין את הנבילה לפני
הכלבים בשבת ומת המוטל בחמה אסור לטלטלו אלא א"כ הניחו עליו תיטוק חו כסר : (ה) כי
החיים יודעים שימותו . ואולי יטובו אל לבס יום המיתה וישנו מדרכס אבל משמתו אינס יודעים
מאומה

באור

בלי תוענת כטוב, וכלי נזק לחוטא, האופט כל הארץ לא יעשה משפט, ? חלילה לאל מעול
וסדי מרשע והרי אין לך עול ורשע וחמס מהיות מקרה אחד לנדוק ולרשע בכל המציאות
כלו בלי הבדלה וכלי נשיאות פנים : והנה מן הטענה הזאת יהי' ח"ו השם מעות משפט נגד
הנדוק, והוסיף עוד טענה שניה, שגם נגד החוטא המכלית יהי' עול בחוק השם, אם לא
באמין בהשאת הנפשות והגועל, כי גם זה רעה גדולה ועול שיהי' לב בני האדם מלא רע
והוללות בלבנס בחייהם, ואחריי אל המתים, יטובו לשלולה ויאבדו לכנס, ולא יוסרו, ולא
ינרשו כנרוף כסף, למען ידעו ויבינו כי לא טוב עשו, כי הלכו אחרי ההבל, ולא הבדילו
בין טוב מדומה לטוב קיים ונאמן, ודלוי אין זה פועל חכם, שיברא נפשות משכילות, הוד
הזכירה ותפארתה, ויניקס להיות מלא רע והוללות, ימים מועטים, ואחריי כן ילכו אל
המתים ויכלו בלי תקומה, ובאפס תקוה, אם בריאה יברא האלים להרע לו, ולהנקס ממנו
בקמה שאין אחריה תקומה ? או איך ימצא תחת ממשלת בעל הרחמים, אדם חי שיהי' מציאותו
רעה גמורה ועוקלטת ? : (ד) כי מי אשר יבחר, כן הוא הכתיב והקרי יבחר, ולפי הכתיב
כ"ל שבך פירושו מי מבני אדם אשר תבחר, ואף אם יהי' שפל אנשים, נגוע ומעונה, הנה
על כל פנים, יהי' אל כל החיים לנטחון, לאות ולרפיה, שהמות אשר אין אחריי חיים היא
הרעה והנקמה שאין למעלה ממנו ושלכלב החי עם שפלותו ובזיונו, הוא טוב מן הארי' המת,
ומלת יש באורו כמו ישנו, ועוכרחים אנו לכך מחמת פסקי הטעמים לומר שתיבות אל כל
החיים שייכוס לכסוף המאמר, לא אל תיבות מי אשר יבחר שהן נושא המאמר, ולפי הקרי
כך ענינו, מי אשר יסובר מנוף וכפס, או יסובר מחלקים, יהי' אל כל החיים לנטחון,
והענין אחד : (ה) כי החיים יודעים שימותו, ועם כל הכער והעצבון שאי בדיעה הזאת,

מגלת קהלת ט

תרגום אשכנזי קיד

אֶהְבֶּתְּ בְּלִימֵי חַיֵּי הַבְּלָה אֲשֶׁר
 נִתְּנָה לְךָ תַּחַת הַשָּׁמַשׁ כֹּל יְמֵי
 הַבְּלָה כִּי הוּא חֶלְקֶךָ בַּחַיִּים
 וּבַעֲמֻלָּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵל תַּחַת
 הַשָּׁמֶשׁ : (י) כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא
 יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה כִּי אֵין
 מַעֲשֵׂה וְחִשְׁבוֹן וְדַעַת וְחִכְמָה
 בְּשֵׂאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הֹלֵךְ שָׂמָּה :
 (יא) שִׁכְתִּי וְרֵאֵה תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ
 כִּי לֹא לְקָלִים הַמְּרוֹזֵן וְלֹא
 לַגְּבוּרִים הַמְּלַחֲמָה וְגַם לֹא
 לַחֲכָמִים לֶחֶם וְגַם לַגְּבִנִים
 עֵשֶׂר

דאן דוא ליכוט, דיא דויער דיינען
 אייטלען לעבען, דיא גאטט דיר
 אונטער דער זאננע גאננט אין דען
 טאגען דיינער ניכטיגקייט. דען דאן
 איזט יא דיין גאנצען לאזן וואררענד
 דיינען דאזיינו, אונד אללער דיינער
 ארבייט צוועק אונטער דער זאננע.
 (י) אללען וואצו דוא קראפטע האזט,
 פאלל פיהרע אהנע שייא; דען דארט
 אים גראבע, וואהין דוא וואנדעלוט,
 איזט יא וועדער האנדלונג נאך רעכענע
 שאפט, וועדער וויזרהייט נאך פער
 שטאנד. (יא) איך פוהר פארט נאך
 פערנער אונטער דער זאננע צו בע
 טראכטען: ניכט איממער עררייכט דער
 שנעללפייסיגע דאן ציעל; ניכט איממער
 טראגט דער טאפפרע דען ויג דאפאן.
 דיא פערנינפטיגען דאבען אפט קיין
 בראד, דיא וויזען קיינען

רש"י

ותעולם הנא שיניעת שניהם משכחת עון: (י) כל אשר תמצא ידך לעשות רצון קוֹך בעוד
 שאתה בכחך עשה: כי אין מעשה בשאל לוכיך משתמות ואם עשית כן אין לך שום חשבון
 בשאל שדלאג ממנו וכאן המקרא מסורס כי אין מעשה ודעת וחכמה בשאל לרשעים ולא
 חשבון לכדיקים כשיתנו החוטאים דין וחשבון וכן כדנש במדרש והבא לפותרו בלא סירוס
 כמשמעו פותר חשבון ל' מחשבה מה יוכל עוד לעשות להפטר מן הדין: (יא) שבתו וראה
 כמו זכור ויודו כט בלע"ז (כמו וואי"אכט בל"א זעהנד): לא לקלים המרוזן לא עמדה לעשאל
 קלותו משהגיעה פקודתו: ולא לגבורים המלחמה לא עמדה לאבנר גבורתו משהגיע יומו:
 וגם לא לחכמים לחם כגון אני שהיה לחמי ליום ששים כור סולת (מלכים א' ה')
 וגו' ועכשו זה חלקי עכל עמלי מקל ומקידה: וגם לא לגבורים עושר כגון איוב
 בתפלה ויהי מקנהו (איוב א') וגו' כשכחה שעתו אמר חכמי אתם ריעי (שם י"ט): ולא לזולעים
 ק

באור

מה לבד חלק האדם בעולמו, ובכל עמלו אשר הוא עמל: (י) כל אשר, כי הלא לפי הדעת
 הזאת אין מעשה ואין חשבון ולא דעת ולא חכמה בשאל אשר אתה הולך שמה, עשה כל מה
 שכחך לעשות להנאת גופך, ואם יהי עול וחמס, גול או עושק, מה בכך? כוסף למות,
 ולרדת שאולה, וכל מה שאתה נהנה בעולם הזה בימי הבלך הוא לבד חלקך, מעתה לך
 בארירות לבך, אלה וכמא רמז גנוב ונאוף, רק אל תמנע כפסך משום תענוג, עתה בא
 וראה עד היכן הדברים מניעים איך תנא מדחי א דחי ותסקע במזלות הדעות הנפסדות אם
 לא תאמין בהשארית הנפש ובגמול לעולם הבא: (יא) שבתו וראה, יוסיף להתגבר בטענות
 חזקות נגד מכחיש ההשארה, ואומר שבתו וראיתי שאף בעלי העוב לא יגיעו א ספסם ומאויס
 בעולם הזה, וכל עמלם לשאל וסרירותם לבהלה, כי אפרו שלא יאמינו בהשארית העשנית,
 הרי

תרגום אשכנזי

מגלת קהלת ט

קיינען איבערפלוס, דיא פערשטאנדיוגען
קיינע גונט; צופאלל אונד אונגעפאהר
בעהעררשט זיא אללע. (יב) יא, דער
מענש ווייס ניכט, וואו איהם בעפאר-
שטעהט, וויא פישע פערשטריקט אים
באוען נעטץ, וויא פאגעל אים פאלל-
שטריק געפאנגען, זא איבערפאללען
דען ערדענוואהן פלאטצליך אין צייטען
דען אונגליקן מאנבערלייט ווידער-
ווארטטיגקייטען.

עשר וגם לא לידעים הן פיעת
ופגע יקרה את כלם: (יב) כי
גם לא ידע האדם את עתו
בדגים שנאחזים במצודה רעה
ובצפרים האחוזות בפח בהם
ויקשים בני האדם לעת רעה
כשתפול עליהם פתאום:

גם

רשי

באור המלות

קן - הרי משה אין ידע וכנתן ממנו בישראל לא
מנא חן בתפלתו שיכנס לארץ: כי עת ופגע
כמשמעו. ד"א כי עת ופגע יקר' אית' והפגיע'
והתפיסה יהיו רגילין בהם שלא יבואו לדברים

במוני כמון, כעמי כעמך, כחסיכה כאלוה ודומיהם;
(יב) כמ נ ד ר ע ה, כחולס, היא פרשת שדון
כה: ויקשים עם התואר כפלים והסנה חכנו אבל
לקח

הללו: (יב) כדגים שנאחזים במצודה - כדגים גדולים שנאחזים במצודה גרועה ומלושה;
ופירשו רבותינו היא חכה שאינה קלח כמין מחט ודג גדול כלכד בה: כהם ויקשים בני האדם -
במכשול קטן ומלש כמו המצודה הרעה והפח נכשלים בני אדם בעת פקודת רעתם כשבא עתם
ליפול הרעה עליהם פתאום במצודה רעה מלווה"שא בלעז' (והוא מאל"וויס - בל"א
אונפעררועהנס

באור

הרי הם כמשרה לחצי המקרה והפגעים, הכל במקרה גמור והזדמן, לא לקלים המרון כו'
כי עת ופגע יקרה את כלם המכמים והכסילים, הנגורים והחלשים, ואין יכולת ביד האדם
לעשות מאומה, וא"כ האוער כל אשר נכתב לעשות עשה, דברי תהו הם: (יב) כי ט'
המקרה והפגע יונעוהו מלעשות מה שיחפץ, כי יגיע עדיו פתאום והוא לא ידע, ודמה בני
אדם לדגים ולצפרים שלא ידעו עד שיפלו במצודה ואין אומר השב, אין מי יתעורר עליהם ואין
מי יבד להם, כי לכך נצרו, וכן משפט בני אדם חס אין דין ואין חשבון לפני מי שאמר והיה
העולם: ועתה אחרי כל אלה לא ומשוב עם נפשך כמה מן ההפסד והבלבול יתחייב לך אם לא
תאמין שתשאר הנפש אחר מות הגוף, ואם היא עתידה לתת דין וחשבון לפני מלך המלכי,
הלא רע וער עונך עקור חיים הללו מים נאמנים אשר לא יכזבו, אלו אין אחרי העוה כלום
ח"ו, לא ברא השם את עולמו כי אם לרעת החיים המשכילים, כי הנעשק יאבד בנדקו באפס
תקוה, והעשק ימלא את לבבו רע והוללות בחייו ואחריו אל העמים, ואין אומר השב, ימי
האדם מעטים, שנעי רוגו, רהבם עמל ואון ורעות רוח, ומשם שאולה אל הכליון והאבדון
האוחלט, אשר אין למעלה ממנו, ואף בעולם הזה אין מקום לשלימות הנפש ומעלת המדות
והמוסר, שקר הנדק והכל האמונה, כי אם כלנו אחרי שרירות לבנו נלך כבהמות ארץ,
ודע שד מזה כי אין העונג הבהמי ביכולת האדם, כי הוא מוזמן ועתיד למקרים ופגעים רעים,
יקוש נפח לעת רעה, כדגים וכצפרים ולא ידעו את עתם, וכדאי הוא שיקון בחייו, ותבחר
מחנק נפשו בהתכוננו כל אלה, טלי שהמות כליון הנפש, אבדון מוחלט לדעת המכחשיים
הללו, וא"כ אין לך נקמה גדולה ממנו, יסנה על ימין ואין גלוס, על שמאל והנה בעתה,
חיי האדם נטושים למקרה ופגע, ומתו כליון מרון, וישאר א"כ מאומם כאיש נדהם ונבדק,
אשר לא ידע אנה יסנה, מה יבחר ומה יעזב, מה יאהב ומה ישנא? ואיה איפיה כבוד
האלהים

מגלת קהלת ט

תרגום אשכנזי קטו

פרשה ט'

ניינטער אבשניטט

(יג) גַם־זֶה רֵאִיתִי חֲכָמָה תַּחַת
הַשָּׁמַשׁ וְגִדּוּלָהּ הִיא אֵלַי :
(יד) עֵיר קַטְנָה וְאֲנָשִׁים בְּהַמְעַט
וּבֵאֵלֶיהָ מֶלֶךְ גִּדּוֹל וְסַבֵּב
אֹתָהּ וּבָנָה עֲלֶיהָ מְצוּדִים
גִּדּוּלִים : (טו) וּמְצָא בָּהּ אִישׁ
מַסְכֵּן

(יג) אויך פֿאַר גענעדן פֿאַרצוג דער
וויזוהייט בעמערקטע איד אונטער דער
זאָנע, אונד פֿאַנד איהן זעהר וויכטיג.
(יד) איבער איינע קליינע שטאַרט פֿאַן
וועניגען איינוואָהנערן קאַם איין
מאַכטיגער פֿירזט, אומרינגטע זי, אונד
בויעטע האָהע באַללווערקע אויס
זיא. (טו) עז פֿאַנד זיך אבער איין מאַן
דאַרין

באור המלות

רש"י

לקח טאָך, ובא הנח תטורת הדגש : (יד) מל ד י ס ,
לא זכרי לא היה קושבו לכלום : (טו) ואמרתי
אני

באור

האלהים אשר למענו ברא את כל הכבדאים? איה חסדו הגדול ורחמיו על כל מעשיו, אם
לא ברא את מנחר היטורים, כי אם לרעתם? אין זה כי אם כמו שאמר החכם המלך, מקור
חיים השאיר לנו הבורא בהשאירו לנפשותינו ברכה, בה כוכל התנחם מומעה ההבל מעצבו
ההעדריס, שם ישפט האלהי את הנדיק ואת הרשע, ואיש את פרי מעלליו יאכל, שם עת
לכל חסן ולכל מעשה וגם כל מה שנעשה תחת השמש לא יעשה כי אם על פי רצון והשגחת
הבורא, והיא המנהגת ומנהלת את האדם מיום הולדו לעולמי עולמים, כי הנפש לא תמות
כי אם תשאיר לעולמי עד, ואם יעשה לנדיק בעה"ז כמעשה הרשעים ולרשע כמעשה הנדיקים
אל תתמה על החסן, כי פאר המעשים ופתגמים לעולם הנא, כאשר הרבו חכמינו ז"ל לדרוש
בכמה מקומות מהש"ס, ובזה יותרו כל הספקות המזערות את הנפש המשכלת, ותמצא
מרגוע מכל המחשבות הרעות והנפסדות אשר זכרנו, בזה ירוחק העול מחיק אל אמונה,
נדיק ה' ישר פעלו, וחסדו מלאה הארץ, ותחת אשר ילך המכחיש חשבי' ואין כינה לו,
יראה המחמין אור גדול על דרכי בני האדם וקורותיהם, ובזה וודאי ישמח בה' ותגל כפאו
באלהיו, ויאמר אך פרי לנדיק, אך יש אלהים שופטים בארץ, ברוך אל אמונה אשר נטע
בתוכנו חיי העולם, וחסן לנו דעה ובינה להביע אל פעולותיו היטרות והתמימות, ולהבין
מתוך מעשה ידיו כי להטיב לנו הוציאנו מאפס א' היס, לא בקצפו, כי אם ברחמיו ורוב חסדיו
ברא יצר ועשה את כל הנברא, ובפרט מנחר היטורים שהוא האדם, בעל נפש משכלת,
ולמעלה מכלם סגולת המין, אשר בחר מכל עם וכל לשון, ברוך ה' מן העולם ועד העולם:
והנה הארכתני מעט בזה הדרוש כדי להעמידך על תוכן כוונת החכם לדעתי, כי בודאי לא
להעיר הספק בלב המחמין בא החכם הזה ח"ו, כי אם להעמיד האמת על תלה, ולחזק האמונה'
בנפש המשכיל, כי היא יסוד ועקר תורתנו הקדושה, כידוע לכל אשר בשם ישראל יבינה:
(יג) גם זה, ידבר מעניני החכמה ומקרויה במדיניות, אמר ראיתי החכמה והיא בעיני גדולה
וכבדת, כי היא לפעמים טובה מגבורה, כאשר יזכור וע"כ אני מעמידה לי לחוק למטות
חכמים לראשי ברא המלחמה, ולא עשירים וגבורים סכלים, כי ראיתי מעשה: (יד) עיר
קטנה, כנגד וסגב אותה מלך גדול ואנשים בה מעט, והמלך סגב אותה בעם רב, והיא
במקום נמוך שיכול לבנות עליה מצודים גבוהים מומנה, הכה אין ספק שתלכד, ואין מניל:
(טו) ואדם לא זכר, שלא הי' לאיש ההוא המסכן זכר בפי אנשי העיר קודם שמת את העיר
בצחמתו

מִסְכֵּן חָכְם וּמְלִטָּה הוּא אֶת־
הָעִיר בַּחֲכָמָתוֹ וְאָדָם לֹא זָכַר
אֶת־הָאִישׁ הַמְסֵכֵן הַהוּא :
(טו) וְאָמַרְתִּי אֲנִי טוֹבָה חֲכָמָה
מִגְבוּרָה וְחֲכָמַת הַמְסֵכֵן בְּוִיָּה
וְדַבְרֵי אִיגָם נִשְׁמָעִים : (יו) דְּבַר־י
חֲכָמִים בְּנִחַת נִשְׁמָעִים מוֹעֵקָה
מוֹשֵׁל בְּכַסִּילִים : (יח) טוֹבָה
חֲכָמָה מִבְּלִי קָרֵב וְחוֹטֵא אַחַד
יֵאבֵד טוֹבָה הַרְבֵּה :

י (א) זְכוּבֵי מוֹת יִבְאִישׁ יִבִיעַ
שְׁמוֹן רוֹקֵה יִקְרַח מִחֲכָמָה
מַכְבוֹד

באור המלות

טרוס מלך וענינו מנצלים נבואים : (טו) ומלך
במלח : (יח) קרב , ענינו מלחמה חוטא
הוא על הרוב תואר לאדם החוטא , ולולם סה כ"ל
שהוא שם דבר על טעם יותר טהור ג"כ שם מקרא
כמו חטא : יצין באור הטעמים :
י (א) זכוכי מות , כגון בימות הסורף שאין
בזוכים כח והם קרובים למות : יבאיש ,
מלכי האומות ע"א . משה נפטר זה כונה שנים
ועדין גזירותיו מקובלים על ישראל וכמה מלכי האומות גזירות על ישראל ואין דבריהם
מתקיימין : (יח) טובה חכמה מכלי קרב . חכמה של סרח שאמר ותבא האשה אל העם
בחכמה (שמואל ב' כ"א) עמדה להם יותר מכלי קרב שהיה ביד' להלחם עם יואב : וחוטא ח'
יאבד טובה הרבה . חילולי שהרגו לשבע בן בכרי הי' כלם חטדים על ידו . ד"א וקוטא
אחד יאבד טובה הרבה הרי שהיו ישראל מחנה נדיקים ומחנה רשעים ובא ח' וטעא ועשאן
מרוצים כוונא שהכריע את כולם לחיבה :

י (א) זכוכי מות יבאיש יביע וגומר . כגון בימי הסורף שאין בזוכין כח והם קרובים למות גם
חס כח לתוך שנין רוקק ומתערב בכשמים הוא מבאישו והוא מעלה קנף שקורין אישק"מא
בלע"ז

באור

בחכמותו : (טו) ואמרתי אני , הנה טובה החכמה מגבורה , ועם כל זה חכמת המסכן
בזויה : (יז) הלח דברי חכמים נשמעים נכחת וקורת רוח יותר מעבר' המושל הערץ בכסילים ,
ומדוע לא ישמעו להם בני האדם ? (יח) טובה , אמת שהחכמה היא טובה להגין ולהכיל
יותר מכלי המלחמה , אבל פעמים שימונא בחכם סדרון אחד , ומדה אמת גרועה , ועל ידה
יאבד טובה הרבה , וכפרסה הנאה יבאד את המוקד הזה כמשל :

דארין , דירפטיג אונד ווייזע , דער דיא
שטאדט דורך קלוגהייט עררעטעטע ;
קיון מענש דראטטע פארדער דען
דירפטיגען בעמערקט . (טו) איד
של'אס דארין , ווייזהייט זיין בעסער
אלו טאפערקייט . דאך איזט דיא
זייוהייט דען ארמען פערפאכטעט , אונד
זיינע רעדען פינדען קיינען איינגאנג .
(יז) ווארטע דען ווייזען , זא זאנפט ,
זאל'טען אנגעהמליכער זיין , אלו
דאן לויטע געשרייא דעררשוויכטיגער
טהארען . (יח) וואהר איזט'ז , ווייזהייט
פערדינט דען פארצוג פאר קריגוואפען ;
אבער איין פעהלער קאן אויך פיל גוטען
פערדערבען .

י (א) זא וויא טאדטען געשמייס בא'ל
זאמישען אעל פערדירבט ,
אונד אין גאררונג ברינגט : זא פער'
זירבט איין וועניג טרהארהייט דען רוף
דען

רש"י

אני . בראותי כן טובה חכמה מגבורה והרי
חכמותו של זה זכו' לכול' ועכשו כול' מנלטו על
ידו . ומ"א עיק קטנה . זה הגוף : ואנשים
בה מעט . אלו חיבורים של אדם : מלך גדול .
זה יצר הרע שכל החיבורים מרגישים בו . איש
מסכן . זה יצר טוב : (יז) נכחת נשמעים .
מקובלים הם לגזירות : מועקת מושל בכסילים .
ועדין גזירותיו מקובלים על ישראל וכמה מלכי האומות גזירות על ישראל ואין דבריהם
מתקיימין : (יח) טובה חכמה מכלי קרב . חכמה של סרח שאמר ותבא האשה אל העם
בחכמה (שמואל ב' כ"א) עמדה להם יותר מכלי קרב שהיה ביד' להלחם עם יואב : וחוטא ח'
יאבד טובה הרבה . חילולי שהרגו לשבע בן בכרי הי' כלם חטדים על ידו . ד"א וקוטא
אחד יאבד טובה הרבה הרי שהיו ישראל מחנה נדיקים ומחנה רשעים ובא ח' וטעא ועשאן
מרוצים כוונא שהכריע את כולם לחיבה :

י (א) זכוכי מות יבאיש יביע וגומר . כגון בימי הסורף שאין בזוכין כח והם קרובים למות גם
חס כח לתוך שנין רוקק ומתערב בכשמים הוא מבאישו והוא מעלה קנף שקורין אישק"מא
בלע"ז

מגלת קהלת י

תרגום אשכנזי קטו

מִכְבוֹד סְבִלּוֹת מַעַט: (ב) לֵב
חָכֶם לִימִינוֹ וְלֵב כְּסִיל
לְשִׁמְאֵלוֹ: (ג) וְגַם בִּדְרֹךְ
כְּשֶׁהִסְבֵּל הַלֵּךְ לְבוֹ חָסֵר וְאָמַר
לְכֹל סְכָל הוּא: (ד) אִם רֹחַ
הַמּוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עֲלֶיךָ מְקוֹמָהּ
אֲתַנַּח כִּי מִרְפֵּא יִנְיַח חֲטָאִים
גְּדוֹלִים: (ה) יֵשׁ רַעְיָה רְאִיתִי
יֵתִיר הָא' תַּחַת

דעו דורך וויזוהייט אונד ווירדע פֿאַר-
טרעפֿליכען מאַנגען • (ב) דעו וויזען
דערץ פֿידרט איהן רעכטו, דעו
טהאַרען הערץ לענקט איהן שמעטו
לינקו • (ג) דיא לעעהרטייט דעו טהאַרען
איזט אויף יעדעס וועגע ערקעננבאַר ;
ער רופֿט עז גלייכזאַם לויט, דאַס ער
איין טרוואַר זייא • (ד) ווען דער צאַרן
דיינעו רעגענטען דרך איבערקאַטמט,
פֿערלאַס דעננאַך דיינען פֿאַזטען ניכט •
דורך נאַכגעבען פֿערזאַהנט מאַן גראַסע
פֿעהלער • (ה) פֿרייאַליך זאַה און
יענעו איבעל אונטער

באור המלות

רש"י

כל אחד מהם: יביע, פירוש לפי ענינו יבאיש השמן
הרוקח מנורת בונה בלשון החלמוד, או אהבובות
בלשון המקרא: וחולי הוא מינין הדבור והלחישה,
כי הדבר הכבד תוסס ומשמיץ קול לחש, בל"א
(נבחרן): יקר בקטן הוא מואר השם, ואם תהי'
היו"ד בשוף או הוא שם דבר כמו כבוד,
(ב) ל י מ י כ ו, מווסן לו בעת שירצה, כמו הימין
המווסן לאדם לכל מינסה: (ד) ת נ ח וכן יניח
סן מנורת חבדי פ"א פעל, וענינו עזובה, מש"כ
בה הוא מכחי העי"ן וענינו מנוחה: מרפא, שם
ובא בללף והוא משרט רפה, ענינו רפיון העורף
ועדת

בלע"ז (עקו"ס בל"א שוים וכן פי' רש"י בבבא
מביעא דף מ"א ע"ב) וכרא' בו כמין אהבובות
והו משמעו של יביע הרי דבר קל שהפסיד דבר
חשוב וכך יקר ומחכמ' ומכבוד סכלו' מעט שהרי
הכריע את כולם הרי שהיה אדם זה שקול
במחנה עבירו' ומחכ' זכו' ובא ועבר עביר' א'
והכריעתו לכף חובה כמלא סכלות זה שהוא
דבר מועט יקר ושוקל וכבוד יותר מכל החכמ'
והכבוד שהיה בו שהרי הכריע את כולם: יקר -
ל' כובד הוא כבד ושוקל יותר מן החכמ' וכבוד
שני: ומדרש אגדה משלים יצר הרע לזבובי מות: יבאיש
(ב) לב חכם לימינו: חכמתו מווסמת להטותו על דרך
המיומנת לטובתו: ולב כסיל לשמאלו -
לעקבו מן הדרך המיומנת שהיא תפארת וניחה לו:
(ג) ואמר לכל סכל הוא: בהליכתו ובדבורו
הכל מכירין שהוא שוטה: (ד) אם רוח המושל - מושל
העולם תעלה עליך לדקדק אחרך במדת
הדין: מקומך אל תנח לומר לו מה יועיל נדקתי לו:
כי מרפא - דקדוקי

באור

א) זה הפסוק דבוק למה שלמעלה, וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, יאמר כמו אזובי
מות אפי' אחד מהם יבאיש ויביע השמן הרוקח, כן מעט סכלות יבאיש את ריש
האיש היקר והנכבד מחכמה ומכבוד, וישחית את שמו הטוב, ודמה השם לשון הטוב, כאשר
אמר למעלה טוב שם וגו': (ב) עיין בבאור המלות, יאמר חכמת החכם הרואה את הכולד
כיכרת מתוך כל מעשיו, כאלו החכמה היא שורה בימינו שהוא כלי מעשה הגדול באדם, ולב
כסיל כאלו הוא ניד שמאלו שהוא אטר ועל מלגמור מעשה טוב: (ג) ובכל עניניו ועסקיו
מראה קוסר לבו ודעתו, ואפי' כשהוא הולך בדרך, ובאלו קורא על נפשו ומודיע לכל סכל
הוא: (ד) אם רוח, אם חמת המושל תעלה עליך, אל תמהר להכניס את מקומך ולברוס
מפניו, כי אם תשמור משמרתך, ולא תשהה את פקודתך, כי רפיון העורף ולשון רכה תניח
ר"ל תעזוב ותכפר חטאים גדולים, וסוף שתשכך את חמתו, (דורך נאכגעבן פר זעהנט מאן
גרושי פעהלר): (ה) יש רעה, כלומר הן חמת שלפעמים תהי' ההנהגה המדינית רעה,
ע"י שהמושל יעשה דברים הפך הנדק והאמת, כאלו הם כשגגה היוצאה מלפניו, ולא ידע מה
יקי'

אונטער דער זאָננע, אַלז וואָרע דעם
 העררשער איינע איבעראיירונג ענט-
 ווישט; (ו) דיא טהאַררהייט וואָרדע
 צו האָהען ווירדען בעפֿאַרדערט; פּער-
 זאָנען פֿאַם שטאַנדע זאָנקען טיף .
 (ז) איד זאָהע שקלאַפֿען אַויף ערלען
 ראַססען; פֿירטען, וויא קנעכטע, צו
 פֿוסע וואָנדערן . (ח) דאָך ווער גרובען
 גראַכט, פֿאַללט זעלבסט הינין; ווער
 ציינע איינרייסט, דען ווערדען שלאַנגען
 שטעלען . (ט) ווער שטיינע בריכט,
 ווירד זיך פֿערלעטצען, ווער ביימע
 פֿאַללט, ווירד זיך פֿערוואָונדען .
 איוט

תחת השמש כשגגה שיצא
 מלפני השליט: (ו) נתן הסכל
 במרומים רבים ועשירים
 בשפל ישבו: (ז) ראיתי עבדים
 על־סוסים ושרים הלכים
 כעבדים על־הארץ: (ח) חפר
 גומץ בו יפל ופרץ גדר ישכנו
 נחש: (ט) מסיע אבנים יעצב
 בהם בוקע עצים יסכן בהם:
 אם

ר ש י

באור המלות

דקדוק: הדין בייסורין הכאין עליך מרפא הוא
 לעבדתיך ויכית לך חטאי הגדולי: (ה) כשגג'
 שי צא מכספי השליט דומה הוא לשליט שהוכיח
 דבר שגגה מפיו שנג וחי אפשר לחזור כך
 אמר הקב"ה ואין להשיב: (ו) נתן הסכל
 במרומים רבים: זו היא הרעה שהיא כשגגה
 הוכח מלפני השליט שניתן השעות והרשע
 במרומי גובה שהגבי' הקב"ה את הכסילי' ואת
 הרשעי' שאני רוחה ברוח הקדש שהם עתידים לפשוט יד
 ובעירים בשפל ישבו . ישראל שכל הגדולה והכבוד שיש
 שנאמר ישבו לארץ ידעו (איכה ב'): (ז) ראיתי עבדים על
 סוסים מוליכים את שביי ישראל אסוריו'
 זה העם לא היה (ישעיה כ"ג) יתעלו להיות על סוסים
 בקולרין: הולכים כעבדים על הארץ . לפני קדונו של
 כשדים: (ח) חפר גומץ . שוחה: צו יסול . פעמים
 שהוא נופל צו כלומר יש לך חורש רעה וסופו לשבו
 עליו בסוף שכלה זרעו של נבוכדנצר על ידי כלי
 בית המקדש שנאמר ועל מרי שמיא התרוממת (דניאל ה')
 : וסורן גדר . סייע של חכמים לעבור על דבריהם: ישכנו
 נחש . מסיע אבנים: יעצב בהם בוקע עצים יסכן בהם:
 (ט) מסיע אבנים

ומדת הסבלנות, (כאן נגבן): (ה) שיצא א'
 משפטו שיוצאה, ולהקל על האלף כסלה ה"א
 והשלה תנועת האלף על הד"י להורות עליו:
 (ו) מכל, שם דבר וכן סכל: (ח) גומץ ככתב
 השלשום לפני הדגש וקריאתו בשור"ק, ופירושו
 חסירה, מרגום אל הפחת הגדול קומטה, והנימול
 והקוף מסולת אחד: (ט) יעצב, ימלטון עבדון,
 (שמעון): יסכן, מענין סכנה, (ווירד נסאסד
 האלון), או מענין סכין, (ווירד זיך שניידן),
 אבנים

באור

והי' בסופס: (ו) נתן הסכל, פעמים שימנע המלך לקול כערים,
 או להולכי רכיל, ויתן הסבלות למעלה למעלה, ואנשי הגדולה בשפל ישבו ע"פ גורמתו:
 (ז) עבדים החעשרו, וניתן להם רשיון מהמלך השליט לרכוב על סוס, אשר בימי קדם לא הורשו
 על זה כי הם אנשי העוולה, וארסים התרוששו ווירדו מגדולתם, והם הולכים כעבדים וגי':
 (ח) ואולם עוד מעט ויאכדו בעלי חקף ותרמית, יפלו בשחת אשר כרו, חופר גומץ
 לאחרים צו יסול, וסורן גדר אבנים ישכנו נחש הדר בחורי כתלי בתים:
 (ט) מסיע אבנים ממשכתם ינף בהם ויגרום כאב לעצמו,
 ובוקע עצים יסכן בהם, כלומר כל אדם לפי מלאכתו עבדונו, כן הדבר בעושי
 הרע

מגלת קהלת י

תרגום אשכנזי קיו

(י) אִם־קָהָה הַבְּרוּל וְהוּא לֹא־
פָּנִים קַלְקַל וְחִילִים יִגְבַּר וַיִּתְרוֹן
הַכְּשִׁיר חֲכָמָה: (יא) אִם־יִשְׁךְ
הַנְּחֹשׁ בְּלוֹא־לֶחֶשׁ וְאִין יִתְרוֹן
לְבַעַל הַלְּשׁוֹן: (יב) דְּבָרֵי פִי־
חֲכָם חֵן וְשִׁפְתוֹת כְּסִיל
תִּבְלַעְנֻו: (יג) תְּחִלַּת דְּבָרֵי־
פִיהוּ

(י) איזט דאָן אַויזען שטומפֿף, אונד
דער מאַן האָט דיאַ שניידע נִיכט גע־
שליפֿען, זאָ מוס דיא קראַפֿט שטעט
פֿערשטאַרקט ווערדען. וויזוהייט אַבער
האַט דען פֿאַרצוג דער שטעטען ריכ־
טיגקייט. (זיא) ווענדעט אַיממער נור
דיא ריכטיגען אונד געהאַריגען מיטמעל
אַן. (יא) האָט דיא שלאַנגע אַיינמאַל
געשטאַכען, הייל־פֿט קיין בעשוועהרען
מערהר: זאָ געהרט אויך יענען צונגענ־
דרעשערן פֿאַרטוהיל היין. (יב) שאַנונג,
פֿערקינדעט דען וויזען מונד; דער
טהאַרען ליפֿפען, פֿערדאַממונג. (יג) איזט דער טהאַרען רעדע

באור המלות

רש"י

(י) קהה, סוף, החד, (שומפֿף ויין: קלקל)
מזרש קלל כנסת פ"א עי"ן, ענינו מלוש,
(נשילין): הכשיר, שם מהסעיל, ענינו הושר
בשמות המעשה: (יא) לחש, הוא הדבר הנדבר
בפסאיו: (יב) חיל, בלילות, במסורה לית כותיה
שורק

אבני' יעצב בהם ימסיע אבני' ממחכנת' בהרי'
מתיעב בהם: יעצב' לשון יגיעה כמו בעצבון
תאכלנ' (בפ' ברא') כלו' כל אדם לפי מלאכתו
עצבוט אף אעושה רעה לפי זריעתו יקבור:
יסכן כס. יתחמס כס כמו ותהי לו סוכנת
(מלכיס א' א') אף העוסק בתור' ומזות סופו
ליהנות מהם: (י) אם קהה הברזל. חרבות נורים שקיהו פיהם וחדודם: והוא לא פנים
קלקל. ואיכס לטושים ומרוטס למען היות להם ברק אף על פי כן וחיילים יגבר מגביר הוא
במלחמה את גבורי החיילים לנצח: ויתרון הכשר חכמה. ומעלת כשרון יש עוד לחכמה יותר מן
הברזל אם תלמוד חכם משחיר פנים ברעב ואתה רואהו מסכן בין העשירי' הרבה חיילים
מתגברים על ידו. ואל תתמ' על וי"ו וחיילים כי הרבה וי"ן נפלים כן בלשון עברית כמו אם
ראית נכבותירן עמו (תהלי' כ') (עזי חמרת יה ויהי לי יצועה בפ' בשלח) והרבה מפורשי' כזה:
(יא) אם ישך הנקש. את איש בלא לחש. מחמת שלא לקחו החצר שלא ישך: ואין יתרון לחצר
הרשע שהיה רגיל ללקוש ולא לחש כך אם בני עירך ככאלים באיסורין מחמת שאין חכם דורש
להם ומלמדם את חוקי התורה אין יתרון לו בשתיקותו ולא ישתכר: (יב) דברי פי חכם חן.
על שומעיהם וכשמעים לו טוב לו שנטול גדולה עליהם: ושפתות כסיל תבלעטו. זה המכית את
סבירו מדרך טובה כגון בלעם שפרך גדרן של אומות שגדרו עמו מן העריות מדור המבול ואילך
והוא יעץ להם להיות מפקירין כאותיהם לונות: (יג) תחלת דברי פיהו סכלות. כשאמר לו
הקב"ה

באור

הרע והולכי רכיל, לפי זריעתם יקבורו: (י) אם קהה הברזל, יאמר על צוקע העצים,
אם הגרון שנידו אינו חד, והוא לא קלקל ולא חדר פניה, אז צריך להוסיף כח וחומץ לבקוע
העצים ויסכן כס, וכן ההולך רכיל צריך לתחבולות רבות כדי שלא יכנס בסכנה, ויתרון
הכשיר חכמה, כלומר שחכמה מעלת כשרון, שלא תצטרך להוסיף חומץ, כי צמעט עמל
גיע החכם אל כוחו, והענין מוסב למה שלמעלה, שהחכם אל יכח את מקומו, אף אם
יתקצף עליו העושה, ידום ויתחולל בנחת ומרפא עד בא עתו, אז בלי יגיעה רבה ישיב הרע
לשוכתיו, אשר אמרו ללשוננו כגביר: (יא) אם ישוך הנחש, מוסב על בעל הלשון, יאמר
אם ישוך הנחש את שרץ הגדר, אז יהי' בלי לחש, באין תרופה למכתו, ואז תרחה שאין
נתרון לבעל הלשון, אשר אמר שפתי אתי, מי אדון לי: (יב) דברי פי חכם, אין החכם
פנעל 30 I (5) *

רעדע אַנפֿאַנג באַוודֿהייט : דאָן ענדע
 גערייכט איהם זעלבוס צום איבעל —
 וויא יעדע ווילדע אויגעלֿאַסענהייט .
 (יד) איבערהויפט איזט יעדער טהאָר
 רעדזעליג : איין זאָלכער מענש ווייס ניא
 וואָז פֿאַלגען ווירד , זעלבוס ניכט איין
 טאַל וואָז איצט הינטערוואָרטן געשיהט ,
 אונד ווער ווירדו איהם זאָגען ? (טו) דאָן
 שטרעבען דעז טהאָרען ערמידעט איהן
 פֿערגעבענו : זאָ וויא דער וועג אונקונֿ-
 דיגע , דער ניא דיא שטאַרט עררייכט .

צעהנטער אבשניטט

(טו) ווערזע דיר , אָ לאַנד ! דעסען
 רעגענט איין קינד איזט , דעסען פֿירוסען
 אַם פֿריהען טאָרגן גאַוטמאָלער ברייטען .
 הייל

רשי

הקדוש ברוך הוא מי האנשי' האלע עמך היה לו
 להשיב ה' חתה יודע והוא אמר בלב כן נטר
 מלך יואב שלט ב' כלומר אם בעיניך חני נבזה
 חשוב חני בעיני מלכי הארץ : ואחרית פיהו
 הולל' שיעמו' וערבו לכה איעבך זמת אולת :
 (יד) והסכל ירבה דברי' שהי' מתפאר בעצמו

פיהו סכלות ואחרית פיהו
 הוללות רעה : (יה) והסכל
 ירבה דברים לא ידע האדם
 מה שיהיה ואשר יהיה מאחריו
 מי יגיד לו : (טו) עמל הכסילים
 תיגענו אשר לא ידע ללכת א-
 עיר :

פרשה י

(טו) אי־לך אֶרֶץ שְׁמֵלֶכָה גַּעַר
 וְשָׂרִיף בְּבֶקֶר יֵאבְדוּ :
 אֲשֶׁר־
 באור המלות

זרק : (טו) מי גיבנו , עמל לשון זכר , ולחן
 שיחסר דבר הטובן מאליו , או יהיה במקום הזה לשון
 נקבה , כמו כבוד שהוא ככל מקום לשון זכר , חן
 סכל תחד כבודו , כן כתב הרשב"ע . ולדעת מפרשים
 אחרים תחד לזכר נטל , כלומר חתה כבודו , לא
 תחד נקבה , והוא דרך שיר ומליצה : (טו) פי ,
 כמו

שהיה יודע דעת עליון : כי לא ידע האדם מה שיהיה . לו לאחר זמן שהיו הלך לישול שכרו
 במדין ולא ידע שיפול במדבר ולפי פשוטו הסכל ירבה דברים נזר ואומר מחר אעשה כן לפלוני
 ואינו יודע מה יהיה מחר : ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו . כלומר לא סוף דבר שאינו יודע מה
 יהיה לאחר זמן אלא אף ההווה עכשיו מאחריו אלא כנגד עיניו אלא מאחורי ערשו מרסוק ונריך
 הוא איהא מי יגיד לו : (טו) עמל הכסילים תיגענו . כסילותם גורם להם עמל המיגען אשר
 לא למדו דרכי מנאות העיר ומתקנע ליכנס דרך פתחים ונכני המים ויגע מעביעות
 רגליו בבין (ירמיה ל"ח) כלומר עבלות של עוזני התורה גורם להם יגיעת עמל בגיהנם
 אשר לא ידע ללכת אל נתיב אמת לפרוש מן העבירה לפי שלא למד תורה שכל' נר לרגלי
 דברך (תהלים קי"ט) : (טו) אי לך ארץ שמלכך . בזמן שמלכך ודייניך מתנהגים בנערות :
 בגבורה

באור

כנעל הלשון , רק כל הדברים היוצאים מפיו הם חכינה , לשון את כל אדם , ואפילו אייבו
 ורודפיו , לא כן שפתות הכסיל , כי הוא יאמר תמיד תבלענו , ואין סמלה וחכינה בלבו
 והי' תבלענו טיב לזכר לא נסתר לנקבה , והוא מאמר הכסיל : (יג) ואולם אם תחלת דברי
 פיהו סכלות להרע לאחרים , הנה אחרית פיהו כשגוען רע להרע לעצמו כי לא ינקה :
 (יד) והסכל ירבה דברים , ואינו יודע מה יהי' מחר , ואף ההוה עכשיו מאחריו אלא כנגד
 עיניו , כי אם מאחורי ערשו , לא יראה ואין מי יגיד לו : (או יאמר שהסכל מרבה דברים וע"כ
 הוא מביא חטא על עצמו , ר"ל שהוא מנלה חטאיו שעשה נסתר , והוא סובר אזה השומע הוא
 לו איהב נאמן רוח , אבל אינו יודע מה שיהי' למחר , כי יתהפך זה לארץ לו , ועוד כי בקל
 יכולים להכמין לו עדים מאחוריו והוא לא ידע ואם וכא עוות ותנא מפתא : ועוד דרך אחד
 לקירוב

מגרת קהלת י

תרגום אשכנזי קיה

(יז) אֲשֶׁרֶיךָ אֶרֶץ שְׂמֹלְכֶךָ בֶּן־
 חוֹרִים וְשָׂרִיךָ בַּעֲרַת יֵאָבְלוּ
 בְּגִבּוֹרָה וְלֹא בַּשְּׂתִי :
 (יח) בַּעֲצֵלְתִּים יִמְךָ הַמְּקָרָה
 וּבַשְּׂפִלוֹת יָדַיִם יִדְלַף הַבַּיִת :
 (יט) לְשִׁחוּק עֲשִׂים לֶחֶם וַיֵּן
 יִשְׂמַח חַיִּים וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת־
 הַכֹּל

(יז) הייל דיר, אַ לאַנד! דעסען פֿירוט
 איין פֿרייער בידערמאַן איזט, דעסען
 עדלע צו רעכטער צייט עסען, צור
 ערהאַלטונג, ניכט אויז פֿאַללערייאַ .
 (יח) דורך פֿערנאַכלאַסיגונג זינקט דאַז
 געבאַרקע; בייאַ פֿאַהררלֶאַסיגקייט
 טרייפֿעלט רעגען דורך . (יט) זאָ דיאַ
 אַזוי בלֶאַסער זונרֶליכקייט טאַפֿער
 האַלטען, אונד מיט וויין דיאַ מיט
 לעכענדען בערלֶאזטיגען בייאַ זאַרלֶען
 פֿערמאַג

באור המלות

ר ש י

כמו אוי: (יז) א ש ר י ד, אשרי לעולם לא סמך
 אל הכס או אל הכנוי בלשון יחיד, כי אם על המעט
 בא אשרו, וכמוהו הן המלות על, תחת,
 במטיבותם לבנויים, וכן אחר בכל המטיבותיו
 ומוברתו הוא אשך, וכרבו אשרים אבל זה אף על
 פי שהקריאה היא בלשון יחיד, לשון רבים הוא,
 כי"ד הרבו כתובה בו, והוא תמורת אשריך: בן
 חורים, כנוי לשדים, שהם בעלי תרות, או יהיה
 מלשון חור כרסם, כי השדים גדולים יכנסו בלשון
 יסמינאל בלובן: (יח) ימך, ענינו סמלות,
 המקרה, שם לכלל הקרוי, (גבנקי), כלומר
 שיסמלו

(יז) גבורה ולא בשתי . שסיקין גבורת
 החכמה והכני' ולא בשתי' יין: (יח) בעצלת'
 ימך המקר' . כשארם מתעלל ואינו מתקן פרכ'
 קטנה שנתקרת הבית: ימך המקרה . יספל
 הכנין המקרה את הבית והסכך עליו:
 ידלף . יטפטף דלף גשמים כלומר כשישרא
 מתעללים בתורה הם כמקים ובית גאון עוזם
 חרב ומך: (יט) לשחוק עששים לחם . למדות
 מזמטוטי חתכים ומלכים עושי' סעודות וסתם
 סעודה גדולה קרויה לחם כמו דאת אמר
 בלשנר

באור

לקירוב מפלתו, כי באשר איכנו יודע ללכת בדרך הטבעי צקו הקצר הישר להשיג מחוח חפצו,
 וע"כ באמצע דרכו ייגע, ושב וכחם מעצמו מחפצו לבקש גדולות ויקטין את עצמו: (טו) עמל,
 דמה הכסיל שיחפץ לבקש גדולות וכפלאות ממנו, והוא לא ידע הנראות והידועות לכל,
 כאדם הרונה לילך אל עיר ולא ידע הדרך וייגע ולא יראה חפצו: (טז) אי, שמלכך נער
 ולא ישגיח על ענין המלוכה, ושריך בנקר יאכלו, הענין שיאכלו וישמחו טרם יתעסקו במשפט
 המלוכה, הסך נה שאמר הכתוב דינו לבקר משפט: (יז) שמלכך בן חורין, הענין שנעשה
 מעשה השרים הגדולים, הסך בן בליעל: ושריך בעת יאכלו, אחרי אשר גמרו את משפט
 הארץ, ולא יאכלו כי אם לצורך, למען הוסיף גבורה וכח לטובת הכלל, לא לתענוג, לרדוף
 יין, ולהתענג במעדנים: (יח) כשארם מתעלל, ואינו מתקן פרכה קטנה שנתקרת הבית,
 סוף שיספל כל התקרה, ואם ישפיל בעל הבית את ידיו ויטמס א' חיקו סוף שיטפטפו הגשמי'
 אל תקד הבית, יאמר זה על דרך משל על המלך והשרים, אם יתעסקו באכילה ובתענוגים
 ויתענלו מהביט בדברי המלוכה, סוף שתפסת המלוכה, כמו הבית
 שיהרס מעט מעט מעצלות בעליו: (יט) לשחוק עושיים לחם, הם עושים סעודות גדולות,
 לא לקיים הגוף ולגבורה, כי אם לשחוק וחדוה: סתם סעודה קרוי לחם, והם משמחים
 ביון משתיהם את כל החיים, האוכלים ושותים ומתענגים עמהם, ולזה ודאי שהכסף יענה
 אצלם את הכל, כי תמיד הם כרוכים לכסף, על כן יאמרו הב' הב, ולא ירים איש את ידו
 ואת רגלו בכל מקומות ממלאתם כי אם בכע כסף, וענין יענה ימציא, ויתכן שיהי' מן עת
 ועונה, והכונה שימציא את הכל בעת שירצה הרובה, או שיהי' מלשון ענה, (מאכט איין)
 שטימן

תרגום אשכנזי

מגלת קהלת י יא

הַבַּל : (כ) גַּם בְּמַדְעָה מִלְּהָ אֵל-
תְּקַלֵּל וּבְחַדְרֵי מִשְׁכַּבְּךָ אֵל-
תְּקַלֵּל עֲשִׂיר בְּיַעֲוֶה הַשָּׁמַיִם
יִזְדֶּיךָ אֶת-הַקּוֹל וּבַעַל הַבְּנָפִים
יִגִּיד דְּבָר :

יֵא (א) שְׁלַח לַחֲמָה עַל-פְּנֵי
הַמַּיִם בְּיַבְרֵב הַיָּמִים
הַמְצִיאֵנוּ : (ב) תֵּן-חֶלֶק לַשֶּׁבִיעָה
וְגַם לַשְּׁמוֹנָה בְּיָ לֹא תִדַע מַה-
יִחִיר ה' יִהְיֶה

פֶּרֶטְמָאָנְגֶּלְד אֶלְלֶעוּ . (כ) אַבְעֵר דְּאָךְ ,
אוּיך אַיִם גַּעְרָאָנְקֶען , פֶּלֹזְכֶע זְאָלְכֶעם
קָאָנְיִגֶע נִיכְט . שִׁילְט אַיִם גַּעְהִיִּימוֹטֶען
שְׁלֵאָף-גַּעֲמָאָךְ דַּעַן מַאָכְטִיגֶען נִיכְט ,
דַּעַר פֶּאָגֶעל אונְטֶער דַּעם הַיִּסְמַעֵל קָאָן
דִּיָּה רַעְדֶע פֶּעֶרֶרָאָטְרוּעַן ; אַיִן גַּע-
פֶּלִיגֶעלְטֶען טַהִירְכֶען דִּיאַ וּוְאָרְט אַוּוֶּן
בְּרִיגֶען .

יֵא (א) פֶּעֶרֶזֶנְרַע דִּיִּנַע גִּיטֶער אִיבְעֵר
דִּיאַ וּוְאָסֶער , מִיט דַּעַר פֶּאָלְגֶע
דַּעַר צִיִּט ווִירוֹט דוּא דַּעַן פֶּאָרְטֶהִיִל
פִּינְדֶען . (ב) אַבְעֵר טַהִיִּלְע עוּ אַיִן
זִיבֶען אַונְד אַכְט טַהִיִּלְע ; דַּעַן דוּא
וּוִיִּסְט נִיכְט , וּועלְכֶער

באור המלות

ר ש י

שישלו הקורות, ויכחו לנחול מפני הדלף הטורד
עליהם: דלף ישמעך: (כ) במ ד עך, מירוש
במחשבותך יגיד, כגורי וכו' ד הטען:
טקום

בלשון מלכא ענד לחס רב (דכאל ה'): ויין.
משקין כסעודה אשר ישמח החיים: והכסף
יענה את הכל. אם אין כסף אין סעודה
לפיכך לא יתעצל אדם מן המלחכה כדי שיהא
לו מה להוציא: (ב) גם במדעך מלך: אפילו במחשבותיך בלא דבור. גם אפילו מלך אל
תקלל אל תרגז למלכו של עולם. ד"א כששמעו מלך בשר ודם: עוף השמים. כשמה
הנחונה כך שסופה לעוף על השמים: ובעל כנפים. מלאך המלות איתך כענין שנאמר
כי מלאכיו יטוה לך (תהלים צ"א). ולפי משמש העברים והשמים יש לך לדאג מכל בריה
שמה יש שומעין ויגידו לאחרים:

יֵא (א) שלח לחמך על פני המים. עשה טובה וחסד לאדם שאמר לך לפך עליו אל תראנו
עוד כאדם שמלך מוטותיו על פני המים: כי ברוב הימים תמונאנו. עוד ימים
באים ותקבל תשלומיך. ראה מה כאמר ביתרו קראון לו ויאכל לחם וסטר שהוא מנריל ולא
יראנו עוד מה היה סושו נעשה חתנו ומלך על ישראל והכניסו תחת כנפי השכינה וחו בניו
ובני בניו לישב בלשכת הגזית: (ב) תן חלק לשבעה וגם לשמנה. חלקת מלחמך ומלך לשבעה
בריכי חסד חלק עוד לשמנה שיבאו אחריהם ואל תאמר די: כי לא תדע מה יהיה רעה. שמה
עוד

באור

שטימן, אנטווארטן, כמו שפירשתי למעלה והאלהים נענה בשמחת לבו: (ב) אמר אתה
היושב תחת מושלת שליט, ואם תראה שהמלך נער ושריו נבקר יאכלו, בלום סך מלדבר
ואפילו במחשבתך אל תקלל ותגנה את נעשה המלך, ובמקום הסתר כמו בחדרי משכבך אל
תקלל שריו וגדוליו שהם בלי ספק העשירים, אחרי שהכסף יענה אלנו את הכל, שזור את
פיד ולשוך, כמו שאמר למעלה באשר דבר המלך שלטון, ומי יאמר לו מה תעשה, ואם תאמר
הכני בחדרי משכבי, אין שומע, כי עוף השמים, דרך משל, היושב בחלון ביתך, ושומע
את קולך, ובעל כנפים הוא עוף השמים, והענין כפול כדרך המליצה בלה"ק, והכונה אי
אפשר להזהר שלא ידע הדבר לבעלי זרוע ושמוך:

יֵא (א) שלח לחמך, לפי פשוטו יראה שנדבר על בעלי הסמורה, ויען להם לסחור
למרתוק, למקנה הארץ עד קנהו, ואל יפתדו לשלות את
רכושם

מגלת קהלת יא

תרגום אשכנזי קיט

יהיה רעה על הארץ: (ג) אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא

באור המלות

יא (ג) מקום שיפול, לעולם בא על שיץ כשנו' בסמיכות: יהוא, יהיה, כמו שאומרים מן פיה בחכרון יהי כן כאשר מן הוה יהוא, ומשפטו יהוא

וועלכער אונפאלל אויף ערדען אויף טרעפען קאן. (ג) פיללען זיך דיא וואלקען מיט רעגען, זיא שיטטען איהן אויז אויף דיא ערדע; פאלרט אויז בוים גען מיטטאג אדער מיטטערנאכט, דא וואהין ער פאללען זאלל, דא בלייבט ער

רש"י

עוד ימים באים ותמטך לכולם אז תנכל ע"י הכדקה ואם לא עכשו חיינותי ורבותינו אמרו תן חלק וגו' לו שנעה ימי בראשית תן א' מהם חלק ליוצרך לטוב בשב' וגם לשמך' שלו שמוכ' ימי המילה ד"א תן חלק לשנעה קרבנות נבזר של שנעת ימי פסח וגם לשמנה של שמות ימי' החג: כי לא תדע מה יהי' רעה. אם יחריב הבית ולא תקריבו עוד ויועילו הקרבנות הראשונים לבטל הנזירה הרעה ד"א כי לא תדע מה יהיה' לא ידעת מה נגזר על הגשמים בחג ויועילו הקרבנות ויבטלו נזירות רעות: (ג) אם ימלאו העבים גשם. אם ראית עבים מלאים גשם ידעת שסופם יריקו גשמיים על הארץ במקום שהטובה נומחת וניכרת שם סופה לטוב אף כן דע שאם יפול עץ וגו' אם ישכון אדם חכם ונדיק בעיר או במדינה מקום שיסכון שם יהיו נראין מעשיו אחרים שנתו וחכמותיו ומדות תרומותיו ותשלום טובה ליושבי המקום על מכהג הטוב שהדריכם בדרך ישרה: יפול. ישכון כמו על פני כל אחיו נפל (נפ' קיי שרה): עץ. תלמוד חכם

באור

רכושם למרחקים, ואף באניות סוחר מעבר לים, כי ברבות הימים ישתכרו וירוחו הרבה על הדרך הזה, וכנה כל מעשה הסחורה בירידת הים, כי הוא החל לשלוח אניות אופירה ותראשה, עם אני סוחר, אחת לשלש שנים, הביאו משם זהב וכסף ואחר מיני סחורה, כנזכר בכתוב, ויראה שבקש המלך לעורר את לב עבדיו ועמו ולזרזם לעשות כמעשהו, למען יעשירו וירבה חילם: (ב) הן חלק וכו', רבותינו ז"ל דרשו בפסוק הזה מה שדרשו, ואולם לפי הערך פשוטו של מקרא יתכן שיתן ענה לבטל הסחורה שלא יתן את כל רכושו בסחורה אחת, או להשליך את כל יהבו על הפינה אחת, כי אם מדרך החכמה לתת חלק לשנעה גם לשמנה, ואם יאבד בזה, ישתכר בזה, כי לא תדע מה רעה יהי' על הארץ, ואפשר שזכר לשנעה גם לשמנה להושיא מלב המנחשים הבורחים במספר מה, ותושבים שיכלית, ובורחים ממוספר אחר במספר שירע, אמר תן חלק לשנעה גם לשמנה ולא תחוש לכח המספר: (ג) אם ימלאו, הוסיף לדבר על המנחשים הרואים בעבים ומדמים בהם צורות ותמונות ועל ידם ירבו לקסום קסם ולדעת בתחלת מעשיהם אם יכליתו אם לא, או שיאמרו את הרוח מאין ולאין הוא, כאלו שאלים את הרוח, ייעצם אל איזה כד יטו זריעתן או בדרך סחורתן או במלחמתן ויכליתו, וכאלו הרוח המוליך העבים שיבס ברמו לנטות אל עבר לכתו, ואם יעמדו העבים על מקומם או ורוח אין, הי' להם לאות שגם הם ינוחמו העסק אשר התעוררו עליו, וכן הי' בימים ההם, שאל בעבו ומקלו יגיד לו הוא הי' זורק מקלו או מורה בחצו למעלה, ומביט בנפלו לאיזה כד הוליכו הרוח, או שנפל תחתיו, ויהי' לו לאות, וכן הוא מבואר ממש ביוזקאל כ"א ע"ש, ועליהם יאמר קהלת אל תשית את לבך להבלי הקוסמים הללו, כי אין בהם ממש, ולא יורו הדברים הללו כלל על העתיד במעשה בני אדם, כי אם ימלאו העבים גשם, על הארץ יריקו, זהו תכלית מה שנוכל לדעת מהם, וכן המקל בנפלו מה לך אות אם יפול בצפון, או בדרום, ודאי שמוקם שיפול העץ שם יהי' זה הוא תכלית מה שתוכל לדע' מנפילתו, ואולם לא יורה בנפלו על שום ענין לא לרעה ולא לטובה. וראיתו שפירש הפסוק הזה על אופן אחר, ואמר אל תחשוב שנסחורות הים לבד יש סכנה, הלא גם על היבשה לא תדע מה רעה יהי' על הארץ, ואם תורע את שדך לא תוכל לידע אם ימלאו העבים גשם ואם יבא

הכל: (ו) בבקר זרע את זרעך
ולערב אל תנח ידך כי אינך
יזרע אי זה יכשר הזה או זה
ואם שניהם באחד טובים:

פרשה י"א

(ו) ומתוך האור וטוב לעינים
לראות את השמש: (ח) כי
אם שנים הרבה יהיה האדם
בכלם ישמח ויזכר את ימי
החשך כי הרבה יהיו כל שבא
הכל: (ט) שמח בחור בילדותך
ויטיבך

באור המלות

הדבר הסגור בטען פרה, דש"י סי' אינקלושורט
בלע"ז, (דאש חיון נשלאשני): (ו) ומתוך
האור, כל על דרך ההשאלה, כי המתקנות
לפי ההנחה הרחשוכה לא תפול כי אם על הטעם,
(ט) בילדותך, שם לומי הנעדרות, וכן כי הילדות
והשחרות הכל, טן כי עלה השחר והנחרות נקרא
בן

ערשאפען האט. (ו) זעע אלא זרע
מארגענז דיינען זאמען אויז, אונד אויך
דען אבענדו לאס דיינע האנד ניכט
מיסיג רוהען; דען דוא ווייסט יא ניכט,
וועלכעו געלינגט; אב דים אב יענעו,
אדער אב ביידע גלייך גוט געראטהען
ווערדען.

איילפטער אבשניטט

(ז) וי"א זים איזט דאז ליכט, ווי"א
אנגענעהם דעם אויגע דער זאנגען
גלאנץ! (ח) זינד דעם מענשען פילע
יאררע בעשידען, זא פרייע ער זיך
אין אללען; איממער איינגערענק דער
זאנומוטהפאללען טאגע, דערען אויך
פיל זיין ווערדען — דאן שווינדען די"א
פערנאנגען אין אייטעל. (ט) פרייע
דיך, יינגלינג! דיינער יוגענד צייט;
זי"א

רש"י

(ו) בבקר זרע את זרעך וגו'. אם למדת תורה
בילדותיך למוד תורה בזקנותיך אם יהיו לך
תלמידים בילדותיך יהיו לך תלמידים בזקנותיך
כשאת אשה בת נכים בילדותיך תשא אשה בת
נכים בזקנותיך עשית נדקה בילדותיך עשה
נדקה בזקנותיך: כי אינך יודע איזה יכשר. אם
תלמידים ונכים שבילדות יתקיימו לך או שאלא לא יתקיימו אלא שבזקנותיך מנינו בר' עקיבא שהיו
לו עשרים וארבעה אלף תלמידים מגבת ועד אכשפרס וכולן מתו מפסח ועד עזרת ובא
אצל רבותי שברדוס ושאלה להם. ולענין הנכים מנינו באבנן שלשים נכות שלח חובה ושלשים
בנות הביא לבניו (אופטים י"ב) וכולם מתו בחייו ובזקנותו הוליד את עובד ונתקיים לו:
(ו) ומתוך האור. מתוך הוא אורה של תורה: וטוב לעינים לראות את השמש. ואשריהם
תלמידים שעיניהם רואים הלכה מלובנת ומחוררת על צוריה כך דרש באגדת תהלים:
(ח) בכלם ישמח. יהיה שמח בחלקו ובלבד שיזכור ימי החשך ויטב מעשיו שיכל מהם והם
ימי מיתת עולם הם ימי הרשעים: כי הרבה יהיו. באותן הימים יותר מימי החיים: כל
שאל. עליו יהיה הכל וקאך יש הכל שהוא לשון פורענות וצרות כמו כי בהכל כל ובחשך ילך:
(ט) שמח בחור בילדותיך. כאדם שאומר לעבדו ולבנו סטא סטא כי פעם א' תלקה על הכל
אף

באור

עשה: (ו) בבקר, אמר אל מתן את לבך לסימני הכתש והקסם כי אם עשה את שלך בכל
דבר, זרע את זרעך בבקר, ולערב לא תהי ידך נחה ועכלה, כי אינך יודע איזה מהם יכשר,
יטיב ויכלית, הזה או זה או יהיו שניהם טובים, לכך לא תתעצל מלעשות את שלך, ואם
לא תכלית היום, אולי תכלית למחר, ואם הפסדת בבקר, אולי תרויח בערב: (ז) ומתוך
האור, אחרי אשר יען אל החריבות במעשה הסחורה ועבודת האדמה, יתחיל לעורר את לב
האדם גם אל המנוחה ואל השמחה, יאמר מתוך האור לרויח, וטוב לעינים לראות את השמש
במנוחה מהעבודה, אחרי אשר כלית את מלאכתך: (ח) כי אם שנים הרבה יהיה האדם,
ראוי

וַיְטִיבָהּ לִבָּהּ בַּיּוֹם בַּחֲזוֹתֶיהָ
 וְהִלֵּךְ בְּדַרְכֵי לִבָּהּ וּבְמַרְאֵי
 עֵינֶיהָ וַדַּע כִּי עַל-כָּל-אֱלֹהֵי
 יְבִיאָהּ הָאֱלֹהִים בַּמִּשְׁפָּט :
 (י) וְהָסַר בַּעַם מִלִּבָּהּ וְהַעֲבִיר
 רַעְיָהּ מִבְּשָׂרָהּ בִּי-הִלְדוֹתָהּ
 וְהַשְׁחָרוֹת הַכֹּל :

ובמראה קרי
 באור המלות
 וזכר

וייח פראתה ליבען געמיטרוו אין דען
 טאגען דיינען יינגלינגו שטאנדען ;
 וואנדלע איממער דיא וועגע, ווארוין
 דין הערצענוולוסט אונד אויגען-וויירע
 פידהרען: אבער וויסע, דאס איבער
 אללע דיינע האנדלונגען גאטט דין צור
 רעכענשאפט ציהען ווירד. (י) פערבאנגע
 יעדען גראם אויז דיינעם הערצען, יעדען
 פערדרום אויז דיינען אינגערן: דען
 ווגענדציט אונד מארגענראטהע זינד
 גלייך פערגאנגליך.

ר ש י

אף כאן החכם אומר שמח בחור בילדותו והלך
 בדרכי לבד ובטוח תהיה כי על כל אלה יביאך
 הזופט במשפט: (י) והסיר בעם * דברים
 המכעיסים את המקום: והעביר רעה * יצר
 הרע: ומנשרך * שיהיה לך לב בשר: והשחחות
 בערות שראש אדם שקור בימי עלומיו:

וזכר

באור

ראוי שישמח בכלם, ואולם זכור בשמחתו את ימי הנצרה והטובה, כי הרבה יהיו, ולא כל שבא
 ועבר עליו והי' הכל, כי בימי הרעה לא זכור האדם את ימי הטובה אשר עברו: (ט) שמח
 בחור, דע שאין העלצון ורוע הפנים עבודת האלהים כי אדרבה מונות השם עלינו שנקבל
 הטובה מונט בחלוקה ובלב טוב. כאשר אמר המבד למלך הכוזב (מאמר ב' סימן כ') התורה
 הקדושה לא נותה לנו הפרשות, כי אם הדרך האוה ולתת לכל כח מנחות הנפש והנוף חלקו
 בצדק מבלי רבוי והעדפה, כי אי אפשר להעדיף חלק הכח האחד, מבלי לחסר חלק הכח
 השני, ומי שנטה מגדר האוה אל כח התאוה, קצר בכח העתעבה וההשג', ובהסד' וכן מי
 שינטה אל אהבת השררה והנכסף, יקצר בכח אהר, ואין רב התענית עבודת השם, למי
 שתאוותיו חלושות, וכחותיו חלושים, וגופו רזה, אבל טובה לו שיתעדין גופו, ולא הונעת
 הנומון עבודת השם, כאשר יודעין לו על דרך התר, בלי יגיעה רבה, ובלי טרדה מלמוד
 החכמה ועשות המעשים הטובים, כל שכן למי שיש לו טפול גנים, וכוחותו להוציא לשם שמים,
 לזה הרבוי יותר נכון, וכללו של דבר כי תורתנו נחלקת בין הידאה והאהבה והשמחה, ובכל
 אחת מהן מתקרב אל אלהיך, ואין הכניעה והגום בימי התענית יותר קרובה אל אלהים
 משמחתך בימי השננות והמועדים, כשתהי' שמחתך בטובה ולב שלם ע"ש שהאריך בדרוש
 הזה, והעקר שיהי' כוננתו לשם שמים, וזכור תמיד שנותן כליות ולב ישפט את הנסון
 בלבנו, ודין איתנו על כל עשונות ומחשבות והתפעלויות הנפש, אם לשמחה ואם לעלצון,
 אם לכעס ואם להטבת הלב, והיו כונת הכתוב אשר אט עטוקים בו, שמח בחור בילדותך,
 שהם ימי השמחה, ויטיבך לבך בימי הנצרות, ואף בדרכי לבד ומראה עיניך תוכל להלך ולא
 תפסח, אם זכור תזכור ולא תשכח כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט, ושאתה עתיד
 לתת דין וחשבון לפניו, ממה שנתת לכל כח וכח מנחות הנפש והנוף, כי דרכי הלב ומראות
 העינים כטועות באדם בתחלת היצירה לתכלית טוב ונצרה לפני הבורא יתברך שמו, ואם זכור
 האדם את יום החשבון אשר זכרתי, אין ספק שישירם א הטוב הנצרה והמקוה לעולם הבא,
 ויתן חוק וחלק כל אחת מהם כפי הראוי לו בלי עודף ובלי מחסור, ומה שכתוב ולא תתורו
 אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אין ספק שהטובה על היציאה מדרך האומני, כי זהו ענין
 תתורו

כן, כי ידמו ימי הנצרות לשחר כשיקב, כענין
 או יבקב בשחר אורח, כמו שידמו ימי הוקנה ליצרב,
 וכן חסר בבקר ודע את ורעך ולעגרב אל תנת ידך,
 הוא משל להשמלות האדם בנצרותו ובקנותו, או
 יקי' הנצרות רשו לשער החסור, טרם יכלו יט'
 פשיכה:

במרותיך

מגלת קהלת יב

תרגום אשכנז קכא

יב (א) וזכר את בוראיה בימי
בחרותיה עד אשר
לא יבאו ימי הרעה והגיעו
שנים אשר תאמר אין לי בהם
חפץ: (ב) עד אשר לא תחשך
השמש והאור והירח
והכוכבים ושכו העבים אחר
הגשם: (ג) ביום שיועו שמרי
הבית והתעותו אנשי החיל
ובטלו הסחנות כי מעטו

יב (א) אבער אויך אין דען יוגענד
יארהרען זיין איינגעדענק
דייגען שאפפערן; עהע זיין העראן
נאהען, דיא טאגע דען קוממערן, עהע
זיין דייך עררייכען יענע יארהרע, וואָ
דוּא אויורופען ווירזט: אַךּ מאַג זיין
ניכט! (ב) עהע דונקעל ווערדען זאָנגע,
ליכט, מאַנד האַנד שטערנע, אוינד זיך
דיא וואַלקען ווידער זאָממעלן נאָך דעם
רעגען. (ג) ווען זיין דעראייניגט וואַנקען
דיא וואַכטער דען הויזען, דיא טאפפערן
זיך איינקריימען, דיא מיהלען ראָזטען
אונד מינדער ווערדען, אונד

והשכו באור המלות

הש"י

יב (א) בחרותיה, שם כמו בעוריה;
(ג) שיועו, כמו לא קם ולא וע,
עיניו יאחוס רמת ורעה: ובעלו, סי' ושבתו
ממלאכתם: מעטו, סובל ולא כמסעטו, וסירוסו
כי המעטו הטחיתה, או תהי' הכונה כבר עתה
ומעטו את המאכל ימים רבים, ועל ידי זה נחלשו:
בשפל

יב (א) וזכור את בוראיה. תמן תנין עקביא
בן מהללאל אומר הכתכל בשלשה
דברים וכו' ומקרא זה דרשו זכור את בוראיה
שתתן דין ומשפון לפניו. וזכור את בוראיה
מקום עפר רמה ותולעה. וזכור בוראיה באר
שכנעת ממקורה היא טפה סרוחה של זרע ושל
לובן: ימי הרעה. ימי הזקנה והקלשות: (ב) עד אשר לא תחשך השמש. אמרו רבותינו זו פדחת
שהיא מאירה ומזהבת באדם בצמור וכשמוקנת היא מעלת קמטין ואין מזהבת: והאור. זה
החוטם שהוא תואר קלסתר פנים: והירח זו נשמה שמאירה לאדם שכיון שניטלה הימנו אין לו
מאור העינים: והכוכבים. אלו הלסטות רומני דאפי שקורין פומי"לש בלע"ז (מבואר בשיר
האירים ד'ג') של לחיים שמהיבוי: ושכו העבים אחר הגשם. תבא כהיית המאור אחר דמעת
הנבי מכה נרות שעברו עליו: (ג) שיועו. ירתיתו: שומרי הבית. אלו הכלעות והכפלים
המגיני' על כל חלל הגוף: והתעותו. יאחוס עיות שקורין קרא"מפף. והתעותו. אכרופי' רוע
בלע"ז (ובתנ"ך משנת רע"ח נדפס אכרופי' רוכט בל"א זיך קרימין. ווערדן זיך בייגען): אנשי
החיל. אלו השוקים שנשען כל הגוף עליהם: ובטלו העונות. אלו השינים: כי מעטו. לעת
זקנה

באור

חמורו, ויורה גם על זה אשר אתם זוכים אחיהם, כי לא יחטיאו את האדם אלא אם זונה
אחריה, וישכח את כל מצות אלהיו, מה שאין כן אם יזכיר כי על כל אלה יביאנו האלים
במשפט: (י) הילדות והסחרות הנל, לא יארו לנכח, כי אם יחלפו ויעברו מהרה:
יב (א) ימי הרעה, הם ימי הזקנה והחילוי: (ב) עד אשר לא תחשך, כי מחמת זקנה
יתעברו לחות העין, ותמיד יראה כאלו עבים יעברו כנגד עיניו, ויסתירו את אור השמש
כלומר יבלבלו חוש הראות, עד שתבא לחות העין, וזהו ושכו העבים אחר הגשם, כי מיד
שיבא הליחה העכורה מן העין, ישב חוש הראי': (ג) שומרי הבית, כנוי ליד' עם הזרועו',
שהם שומרים את הגוף שלא יגע בהם רע: והתעותו אנשי החיל, כנוי לשוקים שכל הגוף נשען
עליהם, שיתעקמו מרוב החלשה: הראות בארבות, אלו העינים: והיות קרוב לפסע, כי
שומרו הבית הם העצמות והכלעות, שהם קומות ועמודי הקלקים הרבים, ואנשי החיל הם

והשכו הראות בארבות :
 (ד) וסגרו דלתים בשוק בשפל
 קול השחנה ויקום לקול
 הצפור וישחו כל בנות
 השיר : (ה) גם מנבה יראו
 וחתחתים בדרך וינאץ השקר
 ויסתבל החגב ותפר האביזנה
 כי הלה האדם אל בית עלמו
 וסבכו

אונד דיא זעהער אויז הען לוקען זיך
 פֿערדיזטערן . (ד) דאן שליסען דיא
 טוירען צי דער שטראסע זיך , דורך
 דען דוכפֿערן טאן דער טיהלע ; דאן
 ערוואַסט מאַן , אויפֿגעשרעקט דורך
 פֿאָגעל־זשטיסטע ; אונד דיא טאָכטער
 דען געזאָנגען פֿערשטוטמען . (ה) פֿורכט
 טריטט אײן , פֿאַר יעדער האָהע ; אויף
 יעדעס וועגע שטאַסען שרעקקען אויף ;
 ווען נור אײן טאַנדעלבוים ענטבלאַט־
 טערט , אײנע דזײאשרעקקע הײן נור
 רוישט . ענדליך פֿערלאַסט יעדע כע־
 גירדע אונז ; דער ערדענוואָהן געהט הײן
 צו זײנער הײטאַט ; אונד

באור המלות

ר ש י

(ה) בשפל שס , ומוכרתו הוא ספל א
 (ה) וחתחתים יס , כסול הס"ל והלמ"ד כי העין
 מכלית והוא מן מראו חתח , (שרעקנים) : וינאץ ,
 לשון הננו הרמונים , משרש נון , והאל"ף במקום
 הו"ו , (בליהן) : האביזנה , שס תפר ושרשו חנה ,
 וכיו"ד תמורת הס"ל למ"ד הספל , ענינו המלות
 והמשוקס
 השיר דועת עליו כשיחה . לפי פאטו משמעו ישחו כמו ישפלו כל שרים ושרות יהיו שפלים בעיניו
 וכן ברזילי הגלעדי אמר לדוד אס אשמע עוד בקול שרים ושרות (שמאל ב' י"ט) : (ח) גם מנבה
 יראו . מנבאשיות ותלוליות שנרחובות הוא דוהג ננאת לשוק סן יכשל בהם : וחתחתים בדרך .
 אישות וחתות הרבה בדרכים יס"ו . חתחתי לשון כסול הוא נתיבה כמו גלגלים קשקשים (שס
 א' י"ו) זלזלים (ישעיה י"ח) : וינאץ השקר . לשון הננו הרמונים (שיר השירים) שהרי האל"ף
 לא בקראת בה . אמרו רבותינו זו קניניות . הנק"א בלע"ז (כמו האנ"שע בל"א דיא היפטע)
 שעלם הירך תקיע בה ובזקנותו בשרו כחוש והעשם בולט כמו בן האילין שהוא בולט . השקר .
 אילין של שקדים כלומר שמקסין הזקנה עליו כשקר זה העומר להנן לפני כל האילנות : ויסתבל
 החגב אלו העגבות שתהיו עגבותיו דועת עליו כסובל משא כבד . ויסתבל . אישת"ר שרפי"שק
 בלע"ז (כ"ל עט"ער" סורפע"סער . בל"א איבר לאדן זיין . בעלאסטע זיין) : ותפר האביזנה .
 קמדת תלות נשים שאיט נוקק לנשים לתשמיש . אביזנה . תאווה כמו ולת אביזת (כפ' דברים)
 תאבתי

זקנה רוב שינוי טשרו' : הראו' בארבות' .
 אלו העינים : (ד) וסגרו דלתים . אלו נקביו
 בשפל קול השחנה . קול ריחים השוחני' מחכל
 שבמעיווהי' הקודקבן והיוסם : ויקום לקול
 הכפור . שאפי' קול כפור מנערתו משנתו
 משהזקין וישחוכל בנו' השי' . כל קולו' של כלו
 השיר דועת עליו כשיחה . לפי פאטו משמעו ישחו כמו ישפלו כל שרים ושרות יהיו שפלים בעיניו
 וכן ברזילי הגלעדי אמר לדוד אס אשמע עוד בקול שרים ושרות (שמאל ב' י"ט) : (ח) גם מנבה
 יראו . מנבאשיות ותלוליות שנרחובות הוא דוהג ננאת לשוק סן יכשל בהם : וחתחתים בדרך .
 אישות וחתות הרבה בדרכים יס"ו . חתחתי לשון כסול הוא נתיבה כמו גלגלים קשקשים (שס
 א' י"ו) זלזלים (ישעיה י"ח) : וינאץ השקר . לשון הננו הרמונים (שיר השירים) שהרי האל"ף
 לא בקראת בה . אמרו רבותינו זו קניניות . הנק"א בלע"ז (כמו האנ"שע בל"א דיא היפטע)
 שעלם הירך תקיע בה ובזקנותו בשרו כחוש והעשם בולט כמו בן האילין שהוא בולט . השקר .
 אילין של שקדים כלומר שמקסין הזקנה עליו כשקר זה העומר להנן לפני כל האילנות : ויסתבל
 החגב אלו העגבות שתהיו עגבותיו דועת עליו כסובל משא כבד . ויסתבל . אישת"ר שרפי"שק
 בלע"ז (כ"ל עט"ער" סורפע"סער . בל"א איבר לאדן זיין . בעלאסטע זיין) : ותפר האביזנה .
 קמדת תלות נשים שאיט נוקק לנשים לתשמיש . אביזנה . תאווה כמו ולת אביזת (כפ' דברים)
 תאבתי

באור

כושאי לחות תנועת גוף האדם , והראות בארבות הן ארבעת החושים הנשארו' שאין בהרגשת'
 צירור גמור כערך הרגשת סוש הראות המגורד שבהם , שכבר הוא מוטור בפסויק הקודם לזה ,
 ע"כ כנה הרגשם בשס ראי' בארבות) : (ד) דלתים בשוק , אלו נקביו , הפתיחים לחון :
 בשפל קול השחנה , כטוי לעכול המון ושחוכתי בקודקבן והיוסם , שכן קול הרמים ישפל
 בהתמעט גרעיני הורע בין הרמים והרכב בסוף השחנה : ויקום לקול הכפור , שאפי"ו קול
 הכפור מנעדתן משנתו משהזקין : וישחו כל בנות השיר , פירושו ישפלו כשפיותו הריאה שעהם
 ינח הקול , ומסולטתו בימי הזקנה לא יוכל לשורר ולהגניה קילו : (ה) גם מנבה יראו ,
 מנבאשיות ותלוליות שנרחובות הוא מתירלס סן יכשל בהם , ותמיד ומגח אישות וחתות הרבה
 בדרך

כושאי לחות תנועת גוף האדם , והראות בארבות הן ארבעת החושים הנשארו' שאין בהרגשת'
 צירור גמור כערך הרגשת סוש הראות המגורד שבהם , שכבר הוא מוטור בפסויק הקודם לזה ,
 ע"כ כנה הרגשם בשס ראי' בארבות) : (ד) דלתים בשוק , אלו נקביו , הפתיחים לחון :
 בשפל קול השחנה , כטוי לעכול המון ושחוכתי בקודקבן והיוסם , שכן קול הרמים ישפל
 בהתמעט גרעיני הורע בין הרמים והרכב בסוף השחנה : ויקום לקול הכפור , שאפי"ו קול
 הכפור מנעדתן משנתו משהזקין : וישחו כל בנות השיר , פירושו ישפלו כשפיותו הריאה שעהם
 ינח הקול , ומסולטתו בימי הזקנה לא יוכל לשורר ולהגניה קילו : (ה) גם מנבה יראו ,
 מנבאשיות ותלוליות שנרחובות הוא מתירלס סן יכשל בהם , ותמיד ומגח אישות וחתות הרבה
 בדרך

מגלת קהלת יב

תרגום אשכנזי קכב

וְסִבְבוּ בְשׁוּק הַסּוּפְדִים: (ו) עַד
אֲשֶׁר לֹא יִרְחַק חֶבְל הַכֶּסֶף

אונד וועהקל אגענדע אומרינגען דיא
שטראסען • (ו) עהע דיא זיל בערנע
שנור זיך פֿערוויקקעלט, דיא

ירחק קרי ותרחץ
באור המלות

רשי

מאבתי לשיעתך (תהלים קי"ט): (ו) עד אשר
לא ירתק סבל הכס' זה חוט השדר' שהו' לנך
ככסף

סתמוקה, (דיא בגידו): (ו) ירחק, מלשון
רחוקות

באור

בדרך: וינאץ השקד, רמו על השיבה הממהרת לקפץ על האדם כשקד הזה הממהר להנך
לפני הל האילנות: (ויותר פשוט שהוא כנוי לאברי המגל בנקבה, והמוקל השקד הוא שלל של
הניבים, ואמר שישאו כבריתו שעלה רק נכו אכל לא יבשילו אשכלותיו ענבים), ויסתבל המגנב,
פירשו המפרשים שהוא כנוי לאברי ההולדה להזכר שיהי' כמו טשא סבל רובן תחת מאזן, ויהי'
תפר האביונה מענינו, שתפר הנפש המתאזה בריתה עם הגוף, ויש אומרים כי גם המלה
הזאת כנוי לאבר המגל, וא"כ יהי' ותפר, טכח לזכר כמו אף אתה תפר יראה (איוב י"ט)
ומסיים כי הולך האדם וגו' ר"ל שכל המו' הוא מאימת המות שנופלת על הגוף, כי כבר סובבי
הסופדים דמקדמי ואתו להגוף להודיעו המות דאע"ג דאיהו לא חזי מולי' חזי: ואי ידעטו שיהי'
תנב ואביונה שמות אילני מאכל ידועי' הייתי מוכר את הפסוק כפי ענינו, שהשקד יעלה כנה,
והתנב יסתבל בפירות, והאביונה גם היא תוציא פרי', ויהי' ותפר מענין פרי, אף שהוא
מגורה אחרת, כי ענין פרי מנחי הלמ"ד, והראוי ותפירה או ותפירה, אפשר שלא היינו
חושאי' לזה, כדי לפרש הפסוק על פי פשוטו, ואולי שצעת אחד מעותי השכה
יעשה כל אלה, שהשקד ינך, התנב יסתבל, והאביונה תוציא פריה, והוא נדמה מהירות ימי
הזקנה אל הענינים הללו: ומכאנו שרבותינו ז"ל קראו למין ממיני הכלף אביונות (ברכות דף
ל"ו), ומעתה קרוב הדבר שיהי' אביונה גם האילן, כמו השקד התפוח וכדומה שהם שמות
האילנות, אלא שלתנב לא מנחתי ראוי כלל, ולכך לא מלאנו לבי לפרש הפסוק על הדרך הזה:
(ו) עד א זר לא ירחק, כן הוא הקרי, והכתיב ירחק בו המגל עומעה הבור ושאיבת המי',
והנה הכד קאור במגל, והמגל אחוז בגלגל, ועל דו יעלו מים מן הבור, ושפכו אותם אל תוך
הגלה שלפני הבור, ואם יתקצר המגל ויתעקס כאלו יעשה שלשלת, לא ישיג אל תוך הבור,
זהו לפי הקרי והכתיב ירחק והענין אחד, שיהי' המגל רחוק מן המבוט, וכן אם תשבר הכד
או הגלגל או הגלה אשר אליה ישפכו המים לא יהיה עוד תועלת בבור, זהו המגל, ויתכן
שהי' הנמשל לב האדם ונידו השוכנים והדופקים וכניב הדם בגוף על ידם, לפי שהגידים
הדופקים יוליכו את הדם מן החלל השמאלי שנלב, אל כל אברי הגוף הקטנים והגדולים,
והגידים השוכנים יקנו את הדם מכל האברים ההם ושיבו אותו אל החלל הימני שנלב, ומן
החלל הימני יעלה דרך גיד דופק אל הריאה, ומשם ישוב הדם ע"י גיד שוכב אל החלל השמאלי
שנלב, ומזר חליפה מן הלב אל האברים ומן האברים אל הלב סובב סובב עד שישוב על
סביבותו על המעט עשרים וארבעה או שלשים פעמים בשעה, כידוע לבעלי חכמת הנתוח,
אשר הרבו לחקור בגוף האדם, והראו נפלאות האל ביצירת מנחרי הברואים, וידוע שאי אפשר
לאדם לחיות אם ישבתו הכלים הללו ממלאכתם, כי תנועת הלב מקור חיי האדם, ובנוס הדם
אי אפשר שיתנועע הלב, וכן להפך, וא"כ יפה דמה המכס גלגול הדם וסובבו אל מלאכת
שאיבת המים ע"י גלגל וחבל כד ומבוט על דרך מליצה, וכנה את מות האדם ושניתת הלב
והגידים והריאה, עם רתיקת החבל, ושצירת הכד והגלגל וגלת הזהב, כי בכל אה תתקלקל
מלאכת השאיבה, ואף שלא טובל לבון את כל מלות המגל בפרט עם עניני המגל, הנה כן
דרך המליצה להוסיף דברי' במגל אף אם אין להם ענין מיוחד במגל, ודבר זה ידוע לבעלי
השיר והמליצה, ואף במשלי הנביאים כתב הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לספר המורה, כי משלי
הנבואה הם על שתי דרכים, יש מהן משלים שכל מלה מן המגל תורה על ענין מה, ויש מהם
שהי' כל המגל מגיד על כלל הענינים שבמגל, ויבא במגל ההוא דברים רבים, אין כל מלה

מהם

מגלת קהלת יב
וְסִבְבוּ בְשׁוּק הַסּוּפְדִים: (ו) עַד
אֲשֶׁר לֹא יִרְחַק חֶבְל הַכֶּסֶף
ירחק קרי ותרחץ
באור המלות
סתמוקה, (דיא בגידו): (ו) ירחק, מלשון
רחוקות
מגלת קהלת יב
וְסִבְבוּ בְשׁוּק הַסּוּפְדִים: (ו) עַד
אֲשֶׁר לֹא יִרְחַק חֶבְל הַכֶּסֶף
ירחק קרי ותרחץ
באור המלות
סתמוקה, (דיא בגידו): (ו) ירחק, מלשון
רחוקות
מגלת קהלת יב
וְסִבְבוּ בְשׁוּק הַסּוּפְדִים: (ו) עַד
אֲשֶׁר לֹא יִרְחַק חֶבְל הַכֶּסֶף
ירחק קרי ותרחץ
באור המלות
סתמוקה, (דיא בגידו): (ו) ירחק, מלשון
רחוקות

מגלת קהלת יב

רש"י

כספך ובמותו חסר מחו ומתרוקן ויבש ומתעקס בתוך החליות ונעשה כשלשלת ירתק לשון
דתוקות כסף (ישעיה מ'): ותרוק גולת הזהב: זו האמה שהיא מקלחת מים וטובעת כמעין כמו
גולת עליות (יהושע ט"ו): ותרוק לשון ריבוי: ותשבר כד על המצוע. זה הכרס שהיא עבה
וכנקעת במוותו: וכרוץ הגלגל א הכור. יתרוץ גלגל העין בתוך גומא. ולפי פשוטו גלגל גדולה
בהם מים מן הכור כך נדרש כל הענין במסכת שבת. ומדרש קיטת פותרו כנגד כל ישראל:
וזכור את בוראך בימי בחורותיך. בעוד שהכתורות שבכס קיימת בעוד שהכהונה קיימת שנאמר
בה ובחור ליתו מכל שבטי ישראל לי לכהן (שמואל א' ב'): בעוד שהלויה קיימת שנאמר בו כי
בו בחר ה' אלהיך מכל שבטיך (בפ' אופתיים). בעוד שמלכות בית דוד קיימת שנאמר ויבחר בדוד
עבדו (תהלים ע"ח). בעוד שירושלם קיימת שנאמר בה העיר אשר בחרתי בה (מלכים א' י"א).
בעוד שנית הבחירה קיימת שנאמר בה עתה בחרתי והקדשתי הבית הזה (ד"ה ז'). בעוד שאתם
קיימים שנאמר ובך בחר ה' (בפרשת ואתחנן): עד אשר לא יבואו ימי הרעה. אלו ימי הגולה:
עד שלא תחשך השמש. זו מלכות בית דוד שנאמר וכסאו כשמש נגדי (תהלים פ"ט). והאור זו
תורה שנאמר כי נר מנורה ותורה אור (משלי ו'). והירח. זו סנהדרין דתנן סנהדרין היתה
כחגיגורן עגולה והטובבים. אלו הרבנים שנאמר ומצדיקי הרבים ככוכבים (דניאל י"ג).
ושנו העבים אחר הנשם. נרה אחר נרה קשה אתה מולא בכל הנבואות הקשות שנתנבא
עליהם ירמיה לא בלא עליהם אלא לאחך חורבן הבית: ציום שיזעו אומרי
הבית. אלו משמרות כהונה וליייה והתענותו אנשי החיל. אלו הכהנים שהם נבזרים
בכח: אמר ר' אבא בר כהנא שנים ועשרים אלף לויס הכיף אהרן ציוס א'. אמר ר' חנינא
המוראה הזה דבר קל הוא והכהן זורקה יותר משלשים אמה: ובטלו הטומנות. אלו המאניות
הגדולות משנת ר"ע ומשנת ר' חייא ומשנת בר קפרא: ומשכו הרואות. שישתב' הנמרס מן
הלב: וסוגרו דלתים בשוק. כגון דלתי נחושתיא בן אלכנן שהיו פתוחין לרווחה: בשפל קול
התענה. על ידי שלא נתעסקו בתורה אמר ר' שמואל נמשלו ישראל לעשינת הריחים מה ריחו
אינו בטילת לא ביום ולא בלילה אף כאן והגית בו יוחס וליילה (יהושע א'): ויקים לקול הנסור.
זה נבוכדנצר הרשע. אמר ר' לוי שמונה עשרה שנה היתה בת קול יוצאת ומפוספת כפלטין של
נבוכדנצר עבדא בי שא זיל אחריב ביתיה דמורך דבני מרך לא שמעין ליה: וישחי כל בטת האיר.
בשיר לא ישתו יין (ישעיה כ"ד): גם מנבזה יראו. מנבזה של עולם יתיירא וידאג לבו פן יעשה
בו כאשר עשה בראשונים: ומתחתים נדרך. מתוך כך יבקש לו אותיות ורמזים אם יצליח נדרך
שילך כענין שנאמר כי עמד מלך בגל על אס הדרך לקסס קסס קלקל בחצים אאל בתרפיס
(יחזקאל כ"א): וינאן השקר. תצמח נבואת ירמיה שנאמר מקל שקד אתי רואה (ירמיה א')
אמר ר' אליעזר השקד הזה נשעה שהוא מנין עד גמר פירותיו עשרים וא' יום כך משנעה עשר
בתמוז עד ט' באב עשרים וא' יום: ויסתכל החגבי. זה גלגלו של נבוכדנצר רומיה אמין שתין
פוחיה אמין שית (דניאל ג') ואם אין עובדי אלה שש אינו יכול לעמוד ואת אמרת אוקמיה בבקעת
דורא (שם) אמר רב ביבי מעמידין אותו ונופל מעמידין אותו ונופל עד שהביאו כל זהב שבידו
ושפכו דיומם על רגליו לקיים מה שנא' והבס לגדה ולמם יהי' (יחזקאל ז'): ומפר האניונה.
זו זכיות חבות תופר משענת חבות שלכס ויהי' אניונה מלשון אב: כי הולך האדם. ישראל
שנקראו כאן אדם (שם ל"ו) אדם אתם (שם ל"ד): בית עלמו. מנבל בלא לנבל חזרו תרח
אני אברהם מעבר הנהר הי': וסנבו בשוק הסופדים. גלות וכניה קדמה לגלות נדקיה י"א
שנה כשהגלה נבוכדנצר את גלות נדקיהו בקולרין היו יובאין גלות וכניה לקראת נבוכדנצר על
כרחן עם שאר בני העיר לקלסו שהוא נצור ומגליח והיו רואים את הסנבים וזאלין אותם איש
על קרובו מה נעשה בו והיו משיבין אותם אשר למות למות ואשר לשני לשני ואשר לחרב לחרב
(ירמיה ט"ו) והיו מקלסין בידם אחת ובידם אחת מספיקין ומטפחין הספד על אחיהם ועל
בניהם: עד אשר לא ירתק מכל הכסף. זו שלשלת יוחסין: ותרוק גולת הזהב. אלו דברי
תורה שנאמר בהן הנחמדים מזהב (תהלים י"ט): ותשבר כד על המצוע. כדו של נרוך בן
נריה על יבועי של ירמיה ששניהם גלו לנבל ופסקו מלימודם צעוני הדרך. תחילה גלו למצור
שהגלם יוחסין בן קרח וכשהחריב נבוכדנצר את מצרים הגלם לנבל: וכרוץ הגלגל אל הכור.

מגלת קהלת יב

תרגום אשכנזי קבג

דיא גאלדנע רינגע דאזין שטירצט ,
 דער איימער אן דער קוועללע צערט
 בריכט , אונד דאז ראד אס ברונגען
 צערשמעטערט ווירד : (ז) זא קעהרט
 דער שטויב צור ערדע צוריק , וואהער
 ער ווארד , אונד דער גייזט שווינגט זיך
 אויפוארט צו גאטט , דער איהן געגעבן .

וְתָרַץ גִּלְתִּי הַזֶּהב וְתִשְׁכַּר כֶּדֶר
 עַל־הַמִּבְנוֹעַ וְנִרְץ הַגְּלִגְלִי אֶל־
 הַבּוֹר : (ז) וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרַיִם עַל־
 הָאָרֶץ כִּשְׁהִיָּה וְהַרְוִיחַ תְּשׁוּב
 אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַנָּה :

סיום

בעשלוס

(ח) אייטעלקייט דער אייטעלקייטען !
 ואגטע דער פרעדיגער , אללעו איזט
 אייטעל . (ט) אום זאפיל גראסער
 דיא איינזיכט דעו פרעדיגער ווארד ,
 אום זאפיל מעהר זוכטע ער דאז פאלק
 צו בעלעהרען . ער ערוואג מיט אויף
 מערקזאמקייט , אונד דאכטע טיף נאך ,
 אונד

(ח) הַבֵּל הַבְּלִים אָמַר הַקּוֹהֵלֶת
 הַכֹּל הַבֵּל : (ט) וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה
 קִהְלֵת הַכֶּסֶם עוֹד לַמִּדְבָּרָה
 אֶת־הָעַם וַאֲנִי וְחֵקֶר תִּקּוֹן
 מְשָׁלִים

רשי

זו צבל שהיא זוטו של עולם : (ז) וישב העפר
 וגומר : מבבל באו לבבל חזרו : והרו' תשוב .
 זו רוח הקדש שכיון שנסתלקה רוח הקדש גלו :
 סיום המגלה :

(ח) הנל הנלים : אני רואה בעולם : אמר
 הקהלת : מי שבו קביעת החכמה : הנל הנלים
 כל מה שנברא בששת ימי בראשית : (ט) ויותר
 שהי' קהלת חכם : ויותר ממה שנכתב בספר
 זה הי' קהלת חכם : ואזן יעשה אזנים לתורה
 כקופה זו שאין לה אזנים לאחור בה ועשה לה
 אזנים

באור המלות

שמוקות כסף , ענינו שיתקשר החבל ויעשה כמו
 שלשלת, וע"ז יתקצר : ותרוץ , משרש רץ ענינו
 תשבר : והמלחמה"ם תמורת חול"ם על משקל חסב :
 גלת הזהב , יתכן לשי הענין שלפני הבור יהי' בלי
 גדול המחזיק מים , וללוי תשפוך הכר את מימיה ,
 ויקרח גלה , כמו גלת עליות וכו' וכן נלה על ראשה ,
 (זכר' ו') : ונרץ , שרשו רוצ מלשון מרוצה , והוא
 על משקל כבון משרש כון , ויתכן שהי' משרש רץ ,
 ענין שכירה , על משקל נמו : (ט) ואלן , מלשון
 מאזנים , כלומר שקל ענין בענין , (אבגוואזן) ,
 או

באור

מהם מוספת ענין כנמשל אבל הם ליפות המשל וסדר הדברים בו , או להפליג בהסתיר הענין
 הנמשל , וימשכו הדברים כפי כל מה שראוי בגלוי של המשל הוא ע"ש : ומפרשי' חסרי' אמרו
 שצבל הכסף כגוי לחוט השדרה ושאר החוטי' הנקראי' (נערוון) היובאים מן המוח ומן קוט
 השדרה חכ כל איברי הגוף , והם לבנים כמראה הכסף , וגלת הזהב הוא הקרום שעל המוח
 שהוא כמראה הזהב , ועל הדרך הזה אפשר שהענין הוא המוח עצמו שהוא מקור ומבוע הליט'
 הרוחנית הזנה דרך המיתרים הלבנים ההם הנקראים (נערוון) אל כל איברי הגוף להוליד
 בהם התנועה הרפנית וההרגשה , ואם יחסר המוח וייבש המקור תבטל התנועה וההרגשה
 בכל הגוף וימות האדם מיד , וכן אם יתרופץ הקרום שבמוח או אם יתק ויתקצר , קוט השדרה ,
 או אפשר לאדם להתקיים כידוע , ועל כל פנים יהי' משל נכבד עד מאוד , ונראה ממנו שהי'
 ענין סביב הדם או סביב הליחה הרוחנית היובאת מן המוח אל המיתרים אזכרתי ידוע לשלמה
 המלך ע"ה , אם שהוכחו בשכלו האמין או שהיה הדבר טרע אליו ברה"ק , אף שהי' סתום
 וכמוס מכל חכמי האומו' הראשונים , ולא נודע כי אם קרוב למאת שנה ע"כסיונות האחרונים :
 (ז) ושב העפר , כאן גלה המלך החכם את דעתו , דעת התור' והחכמה , שרוח האדם נתונה
 לו מאת יוצר הכל , ושנפש האדם אינה מקרה בגוף , כי אם ענש נברא פשוט נבדל מהגוף ,
 איכנו

משלים הרבה: (י) בקש קהלת
 למצא דברי חפץ וכתוב ישר
 דברי אמת: (יא) דברי חכמים
 כדרכנות וכמשמרות נטועים
 בעלי אספות נתנו מרעה
 אחד: (יב) ויתר מהמה בני
 הזהר עשות ספרים הרבה אין
 קץ ולהג הרבה יגעת בשר:
 (יג) סוף דבר הבל נשמע
 את האלהים ירא ואת
 מצותיו

אונד פערפערטיגטע פיל גר' יבנים
 רעדען . (י) אויך אייפערטע דער
 פרעדיגער נאך רייצענדעם פארטראג,
 דיא ווארטע דער ווארדרייט ריכטיג צו
 לעהרען . (יא) ווארטע דער וויזען זינד
 וויא שטיכעל; דיא רעדען דער זאמלער
 האפטען, וויא איינגעזענקטע נאגערל,
 אין דער זעעלע; איבעראיינשטימטענד
 אללע, אלו האטטע זיך איין דענקער
 דערפארגעכראכט . (יב) ניטעליכער
 אלו אללעו דיזעו, טיין זאחן! איזט
 איינגעזאויפמערקען . דעו ביכער-
 שרייבענו איזט קיין ענדע, אונד פיל
 געשוואטן איזט נור זעעלענפיין .
 (יג) דער שלוסזאטן, דער אללעו
 ענטהאללט, איזט: פירכטע גאטט,
 האלטע

באור המלות

או יהי' מלון לון, שהם את אלו לשמות,
 (גהארט), או סהטיט לאון זולמו, כמו או יגלס
 לון חכמים, ולין גולה את חוני: וחקר, (האט
 באך גלחט): (יא) כד ר בנות, דרכן, הוא
 הטחט התקוע כראש זין לישר בו הסודים, בעת
 החדישה, והיין יקרא מלמד, והטחט דרכן, (היין
 שטיכל): (יב) ול ה, עכינו הקדיש והלמוד בלו
 הכנה: (יג) סוף דבר, אחרית הדבר ותכליתו:

רשי

אזכיר שתיקן עירובין לסייג שמירת שבת ותיקן
 כעיל' ידי' סייג לטהרה וגור על השניות סייג
 לעריו': (י) בקש קהלת יתן לבו וסור על הדבר
 וינאח: דברי חפץ . הלכה למשה מסיני: וכתוב
 יושר: זו תורה שבכתב והנביאים: (יא) דברי
 חכמים' שעשו סייג לתורה בגזירות להרחיק
 את האדם מן העבירה כגון אכילת קדשים עד
 הסחר והס' אמרו עד חנות וקריאת שמע
 דערבית כמו כן: כדרכנות' מה דרכן זה

מכון את הפרה לתלמיה כך דבריה' מכוונים את האדם לדרכי חיים: וכמשמרות נטועים' מה
 מסמר זה קבוע אף דבריהם קבועים ומה נטיעה פרה ורבה אף דבריהם פרים ורבים למניח
 בהם טעם: בעלי אסופות . מסמרים שיש להם נולגלת אסופה וגסה גרוסה בלעז' (בל"א
 גראו' . שטארק' וויכטיג) כן פירשו דונג בן לברט: נתנו מרועה אחד' כל דבריהם דברי
 הגהים חיים הוא אמרן ורועה אחד משה מסיני הנבונה: וכמשמרות' כתוב בש"ן שהתורה
 בכל' ספרים וכמנין משמרות כהונה ולויה: (יב) ויתר מהמה בני הזהר . ויתר מיושר
 דברי אמת דברים הכתובים בספרים הנזכרים למעלה: בני הזהר' לשמור דברי חכמים
 ואם תאמר אם יש בהם גודך למה לא נכתבו עשות ספרים הרבה אין קץ אם באת לכתוב לא
 הספקט: ולהג הרבה יגיעת בשר' ואם בא למת לב לגירסא חביבת יותר ממה שאין הלב
 מאז יגישה היא לגריות שאין להשיג ואי יאמר הואיל ולא אוכל לגמור המלאכה למה אתחיל אך:
 (ג) סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא . מה שתוכל עשה ולבך לשמים: ואת מצותיו שמור

באור

אינו נגדר במקום, והוא קיים בעת הנוף, וב אל האלהים אשר בראו בעת שישת הנוף להיו'
 עמר, ומכאן אתה רואה שמה שפירשתי בפרש' ג' ט' ט' הוא הנכון, ושלא היתה דעת המכס
 מעולם לעורר ספקות נגד עקרי הדת מבלי לדקותם כי אין זה פועל חכם:

מגלת קהלת יב

תרגום אשכנזי קבר

מִצֹּחַי שְׁמוֹר כִּי־זָה כָּל־
הָאָדָם: (יד) כִּי אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂה
הָאֱלֹהִים יָבֵא בְּמִשְׁפַּטְ עַל כָּל־
נַעֲלָם אִם־טוֹב! וְאִם־רָע:

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא
ואת מצוחיו שמור כי זה כל האדם:

הָאֲלֹמֶע זַינַע גַּעבְאָטְרוּע! דַּיִם אַיִזט
דַּעַז מַענְשַׁעַן בַּעשְׁטִימֹמֹנַג • (יד) דַּעַז
אַלְלַע הָאָנְדֶּלֹונְגַעַן (דַּעַז מַענְשַׁעַן) וַיִּדְר
גְּאָטט נַאָךְ דַּעַר פַּֿעַרְבְּאָרְגַנְעַן אַבִּזִּכְט
רִיכְטַעַן, אָב דַּיִזַּע גֹּוט אָדַּעַר בְּאִזַּע וַיִּאָר •
דַּעַר שְׁלוֹס־וַאָטִין, דַּעַר אַלְלַעַז עַנְט־
הָאֲלֹמֶט, אַיִזט: פִּֿירִכְטַעַג גְּאָטט!
הָאֲלֹמֶע זַינַע גַּעבְאָטְע! דַּיִם אַיִזט
דַּעַז מַענְשַׁעַן בַּעשְׁטִימֹמֹנַג •

רש"י

כי זה כל האדם. כי לדבר זה נברא כל האדם: (יד) כי את כל מעשה. אשר אדם עושה
יביא האלהים במשפט. ולכך נקוד מעשה פתח והטעם למעלה לפי שאינו דבוק לשם: על
כל נעלם. אפילו על השונג: אם טוב ואם רע. אפי' ככאל במזכה כגון כותן כדקה לעני
בפרהסיא: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא וגומר:

באור

סיום המגלה:

(ח) הכל הבלים, אחר אשר זכר המות שז' א' תחלת דבריו וסיים צמה דפתח, וזא הקהלת
צה"א הידיעה בעבור היותו תואר השם, כי לא תנא על שם ענפ פרטי לעולם: (ט) ויוחר
שהי' קהלת חכם, כפי יתרון החכמה שהי' בו כן למד דעת את העם, שזע מן אחרים שקל
בפלט השכל, חקר בתבונתו, ותקן משלים הרבה, כי שלשת אפים משל דבר, וכל משל יש
בו תוך וענין שהוא דבר חכמה ומוסר או חקירה: (י) בקש, ירצה שאחרי כל החקירה בקש
החכם גם כן שיהיו דבריו אמרי נועם ודברי חכן, והיו דבריו אמת כתובי' ביושר ומתק המליצה,
למען יכנסו בנפש העם, ויעשו רושם: (יא) כי דברי החכמים הם כדרבנות תחובות בלבב
השומע המשיביל, ונעלי אסופות הם הלוקטי' מפי ספרים ומפי סופרים דברי חכמה ומאזורים
מהם תנורים, אמר שדברי בעלי אספות הללו כמסמרות (ויהא נאגל) כטועים וקבועי' בנפש
האדם ואי אפשר מבלתי שיעשו רושם מה, כאשר אמר החכם למלך הכוזר (מאמר חמשי הקדמה
ה') כפסות השומעות מקבלות רושם על ידי תוכחת המוכיח, כאשר יוכיח בדברי' מקובלים,
ויש לכל תוכחה באמת תועלת על כל פנים, ואם לפעמים איננה משיבה את הממרה מעשות
הרע, הנה תקדח בנפשו מדברי התוכחת היותו כמו ניכין אש, ורואה כי המעשה ההוא רע,
וזה חלק והתחלה מן התשובה ע"ש: נתנו מרועה אחד יתכן שיהי' מענין מחשבה כמו בנת
לרעי מרזוק (תהלים קל"ט), ורעיון, ויהי' רעה (איינר דער נאך דענקט), יאמר שכל
המשלים והמאמרים וכללי החכמה אף שהם מלוקטים מספרים הרבה, הנה כלם יסכימו
לדבר אחד ללמד לאדם דעת חכמה ומוסר כאלו נתנו כלם מרועה ומוקר אחד: (יב) ויוחר
מדברים הכתובים בספרים הזהר בני לשמוע דברי חכמים וליך בדרכיהם, כי לא המדרש
והלמוד והקריאה עקר כי אם המעשה, הוא תכלית ויסוד ועקר הכל, עשות ספרים הרבה
אין קץ, אי אפשר שיכתב הכל על ספר, ופריך שישמע חכם ויוסיף לקח מעצמו, ולא יסמוך
על קריאת הספרים, כי להג הרבה בלי הבנת הלב, הוא יגיעת בשר, ואין בו תועלת לא
לגוף ולא לנפש: (יג) סוף דבר, אחרי אשר שמעת כל דברי החכמים וטענתיהם ותשובותיה',
אחלקותם והסקמתם, הנה סוף דבר את האהים ירא ואת מצוחיו שמור, כי זה עיקר ותכלית
האדם: (יד) כי אל כל מעשה אשר יעשה האדם, יביא האהים במשפט, ולכך נקוד מעשה
בסגול ומוכרת בטעם וקף כי איננו דבוק אל השם, על כל נעלם, כל מעשה נראה יובא
במשפט כפי הנעלם, והענין כפי כונת הלב: אם טוב ואם רע: (יתכן יותר לפרש שני
המקראות

מגלת קהלת יב

באור

המקראות האלה כן: בקש קהלת למצוא דברי חסד, כי מה שכתב עד הנה במגלה הזאת, דוכו הוא דברי האגת והכרת הנפש, אבל דברי חסד הנפש למאזן ברע ולבסור בטוב ע"י מעשה לא כתב ממנו כ"א מעט מועד, והיא חכמת המוסר הטבעית, והיתה בקשתו למצוא ספר כתוב ע"י ביושר, ר"ל שהאמתיות שנחכמה הזאת תהייה קשורות בו, זו בזה ע"פ דרכי ההקש המופתי, ובסדר הראוי שהמושכלות הראשונות מוכנה תחלה, ואחריו ההנחות התולדות המשתלשלות מהן, ואז הן דברי אמת, שלא יוכל אדם לערער עליו כיון שכל מופת חותך על דבר אמת, אבל לא מנא ספר כזה: רק (יא) דברי חכמים היו בימיו מפורסם בזה, אחד הנה ואחד הנה, כמו הדרבנות שאין בכל מלמד הנקר רק דרבון אחד להוסיף בה"ח לדרך ידוע, ואם ימנא ספר מקבץ אלה ההנחות, הן לבד, כמסמרות נטועים יתד יתד במקום נאמן, ואין להיתדות קצור זה בזה ע"פ מופת, ועוד שאינם נטועים כי אם בהעלים (ותיבת בעלי הוא על משקל עלי וית ועלי עין שכן וגו', נחמ"ס'ט) אשר לאסוּסות החכמים, כמו מגלת סתרים, כי באשר מקור חכמת המוסר נפתח בחכמת הנפש, ולא אנו החכמים בימים ההם לגלות חכמת האלהות בהעון, כי כבוד אלהים הסתר דבר, ע"כ לא כתבו כי אם לעצמם למוכרת, ומסיים שכל מקום כלם נתנו מרועה (לשון רעיון) אחד, שהוא השם ב"ה דיהיב חוכמתו לחכמיו, והרי זה מופת שהאמתיות האלה כלנה אחודות וקשורות זו בזו, כשם שמקורם אחד אמת):

סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואח מצותיו שמור כי זה כל האדם.

וזאת לדעת שכל מקום שזכר תיבת עכו"ם, נוי, ככרי ואומות, הכונה על האומות הקודמים אשר לא היו מאמינים במציאות ה' והאגדתו ובשכר ועונש. לא על האומות שבזמנינו. ואנחנו מאמינים להתפלל על שלום ועונתם כידוע ומפורסם ומבשר מדברי סו"ל.

לוח הפטרות ושמות המתרגמים

לפרשת ואחחנן	ר' רוד פרידלענדער
לפרשת באב	ר' יואל ברי"ל
לפרשת עקב	ר' רוד פרידלענדער
לפרשת ראה ולפרשת שופטים	הנ"ל
לפרשת כי חצא ולפרשת כי חבא	הנ"ל
לפרשת נצבים	הנ"ל
ליום א' וב' דראש השנה	ר' יואל ברי"ל
להעניח צבור	ר' רוד פרידלענדער
לשבת השובה	ר' ברוך לינדא
לשחרית יוה"כ	ר' רוד פרידלענדער
לפרשת האוינו	רמבט"ן ז"ל ור' יואל ברי"ל
ליום א' של סכות	ר' אלחנן ברי"ל
ליום ב' של סכות	ר' אהרן האללע
לשבת חה"מ של סכות	ר' איצק אייכל
לשמיני עצרת	ר' אהרן האללע
לשמחת תורה	הנ"ל